The
Robert E. Gross
Collection

A Memorial to the Founder
of the
Lockheed Aircraft
Corporation

Business Administration Library
University of California
Los Angeles

DE VERA MENSVRA-
RVM PONDERVMQVE RA-
TIONE OPVS DE INTEGRO IN-
ſtauratũ a reuerendo in Chriſto patre,
Roberto Senali, diuina clementia
Epiſcopo Abrincenſi, Theo-
logo doctore ordine, &
origine Pariſienſi.

Aut doce, aut diſce,
Aut patere prodeſſe cupientem.

PARISIIS

Apud Ioannem Roigny, ſub Baſiliſco,
in via ad diuum Iacobum.

M. D. XXXV.

AD LECTOREM
SATISFACTIO.

n

EMO mihi vitio vertet, qui modo æquũ ſe præſtare velit & candidum, ꝙ a priore nõ multos ante annos edita de liquidorũ menſuris obſeruatione, hoc loco tota (quod aiunt) via recedam. Siquidem in ea quæ pręceſſit editione, inſignem illum pictorẽ Apellem imitari me velle profitebar: quẽ dum ſua vulgi iudicio opera exponeret, ita ſubſcribere ſolitum referunt, Apelles hoc faciebat: quo apertiſſime ſignificaret nondum manum extremam appoſuiſſe operi. Idq; mihi contigiſſe ingenue profiteor. Quod enim tum ſuſpicabar, accidit, futurum ſcilicet vt paulo altius repetito negocio, alia quãdoq; methodus appareret, qua progrediendum certius foret & tutius ad colligendam veterum mẽſurarum ſymmetriam: hoc interim agens, quod diuus Petrus in ſua canonica de prophetarum ſcrutandis vaticinijs admonet, ita dicens: Bene facitis attẽdentes prophetico ſermoni, ſicut lucernæ lucẽti in caliginoſo loco, donec oriatur dies. Quod ergo ſtatuit ſanctiſſimus ille apoſtolus in prophetarum ſtudioſa lectione, illud ego in authorum decretis perſcrutandis (quantum ad menſurarum rationem pertinebat) perficere atq; implere conatus ſum. Perluſtratis enim Budęi, Alciati, Georgij Agricolę, Leonardi Porcij, virorum in omni dicendi genere conſummatorũ, collatiſq;

nuicem eorum rationibus & placitis, lux quędam veluti per trāſennam nobis adfulſiſſe viſa eſt, qua non tantum veritatem, certiſſimumq́; in ea re iudicium me attigiſſe exiſtimo, quinetiam ad veræ ſymmetriæ ſcopum omnium inter ſe mēſurarum perueniſſe, omnibus facile perſuaſum iri nullatenus dubito, niſi me mea vehementer fallit opinio. Qua in re ſi quid feliciter actum eſt, eorum quos ſupra cōmemoraui, & diligentiæ & eruditioni acceptum referri volo, quos nobis etiam tacentibus, commendat rariſſimæ eruditionis, lectionis plurimæ, conſummatiſſimæ eloquentiæ laurea & triūphus. Quum autem a libræ menſuralis ratione, ſextarij, & a vera pedis conſtitutione, amphoræ obſeruatio tota pendeat, qui ſine pedaneę mēſurę delectu rem aggrediuntur, vt in ea aliquid certi conſtituere ſe poſſe putent, ita mihi ludere videntur operā, vti ſi non profecturis littora bobus ararent: hoc enim agentes, ſine fundamēto ædificant. Quā quidem obſeruationem Pariſinus ille legiſlator, primariuſq́; menſurarum inſtitutor, quiſquis ille tandem fuerit, in ſuo ſemimedimno, quæ vera eſt amphora, ad rationem pedis Pariſini cubice ducti cōſtituta: ita obſeruaſſe viſus eſt, vt ne ad latū quidem vnguē a geometricis legib⁹ diſceſſerit. Quod quidem in exteris menſuris minime fuiſſe obſeruatum, in ipſo huius operis receſſu luculenter apparebit. Oportet igitur eū qui in hoc negocio certum aliquid & fixum ſtatuere velit, pręcipuas mēſuras ſuo pede metiri. Nam conſtituta libra menſurali, ſtabilitiſq́; ad ſui pedis rationem ſextario & amphora(quam ſi vere cubica eſt, centum quadra

gintaquatuor libras menſurales iuxta proprij ac le
gitimi pedis dimenſionem prono in ea quæcunq;
deſiderabit alueo deſcendet. quod an fœliciter a
nobis tentatum ſit, an ſecus, tuum erit iudicare le-
ctor, & pro tui animi cādore boni cōſulere. Quod
ad me attinet, ſatius duxi a minus recte cœpto iti-
nere citius recurrere, quàm a via perpetuo defle-
ctēdo, per incerta & inuia ſemper errare: & mihi
ipſi potius veritatis ſcopum præfigere, quàm a du
ro iniquove cenſore, tametſi veram, ſed nimium
forte ſeueram reprehēſionem experiri ' m viuo,
aut poſt fata nō ſine proprij iactura nominis
expectare. Eum nihilominus venerabor
& amplectar reprehenſorem, qui
certiora & potiora proferre
& velit & poſſit. Me-
mineris itaque le-
ctor ſuo pe-
de me-
tienda eſſe ſin-
gula. Interim viue
beatius, vt felicius
ſemper va-
leas.

✠
✠ ✠

AD CHRISTIANISS.

DOMINVM NOSTRVM FRANCORVM REGEM, FRANCISCVM, PANEGYRIS.

Q VISQVIS veterũ monumẽta reuoluet, Chriſtianorum Regum Chriſtianiſſime Franciſce, princeps noſter clementiſſime, is facile intelliget beatè ac fœliciter actũ cum Imperatoribus & Regibus (ſiue hi orientis, ſiue occidentis gubernacula tenuerint) quibus cum maternis auſpicijs vitã ducere, ſuique Regni ſceptra moderari, ſuperni afflatu numinis conceſſum eſt. Vt enim a ſapientiſſimo Salomone ordiamur, tãtum abeſt vt Bethſabee Regiæ ſuæ prolis vnice dilectæ gloriam obnubilauerit, vt gnatum omnibus etiã ſeculis, Regia in matrem pietas, longe reddiderit illuſtriorem: adeò vt nec maiorẽ quidem a ſapientia commendationem retulerit Salomon ipſe omnium iudicio ſapientiſſimus, quâm a pietate erga matrem, gloriam reportarit, & eo quidẽ ampliorem, quò ſapientiam pietas magno ſuperat interuallo: vel hac etiam ratione, quòd pietatem erga parẽtes, fructus ſequatur vberrimus. Nam qui honorat parentes, iocundabitur in filijs, & vita viuet longiore. Huius pietatis ſymbolum eſt Ciconiæ ſimulacrum, quod ſummis Regum ſceptris olim inſerebatur. Quo ſane argumento vetuſtas decla-

rare voluit ſummam ex pietate, ac maiorē quàm ex maieſtate Regibus imminere pararíq́ gloriã. Quotquot enim legimus Reges aut imperatores ſummi ac glorioſi nominis, rerum geſtarum titulis inſignes, eos cum maieſtate pietatem coniunxiſſe, luce clarius compertum eſt. Vt autem Ethnicos valere ſinamus, & inter hos Ninum Semiramidis, Alexãdrum Olympiadis, Ptolemæum Beronices, argumēto nobis eſt Conſtantinus ille Helenes, qui primus ſub Chriſtiano ſtemmate militauit crucis munitus inſignibus, magnus & vir & imperator. Sic enim a maternis vberibus hauſerat pietatē, vt primus legem tulerit de Chriſto publicitus colendo, primus templa erexerit, quibus donaria magnificentiſſime largitus eſt. Quo factum eſt, vt merito Magni cognomentum ab Alexãdro Græcorum imperatore & a Pompeio Romanorum ſuo tempore Monarcha, quaſi ab Hercule clauam eripuerit. Huius matriſq́ Helenes auſpicijs, crux perpetuo ac ſummo veneranda cultu, reperta eſt, cæteraque noſtræ redemptionis inſignia: quo vel vnico nomine magnus ille Imperator vnà cũ pientiſſima ac religioſiſſima matre, non humanæ tantum laudis titulos, quinetiam diuorum prope (vt ſic dicam) honores reportauit. Horum inquã auſpicijs, Conſtantini ſcilicet & Helenæ, inſignis illa Nicena ſynodus, qua non pręſtantior vlla poſt Apoſtolos aut auditur, aut legitur, celebrata eſt, cētum quinquaginta patrum inſignita corona. Ad hunc ſane modum videmus floruiſſe imperia, quę cum vitæ maternæ auſpicijs coniuncta fuere. Huic non ſine grandi religionis ſucceſſu, acceſſit & alius

Conſtantinus Irenes, cuius, maternaqꝫ opera ſuus orbi nitor redditus eſt, veraqꝫ pietas reſtituta. Cu-rarunt enim, vt erãt probitatis opinione inſignes, indicto eccleſiaſticorum ſacerdotum cõuentu, quẽ ſeptimam Synodum poſteri appellarunt, templis ſuos honores reſtitui, & diuis imagines ablatas Chriſtianæ pietatis cultoribus venerandas propo-ni ac reſtaurari. Quod præclarum egregiumqꝫ fa-cinus ſacra tua maieſtas imitata eſt, dũ illatã dei-paræ virgini iniuriam, pietatis zelo accẽſus, vindi-caſti, & de lapidea feciſti argẽteam, non ſine gran-di Pariſinę plebis gaudio & exultatione, quæ etiã publicitus fauſta ac læta omnia tibi huic rei inten-to, ſuccedere precabatur. Egit itaqꝫ Irenes pruden-tia, vt ſummum Græci imperij Monarcham, con-ſilij materni non omnino pœnituerit. Nec temere accidiſſe credendum eſt, quòd in ea tempora repo-nunt ſpectaculum rerũ geſtarum ſcriptores, dum recluſo quodam monumento reperta eſt lamina, cuius inſcriptio talis erat, Chriſtus naſcetur ex vir-gine Maria, credo in eum. O ſol Conſtãtini & Ire-nes temporibus iterum me videbis. Quo ſane ſpe-ctaculo ea tempora clariora reddita, nemo iure am bigere queat. In eo ipſo honoris & gloriæ albo in-ſcribẽdi ſunt Michael Græcus imperator & Theo dora genitrix, quorum induſtria, ſuperis bene fa-uẽtibus, Bulgari, Scythicum genus, Chriſtianam pietatem populariter amplexati ſunt. Theodoſius ille ſenior aduerſus Theſſalonicã maternæ gloriæ memoriam tutatus eſt ac fouit, adeo vt Theſſalo-nicenſium petulantiam, materno nomini inſultan tium, non ſine graui cæde repreſſerit: indigno ta-

men tanta maieſtate,nec a poſteris imitando exē-
plo, dum in ea vltione nec innocentiæ parcit, nec
ætati. Et ob id Theodoſius ille,alioqui non parua
erga ſuperos pietate,pari ad ſubditos clementia, &
in hoſtes militaris diſciplinæ gloria inſignis, quū
ſub Ambroſio ſeueritatis contra Theſſalonicenſes
nimiæ, eccleſiaſticā pœnam ſubiret, caſtigationis
legem patientiſſime tulit:vt quo maior eſſet,tanto
ſe humiliorem præſtaret,ac omnibus ſummæ ma-
gnanimitatis ſumma cum humilitate coniunctæ,
etiam vſq; ad miraculum,poſteris exemplum prę-
beret.Hic ille de quo ſcripſit Claudianus,

O nimium dilecte deo,tibi militat æther:
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

Accedit & alius Romani moderator imperij, qui
nō inferiore gloria maternam pietatē coluit, Ale-
xander Mammeæ, cognomento Seuerus. Hic, vt
Egnatius ait,optimis æquādus principibus, & in-
nocentia, & in viros bonos beneuolentia, & (quæ
principum dos eſt maxima & pręcipua)ſingulari
in ſubditos clemētia,illud inter cętera ſtudioſe ob-
ſeruauit,vt incruentum, dum viueret, teneret im-
perium. Et ne veræ pietatis foret omnino expers,
etſi non integre & perfecte, aliqua tamen ex parte
noſtræ religionis lumen agnouit. In larario enim
ſuo Chriſti numen adorabat. Abrahæ, & Moyſi
memoriā venerabatur. Sed nec omnino a religio-
ne abhorrens,illud ſemper in ore habebat, a Chri-
ſtiano dogmate mutuatum, Quod tibi fieri nolis,
alteri ne feceris. Hic pauperis miſeratus inopiam,
omnes omnium fœneratorū vſuras ad triētarium
fœnus coartauit, tāquam ad minimum malorum.

quod ante eũ Antoninus Pius feciſſe legitur. Quo ſane erudimur quàm vigilanter & exacte noſtra ætate vſurarũ vorago cohibenda foret: quum non pudeat viros Chriſtiano nomine gloriantes, in publicis nundinis ſupra centeſimam vſuram exceſſu quadruplo ſeſquiſexto fœnus exercere. Quæ res etiam inter Barbaros, fidei Chriſtianæ expertes, prædonum omnium crudelitatem ſuperat. Atque vtinam non ad capitalis quãtitatem, annuum fœnus accederet. Nunc ad Seuerum redeamus. Habebat ille a conſilijs innumeros legalis ſcientiæ proceres, vt Paulum, & Vlpianum ſcrinij magiſtrum: quos ambos fuiſſe Papiniani aſſeſſores tradit Lampridius: nec eos ſolum iuſtitiæ cauſa ſuo adhibebat lateri, verumetiam cum conuiuaretur, eruditorum fruebatur colloquio, vt haberet fabulas literatas, quibus ſe recreari dicebat & paſci. Quem morem a tua ſerenitate obſeruatum, clementiſſime princeps, ipſi ſumus experti. Nulla enim dies elabitur, in qua non erudita aliqua lectio, etiam & arrectis auribus aſtantibus omnibus aulicis inter epulas cũ magno ſilẽtio attente ac diligenter a tua maieſtate audiatur. Quum tales viros regio lateri adhibendos Mammeæ prouidentia curauerit, addunt ad hęc nonnulli ſcriptores, quod aſcitum ſibi Origenem fauore iuuerit & opibus: ideoq; cauſſa fuit, vt ad poſteritatem inſignia eius opera prodirent. Quocirca non immerito de hoc Alexandro tradit Lampridius, ꝙ in matrem Mammeam vnice pius fuerit: ita vt Romę in palatio faceret diætas nominis Mammeę, & in Baiano palatium cum ſtagno, quod Mammeæ nomine cẽſetur. Et talis erat Ale-

xandri erga maternum & nomen & numen adfe-
ctus. Qua quidem ratione apud poſteros gloriam
ſibi peperit immortalem. Hæc de externis comme
morare libuit, cum tamen inter noſtros principes
Gallicæ rei moderatores non deſint pleraque erga
nomen vitamq; maternam pietatis exempla. Vt
enim omittam quæ de Theodorico Clotildis filio
natu maiore Auſtraſiorum principe hiſtoriæ tra-
dunt, qui Thuringiam cũ rege ſibi ſubiugauit, Ita-
liam cum armatorum octoginta millibus traiecit,
Beliſarij copias repentino impetu fregit, Ciſpada-
nam omnem regionem imperata facere cõpulit,
& alia pleraq; virtutis ingenia poſteritati reliquit.
Vt interim taceam quæ de Childeberto referunt
hiſtoriæ, qui poſt patris ac patrui mortem regna-
uit in Auſtraſia cum Brunichilde matre annos vi-
ginti, quæ ſcilicet cœnobia, templa, ſacras ædes, ſo-
lo vitæ ſuæ tempore ædificauit, ac muneribus mu-
nificentiſſime ornauit, ad quam etiam Gregorij
Magni nonnullæ extant epiſtolæ, ſuę glorię & lau
dis indices. Cuius etiam verba ſubiũgere libet. Ait
enim, Excellentiæ veſtræ prędicandam, ac deo pla
citam bonitatem, & gubernacula regni teſtantur,
& educatio filij manifeſtat. Cui non ſolum inco-
lumem rerum temporalium gloriam cõſeruaſtis,
verum etiam æternę vitæ pręmia prouidiſtis: dum
mentem ipſius in radicem veræ fidei, materna, vt
decuit, & laudabili iuſtificatione plantaſtis. Vnde
non immerito contigit, vt cuncta gentium regna
præcelleret: quippe qui earum creatorem & pure
colit, & veraciter confitetur. Extat & alia ad hunc
Childebertum epiſtola, in hæc verba, Quanto cæ-

teros homines regia dignitas antecellit, tanto cæterarum gentium regna, regni veſtri profecto culmen excellit. Et paulo mox in fine epiſtolæ ſequitur, Claues ſancti Petri, in quibus de vinculis cathenarum eius incluſum eſt, excellentiæ veſtræ direximus, quę collo veſtro ſuſpēſæ, ab omnibus malis vos tueantur. Hæc Childeberti & Brunichildis matris, Gregorio teſte & authore, celeberrima eulogia. Quid memorem Batildem Clotharij matrē quę poſt viri Clodouei huius nominis ſecūdi mortem, Chalarum monaſterio ſeſe perpetuo dicauit? Cœnobium eſt in agro Pariſienſi ad fluuium Matronam ſitum. In ſumma, clariſſimi maximique fuere omnes & Imperatores & reges, qui cum regnorum ſuorum gubernaculis, pietatem coniūxerunt. Quod vt liquido conſtet, illud quoque argumento eſt, præter ea quæ protulimus exempla, ex Pipino Carolus, ex auguſto auguſtus, ex breui ꝓcerus, ex paruo magnus prodijt Imperator, inſigni erga genitricē Bertam pietate clariſſimus, quē Macropedem, ob pedis proceritatem, cognominauit antiquitas. Addunt inſuper ſcriptores, eam apud diui Dionyſij cœnobium ingenti pompa elatam. Cuius magnificentiæ ſtudioſus æmulator extitiſti Regum magnificentiſſime. Eam ſiquidem operam his nuper tranſactis diebus in noſtræ Ludouicæ funere egregie nauatam eſſe nonnullorum relatione didici, non ſine grandi, immo duriſſima animi anxietate, & acerrima ægritudine: tum ob grauiſſimam non meam tantū, immo & regni totius acceptā, illuſtriſſimæ heroidis, ac dominę meę magnificentiſſimę morte iacturā: tum etiam quòd

mihi horum caſuum ignaro(neque enim hos, niſi re confecta & abſolutis funebris pōpę exequijs reſcire potui)abeſſe contigerit. Nunc autem cum nō potuerit fieri quodvolui, id volo quod poſſum: daturus operam, dum vixero, ne ipſius & memoria & nomen de intimis animi penetralibus aliquando deleatur. Ad Bertam noſtram redeo, quam dū viueret, tradūt vt alteram Mineruam, negocio textorio operam aſſiduam dediſſe, adeo vt cum Penelope olim, laſſaret viduas pēdula tela manus. Ne videlicet cum forti illa muliere panem ocioſa comederet. Texebat autē non ad caducos mundi honores, verū quicquid ex operoſa illa textura prodibat, id omne templorū ac ſacrorū vſibus deuouebatur. Fœlicē ſane prole matrē, & matre filium. ita enim pedi magno magnus congruebat ſoccus. Secūdū hos quos ſupra meminimus imperatores, ac reges, nō mediocrē in hac pietatis arca ſortē ac cōditionē obtinet diuorū numero adſcriptus Ludouicus, religioſiſſimę matris Blāchæ ſanctiſſima ꝓles. Cuius ad matrē pietas, viciſſimq; matris erga ipſum educatio tantū viguit & valuit, vt poſt pręclariſſimas animi dotes vtrinq; datas & acceptas, poſt egregie rectam Rēpub. poſt militiā aduerſus hoſtes fidei ſtrenue ſuſceptā, deo & hominibꝰ gratam & glorioſam, procerū eccleſię ſuffragio in ſanctorū numerū relatus ſit. Domi bella nulla excitauit, mota īcredibili celeritate cōpeſcuit: foris autē, hoc eſt aduerſus fidei hoſtes, contineri non potuit quo minus ſemel atq; iterū inſtaurata acie Mahumeticā perfidiā vſq; ad mortē ſunditꝰ delere niteretur. Tāta in cōdēdis tēplis magnificētia vſus, &

cœnobijs erigēdis: vt mirum ſit vnius Regis & o-
pes & vitam, tot bellorum ſumptibus impliciti, tot
tamq; ſuperbis ſtructuris ſupereſſe potuiſſe, niſi il-
lud omnem ambiguitatem ſuperaret, quod Sapiēs
ait, Iuſtum deducit dominus per vias rectas, & o-
ſtendit illi regnum dei: honeſtauit illum in labori-
bus, & compleuit labores illius. Poſt hæc tam mul
ta, tamq; inſignia veræ pietatis exempla, clariſſi-
mum ac lympidiſſimū pietatis ſpeculum in te vno
reſidere videtur clementiſſime princeps, cuius in-
ſignem pietatem, nullus caſus, euētus nullus, neq;
mors, neq; vita extinguere potuerit, vſq; adeo ar-
ctiſſimis vinculis tuæ maieſtatis, ac maternę tene-
ritudinis adfectus, repagulis pluſquàm adamanti-
nis agglutinatus erat, & coniunctus, vt æſtimare
par ſit, vnam in gemino corpore mētem, cor vnū,
animum vnum toto vtriuſq; tēpore vitę delituiſſe.
Quod autem ad illuſtriſſimæ dominæ meæ ſortē
cōditionemve attinet, mihi imperare non poſſum
quo minus aliquando pariat quæ iamdudum par-
turijt animus, etiam citra omnē aſſentationis ſuſpi
cionem, vt qui ſciam ſcriptū eſſe, Lauda poſt mor-
tem, magnifica poſt conſummationem: quādo nec
laudantem aſſentatio, nec laudatum vltra inuade-
re poſſit elatio. Siquidem aptiſſimus locus eſt poſt
funera, laudum. Qui enim accidere ſolet in viuis
liuor, poſt fata quieſcat neceſſe eſt. Quocirca mihi
ipſe nunquā ſatisfacio, quoties memoria repeto, &
aſſidua cogitatione reuoluo, quàm conſulte, quàm
etiam ſtrenue & conſtanter ſub ſignis maieſtatis
tuæ ſereniſſimæ rem tractauerit Gallicā illuſtriſ-
ſima herois Ludouica, domina mea beneficentiſſi-

ma. Huius enim rei etiam inimici noſtri ſunt iu=dices, ꝙ incredibili ſerenitate ingruentes rei Gal=licæ procellas, tuæ ſemper maieſtatis ductu & au=ſpicio tēperauerit, ſedauerit, mitigauerit. Iam cla=ra luce intuetur Gallus, Anglus profitetur, agno=ſcit Italus, non inficiatur Hiſpanus. Nulla maior per hiſtoriam legitur huic auguſtiſſimo regno, q̃ his paucis ante diebus, ingruiſſe tempeſtas: verum nec tam ſubita, nec tam grata, nec tam quieta, aut tranquilla traditur affulſiſſe ſerenitas. ſic enim ne=gociorum telam texebat, vt prius peracta ſentire=tur, quàm crederetur inchoata: idq; tam profundo ſilentio, vt omnia peragendo, nihil agere videre=tur. Harum rerum niſi orbi fidem faciam, ſum o=mnium quos ſua familia aluit, clientum ingratiſſi=mus. Eorum enim quæ dixi, conſcius ſum, & teſtis oculatus. Cum eſſem inter aulicos tumultus, inter malleos gladioſq; parantē incudem, ea omnia non ſatis agnoſcebam. obſurdeſcebat enim auris ingēti ſtrepitu, vt fabris ac malleatoribus ad fornacē can dens ferrum ferientibus, vſu venire ſolet. Nunc au tem mihi in remotiore ſeceſſu conſtituto, ac paulo trāquilliore otio fruenti, longe ſecus accidit. Nam poſito omni ſtupore, mirari non deſino, quoties memoria repeto, qua via, quib⁹ artibus, quibus cō ſilijs, tot recōciliationum anfractus, tot fœderum ambages, tam varios in concordiæ finem tracta=tus, deniq; tam breui tamq; grato concluſerit om=nia fine: inuidentibus nōnullis, ſed temere: quibuſ=dam viam pacis interrumpere, ſed fruſtra, cupien=tibus: alijs etiā, ſi qua arte fieri potuiſſet, ſeu clàm, ſeu palam repugnaturis. Verum omnipotentis dei

benignitate,atq; clementia, a cuius nutu pax ipſa pendebat, vti a magnete ferrum, verſa eſt tempeſtas in auram,& ſiluerũt fluctus. ita enim rem texebat Olympus, ita Sapientia diuina vicit maliſtiam,vt attingeret a fine vſq; ad finem fortiter, & diſponeret omnia ſuauiter. Hic ille eſt author pacis,deus Optimus,Clemẽtiſſimus,qui memor fuit noſtri,& benedixit nobis:ille,inquam,qui afflixit nos propter iniquitates noſtras, noſtri tandem miſertus eſt propter miſericordiam ſuam,& quidem eo tempore quovidimus,& re ipſa experti ſumus, vanam eſſe ſalutem hominis:cumq; in deo feciſſemus virtutem, ipſe ad nihilum deduxit tribulãtes nos. Meminiſſe credo aulicorum omnium numeroſam cateruam,q̃ crebro inculcatum fuerit,a deo magis q̃ ab homine noſtram pendere ſalutẽ. Quo ſtabilito fundamẽto,continuo tranquillitatis ſplẽdor affulſit,cœpitq; arridere nobis dominus qui ſe antea prȩſtiterat iratum.quo tandem annuente,& auguſtæ authoritatis tuæ interuentu, noſtræ Ludouicȩ magnanimitas ſemper aſſurgens ad ardua, pacem nobis peperit, artibus belli lõge ſuperiorẽ. Eſt enĩ pax ipſa triũphis innumeris potior. Quo vel vno nomine,corona ſuæ celſitudini pluſquam ciuica (quam meretur qui ciuem vnũ liberauerit) merito debetur:quæ pacem nobis reddidit,immo verius nos ipſos, vitã ac fortunas omnes nobis reſtituit: ideoq; triumphali merebatur inſigniri corona. Nec vno cenſetur digna triumpho, vt cuius opera non ſolum pax reddita ſit, immo etiam furens ac ſȩuiens fortuna ſuperata. Impleuit ſane ſuæ familiæ titularem inſcriptionem,fert tolerantiȩ &

cunctationis nominibus commendabilem. ſemel enim atq; iterum victa eſt fortuna ferendo,& hac fortitudine, crucis ſcilicet toto orbe venerandæ,ro tam fortunæ tenuit,vt nec vltra ſæuire aut audeat, aut valeat. Quo fit vt iure optimo,pacis cõciliatricem, fortunæ domitricẽ appellare poſſimus, quæ vt Romanis olim Fabius ille Maximus, ita nobis hodie cunctando reſtituit rem. non ponebat enim rumores ante ſalutem. Porro inſultantis fortunæ rabies tãtum abeſt vt ſuo quicquam detraxerit honori,ſeu aliquid nubili ſuo ſplendori inſperſerit,vt etiam laudis iubar vehementer auxerit,illuſtrarit, amplificauerit. Quis enim nõ probet Naſonis ſententiam,ita dicentis:

Si nihil aduerſi durus vidiſſet Vlyſſes:
Penelope fœlix,ſed ſine laude foret.
Scilicet aduerſis virtus exercita rebus,
Materiam triſti tempore laudis habet.

Vt enim clarior eſt ſolito poſt plurima nubila Phœbus, ita quoq; victis domitiſque aduerſis clarior extat honos,& gloriæ fulgor ſplendidius illuceſcit. Quod ſi quis aut naſutus forſitan, aut fellis aliquid in pectore geſtans,ex earum,quas prędiximus rerum commemoratione, aſſentatorium aliquid ſentire ſe credat,illũ intelligere oportet,in re orbi cognita,& apud omnes confeſſa cõmemoranda,nullum eſſe aſſentatori locum:imò potius ſi tacuerimus,ſceleris arguemur,oſcitantiæ ſcilicet,aut ingratitudinis. Quid,quod in omnibus his dei potius maieſtatem,quàm hominum commendamus induſtriam? Ea enim omnia eo fine velim accipi, vt cum angelo Thobiæ benedicamus deum cæli,

& coram omnibus viuẽtibus confiteamur ei, quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. Quanquam enim, vt idem ait, ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera certe dei reuelare & cõfiteri, honorificũ eſt. Quod ſi quis forte erit, qui ad hoc cõtumacis inuidiæ ceruicem flectere nolit, aut cor alioqui duriuſculum molleſcere nõ permittit: illum inquam, ſi quis fortaſſis talis erit, cepas edere iubemus, vt eſt in prouerbio. Redeo igitur ad dominã meam illuſtriſſimam, altricem meam clementiſſimam: cuius benignitate, ſub deo & ſacræ tuæ maieſtatis magnificentia ſum id qđ ſum. Gratia enim veſtra in me vacua non fuit. Cuius ſi oblitus fuero, obliuioni detur dextera mea. Adhęreat lingua faucibus meis, ſi non meminero veſtri. Illud vnũ toto iſtius vitæ decurſu ſummis votis a Chriſto domino, veſtro nomine implorandum ſupereſt, vt qui germinaſtis ſicut lilium, floreatis in æternum ante dominum, qui & ipſe vos benedicat ex Sion, cęleſtis Ieruſalem bona viſuros, qui noſtræ Ludouicę dum viueret, id muneris largitus eſt, quòd videret filios filiorum ſuorum, pacem ſuper Iſrael. Id quoq; præſtet, vt anima eius in bonis demoretur, & ſemen illius hæreditet terram. At quoniam verbis nulla fides, niſi dicta, factorum conſtantia ſequatur, vt ingentem, cuius me vinculis irretitum profiteor, obligationẽ vno aliquo teſtarer indicio, decreui tãdem fœturam aliquam, quæ ad manum erat, ex ſacræ ſcripturæ, veterum, recentiorumque ſentẽtijs conflatam, ſuperilluſtri tuæ maieſtati deuouere, ac dicare. Verum ſi cui forte videbitur tantillum iſtud indignum tanto principe munus, me

miniſſe illum oportet, veterum Romanorum pe-
ritiam Ioui ſuo vnam amphoræ menſuram deuo-
uiſſe ac dicaſſe. Quodque ſanctius eſt, deo ſummo
viuo, ac vero, deque ipſius iuſſu & mãdato, Moy-
ſes vrnam auream, in qua manna erat recõditum,
in arca repoſuit. Exodi. xvj. Sume vas vnum, &
mitte ibi man, quantum poteſt capere gomor: &
repone coram domino, ad ſeruandum in genera-
tiones veſtras. Quod & Paulus in Hebræis con-
firmat. Mihi itaque per tuam ſerenitatem liceat in
omnibus menſuris, quod Hebræos & Romanos
in vncia feciſſe non pœnituit. Proderit enim iſtud
fortaſſe nonnihil ad ſtatuendas populo Gallico iu-
ſtas menſuras, iniuſtas vero lege reprimẽdas. Præ-
clarum enim eſt id noſſe legiſlatorem, vt vna om-
nibus ſubditis menſuræ lex tradi poſſit. Quod &
Philippum cognomento Longum attentaſſe le-
gimus, vt vna foret in toto regno menſurandi ra-
tio, iuſta ponderis inſtitutio, & in cudendis mone-
tis, auri ad argentum proportio ſeruaretur: opus
vtique præclarum ſi mature fiat, plebi Gallicanæ
admodum vtile, & vnde regio tuo ſtemmati, apud
poſteros, laudis plurimum & gloriæ accedere poſ-
ſit. Omnia enim conſtituit diuina ſapientia in pon
dere, numero, & menſura. Nemo igitur noſtram
temeritatem accuſet, qui in ea re morem ſum imi-
tatus eorũ, qui cum alieno ære obſtricti ſint, vt nec
debiti quadrantẽ perſoluere queãt, munuſculis ali-
quot interim ſuis creditoribus porrectis ſpẽ fallũt,
animumq; ſolãtur, vſq; dũ forte fœlix affulſerit ho
ra, qua ſeſe in totum extricare poſſint. Sic ego opel

Iam hanc noſtram tuæ celſitudini offerendam ſta-
tui,non quòd minutiſſimum hoc xeniolum cedere
debeat in ſolutum,quin potius ac verius in ſolutio-
nis futuræ pignus, ſi tamen aliquando futura ſit,
cum obligationi tam immenſæ condigna ſatisfa-
ctio ſuccedere nulla poſſit. Præclare ſecum actum
exiſtimabit, ſi ſenſerit famulus addictiſſimus, aut
offerentem ex muneribus, aut munera ex offerēte
non omnino diſplicuiſſe: is inquam famulus, qui
vſq; adeò tuus eſt,vt ſuus iam eſſe non poſſit:quiq;
egregium illum Regiæ dignitatis ſplendorem, ad
ſummi & optimi dei gloriam,Chriſtianæ,ac Gal-
licæ ſalutis incrementum, diuini numinis afflatu,
in multos annos ſeruari precatur incolumem.

Robertus Abrincatēſis epiſcopus, tuus, ac illuſtriſ-
ſimæ heroidis Ludouicę alumnus,quem,vt ſibi
eſſet à concionibus ſacris, pijſq; largitionibus,
ſua magnificentia delegerat.

INDEX ALPHABETICVS IN SEQVENtes commētarios, cuius ea eſt ratio, vt prior numerus folium indicet, ſecundus paginam.

ABrincatenſe iugerum 41.2, & 42.1
Acerra 38.1
Acetabula 7.1, & 11.2
Acetaria vaſa 7.1
Acre, vulgariter iugerum 41.2
Actus 42.1
Adarcon 100.1
Aegyptiæ meſſis fructus 115.2
Aera duo minuta viduę euangelicæ 49.1
Aereolum 2.1, & 53.2
Aeris librę preciū 90.1, & 109.2
Aeſopi patina, ingentis precij. 95.2
Eiuſdem quęſtus ex hiſtrionica 96.2
Aetas noſtra 119.1
S. Agnes 28.2
Agorah ceſeph. 53.2
Aetas aurea Salomonis, noſtra autem ferrea 81.1
Agri in iubileo redimēdi precium 60.2
Alexā. magnus Ariſtotelis diſcipul⁹ 115.1
Eiuſdem magn⁹ theſaurus 114.1
Eiuſdem impēſa 115.1
Eiuſdem ſtatura. 36.1
Amah menſura 36.1, & 39.2
Amphora 12.1, & 18.2
Amphora Pariſina 23.2, & 32.1
Amphora Roman. 13.1
Amplexus 37.1
Anathematis Achā furtum 62.1
Angelot nūmus 105.2
Anglorū iugerū 41.2
Apicianius luxus. 96.2
Aquæ in vinum a Chriſto mutatæ quantitas 15.1
Aquiminarium 29.1
Aratiuncula 42.2
Arca Noe 35.2
Argenteus 23.1
Arpennum Pariſinum 42. 2

Arbaith 11.2
Argentum nullius preſcij apud Salomonem 80.2,& 86.2
Argentum Tholoſanū. 116.2
Artaba menſura 26.1, & 32.2
As & eius diuiſio 47.2
As Papyrianus 49.1
Aſſis ſignificatio 49.2 & dein.
As æreus 48.2,& 50.1
As fœnebris 51.2
As nūmarius 50.1
As, denarij decima pars 90.2
As duplex 50.2
Aſſarium menſura 22.1
Aſſeuré 35.1
Aſina ingentis precij. 94.2
Aſinini capitis preciū. 23.1,& 57.2
Athenienſis prouentus annuus 115.2
Atſal 34.2, & 36.1
Auguſti Cæſaris frugalitas 7.2
Aurum obrizum, ſeu ophiriſum 80.1
Aurum Tholoſanum. 116.1
Aurea ſecula 119.1
Aureum ſeculum tēpore Salomonis 80.2
Aureus ſolatus 90.1
Aureus vetus 104.1
Auri & argenti ęſtimatio varia, & vnde pendet. 46 1.
Auri vbi copia eſt, ibi cætera cariora ſunt. 110.2

B

Barri 28.2
Batus 17.1
Bes. 7.1
Bezans 81.2
Bibendi mos Romanorum 7.2
Bibones redarguit. ibi.
Bohen 33.2
Bos in lingua 56.1
Boſſellus 24.2,& 43.1
Bouteilles 28.2
Brochus 24.2
Bucephali equi precium 115.2
Budęi & authoris diuerſitas 90.1

Budęi laus & commendatio 95.2

C

Cabus menſura 10.2, & 22.2, & 23.1
Cadus 12.2, & 26.2
Cæſaris dictatoris adhuc priuati alienum æs 97.1
Calamus menſuræ 38.1
Calicutium 80.1
Caligulę cœna ſumptuoſiſſima 96.2
Eiuſdem prodigalitas 97.2
Candelabrum ductile, quanti æſtimandum ſit 72.2
Canne 38.1
Caph 11.1, & 34.1
Capitatus nummus 56.2, & 99.2
Caquus menſura gallica 26.2
Carole⁹ nummus 90.2
Cenſus equeſtris 95.1
Cenſus ſenatorius 96.1
Cẽteſimum fœnus 52.1
Centupondium 45.2
Centurionis apud Romanos diutnum ſtipendium 98.1
Centuſſis 90.1, & 91.1
Ceramion 12.2, & 17.1
Chable 40.2
Chabul 111.1
Chalcos 2.1, & 45.1 & 53.2
Cheme 9.1
Chœnix 15.2.16.1, 21.2 & 30.2
Cheopina 6.1, 11.2, & 12.1
Chomer 27.1
Chophen 34.1
Chorus menſura 27.1 & 28.1
Chotſem 27.1
Chriſtus quanti æſtimatus ſit noſtro nomiſmate 57.2, & 58.1
Chriſti nomine combuſta magni precij volumina curioſa 99.1
Chus menſura 10.2, & 32.1
Cathus 7.2, & 8.1, & 9.2
Cibrath 39.1
Cibrath aarets 41.1
Cicar, quid ſignificet. 65.2

Cheopina 12.
a χεω qd' fundo
[illegible]

Cymbium 29.1
Claudius Cæſar Dicta- tor 96.1
Cyri regis Perſarum o- pes 117.1
Cleopatra 9.2,& 114.1
Eiuſdem luxus 96.2
Cochleare 9.1
Colūbarum ingens pre cium 98.2
Colūbini ſtercoris pre- ciū & vſus 23.1,& 2
Conchæ æneæ 28.1
Congius, Congiarium 14.1, & 32.2
Coquemart 28.2
Coru9 ſalutator magno emptus 94.1
Corus 11.1, & 14.1
Cotyle 8.2
Cotyle græca,hippoia- trica,& georgica 5.2
Cotyla pro ſextario, & contrà nonnunq̄ acci piuntur. 21.2
Craſſi diuitiæ 97.1
Craſtinum non eſſe cu- randū, quomodo in- telligatur 15.2
Crater Semiramidis, 115.2
Cubitus 35.2
Cucuma 28.d
Culeus 27.2,& 28.2 & 32.2
Cuppa 28.2
Cuppula 28.2
Curſorum noſtrorū ve locitas 41.1
Curules equi qui dican- tur 87.2
Cuue,cuuier 28.2

D

Danielis locus 26.1
Danielis ꝓphetia 119.1
Darianæ opes 116.1
Darij impenſa 113.2
Darcemon 54.2
Dauidis e ſepulchro eru ta ingentia auri & ar genti pondera 82.1
Dauidis laus 112.2
Dauidis opulētia,eiuſq; magnificētia in lega- tis ad templi ædifica- tionē relictis 78.2, & 81.2
Dauidicum legatum ad ornanda interiora tē pli 77.2
Decempeda 37.2
Decies ſeſtertium 92.1
Decuſſis 91.1
Demenſum 13.2

25.2
Demoſthenis ſilentium quanti emptũ 113.2 Eiuſdẽ mulcta ibidẽ.
Denarius 1.2,47.1,& 50.2, & 89.2
Denari⁹ argẽteus 50.2
Denarius diurnus 89.2
Denarij Romani abacus 98.1
Deunx 7.1
Dextans ibi.
Diaulus menſura 39.1
Dichas 34.1
Didrachmũ 56.1,& 2
Digitus 33.2
Diobolare, viliſſimum dicitur 54.1
Diues quis olim habebatur 102.1
Dodrãs 7.1,& 34.2
Dolichos 40.1
Dolium 28.1
Donatiuum 14.1
Diuitiæ Hebræorum. 82.2
Doron 34.1
Drachma 1.2,45.1, 47.1,& 2,& 54.1
Drachma auri 63.1
Drachmæ abacus 55.1
Dragma 54.1
Drama 54.1, & 2
Duella 1.1
Duodenarius nummus 99.2
Dupõdius 51.1,&90.2

E

Emaus quãtum ab Hieruſalem diſtet 38.2
Epha hebraicum 10.2
Ephi 17.1,& 2.& 18.2
Ephęſtion quãti ab Alexãdro funerat⁹ 113.2
Ephod vnde factũ 64.1
Equi precium ingens. 62.1.& 2
Equorũ curulium præſepia 40 millia,& 12 millia equorum equeſtrium 87.2
Equeſtres equi qui dicantur ibi.
Eſaiæ locus 26.1
Eſſinum menſura 21.1
Eſſelles 34.2
Etsbaa 33.2
Ezechias quanti multatus ſub Sennacherib. 77.1
Ezechielis locus 20.1 61.2,& 67.1

F

Fames ingens 23.1,& 2

Ferri preciū 109.2
Fidelia 29.1
Filletta 29.1
Flaſcones 28.2
Funiculus 40.1
Fœnus triētarium 52.1
Fœminę deo pervotum oblatæ precium 60.1
Fortuna ſępe nimis dat, nunquam ſatis 97.1

G

Gabinius ciuis Romanus 113.2
Geneſis locus 19.1,& 59.1 bis,& 60.2,62.1,63.2,& 107.2
Geniatus nūmus 105.2
Georgius Agricola 3.1
Gerbee 37.2
Giezi velocitas 41.1
Gobelet 7.2
Gobber ibi.
Goliath loricæ pondus 89.1
Gomed,cubitus 36.1
Gomor 11.1,21.1,& 32.1,& 37.2
Gomor menſura 56.2
Gradus 36.2
Gramma 1.2
Granum 33.2
Greſſus 36.2
Græcorū ac Romanorum collatio 98.1
Guttum olearium 29.1
Gutturnium 28.2

H

Hebraicę menſurę 10.2 11.1,& 17.1
Hebræi in deſerto peregrinantes,paruas faciebant diętas 40.2
Hebræi quanti multati ſint à Pharaōe 77.1
Hebræi ſuperſtites veterum nomiſmatum ſunt imperitiſſimi, 58.2
Hebręorū menſes 76.2
Hebræorū opes omniū maximæ 82.2
Hecteus 6.2
Hemerotrophis 15.2
Heſter libri autor Hebręus fuit. 78.1
Hemimedimnus 24.1
Hexapeda 37.1
Hyda,menſura 43.2
Hydria 15.1,& 29.1
Hin menſura 10.2,& 20.1,& 33.1
Hippoiatric⁹ ſextarius 10.1
Homo bene cōſtitutus

pedi ſuo ſexcupl⁹ eſt, cubito quadrupl⁹, & vlnę ſuæ ęqualis 37.1
Hominis ſtatura quot ferè pedũ eſſe ſoleat. 36.1
Honorarium aduocatorum 102.2

I

Iesbidenob haſtæ ferrũ. 89.1
Impoſtoris calumnioſi pœna 58.1
India Ioſepho dicitur Ophir 80.1
Inſulæ fortunatæ 80.1
D. Ioannis locus 15.1
Ioſeph diſpenſatio in agris Agyptiorũ 60.2
Ioſephus D. Ioannis cõtemporaneus 15.1
Ioſepus in multis mendoſus 62.1
Ioſephi locus 27.1, 62.1 66.2, 79.1, & 80.1.
Ioſeph Iſmaelitis vendi ti precium 58.1
Ioſue locus 62.1, & 63.2
Iudas Machabęus 1200 ſcuta coronata miſit Hieroſolymam pro peccatis mortuorum offerendam 55.2, & 72.1
Iudicũ libri locus 64.1
Iugerum 41.1 & 2
Iuſtinianus 103.2

L

Lanceæ Goliath ferrum quantum appẽdebat. 89.1
Lagũcula 17.1, & 29.1
Lapis, milliaris indiciũ 39.1
Lecythus 29.1
Lentuli auguris opes. 97.2
Lepta 45.1
Lepton 48.2, & dein. & 52.2
Letheg, menſura hebraica 26.2, & 33.1
Leucæ Gallicæ 36.2, & dein.
Leuitici locus 22.1, & 60.2
Lex ſumptuaria centuſſis 90.1, & 91.1 & 2
Libella 90.2
Libra 2.1, & 45.1 & 2
Libra argenti 46.2, & 100.2
Libra duodenaria, 104.2

Libra gallica 45.1
Libra menſuralis 51.1 & 2
Libra Romana 6.1.& 100.2
Libræ auri 64.2
Libræ Pariſinæ ad Romanam comparatio. 11.2
Libræ ratio atque abacus 106.1
Liquorum varia pondera 2.2
Lingula 9.1
Locus ex Geneſi explicatus 19.1
Locus ex 3. Regum 7. explicatus. 19.2
Locus 1. Paralipomenō 21. 64.1.
Locus 3. Regū. 10. 62.2
Locus 4. Regū 6. 23.1
Log menſura 10.2,& 20.1
Lucæ euangeliſtæ locus 25.2
Lucij Syllæ mulcta in Aſiam 113.2
Luculli cœna Ciceroni & Pōpeio exhibita. 94.2
Luſores arguit 103.2
Luteres 28.1

M

Maderæ inſulæ 80.1
Mailles, nummi aurei. 63.2
Manah 107.1
Manerium 44.2
Maneſch iugerum 41.1
Manipulus 22.1,& 37.2
Manſum quid 44.1
Marcha argenti 60.1 & 90.1
Marcha auri & argenti 46.1 & 2
M. Lollius 96.2
Marci euangeliſtę locus 49.1
Mare æneum 28.1
Martialis locus 93.2,& 94.1 & 2,& 95.1
Maſculi domino oblati preciū 59.2,& dein.
Matthæi euangeliſtæ locus 78.1
Medailles 63.2
Medicorum ponderum ratio 45.1
Medimnus 15.2,& 16.1,& 42.2
Medimnus hipppoiatricus 16.2

Mẽbrorũ humani cor≈poris q̃ elegans pro≈portio 35.1,& 2.
Meneh tecel vpharſin, 107.1
Mẽſura, dictio Hebrai≈ca & Gallica 33.1
Menſurarum Atticarũ, Hebraicarũ, Roma≈narũ,& Pariſinarum collatio 29.2,& deĩ.
Metretes 12.2
Metretes Atticus 14.2, & 15.1
Midah, id eſt menſura 33.1.in fi.
Mille æris 90.1,& 91.2
Milliare 39.1
Milliariorũ differentia, 36.2
Millio 99.1
Militare ſtipẽdiũ apud Hebręos 76.1
Militum noſtrorũ ſtipẽdium 76.2
Milonis alienũ æs 97.1
Mina Attica 45.1, & 46.1,& 2.
Mina auri 65.1
Mina & nummus apud lxx.cõuertunt 58.2
Mina ſeu mna 45.1, & 106.2
Mina ſeu mna Hebrai≈ca 67.2
Mina Solonis 45.2
Mina vetus 45.2
Minarum Atticarũ abacus 65.1
Minarum Hebraicarũ abacus 65.2, & 66.1
Minæ 24.2
Minot ibi.
Minutũ 48.2,& dein.
Miſchqual 57.2, & 89.1
Myſtrum 9.1,& 2
Modius 13.2, & 14.1, & 32.2
Modius Pariſinus 27.2
Modius triticari9 110.1
Mortariolum 11.2

N

Nauigationes noſtri ſe≈culi 80.1
Neronis munificẽtia in Lugdunenſes 96.1
Nobilis ad roſam,num≈mus 102.2
Nonuſſis 91.1
Nummariæ rei ponde≈ra 45.1
Numerorum in biblijs locus. 39.2

Numm⁹ & mina apud LXX. in ſacris literis conuertuntur 58.2
O
Obolus 2.1 & 2.45.1, & 53.1
Obolus Romanus 54.1
Obolus atticus 53.2
Obolus aureus 63.1.& 2
Obolus gallicus 53.2
Octuſſis 91.1
Odoardus nũmus 102.2
Oenophorum 28.2
Ophir terra, inde aurum ophirizum 80.1
Orcha 28.2
Orgia 37.1, & 2
Oxybaphum 9.2
P
Paam 35.1
Pallas libert. diues 97.2
Palmus 34.1
Palmus maior ibi.
Palmus minor 33.2
Palmipes 35.2
Panes primitiarũ quanti fuerint. 22.2
Panes ꝓpoſitionis quãti fuerint 22.1 & 2.
Paralipomenõ lib. 64.1
Paralipome. locus 77.2
Paraſanga 40.1
Pariſina libra ad Romanam collata 11.2
Pariſina amphora 23.2
Pariſinarũ mẽſurarum ad exteras collatio 12.1, & 22.1
Pariſinũ iugerũ 41.2
Pariſinus ſolidus 99.2
Paſſerum precium Chriſto viuente 51.1
Paſſuũ differentia 36.2
Pauli apoſto. labor 15.2
Paulus Venetus Canoſſa 27.2
Pauonum ingẽs preciũ, 98.2
Pauper quis olim habitus ſit 102.1 & 2
Pecunia vnde dicta 50.1
Pedon 35.1
Pes Pariſinus Romano maior 3.2
Pedis diuiſio 3.1, & 35.1
Peltæ trecentæ ex auro probato 85.1
Pertica 42.1
Pharao quãti Hebræos multauerit 77.1
Phiala 29.1, & 88.2
Philippeus num. 102.2
Pichis 35.2
Pygon ibi.

Pygmęi cubitales ibi.
Pinta 6.1
Plethrum 38.2
Pollex 1.1,32.2,& 33.2
Pollicare vaſculum 3.2
Põpeiana induſtria auctum Roma. ærariũ 115.2
Pondera liquorum varia 3.1
Pondera medica 45 1
Põdere magis quàm numero fiebat negotiatio tempore Salomonis 80.2
Pondo quid 116.1,& 2
Poſtarum noſtrorũ ſeu veredariorum celeritas 41.1
Porca 42.1, & 43.1
Pouſſon 3.2
Prandium terræ 39.1, & 41.1
Præſens & futurum, in æſtimatione differũt. 61.1
Primitiarum apud Hebręos oblationis quãtitas 18.2,& 21.1
Prouinciales,Narbonẽſes 38.1
Ptole.Cypri rex. 113.2
Pugillus 34.
Purpuræ Tyriæ dibaphæ precium 98.2

Q

Quadrantal 12.2
Quadrãs 47.2,& 48.2
Quadrigæ preciũ 62.1 & 87.2
Quadruſſis 91.1
Quanelle 38.1
Quartari9 Pariſiñ. 25.1
Quearah 11.2
Queſitah 107.2
Queue 27.2
Quinarius 91.1
Quincunx 7.1
Q.Stertini9 medi. 95.2

R

Rabbi Salomon 27.2
Eiuſdem lapſus. 67.2
Reba 11.2
Reginæ Sabæ munus Salomo.oblatũ 79.2
Regũ 3.ca.7.loc9 19.2
Rom.mos bibendi 7.2
Roſcius quantũ hiſtrionica ſua merere potuerit 96.1,& 99.1
Ruth locus 18.1

S

Sacerdotalis ſportula noſtri temporis 49.2

Salomonis claſſis 80.1
Salomonis opulentia, 81. 1
Salomonis tẽplũ 35.2, & dein.
Salſamentaria vaſa 7.1
Sanctuarij cubitus 36.1
Eiuſdem ſiclus 56.1
Sãctuarij mẽſura 38.1
Saqual 57.2
Sardanapalus 112.2
Eiuſdem opes 84.1
Satum menſura 10.2, & 11. 1, & 17. 1, & 32.1
Sauſſieres 7.1
Schilſchi 11.2
Schœnos 40.1
Scriptulum 1.2, 2.2, 42. 2, & 45.1
Scriptulum 2.2
Scrupulum 42.2
Scyphus 29.1
Seah mẽſura Hebraica, 17.2
Sebaſtiani Munſteri lapſus 56.1
Secel 57.1.& 2
Seclus,quid 19.1
Secula noſtra molliora ſunt q̃ vt ferrea dici poſſint 119.1
Semis aſſis 47.2
Semiobolus 2.1.& 2, & 45.1,& 53.2
Semiſextariolus 6.1, & 11.2
Semiramidis crater, 115.2
Semuncia 1.1, 2.2, & 57.1
Senatorum noſtrorũ ſtipendium 102.2
Sephel 29.1
Septunx. 7.1
Septuſſis. 91.1
Seriæ 29.1
Seruilia M. Bruti mater 96.1
Seruorũ preciũ 103.2, & 104.1,& 106.1
Seſtertius 92.1
Seſtertius, ſeſtertiũ, & ſeſtertium cũ aduerbio, quomodo differant 92.2, & dein.
Sextãs 47.2, & 48.2
Sextans ſeu obolus denarij Romani 92.2
Sextarius 6.2,& 7.1
Sextarius caſtrenſis & vrbicus 8.1
Sextarius hippoiatric9, 10.1. Hebraicus ibi.

Sextarius georgicus 9.1
Sextarius Pariſin9 11.2 & 24.2
Sextarius pro cotyla, & contrà nonnunq̃ acci piuntur 21.2
Sextariorũ Attici, Hebraici, Romani & Pariſini collatio 29.1
Sextula 1.2
Sextula gemina 1.1
Sextulares nũmi quãdo primũ percuſſi 101.1
Siciliquus 1.1
Siclus 53.1, 56.1, 57.1, 58.2, 59.1, & 63.1
Siliqua 45.1
Simila, quid 22.2
Solatus aureus 63.1, & 104. 2
Solidus, & eius partitio 99.2
Solid9 aureus didrachmus 101.1
Solidus vnus olim alea ludi permiſſus 103.1
Solidi aurei 100.1
Solidi, nummi duodenarij. 46.2
Solis eclipſati partitio, 50. 1.
Spithame. 34.2
Sportula 14.1
Sportulæ antiquæ æſtimatio 51.2
Sportula Roman. 49.1
Sportula ſolẽnior 98.2
Sportula ſacerdotalis, 49. 2
Stadium 38.2
Stater 19.2, & 53.1
Stater argenteus 58.2, & 57.1
Stathmos 40.2
Statura 37.2
Stipendium militare apud Hebræos 76.1
Stipẽdium militum noſtrorum 76.2
Summatę 28.2
Supellectilis abac9 88.1
Super chœnice non ſedendum 15.2

T

Tabernaculi atriũ quantum fuerit 43.2
Tabula aurea verſatilis, 109. 1
Talenti ratio, & eius abacus 66.2
Talentum ęgineticum, 70. 1
Talentum argenti atticum 113.1

Talentũ Atticũ 45.1, & 69.1 & 2
Talentum auri, quanti æſtimandum 65.2
Talentum Babylonicũ 69.2
Talẽtum Euboicũ 68.2
Talẽtum Hebraicũ vulgare 70.2
Talentum minus ac maius 2.1
Talenti minarum Hebraicarũ argẽti, abacus 75.2
Talenta à ſiclis ſeparat ſcriptura 68.1
Talentorũ abacus 77.1 & 88.2
Talentorum inter ſe collatio 63.1, & dein.
Talenta *Syra* 68.2, & 117.2, & dein.
Talẽtorum auri in ſcripturis numeratorum abacus 84.2
Talentum ſiclare 68.1
Teruncius 48.2
Teſton nummus 49.2 & 99.2
Tetradrachmum 53.1 & 57.1
Theſauri veterũ memorabiles ad noſtrã monetam redacti 113.1
Thronus eburne⁹ ſumptuoſiſſimus 86.1
Tina 28.2
Thobias quàm magnã ſummã receperit per manus filij ſui à Gabello 76.1
Toize gallica 37.1
Tremis 195.2
Treſſis 90.2
Tophac 34.1
Trabis aureæ verſatilis precium 64.2
Tributum à *Salomone* erectum 111.2
Triobolus 54.1
Tritici precium quàm variũ ſæpe fuerit 61.1
Trulla 29.1
Tſead 36.2
Tſemed iugerum 41.1
Veredarij curſores 41.1

V

Veſpaſiani⁹ cura de ærario 97.2
Veſtigium 35.1
Victoriatus nummus 1.2 & 45.2
Virgatę 41.2
Virginis ſtuprator quã-

ti multabatur 57.2
Vitelliani cõuiuij melli torũ precium 96.1
Vlna 37.1
Vncia 1.1,45.1,& 48.2
Vncia cubica 3.2
Vncia græca 2.1
Vncia iugeri 42.1
Vncia menſuralis 3.2
Vncia Pariſina Romana maior 4.2
Vncia pollicaris 3.1
Vnciales literæ 33.2
Vnio immenſi p̃cij 96.1
Vrna 13.2
Vrna Pariſina 24.2
Vrna Romana 32.2
Vſura centeſima 50.1 & 52.1
Vſurarios arguit 52.1
X
Xeſtes 6.2,& 8.1
Z
Zereth menſura 34.2

FINIS.

DE VERA MENSVRARVM PONDERVMQVE RAtione, reuerendi in Chriſto patris, Roberti Senalis, diuina clementia Abrincenſis epiſcopi, doctoris theologi, commentarij.

QViſquis noſtrarum cum exteris rationem menſurarum totam ſemel adſequi deſiderat, illum oportet intelligere, vnciæ, ſextarij & amphoræ veram capacitatẽ, & menſuram, ſed & vnciarum, ſextariorum & amphorarũ inter ſe proportionẽ: quã ſi ſemel aſſecutus fuerit, nulla iam ſupererit in reliquis difficultas. In primis autẽ definienda eſt, deinde in partes ſecanda vncia.

Eſt ergo vncia, libræ ſeu ponderalis ſeu menſuralis pars duodecima, quæ in menſuris oblongis & quadratis pollex dicitur, vt alio loco monſtratum eſt. In cubicis autẽ, ſeu liquidorum aridorũq; capacibus menſuris, quomodo ſe habeat ad pollicarem, ſuo loco diſſeretur. Deniq; vncia linealis eſt pars duodecima pedaneæ longitudinis, quadrata vero quadrati, & cubica cubi.

Iam ſupereſt illam in duas partes diuidere.
Huius medietas eſt ſemuncia.

Tertia pars vnciæ, gemina ſextula, atq; etiã duella dicitur. Fannius de hac ita ſcripſit.
Sextula quum dupla eſt, veteres dixere duellam.

Quarta eius pars ſiciliquus vncię quartarius, ita

appellatus,ꝙ ſemunciã ſecet. De hac idem Fãnius.
Drachmam ſi gemines,aderit quem dicier audis
Siciliquus.

Sexta pars,ſextula dicta eſt.idẽ Fannius author, drachmæ,ſcrupuli ſi adiectio fiet,ſextula:quæ hinc dicta eſt,quòd ſex his vncia conſtet.

Septima pars denarius.vnciã enim denariorum ſeptẽ eſſe abunde probat Agricola ex Celſi & Scribonij Largi authoritatibus. Sic fit vt denarij octogintaquatuor libram conſtituant. nam duodecies ſeptem,hunc numerum perficiunt,ſcilicet quatuor & octoginta.Hic denarius diuiditur in duos victoriatos:qui victoriatus, quinarius olim dicebatur,à quinque aſſibus, vt denarius à decem appellationem ſortitur: vt ſi noſtro nomiſmate albulum quinarium,caroleum vero nummum denarium appellemus. Huius inſcriptio erat Victoria. Diuiditur etiam hic denarius in ſex ſextantes, ſicut drachma Græcis in ſex obolos. Verum de alijs ſectionibus denarij aliâs.

Octaua pars vnciæ eſt drachma, in medicinali vſu frequens & celebris.Cum autem medijs partibus vnciæ nomina deſint, ad vigeſimamquartam tranſiliendum eſt, quæ eſt ſcriptulum, tertia pars drachmæ.

Scriptulum ſeu gramma, vigeſimaquarta pars vnciæ appellatur.Hæc autem omnia,quæ de vncia põderali diximus,ad vnciam menſuralem referenda eſſe neceſſitas cogit: quod manifeſte patebit ex ſequentibus:non quòd vncia menſuralis vnciæ ponderali reſpondeat.Nam authore Dioſcoride vnciæ nouem menſurales pendent ſeptem vncias ponde-

rales cum dimidia, ſeu drachmas ſexaginta. Hęc de vnciæ Romanæ diuiſione.

Sequitur de vncia Græca, quæ etiam vt Romana eſt as, ſiue pars duodecima libræ.

Priuſquam autem aliquid de huiuſmodi vncia ſtatuatur, hoc fundamento præmuniendus eſt lector, ꝙ talẽtum minus habet ſexaginta minas, maius vero octoginta. Mina vero Atticis duplex fuit, vetus ſcilicet drachmarum ſeptuagintaquinque, altera recentior drachmarum centum: quo fit vt ſi de vncia loquamur, quę eſt duodecima pars minæ centenariæ, illa in ſe capiet drachmas octo, & obolos duos. nam octies duodecim ſunt nonagintaſex. reſtant drachmę quatuor, quæ per obolos diuiſæ, conſtituunt vigintiquatuor obolos. Supereſt geminos cuiq; vnciæ aſſignare obolos: ſic euadent centum drachmæ. Veteris autem minæ Atticæ duodecima pars, quam vnciam appellamus, ſex drachmas capit, & drachmæ ſemiſſem: nam ſexies duodecim ſunt ſeptuagintaduo. Reſtãt tres drachmæ, quæ dimidiatæ ſex ſemiſſes faciunt ſingulis drachmis adſcribendos. Oportet igitur drachmã in ſuas partes diuidere. Sexta pars drachmæ eſt obolus.

Duodecima pars drachmæ, ſemiobolus, ſeu hemiobolon.

Semiobolus diuiditur in æreola tria.

Aereolum ſeu chalcos diuiditur in minutias ſeptem, quæ Lepta dicuntur, quæ indiuidua manent veluti quædam inſectilia puncta.

¶ Alia eſt vnciæ diuiſio ponderali menſuralique communis, quæ ſic habet.

Libra in duodecim vncias diuiditur: vncia octo

drachmas capit: quare nonagintaſex drachmas habet libra, ſelibra vero quadragintanouē, & ſelibræ dimidia quatuor & viginti cum ſemiſſe. Hæc igitur vncia quum vſu authorum drachmas octo recipiat, ſic diuidenda eſt.

Semūcia, vncię medietas eſt drachmarū quatuor.
Drachma habet ſcriptula ſiue grammata tria.

Quū ergo ter octo ſint vigintiquatuor, ſequens eſt ſcriptulum ſiue ſcrupulum, eſſe vigeſimāquartam partem vnciæ.

Scriptulū à ſcripto deductum nomē habet, grāma appellatū. nam minima ſcriptura eſt litera. ſcrupus autē dicitur à ſcrupo lapillo vel calculo. quater ac vigeſies vnciam ingreditur, ter repetitum drachmam conficit. duos in ſe recipit obolos.

Obolus ſemiobolos duos habet, ſiliquas tres, grana duodecim. eſt quadrageſimaoctaua pars vnciæ. nam bis vigintiquatuor ſunt quadragintaocto.

Semiobolus habet ſiliquā vnam cum dimidia, grana vero ſex.

Siliqua habet grana quatuor.

Hæc eſt diuiſio vſu medicorum frequens, quum prior magis ad rem nummariam pertineat.

Cæterum ponderū obſeruatio in profundis caiuſq; menſuris ad differendā inter eas proportionē nihil aut parū adfert luminis, quin potius obſcuritatis & caliginis plurimū: quum eiuſdē menſurę varij liquores varia ſubeant pondera. Aliud eſt enim aquæ pluuialis pondus, q̄ aut fluuialis aut fontanę: ſed neq; idem pondus habent imber æſtiuus & hybernus. craſſior enim eſt hybernus æſtiuo. Huc accedit, quòd vinū parte noua oleo grauius eſt: mel

autem purum & deſpumatũ vinum grauitate ſupe rat tertio ponderis gradu:quę omnia Fannij autho ritate probantur,ita ſcribentis:

Hæc tamen aſſenſu facili ſunt credita nobis
Nanq; nec errantes vndis labentibus amnes
Nec merſi puteis latices, aut fonte perenni
Manantes,par pondus habent,non deniq; vina
Quæ campi aut colles nuperve aut ante tulere.
Illud præterea tecum cohibere memento
Finitum pondus varios ſeruare liquores.
Nam Libyæ, vt memorãt, beſſem ſextarius addet
Seu puros pendas latices,ſeu dona Lyæi.
Addunt ſemiſſem libræ liuentis oliui.

Adde & iſtud,ꝙ regionis calidioris liquores plꝰ leuitatis habent.quæ vero frigidiore regione naſcũ tur,grauiores ſunt.In tanta igitur ponderũ varieta te, quum vix duarũ regionum liquores, etiã ſi ſint eiuſdẽ naturæ,nemo poſſit vno metiri pondere, & inter ex omni parte nutantes cõiecturas nihil con‐ ſtans ſolidumve colligi poſſit : idcirco ad librarum menſuraliũ ſubſidiũ recurrẽdum eſſe ſuadet ratio, vrget neceſſitas, eruditorũq; perſuadet auctoritas. Inter quos vnus erit inſtar omniũ Georgiꝰ Agri‐ cola,vir accuratus ſane & doctus,quiq; adeo vtrũ‐ q; tenet,vt vtrum magis, non facile diiudices. Hic eſt qui vnciæ menſuralis vetuſtatis tenebris pene ſepultæ nomen nobis reſtituit. de hac igitur vncia menſurali diſſerere videtur opportunum.

Vncia mẽſuralis ſeu pollicaris, duodecima pars pedis eſt . nam vnciam pro pollicis mẽſura accipi‐ endam eſſe ſcriptura docet, vt in mẽſuris oblongis docuimꝰ.Pes enim diuiditur in pollices ſeu vncias.

duodecim : digitos vero ſedecim: quod agnouit Fānius,dicens:

Modium ſextarius ipſum
Sexdecies haurit, quot ſoluitur in digitos pes.

De vncia vero

Vnciáq; in libra pars eſt,quæ menſis in anno.

Eſt autem pollex ad digitum ſeſquitertius,vt qui digitum vna tertia ſuperet. Tres enim pollices quatuor digitos æquant. Sex ergo ſunt octo digiti, & duodecim pollices ſedecim digitos complent.

Vncia mēſuralis triplex eſt,linealis ſcilicet,mēſuræ oblongæ pars duodecima : ſuperficialis quadrate in ſe multiplicata:tertia vero cubica. Sicut autem pollex duodecies reſumptus pedaneam menſuram conſtituit, ita & cubica vncia duodecies infuſa libram menſuralem perficit. Vnciam cubicam appello vas intus inane & vacuum,cubice conflatum, ex menſura pollicari ſeu vnciali ex omni parte circunſcriptum. Hoc inquam vaſculum pollicare cubicum materno idiomate noſtro appellatur vng pouſſon,ſicut vas pollicare dicimus à pollice. Quū igitur teſſera iſta vncialis intus inanis & vacua ſit pars aliquota pedis,à pedanea menſura depēdens, neceſſe eſt vbi inæquales ſint pedaneæ menſuræ, inæquales quoq; eſſe vncias. Pedis autem Romani & Pariſini non æquam eſſe menſuram,certa experientia didicimus,collato pede Pariſino ad typum pedis Romani,quē nobis tradidit Leonardus Porcius,aſſeuerans in ea quātitate paſſim Romæ pedē cerni & ſculptum & pictum. Facta inquam collatione vnius ad alterū,deprehēdimus Pariſinū maiorē eſſe Romano toto pollice, & ſexta digiti parte.

Si quis autem diffidit, ipſe periculum faciat, & agnoſcet quod di o, eſſe veriſſimũ. Ex hoc themate iſta ſequũtur. In primis ꝙ pes Pariſinus maior eſt pede Romano in ſeſquidigito: nã tertia & ſexta digiti ſemiſſem digiti faciunt. ſic fit vt pollex & ſexta digiti menſuram impleant ſeſquidigitalem. Habet autem pes ſeſquidigitos decem, & digitum vnum.

Secundo hinc ſequitur, quòd duodecim vnciæ pedis Romani æquant vndecim vncias pedis Pariſini dempta ſexta digiti parte. Verum obſeruatio huius ſextæ partis digiti plus eſſet oneroſa quàm vtilis. Ideo ea neglecta, toto decurſu huius operis ita cõſtituemus proportionẽ pedis Pariſini ad Romanum, quaſi ille iſtum vna vncia ſuperet. Si quis autem exactam rationẽ ſequi vellet, haberet ſexto quoque pede Romano accedente digitum ſuperaddere, vltra eam quam obſeruaturi ſumus in menſuris rationem.

Sequitur & iſtud, ꝙ quum duodecim Romanæ vnciæ vndecim Pariſinas perficiant, omiſſa vt prędixi (leuandi oneris gratia) ſexta digiti parte, quod ſi quis volet pedes Pariſinos referre ad Romanos, & è diuerſo, Romano addat vnciã, & exurget Pariſinus: demat vnciã à Pariſino, & exurget Romanus. Hęc obſeruatio plurimũ lucis eſt allatura ad effugandam eorum quæ dicenda ſunt obſcuritatem.

Qui tñ exactũ ſequi volet, iſtud inueniet, quod cũ in ſeſquidigito, ſiue (vt apertius dicã) in trib⁹ ſemidigitis pes Pariſinus Romanũ ſuperet, ſitq; ſemidigit⁹ ſui aſſis pars trigeſimaſcđa, ſicut & digit⁹ pars eſt decimaſexta pedis, hac ratione neceſſe eſt

vnciam pollicarē pedis pariſini ſuperare Romanā in eadem proportione, videlicet ſupertripartiente trigeſimaſſecūdas. ita enim geometrę loqui ſolent.

Eſt autem vnciæ pars trigeſimaſecunda, quarta pars drachmæ, cū drachma ſit octaua, & ſemis ſit decimaſexta. Drachma autē pro ſemiſſe habet ſcriptulū vnum, & ſemiſſem ſcriptuli, vt in vnciæ partitione videre eſt. huius ſemiſſis medietas eſt ſemis ſcriptuli, & quarta eiuſdē, hoc eſt ſeſquiobolus. nā obolus eſt ſcriptuli medietas. Hinc apertiſſime ſequitur, ꝙ vncia Pariſina ſuperat Romanā in trib9 ſeſquiobolis, hoc eſt duobus ſcriptulis, & ſemiobolo: & hæ quidē minutiæ nullius numeri repetitione vnciam æquare poſſunt. Nunq̄ enim aberit fractio, ſiue in ſcriptula, ſiue in drachmas hęc fragmēta reduxeris. eſt enim proportio nō multiplex, ſed ſuperpartiens.

Quocirca ne truncatim ob neglectas minutias ꝓceſſiſſe videamur (nam quantūuis modicę in paruis neglectæ, in maioribus ingentē aceruū faciūt) ideo præſtiterit forſan exactiſſimo calculo rem totam proſequi. hic ergo murus aheneus eſto.

Certū eſt vnciam octo perfici drachmis, digitū vero ſex, cum vncia ſit ad digitū ſeſquitertia, ſicut ſedecim numerus digitorū, ad vndecim numerum vnciarū. Iam autē diximus pedē pariſinū ſuperare Romanum in ſeſquidigito. Habet ergo drachmas nouem, hoc eſt vnciam & drachmā, quæ eſt ſexta pars digiti vltra Romanū. Quoties igitur reducendi erunt pedes Romani ad Pariſinos, demere oportebit de maiori vnciam & drachmam, & habebis Romanū. E diuerſo ſi Romano totidē drachmas,

nouem ſcilicet addideris, habebis Pariſinũ. ſic ſingulas mẽſuras ſuo pede metiri oportet. Conſequẽs eſt de libra mẽſurali diſſerere, quæ capacitate vnciæ cubicæ duodecies infuſa cõpletur: de qua mox ſequitur.

Sequitur de libra menſurali,
& partibus eius.

Iſcuſſis his quæ ad vnciæ menſuralis rationem ſpectare videbantur, nunc libræ menſuralis ratio habenda eſt: ponderali in alium relata locum. Eſt ergo libra menſuralis, vas cubicum intus inane, tantum liquoris capiẽs, quãtum vas vnciale duodecies infuſum adferre poteſt. Erat autem Galeni temporibus Romanis in vſu vas corneum lineis interſectũ, ipſum in duodecim lineas diuidentibus: quam a ponderali libra differre vel hoc vno argumento probat Georgius Agricola ex Galeno, quôd dodrans libræ mẽſuralis ſeu nouem menſurales vnciæ pendeant ſeptem libræ ponderalis vncias, & ſemiſſem. Adde ꝙ ſextarius oleo plenus viginti vncias mẽſurales cõtinens pendet vncias ſedecim, quinqꝫ drachmas, & ſcriptulũ vnum. Vini inſuper ſextarius libræ vnius & beſſis in menſura, pendet librã & beſſem in pondere, & inſuper ſemunciam, ſiliquas duas cum duobus granis, & duabus tertijs grani. nõ eſt igitur eadem libræ mẽſuralis põderaliſqꝫ ratio: nã menſura vna eademqꝫ eſt omnibus liquoribus, pondus vero non omnibus idem. Hanc libram mẽſuralem vti aſſem authores diuidere ſolent. partiri itaqꝫ operępreciũ eſt. Huius duodecima pars eſt vncia, cui altera ad-

ſecta ſextantē reddit. ſextanti tertia iuncta fit quadrans. quadranti quarta adiecta trientem totius aſſis reddit. Quinta ſi acceſſerit, habet quincūcem. ſexta vero ſuperaddita ſemiſſem conſtituet. Acceſſio ſeptimæ ad ſemiſſem, ſeptuncem procreat: cui octaua ſuperaddita beſſem, beſſi nona ſuccedens dodrantem, dodranti decima appoſita dextantem, dextanti vndecima iuncta deuncem, deūci vero vndecima ſi iungatur, libram conſtituet. Mēſuræ bilibris meminit Horatius, dicens.

Cornu ipſe bilibræ
Caulibus inſtillat veteris non parcus aceti.

Ibi de menſura, non de pondere agitur.

Huius libræ mēſuralis inſigniores partes hæ ſunt: Sextarij quartarius, quinque vnciarū, libræ mēſuralis quincunx.

Cotyle græca nouem vnciarum capax. Huius menſuræ dodrans.

Hemina ſextarij Romani decē vncias capiens, & ob eam cauſam dextans libræ menſuralis merito dici poteſt.

Cotyla vero hippoiatrica libralis eſt vnciarum Romanarū duodecim. Pariſina autē libralis quidem eſt, ſed ea libra quæ Romanā ſuperat ea proportiōe qua pes pariſinus Romano pede maior eſt, videlicet drachmis nouē, hoc eſt vncia & drachma, quam ſeſquidigitalem profunditatem dicere poſſumus cōferendo lineales menſuras cum cauis.

Cotyla georgica maior eſt quàm libralis. tenet enim vncias mēſurales tredecim, & ſemunciā, hoc eſt libram Romanam, & ſeſcunciā. Ex his duo ſequuntur, vnū ad libras, aliud pertinens ad cotylas.

Libra menſuralis vna fuit in vſu græcis & latinis, quæ vncias Romanas duodecim capit. Nam græci medicinæ authores ſuas menſuras ad libram menſuralem Romanam reduxerunt, vt copioſe docuit Georgius Agricola. Hui9 rei ſiquis teſtimonia deſiderat, conſulat Agricolam. Illic affatim reperiet vnde ſui animi deſiderium implere poſſit. Eſt ergo in vniuerſum libra menſuralis duplex iuxta variã pedis dimẽſionem. Nam à pede pendet vncia, & ab vncia libra.

Vna eſt libra Romana vnciarũ Romanarũ duodecim, a qua etiã pẽdet exterarũ mẽſurarũ dimẽſio. Alia pariſina vnciarum totidem: verum vncias habet maiores q̃ Romana: ideoq; capacior eſt illa, iuxta id quod dictũ eſt de pedis pariſini ſuper Romanum exceſſu. Superat ergo illam in drachmis menſuralibus nouem, ſeu vncia & drachma vna. Hęc libra eſt hemina pariſina, ſeu ſemiſextariolus, quam etiam cotylem dicere poſſumus pariſinam. Qua in re ne quis hæſitare poſſit, ſciat me id experientia didiciſſe, quãdoquidem ad lineam vncię pedis pariſini curaui mihi fabricari vas vnum cubicum intus inane omnifariam vnciale ſeu pollicare. Galli vocant vng pouſſon. hoc inquam vaſculum duodecies repetita infuſione agnoui impleuiſſe noſtrum ſemiſextariolum. Eſt igitur ſemiſextariolus iſte, libra menſuralis pariſina, noſtra cheopina bilibris, pinta vero quadrilibris. Id autẽ quod dico, cuiq; promptũ eſt experiri.

Hęc de libra menſurali dicta ſint: ordo poſtulat vt de ſextario diſſeratur.

Semiſextariolus libra menſural. paz.
Cheopina bilibris pinta q̃d'libris

De ſextariorum varietate & partitione.

VAriat ſextarij ratio hac potiſſimũ de cauſa. nam qui abſolute ſextariũ dicit, menſuram deſignat quæ duas in ſe ſeu cotylas ſeu heminas recipit, quæ eſt in menſuris concauis idem quod in geometricis pes, & in põderibus as. Alias autem ſextarius pro ſextante ſolidi alicuius accipitur, vt quum dicimus ſextarius medimni, intelligi volumus ſextam eius partem, ſicut nomine tertiarij tertiam, & quartarij quartam. Alias etiam ſextarius neq; menſuram neq; ſextam partem rei ſolidę ſignificat, verum trigeſimamſextam modij pariſini præſentat a ſenarij huius numeri quadrata radice trigintaſex. nam ſextarius pariſinus trigeſiesſexies modiũ implet. porro ſexies ſex ſunt trigintaſex. Primum quidem ſextarium xeſten gręci vocant, ſecundũ hecteũ. tertius vero non ex ſe, ſed a radice ſua quadrata nomẽ accepit. Iam ad ſingulos ſextarios progrediendum eſt.

Sextarius romanus authore Fannio hinc nomen accepit, quòd ſexto repetitus congiũ impleat. ſic enim ait.

A quo ſextari nomen feciſſe priores
Crediderim, quòd eos capiat ſex congius vnus.

Capit autẽ librã vnã & beſſem, ſeu vncias mẽſurales vigniti. diuiditurq; more romano in duodecim cyathos more aſſis. ſiquidem duo cyathi ſextantem faciunt. Martialis.

Sextantes Caliſte duos infunde falerni.

Videtur autẽ quædã pocula tũ fuiſſe in vſu, quæ

ꝙ duos cyathos caperẽt, ſextantes adpellabantur.

Tres cyathi quadrãtẽ reddũt, de quo Martialis ita loquitur. Quadrantẽ duplices de ſeniore cado. Quatuor cyathi trientem perficiunt. Propertius, Cũ fuerit multis exacta triẽtibus hora. Perſius.

Calidumq́ʒ trientem

Excutit e manibus.

Supereſt quincunx quinq́ʒ cyathos complens. quincũci ſuccedit ſemis ſeu hemina, hoc eſt ſex cyathi.

Septunx, ſeptem cyathorum eſt.

Bes vero octo cyathos cõprehendit. Martialis.

Quincunces & ſex cyathos beſſemq́ʒ bibamus,

Caius vt fiat, Iulius, & Proculus.

Huic proxime ſuccedit dodrãs: hoc eſt nouem cyathi, deinde dextãs cyathorum decem, deunx vero vndecim, cuius meminit Martialis.

Poto ego ſextantes, tu potas Cinna deunces.

Et quereris quòd non, Cinna, bibamus idem.

Cui ſi cyathus duodecimus acceſſerit, ſextariũ efficit. Martialis in Poſthumianũ meminit beſſis & ſelibræ. de beſſe quidem ita ait.

Beſſalem ad ſcutulam ſexto peruenimus anno.

De ſelibra vero mox adiungit.

Poſt hunc in cotula raſa ſelibra data eſt.

Eſt & alia ſextarij Romani partitio, ſiquidem ſextariꝰ habet heminas duas, quartarios quatuor, acetabula ſeu oxybapha octo, quæ acetaria aut ſalſamẽtaria vaſa dici poſſunt, gallice ſauſſieres: cyathos vt dictũ eſt, duodecim. Quũ autẽ ſextariꝰ iſte romanus ſit vnciarum viginti menſuralium, hinc neceſſe eſt heminam decem habere vncias, quarta-

rium quinq́ʒ, acetabulum duas cum ſemiſſe. Cyathus autem habet ſeſcunciã, & ſextam vnciæ partẽ, hoc eſt drachmã & ſcriptulum, vt facile colligi poteſt ex partitione vnciȩ, quã ſupra deſcripſimus

Nunc cyathus deſcribendus eſt, & partiendus.

DE CYATHO.

CYathus, ſextarij Romani, vt ita dicã, vncia, tãti mẽſura liquoris, quãtũ quis vno hauſtu leuiſſime exhauriat, gallice gobelet: & gobber dicimus leuiter abſorbere, & ſubito deglutire. Bibebant Romani non ad quoſcunq́ʒ potus æquales, ſed ad cyathos: quos toties ebibere ſolebant, quot eſſent elementa nominis illius in cuius gratiã ad bibendũ ſeſe prouocabãt. Hinc illud, Nœuia ſex cyathis, ſeptẽ Iuſtina bibat. quo liquet huic verbo Nœuia non deeſſe diphthongũ, ſed nec Cæſaris nomini, de quo Martialis ita ait,

Addere quid ceſſas puer immortale falernum?
 Quadrantem duplica de ſeniore cado.
Nunc mihi dic quis erit cui te calathiſſe deorum
 Sex iubeo cyathos fundere? Cæſar erit.

Commendatur Cæſaris Auguſti frugalitas, qui tametſi aliquando minus, nunquam tamẽ amplius q̃ duodecim cyathos vno cõuiuio ſolebat ebibere. quæ menſura ſi cũ pariſina conferatur, minor eſt cheopina pariſina, vt ſequentia docebunt. Huius autem ȩtatis antibibaces nõ cyathis, ſed congijs ſe prouocant, vt in eo duello quãdoq́ʒ ex certantibus vnus, imo quãdoq́ʒ etiã omnes nõ mẽtis tantũmodo, ſed & vitæ luce priuentur: quos ſcire oportuit ſub Ahaſſuero rege floruiſſe imperium, quo tem-

pore nemo cogebat nolentes bibere: contrà vero ſub Baltaſare ſumma imperij ad Perſas trãſlata eſt ab eo ſcilicet cõuiuio celebrato de quo ſcriptũ eſt Danielis quinto apud L X X. quod corã mille vinũ bibebat, & vnuſquiſq; ſecundũ ſuam bibebat ętatẽ.

Cyathi autẽ partitio ſic habet. Habet enim ligulas quatuor, ſeu cochlearia magna. nã minꝰ cochleare expreſſit Martialis in Poſthumianum dicens.

Octauus ligulam miſit ſextante minorem.
Nonus aculeolos in cochleare tulit.

Recipit igitur ligula drachmas tres, & ſcriptulũ vnũ. de cochleari minori dicetur in gręcis mẽſuris.

Hactenus de ſextario Romano, & partibꝰ eius: quẽ librã beſſẽq; tenere Fannius docet, his verbis:

Nam libræ, vt memorant, beſſem ſextarius addet,
Seu puros pendas latices, ſeu dona Lyęi.

Hoc autẽ verius de menſurali q̃ põderali libra intelligi oportet.

Addunt nõnulli ſextariũ caſtrenſem, qui eſt duplus ad vrbicũ, qui tres libras menſurales cum triente recipit.

¶ Sequitur de xeſte, ſeu ſextario græco attico, & partibus eius.

SExtarius atticus in vſu Medicorum frequens cotylas duas comprehendit. Fannius.

At cotylas, quas, ſi placeat, dixiſſe licebit
Heminas, recipit geminas ſextarius vnus.

Deinde cotyla diuidit in quartarios duos, quartariꝰ in duo oxybapha ſeu acetabula. acetabulũ ſeſquicyathum recipit, cyathus conchas duas habet,

myſtra quatuor, chemas quinq;, cheme vero cochlearia duo.

Cotyle ſiue cotyla alias tryblıō & ſemiſextarius dicit.minor eſt hemina Romana, vncia vna: quo fit vt ſextari⁹ atticus minor ſit romano vncijs duabus, habetq; ſelibrā ſeu vncias decem & octo. Ille vero viginti vncias habet, hemina romana decē, cotyle attica nouē, quartarius vero atticus quatuor & ſemiſſem, oxybaphū vncias duas, & drachmas totidem, cyathus ſeſcunciā, hoc eſt drachmas duodecim, concha drachmas ſex, myſtrum drachmas tres, cheme drachmas duas, & ſcrupulum vnū, & grana quatuor cum quatuor quintis eiuſdem. Cochlearium drachmā vnam, ſemiſſem ſcrupuli, duo grana, & duas quintas grani. quę omnia mente potius, quâm ſenſu accipienda ſunt. Verū nequis dubitet hęſitans ne forte vncię atticę minores ſint romanis, omnem ambiguitatem reſoluit Galeni auctoritas citata ab Agricola de menſuris libro ſecundo ita dicentis.

Cotyle attica, nouem vnciarum italicarum exiſtit. etenim nouem vncię italicę in cornibus interſectis diſcretę pendent vncias ſeptē cū dimidia. ſic fit, vt vncię menſurales a ponderalibus diſcrepent. ſequitur etiam q̄ vnciæ & librę menſurales medicę ſint eędē atticis & Romanis, quod & Galenus teſtatur alio loco dicens. Ex multis medicamentis olim cōſcriptis priuſquā res Romanę in tantā potentiam venirent, conieci quam illi nominant cotylen, parem eſſe vncijs nouem libræ Romanis nunc cōſuetę. hac cotyle vtuntur medici, vt ſit eadē attica & medica. Illud quoq; annotatu dignum

eſt, quod cotyle, & quæ infra cotylem ſunt menſu
ræ : ſolidorum & liquidorum dimenſionibus ſunt
communes. Quod autem ad obſcuritatem vocabu
lorum retegendam attinet, ligula à figura primum
nomen accepit, eo quoòd formam habeat ligæ ob-
lõgæ, & intus profundæ, & lingula linguæ. Dein-
de tamen ad certæ menſuræ ordinem redacta eſt:
nec video quo minus vtrunq; dici poſſit, & lingua,
& ligula, cum vtriuſq; figuram referat hæc menſu
ra, etiã ſi contra ſentire videatur Martialis, qui ait:
Quanuis me ligulam dicant equitéſq; patréſque
Dicor ab indoctis lingula grammaticis.
Cochleare vero duplicis menſuræ nomen, maio-
ris ſcilicet & minoris, cochleæ formam præ ſe fert
& ab ea ſortitur appellationem. docet hoc Martia-
lis his verbis.
Sum cochleis habilis, ſed non minus vtilis ouis:
Nunquid ſcis potius cur cochleare vocer?
quaſi mirum eſſe dicat, ſi quis ignoret quod à for-
ma cochleæ potius quàm à rei alicuius vſu nomen
accipiat.

Myſtrum vero & cheme imaginem teſtæ con-
chyliorum habent, myſtrum quidem maioris, che
me vero minoris.

DE SEXTARIO GEORGICO,
& partibus eius.

q Vi de georgicis menſuris verbum fecerũt,
ſextarij non meminere, ſed cothyles tantũ,
& quæ infra cotylen ſunt menſurarum.

Verum nihil prohibet ſextarium aliquem conſti- tuere, qui duas in ſe cotylas capiat georgicas, vt æqua ſeruetur in his minoribus menſuris linea, & â ſimili per omnes capite ordiamur. Has omnes ad vnàm deſcripſiſſe Cleopatram fœminam, author eſt Agricola: cuius rei fides ſit penes authorem. Huius itaq; Cleopatræ authoritatem ſecuti, illud ſupponimus, cotylem ſextarij Attici tres quartas in ſe recipere. Quum igitur ſextarius Atticus de- cem & octo vncias capiat, ſequitur cotylem geor- gicam libram vnam & ſeſcunciam comprehende- re, hoc eſt tredecim vncias cum ſemiſſe: quam cum ſextarius duplet, ſequitur hunc ſextarium georgi- cum bilibrem eſſe, & ſuper hæc trium vnciarum. Capit igitur duas libras cum quadrante.

Cotyle ſextarij medietas libram & ſeſcunciam in menſura retinet, & oxybapha quatuor capit.

Oxybaphum eſt ſeſquicyathus, tres vncias, & drachmas totidem accipiens.

Cyathus myſtra quatuor habet, duarum vncia- rum & totidem drachmarum capax.

Myſtrum menſura in georgicis nouiſſima dra- chmas quatuor dimidiámq; retinet. Sunt ergo iſtæ menſuræ ad ſibi reſpondentes Atticas ſeſquialteræ rationis: quod mutuo illas conferendo colligere fa cile eſt.

Supereſt græcarum menſurarum nouiſſimum ordinem explicare.

DE SEXTARIO HIPPOIATRICO, & partibus eius

Q Vanuis ſextarij hippoiatrici nomen apud authores non legatur, nihilominus ordinis ſeruandi gratia nihil erit piaculi ſi cæterarum mēſurarum caput ipſum eſſe faciamus. Sextarius igitur geminam cotylam, ſimúlq; duas libras mēſurales capit, hoc eſt vncias quatuor & viginti.

Cotyle libram in menſura, & oxybapha duo in partibus recipit.

Oxybaphum ſelibram, & tres cyathos.

Cyathus myſtra quatuor geminámque tenet menſuralem vnciam.

Myſtrum cochlearia duo, hoc eſt ſemunciam capit menſuralem.

Cochleare duabus drachmis perficitur.

¶ Ex his quæ dicta ſunt, promptum eſt elicere, quòd quum cotyle georgica ſit vnciarum tredecim & ſemunciæ, hippoiatrica vero duodecim, Romana decem, & attica nouem, georgicæ ad hippoiatricem eſſe proportionē ſeſquioctauam, quum ſeſcuncia ſit octaua pars libræ. Eiuſdem ad Romanam eſt proportio ſuperſeptipartiens viceſimas, ad Atticam vero ſeſquialtera.

Hippoiatricæ autem ad Romanam eſt proportio ſeſquiquinta, ad Atticam vero ſeſquitertia, demum Romanæ ad Atticam proportio eſt ſeſquinona, & eadem eſt proportio ſextariorum inter ſe. & id quidem non parū habet momenti ad conferēdas quæ ſequuntur menſuras cum prioribus. Nunc de ſextario hebraico differēdum, & eius partibus.

DE SEXTARIO HEBRAICO, & partibus eius.

QVem log Hebræi vocāt, Hieronymus ſextarium vbiq; reddidit. Eſt aūt log omnium Hebræorum conſenſu menſuræ hin pars duodecima, ſex ouorum capax, alterius autem quā ſatum ſeu ſeah appellant Hebræi, portio vigeſima quarta. Rabi Salomō Exo. xxix. ſic ait, quarta pars hin ſunt tria log. Idem capite. x x x. Hin duodecim logim capit. Videatur Sanctes Pagninus in verbo log: & Munſterus in Leuiticum. x I I I I capite: eodémq; rabbi Salomone authore ſatum habet ſex cabos, cabus vero quatuor logim.

Iſtud autem ex Ioſepho ſecundo ſupponendum eſt libro antiquitatum tertio, capite duodecimo & decimotertio, quod hin duos choas Atticos capit. Chus autem Atticus (vt poſtea eluceſcet) nouem libras recipit mēſurales. ſic ergo chus geminatus, decem & octo libras habet, cuius pars duodecima eſt libra cum ſemiſſe, hoc eſt vnciæ decē & octo, quæ ſextarium Atticum ex æquo conſtituunt. Hinc ergo luce clarius apparet menſuram log eſſe capacitatis eiuſdē cum ſextario Attico, ſextario vero Romano duabus tantum vncijs minorem.

Hinc ſecundo ſequitur quòd cum log ſit vigeſimaquarta pars ſati, ſatum igitur habet vigintiquatuor ſextarios Atticos. ea re nihil apertius.

Rurſum iſtud quoq; ſequens eſt, quòd cum tria ſata cōſtituant epha hebraicum, epha illud hebraicum capit ſeptuagintaduos ſextarios Atticos. ſic fit vt metrete medimnúſq; Atticus & epha ſiue ephi

ſint menſuræ æquales. quod clarius ex his quæ diſcenda ſunt, eluceſcet. Quinetiam ex his quæ dicta ſunt, facile eſt conſtituere menſuram gomor, quæ eſt decima pars ephi: inſuper & capacitatem chori hebraici, qui menſuram ephi decies accipit: ſed & cabi capacitatem hinc elicere facile eſt. Satum enim ſex cabos capit. de quibus omnibus ſuo loco diſſeretur. Hic autem choa accipimus vt habeat ſextarios ſex, cotylas duodecim: quæ dictio tãetſi vſu peritorum octo cotylarum menſurã nonnunq̃ ſignificet, aliâs etiã pro menſura quatuor ſextariorum, immo & aliquando pro ea quæ quatuor impletur cotylis accipiatur: ſi quis tamen omnia in vnum conferat, inueniet ſolam menſuram quadrare eã quę ſex ſextariorum eſt. quę enim de menſura gomor dicenda ſunt, non patiuntur dicta Ioſephi de menſura hin ad alium choa referri, quàm ad eum qui ſex ſextarios habet, & duodecim cotylas. qua de re amplius in gomor diſſeretur.

Sextarij hebraici (quem log eſſe diximus, eiuſdẽ cum attico menſuræ) portio trigeſima eſt ea quam Hebræi caph appellant, quæ tantum dicitur continere liquoris, quãtum vola manus cõprehendi poteſt: & iuxta Rabbi Kimhi eſt trigeſima pars mẽſuræ log. Caph enim modo volam manus, modo illius menſuræ capacitatem ſignificat: quod genus menſuræ, ſi ad exactum libeat modulum referre, quum ſit trigeſima pars ſeſquilibræ, inuenies eam menſuram continere ſemunciam, ſcriptula duo, totidémq; ſiliquas, granum vnum cum ſemiſſe, & decima parte grani. Eſt igitur paulo minor cõcha attica, & maior myſtro. Huius autem dictionis lo-

co diuus Hieronymus mortariolum vertit,alij vero neoterici cochleare interpretãtur Numeri ſeptimo. Erit igitur hoc cochleare paulo maius ligula Romana,quæ eſt quarta pars cyathi,nec lõge recedit à tertia parte cyathi.

Eſt & alia menſura quã Hebræi quearah,noſtri acetabulũ interpretantur,quę ſi apud Hebręos vti apud Græcos oxybaphum, exacti moduli rationem habet, quearah dicemus eſſe ſeſquicyathum, duarum videlicet vnciarum, & drachmarum totidem.quod ſi ad reliquas pergere animus eſt,ſemiſſem huius ſextarij appellabimus baqua. Trientem vero ſchilſchi,quadrantẽ vero arbaith ſeu reba.

Nouiſſime ſequitur de ſextario Pariſino.

Sextarius pariſinus apud nos menſuram implet quæ cheopina dicitur.Nam cheopinæ medietas ſemiſextariolus vulgo appellatur. hic autem ſemiſextariolus ſextarij medietas, libram vnam Pariſinam capit: ſic fit, vt ſextarius ſit bilibris ad modulũ librę Pariſinæ:quæ libra Romana maior eſt: vt ſupra in libra experientia cõpertum fuiſſe declaraui.Ex his autẽ quæ in vncia dicta ſunt,libra Pariſina ſuperat Romanam in ſeſquidigito,hoc eſt vncia & drachma. Ita enim mihi liceat dicere ſeſquidigitalem,ſicut dixi vnciã menſuralem. Hinc ergo manifeſtum eſt quod cheopina Pariſina quam ſextariũ appellamus,duas libras Romanas habet, & duas vncias cum duabus drachmis. Tenet ergo vncias ſex & viginti Romanas,& drachmas duas,ſicque ſextarius noſter Pariſinus ſelibra & quadrante vnciæ ſuperat Romanum, qui viginti vncias habet,& Pariſinꝰ vigintiſex, & duas drachmas.Sex-

tarium vero gręcum, ac perinde log hæbraicum ſuperat in beſſe libræ, hoc eſt vncijs octo & quadrante. Quoties igitur conferēdæ erunt Pariſinæ menſuræ cum exteris, hac methodo progrediendum erit, vt ad libras menſuræ reducantur: & poſt ſextariorum numero, ſi reducendus erit Romanus ad Pariſinum, adde pro vnoquoq; ſextario vncias ſex & quadrantem vncię, & facies de Romano Pariſinum, quibus adēptis facies de Pariſino Romanū. Si autem conferas Pariſinum cum Attico, addito beſſe & quadrante vnciæ fiet ex Attico Pariſinus. illo vero ablato fiet de Pariſino Atticus. rurſum ſi Atticum ad Romanum reducere cupies, aufer de Romano vncias duas, & euadet Atticus. Quas ſi addideris Attico, emerget Romanus. Hæc methodus non modicum allatura eſt facilitatis ad maiores mēſuras inter ſe conferēdas. Hic ſextarius cheopina dicitur à χέω quod eſt fundo, & πίνω bibo. le ui enim momento exhauritur & ebibitur. Sextariū Romanum ſuperat in ſelibra & drachmis duabus, Atticum in beſſe ſeu vncijs octo, duabus drachmis. georgico minor eſt vncia vna.

DE AMPHORA, ET PARtibus eius.

T Res menſurarum eſſe ordines vel literarū expertibus cōſtat. ſunt enim menſuræ infimæ. harum caput eſt ſextarius. ſunt mediæ, quarum ſumma eſt amphora, quæ eſt ſummarum infima, & ſumma mediarum. ſunt & maximę, quarum faſtigium apud Romanos eſt culeus. Ab amphora igitur in medijs ſumendum eſt exordium, priuſq; differendū eſt de amphoræ Romanę

capacitate : ſi prius tamen dixerimus vas amphoreum conſtitui ex pede cubico, cuius area ac latera ipſa quadrate conſtituta pedaneam mēſuram non excedāt,nec ab ea vlla diminutione recedant:quod Fannius explicat hoc carmine, ita dicens.

Pes longo ſpacio latóq; notetur in anglo,
Angulus vt par ſit,quem claudit linea triplex
Quatuor ex quadris medium cingatur inane
Amphora ſit cubus, quam ne violare liceret,
Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites.

¶Hæc igitur eſt teſſera quędā vacua ,& cubus inanis,quę & quadrantal dicitur,ex pede in quadrum, deinde ex quadro in cubū , capacitate reſoluta.quo fit vt vbi maior ſit pedanea menſura , ibi maior ſit amphora.Quum autē dicatur à figura quadrantal, eo amphora dicitur,quòd ex omni parte anſam habeat qua circunferri poſſit. Metretem etiam appellant . ab ea enim tanquam metro menſura & centro,ſummas , infimas mediáſq; pendere menſuras neceſſe eſt,ſi iuſta proportione cōſtituantur.Dicitur & cadus,quæ dictio à continēdo deriuationem habet . Appellatur etiam & ceramion plerunq; in ſcriptura apud ſeptuaginta interpretes . Quod autem Græcis eſt metreta in liquidis,hoc medimnus in ſolidis.qui cum amphoram Romanam intelligi volunt , appellant metretam,ſed Italicam, vt Romani græcam ſeu atticam amphoram : quæ menſuræ tametſi communi gaudeant nomine , nequaquam tamen ſunt ęquales.Illud tamē omnibus exploratum eſſe debet , amphoram vere geometricā debere habere numerum ex cubica multiplicatione collectum, vt ita dicamus. Duodecim vnciæ librā,conſtituūt duodecies vero duodecim, quadra-

tum numerum reddunt,qui eſt centũ quadraginta quatuor:verũ duodecies duodecim duodecies,autſi mauis duodecies centum quadragintaquatuor,con ſtituunt mille ſeptingẽtas vigintiocto vncias,quæ ad libras per partitionem duodenariam reductę ef ficiunt centum quadragintaquatuor libras menſu- rales : & hinc manifeſte ſequitur tam Romanam quâm Græcã amphoras magis vſuales eſſe, quàm vere geometricas. Romana enim octoginta libras veterum teſtimonio,qui eam quæ in vſu erat apud Romanos amphoram tradiderunt, comprehen- dit. Attica vero centum & octo libras menſurales recipit. Neutra ad iuſtam menſuram amphoræ geometricæ accedit. Longius tamen abeſt Roma- na quàm Attica. Attica enim diſtat à iuſta quanti- tate amphoræ libris menſuralibus ſex & triginta, Romana vero ſexagintaquatuor libris menſurali- bus minor eſt amphora ad legem geometricã con- ſtituta.Et hęc quidem præfati vice dicta ſint.Nunc ſingulæ menſurarum claſſes medij agminis acieí- que inter extremas conſtitutæ nobis deſcribendæ ſunt:quas non tam ex geometricis legibus, quàm ex vſu authorum deſcribemus.Ab amphora igitur Romana initium eſto.

AmphoraRomana recipit ſextarios quadragin taocto,heminas duplo numero nonagintaſex,quar tarios quadruplo centum nonagintaduos,acetabu- la trecenta octoginta,cyathos ad ſeſquialteũ quin- gentos octogintaſex, ligulas bis mille trecentas & quadraginta. Cum autem ſextarius libram & eius beſſem capiat,hoc eſt vnciasviginti,hemina vncias decem, quartarius quinque, acetabulum duas cum

dimidia, cyathus ſeſcũciam, drachmam, & ſcriptulum vnum, ligula vero drachmas tres cum ſcrupulo: ſeques̃ eſt vt amphora libras mẽſurales octoginta recipiat. Qui ergo ita amphoram conſtituerunt, vſum magis quàm veræ amphoræ rationem ſequuti ſunt. Nunc ad amphoræ partitionem progrediendum eſt.

Vrna, Romanę amphoræ medietas eſt authore Fãnio, qui ait. Huius dimidium fert vrna.

Libras quadraginta menſurales, ſextarios vero quatuor & viginti ſua capacitate ebibit. Hæc enim eſt librarum ſextariorumq; medietas. eo vaſe maiorum ſuorum cineres recondebant veteres Romani. Hinc illud eſt, Cælo tegitur, qui non habet vrnam. In eo quoq; teſſerę recondebantur, cum ſorte rei cuiuſpiam fieret diuiſio, iuxta illud Sapientis, Sortes mittuntur in vrnam, ſed à domino temperantur. Ab vrinãdo dictam volunt, quòd vrinatorum more ſub aquis merſa ſtatim emergat.

Quum autem amphora tres modios capiat Romanos, ſicut epha hebraicum tria ſata, ſequens eſt modium ſexdecim ſextarios capere: quem modiũ quater abſorbet demenſum, cibi menſura mẽſtrui, de quo ſuo loco dicetur. Meminit modij Iuuenalis dum ait,

Seruorum ventres modio caſtigat iniquo.

Habet autem libras menſurales modius ſeptem & viginti, vnciam vnam, drachmas duas, ſcriptula ſex. Hęc tamen ratio amphorę ad modium, minus obſeruata videtur à Martiali hoc carmine,

Amphora vigeſſis, modius venit ære quaterno.

Subducta enim tertiarum ratione, modium non

quatuor aſſibus, ſed ſex & amplius æſtimari oportuit. Ad quod ita reſpondendum videtur, ex quo in huius authoris interpretatione locus frequens ſolet eſſe coniecturis, intellexiſſe Martialem vinum caro precio vendi, modium vero tritici vili ęſtimari. Erat igitur duplici nomine agricolę cõditio deterior, vt qui vili precio venderet triticum, caro autẽ emeret vinum. Modius enim aridorum eſt, amphora vero liquidorum. Nec erat proportio pretij ad precium, qualis eſt amphoræ ad modium.

Quartari9 amphoræ ſi quis eſſet vſu receptus authorũ, ſicut modium tertiarium fecimus, ſextarios duodecim, libras vero menſurales viginti caperet, & duo vrnam perficerent.

Congius amphoræ bes ſeu octaua pars, decem mẽſurales libras, ſextarios ſex cõtinet: & inde ſextario Romano nomẽ eſt inditũ, Fãnio authore, q ait:
A quo ſextari nomen feciſſe priores
Crediderim, quòd eos capiat ſex congius vnus.

A congio congiarium dicebatur munus viritim populo diſtributum, aut amicitiæ aut liberalitatis ergò: ſicut donatiuum militibus: iudicibus vero cauſarumq; patronis ſportula donabatur. Illud tamen animaduertendũ eſt, quòd tãetſi congius apud Romanos, & chus apud Gręcos ſex ſextarios capiat, ſuperat nihilominus cõgius Atticum choa libra vna menſurali, eo q ſextarius Romanus ſit maior Attico duabus vncijs: & queadmodũ hemina Romana decem vncias habet, Attica vero nouẽ, ita quoq; cõgius decẽ libras, chus vero nouem tantum recipit. De chœnice dicetur in græcis. Supereſt ad metretẽ medimnũq; atticos procedere.

DE METRETO ATTICO, & partibus eius.

m Etretes Atticus ſeu metreta, vtrunq; enim legimus, amphora liquidorum capax non eſt ad amphoram Romanam ſeſquialtera: quæ res Fannium fefellit, ita dicentem:

Attica præterea dicenda eſt amphora nobis,
Seu cadus: hanc facies, noſtræ ſi adieceris vrnam.

Tametſi enim ſeptuagintaduos ſextarios capiat metretes, qui numerus eſt ſeſquialter ad quadraginta octo, ſummam videlicet ſextariorum Romanorum: quia tamen ſextarij ſunt inæquales, ideo capacitas tota metretę non eſt ad Romanã ſeſquialtera, ſed ferme ſeſquitertia: id quod librarũ mẽſuralium calculus docet. nã Romana octoginta libras, gręca vero cẽtum & octo continet. Nã librę inter variantes mẽſuras ſunt veluti proxenetæ & mediatrices. Centenarius itaq; octonarius octogenarium ſuperat in libris octo & viginti, qui numerus eſt ferme tertia pars octogenarij. Superat enim ſolũ quaternario rationem ſeſquitertiæ proportionis. Qui cõtra ſentiunt, qua ratione id faciant, ipſi viderint. Nec verum eſt quod exiſtimant tres vrnas Romanas metretem conficere, aliâs metretem facerent eſſe librarũ centum & viginti: cum tamen ſuo ipſorum teſtimonio conſtet centum & octo libras habere metretem. Eſt ergo metretes ad amphoram Romanã ſeſquitertius dempto quaternario: nam ter vigintiocto (ſuperãte tantũ quaternario) octoginta efficiunt. Recedit nihilominus hęc mẽſura à geometrica amphora in libris trigintaſex. nã vere geometrica amphora ex librarũ numero quadrate

vnciarum vero cubice multiplicatarum aggrega=tione collecta, centum quadragintaquatuor libras habere deberet. Capit etiã metretes ſextarios duos & ſeptuaginta. De hac menſura intellexiſſe diuum Iohannem nemo dubitabit, ita dicentem: Erant ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas. Iohannis ſecundo. Qui modo ſibi perſuaſe=rit diuum Iohannem græcis græce ſcripſiſſe, & in Græcia. Ad hoc etiam facit quòd Ioſephus diuo Iohanni contemporaneus ſuam hiſtoriam græce ſcribẽs mẽſuras hebraicas ad grę̨cas retulit, vt poſt=ea dicitur, vt gomor ad cotylas, & hin menſuram ad choas. quo fit vt hydria quæ ternas metretas ca=peret, habuiſſe credatur ducentos ſexdecim ſexta=rios, & totidem log ſextarios hebraicos. quæ vero binas cõtinebat, centum quadragintaquatuor ſex=tarios. Hinc fit vt aqua in vinum mutata decem & octo amphoras Atticas ad ſummum, duodecim vero ad minimum impleret. Duodecim autem am phoræ Atticæ Pariſinis menſuris commenſuratæ, ſuo prouentu reddũnt centum quadragintanouem quartarios, heminas ſex, ſeu pintã cum cheopina, & quatuor drachmas: quæ quidem capacitas cho=rum hebraicum cum ſextante capit. Nam chorus decem amphoras Atticas habet: eadémq; modium Pariſinũ excedit quatuor quartarijs & cheopina. Si vero dicamus fuiſſe amphoras octodecim, augẽ da erit menſura ad ſeſquialterum, vt dicamus fuiſ=ſe ferme ſeſquimodium Pariſinum, & batos He=braicos duos, demptis duabus amphoris, neglectis aliquot fragmentis.

NVNC DE PARTIBVS METRE- tæ agendum eſt.

m Etretæ pars duodecima chus Atticꝰ, capiẽs ſextarios ſex Atticos,libras menſurales nouẽ:quã menſurã nona parte ſuperat cõgius romanus.Nouẽ ergo cõgij decẽ choas Atticos reddunt.Sextarius metretæ pars ſeptuageſimaſecũda: de quo ſupra dictũ eſt.Hæc de metretæ partibus.

NVNC DE MEDIMNO.

m Edimnus ſolidorum menſura totidẽ ſextarios accipit,quot & metreta,videlicet ſeptuagintaduos, & libras menſurales totidem.Chœnix medimni pars quadrageſimaoctaua ſextarium habet Atticum, & ſemiſſem. Eſt igitur ſeſquiſextarius,appellatur & hemerotrophis,vt ſit pabuli menſura diurni, celebrata Pythagoræ adagio:Super chœnice ne ſedeas.quo adagio labor pro craſtino cibo commẽdatur:cui Paulus alluſit, Qui non laborat,non mãducet.CHRISTVS vero ſuo edicto quo iubet non eſſe curandum de craſtino,ſolicitudinem ſeu curam à re euangelica auocantem prohibet,non laborem. aliâs Paulus non gloriaretur ita dicens, Mihi, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerũt manus iſtæ.Cum enim prædicationi verbi inſiſteret,nocturno labore ſcenofactorię artis ſibi ſuiſq; cibum quærebat, comparabátq; in diem craſtinũ.Cura igitur nimia prohibetur,non labor. Hoc ergo ſymbolo ocium,Chriſtiano vero edicto ſolicitudo prohibetur, curáq; plus iuſto aſſumpta. Significatur etiam turpe eſſe ita ſectari ocium, vt

ſemper expectes aliena viuere quadra. Huius chœnicis dimidium eſt hemichœnicon. ea eſt prandij cœnæve portio. Quum autem chœnix libras duas menſurales capiat, & trientem, hoc eſt vncias ſeptem & viginti, prandij cœnæve portionem dicemus eſſe libræ vnius & ſeſcũciæ. Hæc parum recedit à bilibri, de qua in Apocalypſi, Bilibris tritici denario vno.

NVNC DE GEORGICIS.

m Edimnus georgicus fœcũdior eſt vrbano. plus enim cibi laborantibus q̃ ſedentarijs & otioſis competit. Hic ergo medimnus habet in ſe duos ſemimedimnos. Cúmq; centũ ſexagintaduas libras menſurales habeat, neceſſe eſt ſemimedimnum vnam & octoginta recipere.

Diuiditur etiam in tres tertiarios. Habet autem tertiarius libras quatuor & quinquaginta.

Habet & ſextarios ſex, qui (vt ſupra dixi) non abſolute ſextarij, ſed ſextarij medimni, ſeu ſextantes appellandi ſunt. Eſt autem ſextarius iſte medimni librarum ſeptem & viginti.

Huius medietas ſemiſextarius libras tredecim & ſelibram capit. Diuiditur etiam medimnus in ſemiduodecimas vigintiquatuor. Accipit autem ſemiduodecima libras ſex, vncias nouem, habet & chœnicas octo & quadraginta: ita tamen, vt chœnix georgica Atticam ſuperet vna cotyla, georgica ſcilicet libra, & ſeſcuncia vna. Chœnix enim Attica ſeſquiſextarium Atticum implet, hoc eſt duas libras cum tribus vncijs. Georgica vero quatuor libras habet, vncias quatuor, & ſemunciam

vnam. Et quemadmodum chœnix Attica tres cotylas Atticas, ita & georgica tres georgicas capit. Quo fit, vt cotyle georgica libram & ſeſcunciam recipiat. Hæc ergo chœnix quũ ſit quadraginta vnciarum & ſemiſſis, duos ſextarios Romanos, ſuperante tantum ſemuncia, tenet. Caſtrenſis autẽ ſextarios duos vrbicos comprehendit: quo fit vt ijdem pene ſint, & in eãdem menſuram coeant, chœnix georgica, ſextariúſq; caſtrẽſis, qui bis capit vrbicũ.

Iam reliquum eſt partiri medimnum hippoiatricum.

M Edimni hippoiatrici ſeu veterinarij cotylę ſunt vnciarum duodecim. quas ſi cubice multiplicatas per duodecim recipiat, veram perficiet amphoram ex cubica multiplicatione conſtitutam, habebítq; cotylas ſeu libras centum quadragintaquatuor, vncias vero mille ſeptingentas vigintiocto: qui eſt numerus cubice auctus & multiplicatus ad rationem pedis Romani.

Cotyla eſt libræ vnius oxybaphus, ſelibra ſexta eius pars cyathus ſeu ſextãs cotyle duarum vnciarum. Duodecima pars eſt vncia. Quum autem cyathus quatuor myſtra capiat, myſtrum erit ſemunciale. Cochlearium autẽ myſtri medietas duas tantum drachmas habet. ſic fit vt cotyle quandoq; pro libra Romana accipiatur, & cyathus pro ſextante eius, vt hic videmus. Hæc ergo de menſuris græcis dicta ſint: ſupereſt tranſire ad hebraicas.

DE EPHI AMPHORA HEbraica, & partibus eius.

Ephi & batus æquales ſunt menſuræ, ephi pro ſolidis, batus vero pro liquidis. Ad ſtatuendam igitur eorum capacitatem, mēſurámq; ex certo & liquido agnoſcendā, illud ex his quæ in ſextario hebraico dicta ſunt, ad memoriam reducēdum eſt, quod Hebræorum omniū cōſenſu ephi tria ſata capit: ſatū vero vigintiquatuor log, qui eſt hebraicus ſextarius, quē ſupra probauimus æqualem ſextario Attico. Ter autem vigintiquatuor ſunt ſeptuagintaduo, quo fit vt epha capiat ſeptuagintaduos ſextarios hebraicos æquales Atticis. Iam autem demonſtratum eſt metretem & medimnū in græcis ſeptuagintaduos ſextarios comprehendere. Qua re apertius nihil dici poteſt, adeo vt minime opus ſit alia probatione. Veruntamen in lectorum gratiam adducemus alia, quæ in hanc ſententiam manifeſte conſpirant. Primo quidem ad hanc rem facit quod ſeptuaginta interpretes Eſaiæ quinto dixerunt: Decem iugera vinearum faciēt ceramion vnū. vbi Hieronymus ait, Omnes alij batū interpretati ſunt. Sāctes Pagninus ita reposuit. Decem iugera vineæ facient batum vnum, & ſemētis chorus faciet epha. Hebręus habet, chorus ſementis faciet ephi. Vbi vides ephi hebraicum accipi pro ceramio in ſolidis, & batum pro amphora in liquidis. Nos autem ita legimus: decem iugera vinearum facient laguncul am vnam. vbi laguncula pro bato ponitur. & Triginta modij ſementis facient modios tres. Ex quo illud quoq; ſequitur,

triginta modios facere chorum ſeu chomer,& tres modios reddere ephi. Accedit ad id comprobandū Ioſephi ſentētia, qui aſſeuerat batum capere ſextarios ſexagintaduos, non dubium quin Atticos. Batum autem & ephi eſſe æquales menſuras, vel hinc liquet Ezechielis quadrageſimoquinto. Capiet decimam partem chori batus, & decimā chori ephi. Sunt igitur æquales mēſuræ, cum ſint eiuſdē chori decima pars.

Quod autem epha contineat tria ſata, docet editio Chaldaica Ruth ſecūdo, quæ pro dictione epha tria ſata repoſuit. Idem aſſeuerat Rabbi Salomon in Ezechielem, capite quadrageſimoquinto: qui & tertij Regum ſeptimo ait duo milia batorum capere ſex milia ſatorum. Sic fit, vt batus tria ſata capiat. Idem Exodi decimoſexto vbi de gomor agitur, dicit quòd epha cōtinet tria ſata. Hieronymus quoque iſtud comprobat in Eſaiam quinto, niſi quod amphoram eo loco pro modio retulit. Verū id quod ex eo ſequitur, noſtram intentionem declarat, cum ait, Et triginta modij ſeminis, id eſt chorus, faciet ephi. Vbi ſeptuaginta dicunt metra tria, hoc eſt menſuras ſeu modios tres. Hoc autem ex Hebræis ſenſimus annotandum, quòd ephi dicunt tantum in menſura capere, quantum ſufficiat ad clibanum implendum vna decoctione, vulgo vnum fornagium appellant. Cæterum ne vllum ambiguitati locum ſupereſſe ſinamus, illud expendendum ſe offert, quod ſcriptum eſt Ruth ſecundo. Collegit ergo in agro vſque ad veſperam, & quæ collegerat, virga cædens & excutiens inuenit

hordei quaſi ephi menſuram, id eſt tres modios. & iſtud maxime ſententiam noſtram confirmat, quod hunc textum Lyranus ait additum eſſe à tranſlatore in libro differentiarum. Hinc enim aperte liquet, ephi & amphoram eſſe eiuſdem menſuræ, videlicet trium modiorum. Verum quo pacto, inquies, tres boſſellos portare potuit in ciuitatem ipſa Ruth? At non refert, vnane, an pluribus vecturis, ſoláne an à pluribus adiuta id fecerit. Vtrumlibet enim dixeris, manet incolumis ſcripturæ auctoritas. Illud autem vrget acrius quod ſequitur, Expande, inquit Booz, pallium tuum quo operiris, & tene vtraque manu. qua extendente & tenente, menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam: quæ portans, ingreſſa eſt ciuitatem, & venit ad ſocrum ſuam. Iam neque adiuta, neque vecturis pluribus, ſed vna tantum, quomodo ſex modios deferre potuit, vt textus oſtendit, ſi modios boſſellos eſſe dicamus? ſub tanto enim onere etiam aſinus ilia duceret. Verum iſtud non offendit eam quæ dicta eſt de ephi aſſertionem. Illud dixiſſe ſufficit, quod in hebręo habetur, menſus eſt hordei ſex, vt ſubintelligere poſſis quancunque menſuram, vel etiam minimam, vtpote log, quam ſextario Attico æqualem probauimus, aut leuem aliquam, quæcunque illa tandem fuerit, menſuram. Sic enim fit vt modius pro modiolo nonnunquam accipiatur, ſicut chœnicem menſuram per ſe & modium authores nonnunquam appellant. Id quoq; nolim præteriri ſilentio, quòd cum ephi iuxta ſuperius dicta ſit de-

cima pars chori, medietas ephi erit vigeſima chori, & quarta pars erit quadrageſima, & ſexta pars ephi, ſexageſima pars chori: quo fit vt primitiarum nomine Hebręi ad modulum mēſuræ hin, oblationem facerent. Eſt enim ſextans ephi, qui pro choro hordei ſeu tritici collecto debebatur. & id quidem aperte colligitur ex Ezechiele 24. Hæ ſunt primitiæ quas tolletis, ſextam partem ephi de choro frumenti, & ſeptem de choro hordei. Nunc ſecāda eſt in partes amphora hebraica.

DE PARTIBVS EPHI.

E Pha, ſiue batus, hic liquidorum capax, ille vero ſolidorū, vt ſupra abunde docuimus, continet logim menſuras hebraicas duas & ſeptuaginta æquales ſextarijs Atticis, eiuſdē capacitatis cum metreta ſeu ceramio: ideóq; merito appellatur amphora Hebraica, ſicut metretes amphora dicitur Attica, & in tria ſata diuiditur.

Satum ſiue ſeah tertia pars ephi, ſicut modius Romanus, tertia pars eſt amphoræ: non tamē ſunt æquales modius Romanus & ſatum Hebraicum. Nam amphora Romana quæ in tres modios diuiditur, octoginta tantum libras menſurales habet. cuius numeri pars tertia ferme vigintiſeptē libras cōprehendit. Ephi vero quum habeat ſua logim ſeu ſextarios ſuos æquales & numero & capacitate cū ſextarijs metretę atticis, metreta vero capiat libras menſurales centū & octo, cuius numeri tertia pars trigintaſex librarū eſt, ſic fit vt ſatum & tertiarius medimni Attici ſeu etiam metretæ æquales ſint, ſi

tamen eſſet aliquis modius Atticus tertiarius.nam reperitur ſextans medimni Attici, tertiarius vero ſeu triens georgici.ſed hoc parum refert.Continet igitur ſatum duos ſextarios ſeu ſextantes medimni Attici:non ſic de georgico. Nam cotyle georgica maior eſt Attica. Rurſum cum ſatum trigintaſex librarum menſuralium ſit capax,modius vero Romanus ſolum vigintiſeptem ferme capiat, ſequens eſt ſatum ſuperare modium Romanum in nouem libris menſuralibus, hoc eſt ferme in ſeſquitertio, ſicut ſupra dictum eſt metretem ad amphorã Romanam eſſe ferme ſeſquitertiam, quæ reddunt ſex ſextarios Atticos. Non tamen præciſe cauſam agnoſcere potes ex prædictis: veruntamen parum abeſt. Ideo minutiarum explicãdarum labori parcendum eſſe duximus. De hoc ſato ſcribitur Geneſis 18. Accelera tria ſata farinæ,& commiſce,& fac ſubcinericios panes. Quod quidem ſatum cum ſit triẽs medimni Attici,ſicut & ephi,vigintiquatuor ſextarios Atticos habet. Nam ter vigintiquatuor ſunt ſeptuagintaduo.& quũ metretes capiat choas duodecim, ſatum quatuor choas Atticos comprehendere neceſſe eſt.& hac ratione cõtinet duas mẽſuras hin.Hin enĩ,vt ſupra probatũ eſt,duos choas capit.ſic fit vt hin ſit ſexta pars ephi,quum ſit medietas trientis eiuſdem. non eſt ergo modius Romanus quẽ pro ſato repoſuit beatus Hieronymus 4.Regum 7. In tempore hoc modius ſimilę vno ſtatere erit, & duo modij hordei ſtatere vno.Hebræi ſeah dicunt,vbi latini modium verterũt.Sanctes Pagninus ita vertit·Cras ſatũ ſimilæ ſeclo, & duo ſata hordei ſeclo. vbi vides ſeclum pro ſtatere

accipi. & pro ſato modiũ. nam in hebræo habetur ſeah. Stater autẽ, vt alibi dictum eſt, quatuordecim eſt ſolidorum turonenſium noſtro nomiſmate. & hinc etiã ſequitur quod triticũ duplo æſtimabatur ad hordeum. In Apocalypſi vero æſtimatur ad triplum, vbi ſic dicitur: Bilibris tritici denario vno, & tres bilibres hordei denario vno. Sed hęc parerga. Quomodo autem ſatũ ſe habeat ad boſſellum gallicum, & brochon liquidorum menſuram, dicetur in menſuris Pariſinis. Satum ergo modius eſt nõ Romanus, ſed Hebraicus. Nouiſſime expendendum occurrit, quod quum ex prędictis conſtet log & ſextarium Atticum eſſe æquales, & quemadmodum metretem, ita & batum, duos & ſeptuaginta continere ſextarios: quomodo ergo ſtare poſſit quod ſcribitur tertij Regum ſeptimo. de labro æneo quod duo milia batorum capiebat, & tria milia metretarum. Hac enim ratione bati ad metretem eſſet proportio ſeſquialtera, cũ duo bati tres metretas caperent. Iam autem probatum eſt batum & metretẽ eſſe æquales. Hanc nebulam excutit Lyranus in libro quem differentiarum appellat. Ait enim hæc verba, tria milia metretarum, non haberi in Hebræo, neq; in libris correctis. Qui ergo id addidit, qua ratione fretus id fecerit, viderit ipſe, cũ textus Hebraicus nihil habeat de metretis, nec inde aliquid quod ad metretarum rationem pertineat, colligi poſſit. Iam de ſextante ephi differendum eſt.

Hin altera pars ſati, ſexta vero ephi, Ioſephi teſtimonio libro tertio antiquitatum, capite duodecimo & decimotertio, capit duos choas Atticos:

Chus vero, vt ſupra docuimus, habet ſextarios ſex Atticos: quo fit vt hin habeat duodecim ſextarios, & totidem logim. Log enim eſt duodecima pars hin. De hac menſura Ioſephus ita tradidit: Lex præcipit in publicis priuatiſque ſacrificijs farinam mundiſſimam offerri. In agno aſſarij menſuram, in ariete duorum,in tauro trium. & ſtatim ait:Olei oblationem ab immolantibus in boue hin medietatem, in ariete tertiam, quartam vero in agno. Hin autem menſura Hebræorum antiqua choas duos recipit. Hæc Ioſephus. Meminit huius menſuræ Ezechiel quadrageſimoquinto, dicens offerendum eſſe olei hin pro ſingulis ephi. Sic fit vt ſexta parte minus offeratur olei quâm tritici. Sic Ezechielis quadrageſimoſexto. Et faciet ſacrificiũ ſuper eo mane mane, id eſt per ſingula mane, ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin. Hic tertia parte minus offertur olei quâm tritici. Meminit etiam Ezechiel ſextæ partis hin, quæ eſt duorum logim, capite quare: Aquam in menſura bibes ſextam partem hin. Ex quo deprehenditur vnum log ſeu ſextarium Atticum deſignari pro prandio, & vnum pro cœna. Quod manifeſtum eſt ex prædictis. Log enim eſt duodecima pars hin, ſexta vero duos logim comprehendit. Iam autem probauimus log & ſextarium Atticum eſſe ęquales. Hāc more aſſis partiri poſſumus, ita vt log habeatur pro vncia: qui cum ſit ſextario Attico ſymmeter, ex his quæ in ſextario dicta ſunt, liquido conſtat Pariſinum eſſe maiorem octo vncijs, & duabus drachmis. nam ſextarius Pa

riſinus vigintiſex vncias Romanas habet, & duas drachmas, quum Atticus tantum vncias decem & octo recipiat, vt ſupra in ſextario monſtratum eſt. Ablato igitur beſſe, & drachmis duabus, reſtāt vnciæ decem & octo Romanæ, ſextarium implentes Atticum, quę faciunt libram vnam Pariſinam, hoc eſt ſemiſextarium tredecim vnciarum Romanarū & drachmæ. Reſtant igitur quatuor vncię Romanæ cum drachmis ſeptem. Sic ergo log & ſextarius Atticus libram Pariſinā implet, & vncias quatuor, drachmas ſeptem.

Sextans duos logim recipit, & ex procedēte calculo ad duplum aucto cheopinā pariſinam, & vncias nouem, drachmas ſex. quod manifeſte conſtat ex abaco.

Quadrans quarta pars hin tres logim continet, & capit pintam noſtram, vnciam vnam, drachmas quatuor. ſic fit vt tres ſextarij hebraici pintam pariſinam conſtituant, quæ pinta eſt ad ſextarium Atticum ſeſquitertia, neglectis minutijs vnciæ vnius, & drachmarum quatuor.

Triens quatuor logim, ſemiſextariolos quinq; noſtros recipit, & ſex vncias, & drachmas tres, vt facile colligi poteſt ex abaco, cum ſemiſextariolus tredecim Romanas vncias & drachmam capere debeat, & cabi menſuram implet.

Semis quincunce omiſſo, habet ſex logim, duôſque ſui aſſis quadrantes. quare ei tribuenda eſt menſura quartarij noſtri adiectis tribus vncijs. Hoc patet ex abaco.

Septunx ſeptem logim habet, qui in ordinem Pariſini moduli redacti, quartarium cum hemina

Pariſina, & vncias ſeptem, & drachmas totidem conſtituunt: & prope accedit ad gomor. Vt enim ſuo loco dicetur, gomor cõtinet quartarium & heminam Pariſinã, vncias vndecim, drachmas tres.

Bes octo logim ſiue quinq; ſextarios Pariſinos tenet, vncias duodecim, drachmas ſex, quartarium & cheopinam cum vncijs & drachmis ſupradictis.

Dextans capax eſt logim decem. Beſſem enim habet, & ſextantem, tres pintas cum hemina recipit, ſuperantibus vncijs decem, drachmis tribus.

Neglecto deunce, ex his quæ dicta ſunt, de toto aſſe facile eſt pronunciare, quod ſcilicet mẽſura hin ad Pariſinam reducta continet quartarios duos, vncias ſex. hoc patet ex abaco. Quod autem de logim diximus, idem quoq; de ſextarijs atticis intelligendum eſt. Quod ergo Ioſephus ait oblationẽ in boue eſſe olei medietatem hin, per hoc intellige menſurã quartarij noſtri, & paulo plus. In ariete vero tertiam partem hin intellige cabi menſurã ſeu pintam noſtram cum ſemiſextariolo & ferme ſemiſſe eiuſdẽ ſemiſextarioli. quartam vero olei q̃ in agno offertur, accipe ꝓ pinta noſtra cũ modico exceſſu, vti in quadrante dictum eſt. Hæc menſura pro primitijs legitimo ritu offerebatur ab eo qui de frugibus quantum chorus capiebat collegiſſet.

Gomor, decima pars eſt ephi. Exodi 16. à Ioſepho appellatur aſſarium. Belgæ eſſino menſura vtuntur, dubium an æquali, ipſi viderint. Iam autẽ diximus ephi cõtinere duos & ſeptuaginta logim ſeu ſextarios Atticos: cuius decima pars eſt ſeptem logim. Nam decies ſeptem ſunt ſeptuaginta, adiecta decima parte duorum ſextariorum Atticorum,

quã perficiunt tres vnciæ, ſemuncia vna, ſcriptula duo cũ ſemiobolo, dimidia ſiliqua, & decima parte ſiliquæ. Ita mihi per neceſſitatem liceat abuti vocabulis à pondere ad menſuram tranſlatis.

Ex his igitur quæ in ſextunce hin diximus, luculenter apparet, ſi quis recte colligat, gomor ad modulum Pariſinum continere quartarium & ferme cheopinam Pariſinam. Nam deſunt tantum vnciæ duæ, drachma vna. Verum quid hic ad Ioſephum: qui duntaxat ſeptem cotylas tribuit aſſarijs ſeu mauis gomor? Idẽ enim ſunt. Quid? niſi quod Ioſephus ait, eius interpres cotylam pro ſextario repoſuit. quandoque enim ſextarium pro cotyla, & cotylam pro ſextario accipi declarat interpretatio Vallæ in Herodotum. Omiſit autem minutias Ioſephus hiſtoriam texens, ciuilitati, non exactis geometriæ regulis ſeruiens. Vtcunque res habeat, negari non poteſt gomor eſſe decimam partem ephi, & ex eo colligere neceſſe eſt, ita ſtatuendam eſſe menſuram gomor, vti iam probauimus. Quum autem chœnix Attica ſeſquiſextarium impleat Atticum, gomor vero ſeptem ſextarios capiat, & amplius: quid aliud dici poteſt, quàm quod gomor quinquies ferme chœnicem continet? habet enim quatuor chœnices de integro, & inſuper ſextarium, tres vncias, ſemunciam, ſcriptula duo, ſemiobolum, dimidiam ſiliquam, cũ decima parte ſiliquæ. Eſt autem chœnix Attica duarum librarum menſuralium capax, cum tribus vncijs. Verum chœnix Georgica, vt in georgicis dictum eſt, aut inde facile colligitur, libras quatuor ſemunciámque continet, ſicque ferme æqualis eſt ſexta-

rio caſtrenſi. Inde promptum eſt elicere, quam rationem ſeruet gomor ad chœnicem Georgicam, quum gomor decem libras cum ſemiſſe & amplius contineat. Ex his igitur quæ dicta ſunt, quamfacillimum eſt ad Pariſinam menſuram reducere Ioſephi ſententiam, qua ait: Lex præcipit in publicis priuatiſq; ſacrificijs farinam mundiſſimam offerri: in agno aſſarij menſuram: in ariete duarum: in tauro, trium. Siquidem duo aſſaria duos quartarios & pintam vnam ferme conſtituunt, tria vero tres quartarios cum tribus ferme cheopinis. Dicitur autem gomor à dictione omer per ayn literam gutturalem: quæ dictio ſignificat etiam manipulum. ex quo intelligi volunt tantum recipere granorum, quantum ex manipulo prodire poteſt. & de manipulo ita legimus Leuitici vigeſimotertio, Feretis manipulos ſpicarum primitias meſsis veſtræ. Pſalmiſta quoq; ait: De quo non impleuit manum ſuam qui metet, & ſinum ſuum qui manipulos colliget. Eſt igitur manipulus id quod ſinu & amplexu comprehendi poteſt. quod tamen ciuiliter non exacte interpretandum eſt. De hoc etiam Iob vigeſimoquarto: Eſurientibus tulerunt ſpicas. alias manipulum ſpicarum, ſcilicet Ruth ſecundo, Etiam ſi metere vobiſcum voluerit, ne prohibeatis eam. Alias, etiam ſi inter manipulos collegerit. Ea ſi quis penſiculatius conſideret, aſſequi poterit iuſtam & ferme exactam menſuram panum propoſitionis, quos panes facierum Hebræi vocant. Siquidem vnum ex his quemlibet, duas decimas ſimilę comprehendere intelligimus vel ex eo quod ſcriptum eſt Leuitici vigeſimoquarto capite:

Accipies quoq; ſimilam, & coques ex ea duodecim placentas, quæ ſingulæ habebũt duas decimas, hoc eſt hebraice ſchene aſcherenim. Hic autem decimæ nomine non gomor mẽſura, ſed ipſius decima pars intelligenda eſt. Neq; enim tam ingens panis conficitur, vt duas gomor menſuras capiat, ſeu farinæ quartarios duos, & ſemiſſem. Non ergo intelligendæ ſunt duæ decimæ ephi, ſeu duo gomor. Supereſt, vt hoc nomine duas decimas menſuræ gomor intelligamus, ſeu quintam partem eius, quæ æquipollet vni cheopinæ noſtrę. quam ſi farina impleueris, ex ea facile conficies albulum noſtrum panem vnum cum ſemiſſe. Hinc ergo apparet quantitas panis propoſitionis, ſeu panis facierum, ſimúlque colligitur & pondus & menſura panis primitiarum, Leuitici 23. Ex habitaculis veſtris offeretis panes primitiarũ duos de omnibus habitaculis veſtris, de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis primitias domino. Quo loco per ſimilam intelligit puriorem farinam, ſeu florem farinæ. Et per duas decimas, quintam partem gomor, quæ implet noſtro modulo vnam cheopinam. Siquidẽ docuimus gomor continere quartarium & farinæ cheopinam, hoc eſt cheopinas ferme quinque.

Quũ igitur duæ quintæ partes huius mẽſuræ panem vnum albulum perficiant, ſequẽs eſt duos panes vna tantum ſuperante quinta, ex gomor conſtitui, qui cum in cibum diurnum inſumantur, merito gomor hebraicæ chœnicis ſortietur appellationem. quinta enim reſtans vice corollarij adiecta, tenuitatis huius cibi ſupplet inopiam.

Cabus ex Rabi Salomone ſexta pars eſt ſati, qua-

tuor logim comprehendens. nam quater ſex ſunt vigintiquatuor. Log autem docuimus eſſe vigeſimamquartã ſati. Eſt ergo cabus decimaoctaua pars ephi. Nam quater octodecim ſunt duo & ſeptuaginta. Continet autem trientem menſuræ hin, quẽ æquare probauimus quinqꝫ ſemiſextariolos, ſex vncias, drachmas tres, vt ex abaco conſtat. & hinc manifeſte ſequitur quòd quarta pars cabi, de qua ſcribitur 4. Regum. 6. vere ſextarius Atticus cenſeri debet. Log enim & ſextarium Atticum eiuſdem eſſe menſuræ, ſupra probatum eſt. Sic ergo legitur, Facta eſt fames magna in Samaria, & tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octo argenteis, & quarta cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis. Quum itaqꝫ argenteus quatuordecim ſolidorum conſtituatur, dicendum eſt cabum ſeu ſextarium veniſſe ſeptuaginta ſolidis, cabũ vero integrum libris turonenſibus quatuordecim noſtro ære fuiſſe æſtimatum. æſtimatio autem capitis aſini aſſurget ad ſummam trigintaduorum coronatorum vnà cum decem ſolidis. quod facile videre eſt rationem inire volenti, modo illud ſciat, ſtaterem & ſiclum pro eodem accipi, & vtrunqꝫ æſtimari ſolidis quatuordecim, coronatũ vero trigintaquinqꝫ ſolidos valere, vt olim æſtimari ſolebat. Hoc tamen annotatu dignũ eſt, quod nonnulli caput aſini pro ſolido animãte accipiũt, non pro parte eius. ſic enim more Gallico dicere ſolemus, vng chef de beſte, vbi caput ꝓ integro animali accipimus. Hæc de partibus ephi hactenus dicta ſunt. Illud ſupereſt excutere. mirari enim aliquis merito poterit, in quem vſum tanti emeretur fex illa colũ-

bina. Sunt qui dicant ad ignem conſtruendum: quod minime credibile eſt, cum nec huiuſcemodi materia ignem foueat, nec tam abundans eſſe potuerit, vt ciuitati ſatis eſſe poſſet. Exiſtimant alij in ſtrumis columbinis recondita granula nondum digeſta empta fuiſſe ab his qui inediã patiebantur. At nec id quidẽ fidem meretur. nam vnde illis tanta copia, vt columbos alerent, cum deeſſet pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo ſentit Ioſephus quod fece illa columbarum vtebantur obſeſſi vice ſalis. quæ ſane miſera conditio ſummæ calamitatis ſpecimen dabat. Nunc ad alia.

SEQVITVR DE AMPHORA PArisina, & partibus eius.

a Mphoram vere cubicam Pariſinã ita deſcribimus, vt ſit vas amphoreum, habens aream & latera ex omni parte pedalia ad pedis Pariſini rationem: continebitq; vncias menſurales pollicares mille ſeptingentas, vigintiocto. Nam hunc numerum reddunt duodecim vnciæ cubicæ multiplicatæ. qui numerus ad libras menſurales redactus, ita vt ex vncijs duodecim libra vna conſtituatur, emergent centum quadragintaquatuor libræ menſurales, ſeu ſemiſextarioli, quos librales eſſe diximus, cuius numeri medietas bilibres cheopinas perficit, hoc eſt ſextarios Pariſinos duos & ſeptuaginta, totidémque ſextarios recipit amphora Attica: verum ſextarij illi minores ſunt Pariſinis beſſe drachmiſque duabus: ideóque longe maior eſt amphora Pariſina, quàm Attica. quod

facile ex abaco colligitur. *Siquidem* Attica quartarios Pariſinos duodecim, heminas tres recipit, Georgica ſeptemdecim, heminam vnam, & tres drachmas complectitur. Hippoiatrica quartarios ſedecim, pintam vnam, vncias ſex, & drachmas quatuor habet. Romana comprehendit quartarios Pariſinos nouem. Hęc autem Pariſina quũ centũ quadragintaquatuor heminas habeat, neceſſe eſt vt cheopinas in ſubduplo ſeptuagintaduas, pintas vero numero dimidiato recipiat, videlicet triginta ſex, quartarios autem ad dimidium pręcedentis numeri decem & octo. Eſt ergo hæc amphora vt georgicæ capacitati proxima, ita ſuperat Atticam penè in ſeſquialtero, hippoiatricam in ſeſquioctauo, Romanam vero in duplo, neglectis hoc loco aliquot minutijs amphoræ Romanæ. Nam bis nouem ſnut decem & octo. Iam autẽ ſupra diximus eandem eſſe Atticæ Hebraicæque amphoræ rationem. Horum omnium quæ diximus, probatio pendet ex abaco: quẽ ſi conſulueris, luculẽter agnoſces rem ita ſe habere vt diximus. *Si* igitur menſura aliqua deſignatur decem & octo quartarios continens, illa merebitur amphoræ Pariſinæ nomen. Quæ res non parum momenti adferet ad æquandas & conciliandas omnes ditionis Gallicæ menſuras, ſi ab amphora vere geometrica tanquam à centro dupla proportione aſcendendo conſtituerentur menſuræ, ſub dupla vero deſcendendo progreſſus eſſet ad infimas. Verum de ea re viderint legiſlatores. Satis ſit nobis facilem ad hæc paraſſe viam. Huius capacitatis menſuram noſtri municipes hemimedimnum apellant, gallice vng

minot, quo fit vt ãphora geminata ſit medimnus, gallice vne mine. Hic ceſſent vmbræ cõiecturarũ, vbi demõſtrationis & experientiæ certiſſimus fulgor accedit. In his enim quęrere coniecturas, eſt in luce inueſtigare tenebras. Nos ad reliqua pergim⁹.

Vrna Pariſina medietas amphoræ, ex his quæ in amphora dicta ſunt, conſtat quod libras menſurales ſeu ſemiſextariolos heminaſve Pariſinas duas & ſeptuaginta recipit, bilibres vero cheopinas trigintaſex, decem & octo pintas, quartarios nouem. qua ratione æqualis eſt amphoræ Romanæ, éſtq; ad eam quę proxime ſequitur menſuram ſeſquitertia. ſiquidem tres boſſellos ſeu modios Pariſinos amphora noſtra capit.

Boſſellus & brochus menſuræ Pariſinæ, vna liquidorum capax, altera vero aridorũ, vulgato vſu quartarios ſex, pintas duodecim, heminas ſeu libras menſurales vigintiquatuor tenent. Sunt ergo hæ menſuræ ad amphoram ſubtriplæ. nam ter ſex ſunt decem & octo. ad vrnam vero ſeſquialtero minores. & ad ſextarium Pariſinum, qui proxime ſequitur, ſeſquialteram proportionem habent: vt ſex ad quatuor. hæc menſura cum ſit triens amphoræ, modius minor appellari poteſt.

Sextarius Pariſinus maioris modij portio trigeſimaſexta, quē eo conſilio aut occaſione ita appellatum exiſtimo, vt ſenarij nomen habeat, à quo tanquam à radice quadrata, numerus ſextariorum modij Pariſini conſurgit. ſiquidem ſexies ſex ſunt trigintaſex, qui numerus ſextariorum modiũ implet. Quum autem modius Pariſinus maior centum quadragintaquatuor quartarios habeat, neceſſe eſt

hunc modium minorem quatuor tantum cõtinere quartarios. multiplica trigintaſex per quatuor, & intelliges verũ eſſe quod dico. Excedit autẽ Romanũ modiũ in ſeſquitertio, ab Hebraico vero ſato vna tantũ hemina pariſina ſuperatſ, exceptis paucis admodum minutijs, quę in Hebraicis menſuris explicantur. Quod ſi veterum placita exacte conſideres, inuenies ſuarum amphorarum trientes modios merito appellari poſſe, ad ſimilitudinem modij Romani, qui triẽs eſt amphoræ Romanę ſati hebraici quod eſt tertia pars ephi. Ideóq; merito modius hebraic⁹ dici poteſt, ſicut & tertiarius medimni georgici, modius georgicus merito dicetur. quo fit vt brochus ſeu boſſellus amphoræ Pariſinæ triens modius amphoræ appellari poſſit. Modium amphorę dico, vt ſit nota diſcriminis inter hunc & modium maiorẽ, qui abſolute modius appellatur. Hæc menſura proxime accedit ad ſatum hebraicum, quod in abaco probauimus quatuor habere quartarios, & heminam vnam.

Quartarius Pariſinus duplici ratione ita appellatur. nam & quatuor ſextarios bilibres ſeu minores comprehẽdit, & quarto repetitus æquat ſextarium maiorem, vt nuper oſtendimus. Capit ergo pintas duas, cheopinas quatuor, ſemiſextarios octo. minor eſt enim congio Romano, hemina vna. Id te docebit abacus, quare dici poterit congius Pariſinus. Superatur etiam ab Attico choe quadrante heminæ vnius, & à gomor menſura hebraica, ſemiſextariolo vno, vncijs ſex, drachmis tribus. Poſſunt itaq; hæ mẽſuræ cõgij appellari, ita vt gomor ſit hebraicus congius, chus vero Atticus, & quarta-

rius Pariſinus cõgius appelletur. Tametſi enim hę menſuræ ſibi ex æquo non omnino reſpondeant, modico tamen exceſſu ſunt impares. Eſt autem hin mẽſura hebraica huic quartario dupla, ſuperãtibus tantũ ſex vncijs, & ad ſextariũ Pariſinũ ſubdupla, eo quẽ diximus minutiarũ exceſſu neglecto. Hactenus de Pariſina amphora, & partibus eius dictũ ſit. Iam reſtat tertiam partem quæ ſupereſt, abſoluere, qua tractandum eſt de his quæ ſupra amphoram ſunt menſuris. Nouiſſima huius operis parte tertiam mẽſurarum claſſem inuerſo tamen ordine recenſere operæprecium eſt, ſumpto à minoribus exordio, quas ſimul cum exteris, iuxta ſuæ capacitatis molem collocare ſtudebimus.

Maiorũ itaq; menſurarum minima eſt demẽſum cibi menſura menſtrui, alias ſytometrion ſeu tritici mẽſura apud Lucã 12. vocatur: Quiſputas fidelis ſeruus & prudens quẽ conſtituit dominus ſuper familiã ſuam, vt det illi in tempore tritici mẽſuram? Continet autẽ demenſum modios Romanos quatuor, ſextarios vero quatuor & ſexaginta. ſicq; mẽſe in triginta dies diuiſo, diebus ſingulis duo ſextarij reſpondent, ſuperantibus corollarij vice aut quatuor ſextarijs, aut duobus. Menſis enim quandoq; vnum & triginta dies habet. Ex abaco autem cõſtabit, demenſum recipere quartarios duodecim, & prętęrea ſextarium vnum, tribus tantũ drachmis ſuperantibus, & ſcriptulo vno. id exigit exacta calculi obſeruatio. Eſt ergo ad vnã Pariſinam ferme ſeſquialterũ. modiũ vero ſeu boſſellũ excedit ferme in duplo, quũ ſit ad Romanum modium quadruplum. Aequat ferme Atticam amphoram vna tan-

tum hemina dempta, & minutulis aliquot fragmẽtis. Romanam ſuperat pene ad ſeſquitertium. Ideóque in ordinem maiorum menſurarum redactum eſt. Nam minus eſt pariſina amphora in ſubſeſquialtero.

Iam de artaba barbara quidẽ & peregrina menſura ordo quantitatis exigit vt diſſeratur, quam varie deſcriptam in incerto reliquerunt authores: qui cum de ea nihil certitudinis attulerint, nihil mirum ſi à vero recedẽtes, ſibiipſis non cõſtent. At ſi propius inſpicere velimus, habebimus tandem fixam & ſolidam de ſua mole & capacitate ſententiam, ex ſeptuaginta interpretum teſtimonio, qui ſuper Eſaiam vbi legimus, Triginta modij ſemẽtis faciẽt modios tres: ita repoſuerunt. Qui ſeminas artabas ſex, recipiat menſuras tres, pro tribus modijs tres menſuras, & pro triginta modijs ſex artabas reddiderunt. Quo fit, vt decẽ modij duas artabas reddãt, & quinq; modios quęq; artaba contineat. Quod ſi verũ eſt, ex modij capacitate cõſtat artabam vnam quartarios Pariſinos quindecim, ſextariũ bilibrẽ, vncias ſex & ſcriptulum cum tertia ſcriptuli recipere. quod facile cognoſcitur ſi ad demẽſum vnum adiecceris modium. eſt enim artaba ad ipſum ſeſquiquarta. Quod ergo ſcriptũ eſt Daniel. 14. Erat idolũ apud Babylonios nomine Bel, & impẽdebantur in eo p dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, oues quadraginta, & vini amphorę ſex. Duodecim artabę, ſi rationẽ quis inire velit, cẽtum nonagintaquatuor quartarios cõplẽt vncias quinq;, drachmas vero duas. Amphorę vero quas fuiſſe Atticas Græca

editio docet, quibus etiam æquales ſunt hebraicæ, cum ſint numero ſex. in ſumma conſtituunt quartarios ſeptuagintaquatuor, & ſextarium pariſinũ, ſeu cheopinam vnam.

Hoc loco iuxta ſuæ capacitatis ordinem medimnus Pariſinus ſtatuendus eſt, quem nos minam vernacula lingua vne mine appellamus. bis Pariſinam capit amphoram. Qua ratione quartarios trigintaſex comprehendit. Medimnum Atticum amphoræ hebraice æqualem tripla proportione ſuperat dempto quartario & ſemiſextariolo, quem tres Atticæ amphorę ſupra medimnum recipiunt, ferme duplus ad medimnum georgicum, vt quem geminatum ſuperat quartarijs duobus, dempta cheopina, drachmis ſex. Hippoiatricũ vero medimnũ cõtinet etiam geminatum vnà cum tribus quartarijs, demptis vncijs decem & nouem, quæ faciunt ſextarium Atticum cum vna vncia.

Proxime ſequitur cadus gallicus, quem vulgo caquum appellant: qui cum ſit triens modij Pariſini, comprehendit quartarios octo & quadraginta. Hic enim numerus tertio repetitus centũ quadragintaquatuor quartarios efficit, quos de integro modius Pariſinus recipit.

Sequens eſt ex ordine menſurarum, menſuræ hebraicæ quem letheg appellant, meminiſſe. Eſt autẽ chori medietas, quare quinq; ephi ſeu medimnos atticos habet: qui medimnus duodecim quartarios & heminas tres Pariſinas recipit. Habet igitur letheg, ſexagintaduos quartarios Pariſinos vna minus hemina, nec multum recedit à ſemodio Pariſino. de hac menſura Oſeæ 3. Fodi eam mihi quindecim

argenteis, & choro hordei, & dimidio choro hordei. Vbi pro dimidio choro ponitur letheg. De choro autem mox ſequetur.

Hic legitimo ordine locum tenet ſextarius triticarius Pariſinus, quaternas capiens amphoras, geminos medimnos, quartarios duos & ſeptuaginta. Hic tertius ſextarius eſt aridorum, quum duo priores Pariſini liquoribus menſurandis inſeruiant, ſcilicet bilibris ſextarius, & is quem modij trigeſimã ſextam partem eſſe diximus.

Chorus ſiue Chomer apud Hebræos menſura non incelebris, decupla ad batum ſiue ephi, de qua Ezehielis 45. Ephi & batus æqualia, & vnius menſuræ erunt. vt capiat decimam partem chori batus, & decimam partem chori ephi. Ex his autem quæ nuper dicta ſunt, continet quartarios centum vigintitres cum tribus ſextarijs Pariſinis. Quum autem ea quæ dicta ſunt, validis innitantur fundamẽtis, illud mirum videtur, quod Ioſephus ait valere medimnos Atticos vnum & quadraginta. Nam luculenter oſtendimus medimnum & epha eſſe eiuſdem capacitatis. Rurſúmque ex Ezechiele probatum eſt chorum ſolum decem ephi continere. Quare non amplius capere poteſt, quàm decem medimnos Atticos. Ideóq; ſiue Ioſephus ita dixerit, ſiue eius interpres ita repoſuerit, ſiue alias fuerit codex mendoſus, non poſſunt hæc omnia apertiſſimę luci veritatis vllas tenebras offundere. Nam & iſtud pugnat cum omnium Hebræorum placitis. Aiunt enim Hebræi vno conſenſu ephi tria ſata tenere. Qua ratione ſatum pluſquam tredecim medimnos Atticos caperet. quod adſeri nullatenus po

teſt. Adde quod Rabbi Salomon gallus erat Trecẽſis, qui chorum & chomer in ſuis cõmentarijs adſerit gallice appellari vng muy, hoc eſt modium. Ita mihi adſeruit dominus Paulus Venetus, olim profeſſione hebræus, nunc ſacri baptiſmatis vnda renatus, apud Pariſios hebraicarũ literarum interpres, Chriſtianus. Ad hoc facit quod ſi chorus vnum & quadraginta medimnos Atticos caperet, ea ratione ad modulum Pariſinum contineret quinquies mille ſeptẽ quartarios, & ſemiſextariolum vnum. Quæ res omnem fidem exuperat. Noſtrum autem in hac re iudicium credibilius facit ipſa rei experientia. Nam modius Pariſinus centum quadragintaquatuor quartarios tenet. Quod non longe abeſt à menſura chori, quam ſupra explicuimus, & cẽtum viginti quartariorum eſſe diximus.

Modius Pariſinus ſextarios bilibres ſeu cheopinas quingentas ſeptuagintaſex, pintas vero ducentas octogintaocto, quartarios centum quadraginta quatuor abſorbet, & amphoras Pariſinas octo. ſuperat chorũ Hebraicum quartarijs viginti, vna tantum hemina Pariſina dempta. quo fit vt chorus ferme ſeptẽ amphoras Pariſinas capiat. Ex hoc ſeſquimodiũ deſcribere facile eſt, quẽ Galli appellãt vne queue. Semodiũ iſtum ferme implebãt ſex hydriæ poſitæ in Chana Galilęæ, ſi metretas ternas ſingulæ hydriæ continerẽt. ſi vero binas, parũ aberant à capacitate modij. Id conſtare poteſt ex abaco.

Culeus omniũ menſurarum vt nouiſſima, ita & maxima: ea enim authore Fannio nulla eſt maior mẽſura liquoris. Capit autẽ viginti amphoras Romanas, vno omnium authorum cõſenſu. Romana

autē amphora quartarios nouē, heminam vnam, vncias ſex, drachmas ſeptē, ſcriptula duo, Pariſina vero decē & octo, hoc eſt bis ferme amphorā Romanā tenet. Quid ergo clarius inferri poteſt quàm culeum decē tenere Pariſinas amphoras? Addenda tamen ſunt fragmēta & minutiæ quas ſupra nouē quartarios amphora Romana tenet, quibus adiectis culeus definiēdus eſt capacitate centū octogintatrium quartariorū, cum tribus ſextarijs, adiectis ſex vncijs, quinque drachmis, & ſcriptulo. Cæterum ampliores ſunt & capaciores quæ ſequuntur ſeu capedines ſeu mēſuræ. nam dolium ſeſquiculeare ab antiquis vſurpatum triginta amphoras Romanas ſua capacitate abſorbet. Chorus etiā à Ioſepho deſignatus ſi medimnos Atticos vnū & quadraginta habuit, quartarios quinquies mille & ſeptē cum hemina vna Pariſina cōtinebat. Sed & 3. Reg. 7. ſcribitur decem fuiſſe luteres ſeu conchas æneas, quarum quæque tenebat quadraginta batos, hoc eſt quadrageſies duodecim quartarios, & heminas tres cū duabus drachmis: qui in ſumma reddunt quadringentos nonagintaquinque quartarios, & vncias decem. Erant ergo conchæ illæ ſeu luteres ferme triculeares. Addamus & mare æneum quod tria milia metretarū comprehendebat. Metreta vero ex dictis duodecim quartarios & heminas tres capit, cū duabus drachmis: quo fit vt mare illud æneum vltra nouem milia heminarum, vncijs neglectis, trigintaſex milia quartariorū contineret. Sed hęc nihil ad culeū. Hę ſiquidem capedines immenſæ nō ſunt ad dimetiendos liquores deſignatæ, vt culeus.

Eſt igitur ſumma menſurarum. Alias autem cu-
leus recepto vſu authorum accipitur pro vaſe quo-
dam coriaceo ad puniendos parricidas legibus in-
ſtituto, de quo Iuuenalis ita cecinit:

Quis dubitet Senecam præferre Neroni?
Cuius ſupplicio non debuit vna parari
Simia, non ſerpens vnus, non culeus vnus.

Hæc de his dicta ſint, quę certã aliquam menſu-
ram ſuo ſignificatu comprehendunt.

Sunt & aliæ nonnullæ vaſorum nomenclatu-
ræ: quæ quoniam nulli menſuræ addictę ſunt, non
merentur priorum inſcribi catalogo.

Sunt enim vaſa quędam ad condendos aſſeruan
dóſq; liquores conſtructa, quale eſt dolium promi-
ſcuę indifferentiſq; menſuræ, ex quo in amphoras
vel cados vinum diffunditur.

Tina vas eliquandis racemis aptum, cuppa cal-
candis congruum, & cuppula, gallice tine, cuue, cu-
uier. Cuppam tamẽ ad menſuram referri diximus
apud Narbonenſes.

Sunt quędam alia traiectitia vaſa, quale eſt œno
phorum à vino ferendo nomen deductum. nos fla
ſcones dicere poterimus, barros, bouteilles. Aliqui
geſtatoria doliola ſummatas appellant.

Sunt & alia quæ à figura ſortiuntur appellatio-
nem, vt orcha vas vinarium & olearium, orchæ be-
luæ marinæ ſimilitudinem habens.

Gutturnium ad modum gutturis ſeu colli in-
curui guttatim liquorem infundens.

Cucuma, quo vaſe vt plurimũ æneo balnea explẽ
tur & implentur, vas eſt ad cucumeris figuram fa-
brefactum, gallice coquemart. Hinc beata Agnes

apud Ambroſium: Dij tui ærei ſunt, ex quibus cu-
cumæ melius fiant ad vſus hominum.

Trulla quoq; vas eſt funditus amplum, in ſum-
mo vero anguſtius, quemadmodũ & phiala. ſic la-
gũcula, lecythus, guttum olearium, cymbium vas
ad cymbę ſimilitudinem cõflatum. Poſtremo quę-
dam ſunt quæ ſignificatum habẽt promiſcuum, vt
hydria vas aquarium, ſcyphus, phiala, hebraice ſe-
phel, aquiminarium vas ad fundendum quoquo-
uerſum aquas idoneum. Hebræi autem vtũtur hac
dictione ſalis pro menſura magna. Pſalmo 80. Po-
tum dediſti nobis in lachrymis in menſura, ſubau-
di magna. Quo loco diuus Hieronymus repoſuit
tripliciter, hoc eſt ad longum, latum, & profundũ:
gallice dicere ſolemus tout au long & tout au le.
Eſaiæ 40. Menſus eſt in menſura puluerem terræ,
id eſt triplici dimenſione. Serias appellare poſſu-
mus vaſa quæ veluti ſera clauduntur, vt flaſcones
& cætera huiuſmodi vaſa quæ clauſuram habent.

Fideliã noſtri filletam appellãt, de qua Perſius.
Nec tamen inuideas quod multa fidelia putet
In locuplete penu.

Poſt hæc eorum quæ toto opore fuſius enarrata
ſunt, epitomen quãdam ſeu anacephaleoſin ac bre
uem recordationem ſubnectere operęprecium eſſe
viſum eſt. In primis ſextariorũ librarumq; menſu-
ralium abacũ, & eius explanationẽ proponemus.

SEQVITVR FIGVRA QVA IN-
ter ſe conferuntur ſextarij Atti-
cus Hebraicus Romanus
& Pariſinus.

AD PROMPTE CONFERENDAS EXTERAS omnes menſuras cum Pariſinis, abacus.

Sextarij attici ſeu logi hebraici.	Libræ menſurales Romanis cõmunes & Græcis.	Sextarij Romani.	Vnciæ Romanæ.	Drachmæ Romanæ.	Sextarij Pariſini.	Vnciȩ Romanæ.	Drachm Roman
Vnus	Seſqlibra.	0	18	0	0	0	0
2	3	1	16	0	1	9	6
4	6	3	12	0	2	19	4
6	9	5	8	0	4	3	0
8	12	7	4	0	5	12	6
10	15	9	0	0	6	23	4
20	30	18	0	0	13	20	6
30	45	27	0	0	20	18	0
40	60	36	0	0	27	15	2
50	75	45	0	0	34	12	4
60	90	54	0	0	41	11	6
70	105	63	0	0	48	9	0
80	120	72	0	0	55	6	2
90	135	81	0	0	62	3	4
100	150	90	0	0	69	0	6

Pro huius abaci aſſequenda intelligentia hæc an notatu digna viſa ſunt.

Primum id præfari operæpreciũ eſſe viſum eſt. Vbi plures ſunt ſextarij, ibi minor eſt capacitas: vbi vero pauciores, ibi receptio maior. Huius rei ſit iſtud exẽplum in abaco. Plures ſunt Attici ſextarij q̃ Romani, & Romani q̃ Pariſini. proinde Attic⁹ minor eſt Romano, & Romanus Pariſino. Cuius eñ partis aliquotę denominatio minor eſt, illa erit maior: ſi vero maior, denominatio illa erit minor. Nã octaua pars rei cuiuſpiã minor eſt quarta eiuſdem: cũ tamẽ denominatio octauę partis maior ſit q̃ denominatio quartæ. Secundũ pręfatũ eſt, ſextarius Atticus habet vncias 18, id eſt libram Romanam & ſemiſſem. Sextarij vero hemina vncias nouẽ. Sextarius vero Romanus viginti vnciarũ eſt. librã ergo continet & beſſem. huius hemina eſt vnciarũ decẽ. Sextarius vtiq; pariſinus duas habet libras pariſinas, hemina vero vnã. Cum aũt libra Pariſina ſuperet Romanã in ſeſquidigito, vt ſuo loco monſtratũ eſt: ſuperat igitur Pariſina Romanã in vncia & ſexta parte digiti, q̃ eſt drachma: quocirca hemina Pariſina habet tredecim vncias, drachmã vnã. Sextari⁹ vero bilibris libras Romanas duas capit cũ duabus vncijs, drachmis totidẽ, hoc eſt vigintiſex vncias, & duas drachmas. Tertiũ præfatũ, Hinc aperte ſequitur quod ſextarius Pariſinus ſuperat Romanum in ſelibra, drachmiſque duabus, Atticũ vero ſuperat octo vncijs, duabus drachmis, Romanus autem ſuperat Atticum duabus vncijs.

Quartum pręfatum. Prædictis quoq; conſentaneum eſt quod chœnix Attica quæ eſt ſeſqui-

ſextarius Atticus, vigintiſeptē habet vncias æquales ferme ſextario Pariſino, vt quem ſex tantum drachmis ſuperet. Vide quàm parum abſit inter cheopinam noſtrā bilibrem, & veterum chœnicē.

Aliud præfatum.

Chœnix georgica ſeſquiſextarius eſt georgicus caſtrenſi ſextario ferme æqualis: hic enim quadraginta vncias, illa vero ſemiſſem ſuperaddit. Continet igitur tres Pariſinas heminas ſuperante ſeſquidigito, hoc eſt vncia & drachma.

Aliud præfatum.

Non tam ex aliorum placitis quos à recti linea deſciuiſſe conſtat, quàm ex certiſſima calculi ratione oſtendit hic abacus pronam facilèmque methodon ad inueniendam ſymmetriam ſeu adæquationem inter peregrinas Pariſináſque menſuras. Fecimus enim hoc labore, quod citra laborem lector quaſcunque volet menſuras conferre mutuo poſſit.

Hac igitur arte amphoræ Atticæ cum exteris ſymmetriam deprehendere poteris. ſiquidem videbis ex abaco ſeptuagintaduos ſextarios Atticos, ſexagintaquatuor Romanos, librámque & trientem perficere. ſic ergo Attica excedit Romanam in ſextarijs ſedecim, quæ Romana quadragintaocto ſextarios habet, ſicque eam ferme excedit in ſeſquitertio: nam ter ſedecim ſunt quadragintaocto. reſtat ſolum libra cum triente, hoc eſt vnciæ ſedecim quæ obſtant quo minus ſeſquitertia ratio integre ſeruetur.

Ex eodem quoque abaco inuenies ſeptuaginta ſextarijs Atticis correſpōdere Pariſinos octo & quadraginta, & vncias nouem: quibus ex eodem abaco

addendi erunt ſextarij duo, qui in Pariſinis notulis capiunt ſextarium vnum, vncias nouem, drachmas ſex. Habes itaq; ſextarios Pariſinos quadragintanouem, vncias decem & octo, quæ ſextarium Atticũ reddunt, & tres drachmas. quæ omnia æquant amphoræ Atticæ, ſeu etiam hebraicæ capacitatem.

Illud quoq; deprehendes ex abaco, quod cum amphora Romana quadragintaocto ſextarios Romanos capiat, quadragintaquinq; Romanis correſpõdere quinquaginta Atticos, Pariſinos vero trigintaquatuor, vncias duodecim, quatuor drachmas. Adde ergo tres ſextarios Romanos ad perficiendũ octo & quadraginta, quib9 in atticis quatuor ſextarij correſpõdent. ſic erũt quinquagintaquatuor attici æquantes amphorã Romanam, adiectis duodecim vncijs. Quod ſi exactam rationẽ inire velis, habebis pro quadragintaocto Romanis Atticos quinquagintatres, vncias ſex. In Pariſinis vero notulis pro tribus Romanis habebis ſextarios duos, vncias ſeptem, drachmas quinq;, & duo ſcriptula: quę omnia ſi addideris trigintaquatuor ſextarijs pariſinis, vncijs duodecim, drachmis quatuor: inuenies ſextarios Pariſinos trigintaſex, vncias vignti, ſcriptula duo, quæ ſumma reſpondet amphorę Romanæ ad rationem moduli Pariſini.

Adde etiam ſymmetriã amphorę georgicę cum menſuris Pariſinis. Quum enim georgica centum ſexagintaduas libras capiat, inuenies in abaco centum quinquaginta libras menſurales valere ſextarios Pariſinos ſexagintanouẽ, drachmas ſex, quib9 iungendæ ſunt duodecim libræ, quæ ex abaci correſpondentia in Pariſinis ſextarios quinq;, vncias

duodecim,ſex drachmas perficiũt. Quibus in vnũ cõiunctis,in vnam ſummã coire facies ſextarios Pariſinos ſeptuagintaquatuor,vncias tredecim, drachmas quatuor. tredecim autẽ vnciæ & drachmæ duæ librã Pariſinam ſeu ſemiſextariolũ perficiũt.

De hippoiatrica vero cõſtat illam tenere libras centũ quadragintaquatuor, quã vt cõferas cum Pariſinis mẽſuris,ex penultimo tabulæ loco inuenies libras cẽtũ trigintaquinq; valere in Pariſinis ſextarios duos & ſexaginta,vncias romanas tres,& drachmas quatuor,adde nouẽ libras quib9 in Pariſinis reſpondent ſextarij quatuor, vnciæ tres. Ex his omnib9 colliges ſextarios Pariſinos ſexagintaſex cũ ſex vncijs,quatuor drachmis. hęc vt diffuſe declarata ſunt. ſigillatim perſtringere libet. Amphora Attica ſeu Hebraica habet ſextarios Pariſinos quadragintanouẽ,vncias decẽ & octo, drachmas tres. qua ratione tenet pintas vigintiquatuor,tres heminas Pariſinas,vncias quinq;,drachmas duas, quartarios vero duodecim, tres ſemiſextariolos cũ duabus drachmis. Amphora Romana ex his q̃ probata ſunt cõtinet ſextarios Pariſinos trigintaſex,vncias viginti,ſcriptula duo, hoc eſt pintas decem & octo,heminã vnam,vncias ſex, drachmas ſeptem, ſcriptula duo, quartarios nouem, ſemiſextariolum vnum, ſex vncias,ſeptem drachmas,duo ſcriptula.

Amphora georgica ſubducta ratione ad modulũ Pariſinũ habet ſextarios ſeptuagintaquatuor, vncias tredecim,drachmas quatuor,hoc eſt pintas trigintaſeptẽ,ſemiſextariolum vnum,drachmas tres, quartarios decẽ & octo, heminas tres Pariſinas,& tres drachmas. Sũt igitur georgica Pariſináq; am-

phoræ pene æquales, ſicut Attica & Hebraica ſibi mutuo correſpondent, duæq; amphoræ Romanæ amphoram pariſinã & georgicam ferme implent.

Hippoiatrica amphora ex ſupputatione pręcedẽti habet ſextarios Pariſinos ſexagintaſex, vncias ſex, drachmas quatuor. qua ratione capit pintas trigintatres, ſex vncias, quatuor drachmas, quartarios autẽ ſedecim, pintã vnam cũ ſex vncijs, & quatuor drachmis. Cæterũ Pariſinam amphorã ex cubica multiplicatione vnciæ & calculo vere arithmetico probauimus cõtinere centum quadragintaquatuor libras mẽſurales ſeu heminas quę numero ſubduplato reddunt ſextarios Pariſinos duos & ſeptuaginta: quo etiã dimidiato numero emergunt pintę ſex & triginta. cui⁹ numeri ſi accipias ſemiſſem, habebis quartarios decẽ & octo. Nunc ex amphorę Atticæ, quã hebraicę æqualem eſſe probauimus, circũſcriptione, primũ ſequens eſt, quod chus Attica menſura duodecima pars metretæ cõtinet quartariũ vnum ſimul & heminæ Pariſinę quadrãtem cum medietate ſcriptuli, ſeu menſurali obolo vno. In menſuris aũt Hebraicis iſtud de ſato elicere prõptum eſt: quod cum ſit tertia pars ephi medimni ve Attici, recipit quartarios quatuor, heminã vnam, ſcriptula duo. eſt ergo ſatũ ad modiũ Romanũ fere ſeſquitertiũ. Hin vero ſextans ephi ſeu medimni Attici habet quartarios duos, ſemiſſem heminæ, & ſcriptulũ vnum. Gomor autẽ decima pars ephi ſeu medimni, Attici nouẽ ſemiſextariolos cõtinet quinq; vncias, tres drachmas, ſcriptulũ vnum, cum ſemiſſe cũ minutijs reliquis ſuo loco deſcriptis, habet ergo quartarium ferme & cheopinam.

Ex ãphoræ Romanæ capacitate modulis æqua-
ta Pariſinis plane ſequitur vrnam Romanam con
tinere quartarios quatuor,pintam & ſemiſſem he-
minę,vncias tres,drachmas quatuor,& dimidium
ſcriptulum. Modius vero cum ſit triens ampho
ræ,ea ratione tenet tres quartarios Pariſinos,tertiã
partẽ heminæ,vncias duas,drachmas duas, & ſcri-
ptulum vnum cum duabus tertijs ſcrupuli.

Congius bes ſeu octaua pars amphoræ pari ne-
ceſſitate comprehendit quartarium vnum cum ſe-
miſextariolo , & octaua parte ſemiſextarioli: dra-
chmas ſex,ſcriptula duo,& ferme ſcriptulum vnũ.
Quum autẽ demenſum ſit quadrimodiale,ſequens
eſt ipſum tenere quartarios duodecim,heminã vnã
cũ tertia heminæ, vncias octo, drachmas octo,ſex
ſcriptula,ſeu ſi mauis vncias nouẽ,drachmas duas:
quæ minutiæ vnà cum hemina reddunt ſextarium
vnum,tres drachmas cum ſcrupulo.

Verum artabam probauimus quinq; modios in
ſe recipere:quo fit, vt in ſumma contineat quarta-
rios quindecim , heminam vnam cum duabus ter-
tijs heminæ,vncias decem,quæ eſt Romana coty-
la,drachmas decem,hoc eſt vnciam cum drachmis
duabus,ſcriptula quinq;, cum decem tertijs ſcriptu
li : quæ ſi reducantur ad aſſem , habebis ſextarium
vnum, vncias ſex , totidem drachmas, ſcriptulum
vnum, quũ tertia ſcriptuli ferme ad hippoiatricæ
amphoræ menſuram accedat.

De culeo vero facile eſt diffinire , cum viginti
amphoras Romanas contineat. Romana autẽ am
phora capit quartarios nouem , heminam vnam,
vncias ſex,drachmas ſeptem,ſcriptula duo. ſic eua-

det numerus quartariorum centum octogintatriū adiectis pintavna cum cheopina, ſex vncijs, quinq; drachmis, ſcriptulo vno. ad hunc modum reducuntur Romanæ menſuræ ad Pariſinas.

Nunc metiendæ ſunt menſuræ maiores amphora Attica, & in ordinem moduli Pariſini redigendæ. de his loquor quæ amphoram Atticam aliquoties capiunt, quales ſunt Hebraicę letheg, chorus ſiue chomer. Quum autē letheg ſit medietas chori, facile eſt vnum ex alio colligere. chorus ergo decies continet ephi ſeu medimnum Atticum.

Iam vero diximus Atticum medimnum capere quartarios Pariſinos duodecim, tres ſemiſextariolos cum duab9 drachmis. hoc numero decies aucto proueniēt centum vigintitres quartarij, tres ſextarij Pariſini ſeu cheopinę, vncię duæ, drachmæ quatuor. Huius medietatē letheg continet, ſcilicet vnū & ſexaginta quartarios, pintā vnam, cheopinā cum hemina, vnciā vnam, drachmas duas. Hęc eſt ſumma reductionis exterarū menſurarū ad Pariſinas.

Nunc ſe offert occaſio diſſerendi de his mēſuris, quæ ad longitudinē ſpectant, poſteaquam de concauis egimus. Qua in re mihi falli vidētur, qui ſcriptorum authoritatē ducem faciūt, apud quos idem eſt numerus opinionum qui & capitum. Incedendum potius videtur ratione duce, authoritate vero comite. In progreſſu autem ordo naturæ ſeruandus eſt, vt à minimis tandem per medias aſcendamus ad maximas, illud lectorē præmonens, eandem eſſe apud Hebræos & Gallos dictionem, quæ menſurā ſignificat, vtpote menſurę: quæ dictio Hebraica eſt & Gallica: hoc adiecto quod etiā dictio midah mē

ſuram deſignat, & quandoq; magnam menſuram, vnde apud eos vir proceræ ſtaturæ dicitur Iſch midah, id eſt vir proceræ menſuræ.

MENSVRARVM LONGITVDINIS & naturalis progreſſus.

Granum, omnium minima menſurarum.

Digitus granorum quatuor. ſunt qui digitũ rotundum vocent fiſtulæ diametrum ad digiti quantitatẽ, vt intelligas digitum aquæ ex fontibus fluere, quando calamum, cuius diameter digitalis eſt, aquæ fluxus implet.

Pollex, ſeu pedis vncia, menſura ad digitum ſeſquitertia. nam quatuor digiti tres pollices faciunt. Hieronymus in prologum Iob, Habeãt qui volũt veteres libros in membranis purpureis auro argentóq; deſcriptos, vel vncialibus (vt aiũt) literis, onera magis exarata, quàm codices. vnciales literas dixit, extenſas ad pollicarem menſuram: & quo rem apertius intelligas, accipe id quod habetur tertij Regum ſeptimo. Groſſitudo autem luteris trium vnciarum erat, pro quo Hebræi reponunt quatuor digitorum. Et de hoc mari æneo ſecundi Paralipomenon quarto. Porro vaſtitas eius habebat menſuram palmi. Pro vaſtitate craſſitudinem intelligit quam vult eſſe vnius palmi quatuor digitorum mẽſuram æquantis, quo fit vt pollex ad digitum ſit ſeſquitertius. Digitum Hebræi vocant etsbaa, & in plurali etsbaoth: bohen vero pollicem appellant, pluratiue behonath, ſed vix ad menſuram referũt.

Palmus minor, quem & paleſtẽ appellare poſ-

ſumus,tripollicaris,& quatuor digitorum eſt.hanc menſuram nominatim agnoſcunt Hebręi,vocantꝗ thophac ſeu thephac,vt in locis ſupradictis. Inſuper & Exodi viceſimoquinto, Facieſque illi labium aureum, hoc eſt clauſuram per circuitum,& ipſi labio coronam in terra Silem altam quatuor digitis,ſeu palmo.Eſt ergo palmus menſura quatuor digitorum coniunctorum,& ponitur apud Hebręos palmus pro menſura breui. Pſalmo triceſimoſexto. Menſurabiles poſuiſti dies meos, hoc eſt ad menſuram palmæ,quæ eſt breuis menſura. paucos enim dies palmares appellat. Hebræi volã manus chophen appellãt. Prouerbiorum trigeſimo. Quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? vbi pro manibus volas intelligunt. Idem per dictionem caph intelligi volunt, quæ etiam ſignificat cochlear, vt in menſuris concauis dictum eſt. & Prouerbiorum trigeſimoprimo palmam ſignificat. Palmas ſuas extẽdit ad pauperem. Eſt & alius palmus maior, in ſe comprehendens quatuor digitos cum pollice non lato,ſed profundo.huius profunditas trium dimenſionum minima, latum digitum æquat. Eſt ergo palmus iſte maior quinꝗ digitorum,quem vulgus appellat vng donz, Græci doron: vnde & lateres tetradori & pentadori. Hoc autem dicimus inter palmum pugillúmꝗ intereſſe, quod inter manum concauam & extenſam. Eſt ergo pugillus vola manus,ſeu palmæ curuatura. Hebręi,vt dictũ eſt,modo caph, modo chophen appellant.

Palmus duplex, octo digitorum eſt, à nonnullis appellatur dichas ſeu duplicatus. Eſt igitur triplex palmus, minor quatuor digitorum, maior

quinqꝫ digitorum, quẽ doron appellauimus, & maximus octo digitorum, qui eſt palmus duplicatus.

Spithame menſura tripalmaris digitorum duodecim, quam Plinius dodrantẽ appellat: & eo clauditur interuallo, quod eſt inter pollicem extenſum & minimum digitum. Dicitur autem dodrãs, hoc eſt vnciarũ nouem. nam nouem pollices ſeu vnciæ duodecim digitos cõplent. hinc ſequitur quod ſeſquipalmus minor ſemiſpithamen ſeu ſemidodrantem efficiat, vtpote digitos ſex ſeu pollices quatuor cum dimidio. huic menſuræ ſi adiungas medij digiti mediã curuaturam, euadet menſura pedanea palmorum quatuor. Eſt aũt ſpithame ſemicubitalis dimẽſio. cubitus enim eſt ſeſquipes, hoc eſt palmorũ ſex: quæ quãtitas iuſte conficitur ea intercapedine, quæ eſt à curuatura humeri vſqꝫ ad cubitum. quod in ſemetipſo quiſqꝫ experiri poteſt. & id quidẽ Hebręi atſal appellant, pluratiue atſiloth, noſtri appellant eſſelles. Hierem. 38. Pone veteres pannos ſub cubito manuũ tuarum. Hebræi ita legunt, ſub atſiloth, id eſt ſub axillis. Eſt igitur ea portio brachij q̃ eſt inter duas curuaturas cubiti & humeri, tripalmaris & ſemicubitalis. Hãc menſurã tripalmarem ſemicubitalẽ, quæ palmus maximus dici poteſt, cũ minimus digitos quatuor, medius vero quinqꝫ cõprehendat, quẽ doron dicunt, Hebręi zereth authore Pagnino, qui ait zereth eſſe menſurã palmi aut dimidij cubiti, Exodi 28. Palmus longitudo eius. Ezechielis 43. Et definitio eius vſqꝫ ad labium eius in circuitu palmus vnus. Hebrę9 habet zereth, hoc eſt ſpithame, cum tamen ſupra vbi ait, In cubito veriſſimo qui habebat cubitum & palmum, ibi in-

telligatur tophah cubitus minor. Pes palmorum quatuor, pollicum ſeu vnciarum duodecim, digitorum vero ſexdecim. Authores pede vtuntur pro aſſe, quem in duodecim pollicares vncias ſecernunt, quemadmodum & in concauis menſuris de ſextario Romano aſſem faciunt. Eſt autē huius aſſis vncia pollex, quadrans vero palmus minor, pugillus vero ſemis ſeu ſeſcunx, ſpithame autē dodrans, quæ omnia ad pedaneam menſurā tanq̄ ad aſſem referenda ſunt. Hebræi tametſi pedon pro menſura accipiant, vtūtur nihilominus paam pro veſtigio pedis, pluratiue peamim. Pſalmo 17. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea, pro greſſibus legētes aſchure, & pro veſtigijs peame. Eſt autem veſtigium figura ad quantitatem pedis extēſa, nos autem vernacula lingua eum qui immobiliter ſuis veſtigijs inſiſtit, aut greſſu ſtabili incedit, nulla ex parte vacillanti aut nutanti, vocamus aſſeure, ea parte ad Hebraicā phraſin accedentes. Fit autem dimēſio pedis ab extremo pollice ad extremum digitum extenſum adiecta longitudine digiti medij, cuius longitudo palmum æquat. nam ex quatuor palmis pes conſtituitur: vt merito quis miretur quàm affabre cōſtituta ſit à ſapientiſſimo rerum architecto membrorum proportio. Et hæc eadem mēſura conficitur ex duobus pugnis clauſis, extenſis pollicibus. Rurſum hanc pedaneam menſurā ſi exacte metiri volueris, reperies eam eſſe quę eſt à flexura cubiti ad ſummum manus faſtigium ſeu flexurā quæ eſt inter brachiū & manum, à qua ad ſummū digitum ſuperſunt duo palmi qui cōiuncti prioribus ſenarium implent, & ſeſquipedem fa

ciunt. qua dimenſione clauditur cubitus. Hic igi-tur mihi vide q̃ pulchra, q̃ naturali, quãq; ordinata ſerie ſe conſequantur humanorum membrorũ lon-gitudines. nam poſt palmum proxime ſequitur pal mus cum pollice extẽſo, quæ menſura eſt bipalma-ris. ſecundum quã ſequitur extẽſio pollicis ad ſum-mum digitum, æqualis axillarum dimẽſioni trium palmarum, & poſt hanc pedanea dimẽſio palmo-rum quatuor, de qua mox ſequitur. quã naturæ ſe-riem ſi penitius introſpexeris, nunq̃ deſines admi-rari inexhauſtam diuinæ ſapientiæ abyſſum.

Palmipes mẽſura eſt palmo pedéq; conflata. ſic fit vt cenſeatur eſſe quinq; palmorũ. Hæc dimẽſio pygõ appellari poteſt. minor eſt cubito palmo vno quæ quantitas à flexura cubiti ad mediam iunctu-ram digiti medij, quem impudicum vocant, exten ditur. Illud peruium erit experiri volenti, adeo ve-rum eſt illud quod à Sapiẽte ſcribitur: Omnia cõſti tuit dominus in pondere, numero, & menſura.

Cubitus quatuor & viginti digitorũ, ſeu ſeſqui-pes, palmorũ ſex, a nõnullis pichis vocat̃. vnde ſunt qui breues homines appellãt pichim, id eſt cubita-les. Pichis enim cubitum ſignificat, & pygõ, vnde Pygmæi cubitales dicuntur. Hac cubitali menſura Hebræi oẽs pene metiunt̃ omnia, ſiquidẽ nulla eſt apud eos frequẽtior celebriórve dimẽſionis nomẽ-clatura. Quoties em̃ in tota ſcriptura de re quapiã metiẽda fit mentio, toties eam cubiti meminiſſe vi debis. Vt enim innumera pène exẽpla omittamus, audis arcã Noe trecentorum cubitorũ longitudine, quinquaginta latitudine, altitudine vero triginta conſummatã. quid quod eadẽ eſt feneſtræ & cubiti dimẽſio? Quid memorẽ Salomonis templum, quo

vix in vniuerſo orbe fuit præſtãtius vllũ? Erat autẽ vt ſcribitur 3.Reg.3. lõgitudinis cubitorũ ſexaginta, viginti latitudinis, altitudine autem ſua triginta cubitos capiebat. quid de porticu, quid de feneſtris loqui attinet, cum nulla vſq̃ citra cubitalem dimenſionẽ architecturę ſit mentio? hunc autem Hebræi amah appellãt, duplę quãtitatis ad atſiloth, atſal aũt vt ſupra diximus, axillam ſignificat, gallice eſſelle. Eſt autẽ à medio pectore ad brachij curuaturã cubitus vnus: ſic fit vt cum extẽſis brachijs ab vno digito in alium longitudo ſit quatuor cubitorũ, quæ quantitas ęquat ſuã cuiuſq; longitudinẽ, experiẽtia duce, & veterũ authoritate comite, vt omnes ſimus ad noſtrorũ cubitorum rationem quadricubitales, & ſingulorum lõgitudo ſit hexapeda, & hoc ſingulis ad ſuorũ pedum mẽſuram relatis. Quod autem de Alexandro poeta quidam cecinit,

Sufficit exciſo defoſſa marmore terra
Quinq; pedũ fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requieuit humo,

reſpexit ille forſan ad geometricam dimenſionem. quinq; enim pedes geometrici hominis puſillæ ſtaturæ, qualẽ fuiſſe Alexãdrum authores tradunt, ſexpedanea aut æquare facile poſſunt, aut ſuperare. cubitum autem Hebræi gomed appellãt, qua dictione & palmum etiã ſignificari volunt. Hinc Hieronymus Ezechiel.27. pro gomadim Pygmeos repoſuit quaſi dicas cubitales. Cubitꝰ vero ſanctuarij qui veriſſimus & perfectus ab Ezechiele vocatur cap. quadrageſimotertio, ſeptẽ palmos habet. ſic enim ſcribitur. Iſtæ autẽ menſurę altaris in cubito veriſſimo, qui habebat cubitum & palmum. ſed & hic

cubitus ferme cōſtituitur ex ſex palmis maioribus, niſi ꝙ ſex palmi maiores ſuperant ſeptem minores vnius digiti craſſitudine. Poſſumus itaq; ponere duplicem cubitum ad rationē duplicis palmi.

Gradus duorum pedum ſpatio clauditur. Greſſus ſeſe extēdit ad duos pedes & ſemiſſem, cubitali ſiquidem & pedanea longitudine clauditur. Eſt autē paſſus dimidiū. hunc Hebræi tſead appellant, pluratiue tſeadim, hac dictione inceſſū & greſſum, quinetiā & paſſum ſignificare volentes. Eſt enim omnis paſſus greſſus nō ſimplex ſed geminatꝰ Pſal. 17. Dilataſti greſſus meos ſubtus me. Et 36. Apud deū greſſus hominis diriguntˀ. Cōprehendit itaq; greſſus pedē & cubitū vnū. hunc greſſum paſſum ſimplicem vocāt: qui vero ſequitur, paſſus eſt geometricus. Paſſus quinq; pedum longitudine terminatur, communi nomine tſead appellatur. 2. Regū 6. Cúmq; trāſcendiſſent qui portabāt arcam domini, ſex paſſus: immolabāt bouem, arietem, & ouem. Fateor tamē eo loco paſſum nō exacte ſignificare mēſuram quā ſupra diximus. ſatis eſſe viſum eſt, ſi locum citaremus, quo de paſſu in ſcriptura fit mentio. Illud obiter aduertendū eſt, paſſus germanicū, gallicū, & italicum nō eſſe æquales: ea ratione milliaria germanica longiora eſſe italicis, aut gallicis. nam milliare italicū mille paſſus & octo ſtadia cōprehēdit. Germanicum aūt milliare duplex eſt, quoddā eſt cōmune quadruplum ad italicū, ſiquidē quater mille paſſus cōplectitur, & trigintaduo ſtadia. Aliud vero germanicū magnum, quod cōtinet quinquies mille paſſus, ſtadia vero quadraginta, Galli vero per leucas, viarū interſtitia diſtribuunt.

Leuca autem communi gallorum deſcriptione duo milliaria complectitur, quãuis nonnulli velint leucam mille quingentos paſſus continere, hoc eſt milliare cũ dimidio. Leuca ergo maior ſedecim ſtadia habet, minor vero duodecim, & ea ratione cũ ſexaginta milliaria italica vni gradui cęeli reſpondeant, ſeu ſtadia quadringenta octoginta, ſequens eſt vt leucæ triginta gallicæ maiores reſpondeãt, quadraginta vero minores. Nam ſicut leuca ad milliare eſt ſeſquialtera, ita ſexagenarius numerus ad quadragenarium. hac etiã ratione quindecim milliaria germanica vni gradui cæli correſpondent, & ea quidem cõmunia, magna vero milliaria germanica duodecim. Nam ſexagenarij ad duodenarium eſt quincupla proportio, ſicut milliaris germanici magni ad italicum.

Orgia, vlna, amplexus, braſſa, idẽ ſunt, ſignificantq; menſuram hexapedeã, eam ſcilicet longitudinem quæ inter brachia manuſq; extenſas contineri poteſt. Hoc tamen intereſt inter hexapedã & orgiam, ꝙ illa fixam habet dimenſionem, eam videlicet quæ a principe ſtatuitur ac deſignatur, gallice vne toize. hęc autem pro ſingulorũ proceritate aut puſillitate maior euadit & minor. nam quãtus, quantuluſue quiſque eſt, tam magna aut parua reſpõdet vlna vel pedis mẽſura: & quãta eſt vniuſcuiuſq; vlnæ amplexuſve quãtitas, tanta eſt ſua cuiuſq; longitudo. hinc elicere promptum eſt, hominem, modo ſit in mẽbris debita proportione formatus, ſuo pedi eſſe ſexcuplum, cubito vero quadruplum, & ſuę vlnæ æqualem. Appellatur autem vlna hebraice chotſem, qua dictione vlnam ſinũve

ſignificari volũt, iuxta illud Pſalmi, De quo non impleuit manum ſuam qui metet, & ſinum ſuum, qui manipulos colliget. Solet enim manipulus ad eam redigi quantitatẽ, quæ amplexantis ſinum & vlnã implere poſſit, queẽadmodum metentis ſeu ſegetes falce reſecantis manum implere debet ariſtarum aceruus, gallice gerbee. Craſſior iſte manipulus, Gomor appellatur ab Hebręis, eo quod grana excuſſa implere ſufficiãt mẽſuram diurnam, ſeu Hebraicam chœnicem, quã ſupra Gomor eſſe diximus. Vt autẽ eo reuertamur, vnde ſumus digreſſi, quũ ſua cuiuſq; altitudo ſtatus vel ſtatura hominis appelletur, ſequẽs eſt ſtaturã & vlnã eſſe eiuſdem quantitatis. de ſtatura vero legitur· Signi tantum fit fractura, qua nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur. & primi Regum 28. de Saule ſic habetur, Statimq; cecidit Saul porrectus in terram, hoc eſt tota ſua ſtatura, ſiue iuxta ſui corporis extenſionẽ. Et Canticorum ſeptimo. Statura tua aſſimilata eſt palmę. Illud occurrit addendum, q͛ cum ita ſit quod orgia ſiue vlna excedat paſſum in proportione ſeſquiquinta, & ſtadium vigintiquinq; paſſus capiat ſeu comprehendat, neceſſe eſt orgias centum iuſto ſtadio contineri, quod recte Herodotus tradit.

Perticam ſeu decempedam longitudinis decem pedum eſſe, vel ex ipſo nomine conſtat. Hæc decies repetita centum pedes efficit, quæ ſumma reddit ſcrupulum vnum iugeri, videlicet decem pedes lõgitudinis, & totidem latitudinis, qui quadrate in ſe ducti pedum centuriam faciunt. Huic autem decempedæ proxime accedit Hebraica

illa, cuius meminit Ezechiel, mēſura, quæ alias cala mus mēſurę appellatur, hac nota diſcrepās a calamo aromatario, quem nos appellare ſolemus quanelle. hanc igitur menſurā Hebręi dicunt cane: quo nomine arundinē, calamum, iuncumve ſignificāt. Cui vocabulo alludūt Narbonenſes Galli quos hodie Prouinciales appellamus. menſurā enim vocāt vne cane, quæ eſt ad vlnam Pariſinā pene dupla. Hanc ita deſcribit Ezechiel, vt cenſeatur eſſe menſuræ ſex cubitorum, & palmi. Quid autem ſub his verbis lateat, pauci aſſequuntur. Nam Ezechielis quadrageſimo, apud ſeptuaginta ſic habetur, In manu viri, calamus menſurę cubitorum ſex & pal mi in cubito. Nos autem ita dicimus, calamus men ſurę ſex cubitorū, & palmo, ſubaudi addito ſingulis cubitis. non enim dicitur quod palmus adiungēdus ſit calamo, ſed cubito, & ita docet intelligendū eſſe Nicolaus de Lyra in libro differentiarum, quo loco ille accipit vlnam pro cubito: qua tamen ratione id faciat, ipſe viderit. Illud ſatius eſt demonſtrare, ex lectione 70. interpretum, quòd menſura ſanctuarij, vtpote cubitus, erat maior vul gari, palmo vno. Calamus ergo de quo ad pręſens ſermo eſt, comprehendit cubitos ſex vulgares, & ſex palmos. Ex quibus exurgit menſura decem pedum, & ſemiſſis. Eſt itaq; calamus ſanctuarij maior quàm pertica ſeu decempeda, palmis duobus, ſeu dimidiato pede, & gallice appellari poteſt vne canc. Hic ergo calamus duplex, vulgaris ſcilicet, longus eſt nouē pedes. totidem enim efficiunt ſex vulgares cubiti, ſeu orgiam vnam cum dimidia: quę acerra Volaterrano dicitur.

Alius autem eſt ſanctuarij, qui decempedam dimi diato pede ſuperat. quum ergo calamus menſuræ ſex cubitos ſanctuarij comprehēdat, ſeu ſeptem cō munes, fit vt mille calami ſanctuarij reddāt ſexies mille cubitos maiores, & ſepties mille vulgares. hinc etiam ſequitur ꝙ calami bis mille, quæ ſumma aſſignatur pro circuitu templi in quadro, conſtituant duodecim millia cubitorum ſanctuarij, & quatuordecim millia vulgaria. Quod autē Hieronymus aſſignat duodecim millia trecentos triginta tres cubitos, illud eſt in cauſa, quia calamum ſanctuarij facit ſex cubitorum & palmi, cum tamen palmus iſte non ſit addendus calamo, ſed cubito, vti ſupra late diſſeruimus.

Plethrum mēſura centum pedum, quæ ad quadratum reducta, iugeri ſcrupulū facit, vt ſupra diximus. Sunt autem ſcrupula in iugero ducēta quadragintaocto. Poteſt etiam plethrum appellari centuria pedum.

Stadium centū vigintiquinq; paſſus habet, octaua pars milliaris, pedes vero ſeptingentos quinquaginta. hinc apparet liquido ꝙ cum Ioannis capite vndecimo Bethania diſtet a Hieroſolymis ſtadijs quindecim, ꝙ inter Hieroſolymam & Bethaniā duo pene milliaria interſint. Rurſum ex Luca, Emaus qui eſt Nicopolis, & aquę calidæ appellat, ſpacio ſtadiorū ſexaginta a Hieruſalē diſtat, hoc eſt ſeptē milliaribus cum dimidio. Inſuper ſecundi Machabęorum duodecimo legim9, Iudas apud Iamniam, portum cum nauibus ſuccendit, ita vt lumen eius appareret a Hieroſolymis ſtadijs ducentis quadraginta. vnde apparet Hieroſolymam

a Iamnitico portu diſtare milliaribus triginta.

Diaulus menſura duorum ſtadiorum, hinc diaulodromi, qui decurſum ſtadium iterũ recurrebant, quaſi duo ſtadia curſu abſoluiſſent.

Milliare ſeu milliarium, a mille paſſibus deductum eſſe vel ex ipſo conſtat nomine. Continet autem octo ſtadia, cuius terminus lapis appellatur: vt cum dicimus rem aliquam ſexto ab vrbe lapide diſtare, intelligi volumus, inter ſingulos lapides milliare comprehendi. Hebręi appellant cibrath Geneſis trigeſimoquinto, vbi ita nos legimus. Egreſſus, venit ad terram quę ducit Euphratem. Nicolaus de Lyra libro differẽtiarum citat lectionem iuxta Hebręos in hunc modum, Adhuc erat ſpacium terræ vſq; ad introitum Euphratis, quod ſpacium Hebræis cenſetur eſſe milliare. Hieronymus dicit vernum tẽpus, & ſic dictio Cibrath eſt æquiuoca ad vernum tempus, & ſpacium terræ quod eſt milliare. Quod etiã colligitur ex eo quod habetur quarti Regum quinto de Naaman pro eo quod legitur, abijt electo tempore, ſeu verno tempore. alij ita legunt, abijt ab eo per milliare terræ, ita vt intelligas quod Naaman nondum receſſerat ab Heliſeo p milliare terræ, & ecce ſtatim adcurrit ad eũ Giezi. Vide dictionem Barra & dictionem cabis apud Sanctem Pagninum. Pellicanus ſpaciũ terræ interpretatur, Thomas de vio reponit prandium terrę, hoc eſt interſtitiũ itineris a loco decubitus ad diuerſorium meridianum, qui eſſet dimidius ſtathmus. Illud tamen videndum eſt ne forte Hebręi antiquitus vterentur milliari cubitorum, dico antiquitus, quia noſtris temporibus ſe ada-

ptant regionibus & prouincijs quas incolunt. Quod etiam tēpore Chriſti fuiſſe conſtat ex Matthęo, apud quem legitur· Si quis angariauerit te mille paſſus, vade cum eo & alia duo, ſcilicet paſſuum millia. Quod de cubito dixi, illud colligere licet ex eo quod habetur Numeri trigeſimo quinto, Suburbana ſint pecoribus & iumentis, quæ a muris ciuitatum per circuitum mille paſſuũ ſpacio tendantur. Et ſequitur· Contra orientem duo millia erunt cubiti. ſed Hebręi legunt mille cubitos pro paſſibus. Nam dictio eſt amah, quæ cubitum ſignificat, quum paſſum vocent Hebræi Tſheah, vel Tſeadah. ita etiam legũt ſeptuaginta. Quod ſi milliari cubitorum vterentur, cũ milliare cubitorum mille quingentos pedes efficiat, ſequens eſt vt mille quingenti pedes, trecentos paſſus reddant. Eſt itaque milliare cubitorum, duorum ſtadiorum ſpacio paſſibus quinquaginta adiectis æquale. Suburbana igitur iuxta quantitatem deſcriptã Numeri trigeſimoquinto, mille cubitos latitudinis habebant, hoc eſt duo ſtadia, paſſus quinquaginta. Erat enim ſemidiameter porrectus a mœnibus ciuitatis ad ſuburbanum limitem mille cubitorum, qui ſemidiameter geminatus quadrati ſuburbani coſtam complebat. Suburbana enim ſpeciem quadrati habebant. huius coſta quaquauerſum erat bis mille cubitorum, & ciuitas ipſa vicem centri gerebat. Hoc enim eſt quod habetur Numeri trigeſimoquinto. Præcipe filijs Iſrahel, vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum, vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburba-

na ſint pecoribus ac iumentis, quæ videlicet ſub‐urbana a muris ciuitatum forinſecus per circui‐tum mille paſſuum, (Hebræa vero habet cubi‐torum) ſpacio tendantur. & hic eſt ſemidiame‐ter mille cubitorum. & mox ſequitur· Contra orientem duo millia erunt cubiti. & hic eſt li‐mes ſiue coſta orientalis totius quadrati. Sequi‐tur, Et contra meridiem ſimiliter erunt duo mil‐lia, & hæc eſt ſecunda coſta quadrati. Ad mare quoque quod reſpicit ad occidentem, eadem men‐ſura erit, ſcilicet bis mille cubitorũ, quæ eſt tertia coſta quadrati. Et ſeptẽtrionalis plaga æquali ter‐mino finiet. Hæc igitur eſt quarta coſta quadrati. Et erit ciuitas vice centri, per id quod ſubiungi‐tur, Erũtque vrbes in medio. hæc eſt huius textus plana intelligẽtia. Nũc ſupereſt reliqua proſequi.

Dolichos menſura ſtadiorum duodecim, qua ra‐tione continet ſeſquimilliare, hoc eſt paſſus mille quingentos. Sunt qui hoc ſpacio leucã circunſcri‐bant, cui tamẽ alij duo milliaria tribuũt. ſunt enim leucæ quibuſdam maiores, quibuſdam minores. hinc dolichodromi dicebantur, qui hãc leucã curſu abſoluiſſent, aut qui ſex decurſis ſtadijs, idem ſpa‐cium recurrendo abſoluiſſent.

Paraſanga triginta ſtadia minimo interſtitio cõplectitur, quem nonnulli 50. ſtadiorũ fecerunt.

Schœnos, ſeu quaſi ita dicas funiculus, duos cõti‐net paraſangas. duos dixi, nã virili genere paſanga vtuntur authores. habet ergo ſtadia ſexaginta, Pli‐nius tamen quinq; illi milliaria tribuit, hoc eſt ſta‐dia quadraginta. Herodotus vero milliaria ſeptem cũ dimidio, ſiue ſtadia ſexaginta, quę eſt diſtãtia

Inter Emaū & Hieruſalem authore diuo Luca ca. vigeſimoquarto, Ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta abs Hieruſalem nomine Emaus. Iacobus autem Zyeglerus Coſmographus terræ ſanctę Choemin vult eſſe quatuor milliarium, quantum eſt milliare germanicum mediocre. de hac vię diſtantia ſcribit Ioſephus libro antiquitatum iudaicarum octauo. Funiculum autem Hebręi vocant chable, quo nomine gallicum vulgus appellat nauticos rudentes, funeſq; craſſos & pceriores, oneribus in altū leuandis deſtinatos. huius meminit pſalmiſta dicens, Funes ceciderunt mihi in præclaris. adde & iſtud, Diuiſit eis terram in funiculo diſtributionis.

Stathmos ſtationem manſionemq; ſignificát, ſpaciūve dięte vnius, aiuntq; milliaria octo & viginti comprehendere ſtathmum, quæ leucas efficerēt quatuordecim, iuſtam nimirum ac moderatam peregre proficiſcētiū diętam. verum alię ſunt ſtationes proficiſcentis exercitus, aliæ vero curſorum ſeu veredariorū. ſtathmi enim manſionesve caſtrorum, quas filij Iſrahel perficiebāt in deſerto, multo minores erāt. Hebręi enim iter medium inter mare rubrum mōtemq; Synai ſeptimis caſtris abſoluerunt, quod erat milliarium ſexaginta, vti a coſmographis obſeruatū eſt. Quo fit vt cuiq; ſtationi nouem fere milliaria reſponderent, hoc eſt quatuor leucæ cum dimidia. nec mirum ſi tantillū ſpacij Hebræorum caſtra vno die perficerent, cū impedimentis & ſupellectilis, & ætatis, & ſexus infirmioris abundarēt. Curſoribus vero ſtathmos multo diſtantiores aſſignare conuenit. aiunt enim

veredarium vnius horæ ſpacio quatuor ferme leucas de more conficere, duabus horis ſeptē aut octo, & die vno ſex & quinquaginta. qđ hinc colligunt. nam ſenatorio edicto, curſoris profectionem ab vrbe Pariſienſi Romā vſq; , hoc eſt iter trecentarum leucarum, ſex dierum metiuntur interuallo, nec poteſt per veriſimilem notitiam efficax diploma obtineri, quod breuiori tempore cēſeatur impetratū. iuxta quam limitationem curſoriæ ſtationes quinquaginta leucis abinuicem diſtare cenſebuntur, verum de his loquimur, quæ moderata ac tēperatiori profectione perficiūtur, quas quatuordecim leucarum limites plus paulo minuſve eſſe diximus. Ex quo dimidiam ſtationem metiri licebit, quam diximus à nonnullis interpretatam prandium terræ quaſi Hebraice dicas cibrath aarets, quod iter perfeciſſe Giezi à nonnullis creditur, vt à Naamā Syro ſanitatis adeptæ impiā reciperet mercedē, quæſtum exiſtimans pietatem. *Supereſt* poſt cauas & intus inanes cubicas mēſuras, póſtq; lineales dimenſiones de ſuperficialibus quę in longum latūq; ꝓtendunt, quędā paucis attingere, a iugero à cuius dimēſione pendent reliquæ pene oēs, ſumpto exordio. Iuger ſeu iugerum à diurna iugalium boum opera nomen habuiſſe videtur. hinc diurnale boum nonnulli vocāt, Hebraice maneſch appellatur. quæ dictio modo iugerum, modo ſulcum aratro deſignatum ſignificat, vt in Pſalmo· *Super* dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſuam, ſeu alias ſulcum, hoc eſt cicatricem ad modum ſulci delineatā. Aliâs iugerum appellatur tſemed, pluratiue tſemadim: quæ dictio ſi-

gnificat iuga boum. Eſaiæ 5. Decem iugera boum facient laguncularn vnam. vbi aream intelligit quę decem iugis boum vno die poſſit arari. Cum ergo nec apud omnes eadem ſit terræ cõditio, nec boum robur idem & fortitudo, iugeri quantitatem pro qualitate regionum variam eſſe oportet. Alia enim eſt iugeri Romani, q̃ aut Pariſini aliarúmve regionum quantitas. ſiquidem authore Columella, iugerum tot pedes habet quadratos, quot intercluduntur ſpacio terrę, cuius longitudo ſit ducentorũ quadraginta pedũ, latitudo vero centum viginti. quod ſi alterum altero multiplicaueris, prodibunt inde pedum vigintiocto milia cum octingentis, qui hic pedum numerus, octingentas hexapedas quadratas conſtituit.

Iugerum autem Pariſinum medie temperata dimenſione ita definiunt, vt habeat in ſe pedes quadratos quadraginta octomilia quadringẽtos, quod iugerum perficitur ex perticarum centuria, modo pertica duos ac viginti pedes longitudine comprehẽdat, qui numerus in ſe ductus quadrate ex ſe producit quadringentos octogintaquatuor pedaneas menſuras. Hic autem numerus centenario multiplicatus, nihil aliud procreabit q̃ quadragintaocto milia & octingentos pedes, quã diximus eſſe menſuram iugeri noſtri medie temperati, vt præclare & eleganter docet Budæus in aſſe. Alia eſt apud Anglos iugeri metiendi ratio, authore Polydoro Virgilio in hiſtoria Anglica. Iugerum illi appellãt acre, quo etiam nomine vtũtur noſtri Abrincates, apud quos iugerũ in quatuor partes diuiditur, quas virgatas appellant. Habet autẽ iugerũ Anglica di-

menſione perticas quadraginta in longum, quatuor vero in latum. Eſt autem pertica ſexdecim pedum. quo fit vt iugerum ſit latum pedibus ſexaginta quatuor, longũ vero ſexcentisquadraginta. quod ſi alterum numerum altero auxeris ſeu multiplicaueris, euadent pedes quadrati quadrageſies mille nongenti ſexaginta. Hæc eſt Anglicani iugeri exacta dimenſio.

Iugerum Abrincatenſe non longe abeſt à Pariſino: ſiquidẽ in ſe continet pedes quadratos quadragies octies mille ſexcentos: quandoquidẽ apud eos acra ſeu iugerum quatuor virgatas comprehendit. virgata autem habet quadragintaquinq; perticas. qui numerus in ſe multiplicatus reddit ꝑticas quadratas bis mille vigintiquinq;. pertica; vero pedes habet quatuor & viginti. quo numero ſi perticas quadratas multiplicaueris, ꝓdibit numerus quẽ diximus pedũ quadragintaocto miliũ ſexcentorum.

Actus maximus quadratus medietas eſt iugeri, qui vndiq; in quadrum clauditur pedibus centum viginti. Hic autem numerus in ſe ductus perficit quatuordecim millia quadringentos pedes, quę eſt vera medietas pedum iugeri. iugerum ergo habet duos actus magnos.

Porca apud Columellam longiſſima dimenſione centum viginti pedes habet, latitudine vero triginta. qui numerus ductus in alterum, profert pedes quadratos ter mille ſexcentos. Eſt ergo porca octaua pars iugeri: & quarta pars actus.

Vncia iugeri duodecima pars comprehendit pedanea bis mille quadringẽta, quæ aucta duodecies pedum iugeri numerum æquant.

Semũcia iugeri vigeſimaquarta, vncię vero me= dietas, pedes comprehendit mille ducentos.

Scrupulum denis pedibus omnifariã clauditur. cum ergo decies decem centenarium reddãt, neceſ= ſe eſt ex quadratura decempedæ ſcrupulum vnum perfici. Eſt ergo ſcruplum duodecima pars ſemun= ciæ, vnciæ vero viceſimaquarta, iugeri vero pars quadrageſimaoctaua. nam iugerum continet duos actus, vncias duodecim, ſemuncias vigintiquatuor, ſcrupula autem octo & quadraginta, porcas vero octo continet. Ex hac igitur porcæ quantitate deſi= gnata, quam iugeri octauam partem appellamus, via ſeſe nobis aperit ad deprehendendam aratiun= culæ dimenſionem, quæ eſt tantum terræ interual= lum, quantum ſatum ſemẽtis implere & occupare poſſit. Duas enim aratiũculas ſpatiũ terræ duorũ ſa torum ſementis Hebręi vocant. 3. Reg. 18. legitur quod Helias fecit aquæductum quaſi per duas ara tiunculas in circuitu altaris. Quid autem aratiuncu la iſta ſignificet, tam à paucis inuenitur, q̃ quęritur à multis: eam autem dimenſionem tametſi nõ exa= cte, non longe tamen à ſcopo recedentes, attinge= mus, ſi primum id quod experimento deprehendi= tur, quódq; ex veterum auctoritate Budęus colle= git, in confeſſo habebimus, quod iugero Romano ſerendo medimni mẽſura ſufficiat. Medimnum ad præſens voco menſuram ſex modiorum ſeu boſſel= lorum capacem: cuius capacitatis eſt medimnus Pa riſinus, nõ autem Atticus, vt ſuo loco probatũ eſt. Id quod dicimus, experimento deprehendi poteſt. Nam arpẽnum Pariſinum ſeſquimedimno nouem modiorum ſeu boſſellorum de integro ſeritur. Eſt

autem arpennum ad iugerum Romanum ferme ſeſquialterum.

Illud pręterea in confeſſo habeatur, quod in ſato probatum eſt: ſatum tertiam partem ephi continere, quartarios quatuor cum ſemiſextariolo, & ſcriptulis duobus. Boſſellum vero, vt eodem quoq; loco diximus, ſex quartarios cōprehendit, qua ratione boſſellus ad ſatum eſt ferme ſeſquialter. Quum igitur ſex boſſelli trigintaſex ſextarios capiant, nam ſexies ſex ſunt trigintaſex, & huius numeri octaua pars ex quatuor quartarijs & ſemiſſe conſiſtat, ſiquidem octies quatuor ſunt trigintaduo, & octo ſemiſſes quatuor pariunt quartarios, qui prioribus coniuncti, trigintaſex quartarios complent: hinc aperte ſequitur ſatum ferme eſſe octauam partem eius medimni. ferme dixi, nam octaua eius pars ſuperat ſatum heminis ferme tribus ſeu ſemiſextariolis: quo excremento neglecto faciamus ſatum eſſe huius medimni octauam partem. Iam illud conſtat etiam apertiſſime, quod ſi iugero ferendo ſufficit medimnus: octauam quoq; partem medimni ſatum implere poterit. Octauam etiam iugeri partem porcam eſſe probauimus. Eſt igitur porca ea terræ dimenſio, cui ferendæ ſatum ſufficere poſſit, excepto tamen eo quod nuper ex compoſito & leuandi oneris gratia negligendū eſſe diximus. Sunt igitur hæ duæ aratiunculæ ſeu areæ duorum ſatorum capaces, duæ porcæ quæ quartam iugeri partem conſtituunt. Continet autem quarta pars iugeri, ſepties mille ducentos pedes quadratos. quod ex porcæ geminatæ calculo deprehendere promptum eſt. Et hinc etiam nobis alia via appa-

ret, ad id quod aſſerimus probandum. nam Lyranus libro differentiarum, ex Hebręorum ſententia ait ſpatium illud terræ ab Helia circunſcriptum fuiſſe æquale atrio tabernaculi. Cuius areæ circuitus Exodi vigeſimoſeptimo deſcribitur centum cubitorum longitudinis, latitudinis vero quinquaginta. quod ſi longitudinem latitudine auxeris, protinus emergent cubitorum quinq; millia. Cum autem cubitus ſit ad pedaneam menſuram ſeſquialter, nihil aliud quàm pedanea ſeptem millia quingenta ex cubitis poteris elicere. At ex præcedente calculo docuimus aratiunculas duas, ſeu terrã duobus ſatis ſeminabilem conſtare pedibus quadratis ſepties mille ducentis. Hinc facile eſt deprehendere non longe nos abeſſe à ſcopo. non enim conſtat quod Helias æqualem per omnia modum ſeruauerit cum atrij holocauſti dimenſione. Si quis certiora proferet, amplectar. Iterum ea quæ diximus, vicem ſubeant coniecturæ.

Hyda menſura terræ apud Anglos authore Polydoro Vrbinate in hiſtoria Anglicana, viginti iugera Anglicana comprehendens, nomen ſortita à corio bubulo: quòd in tenuiſſimas laminas ſectũ hydæ quantitatem circũſcribere poſſe videatur. quod ſi verum eſt, longe abeſſet hyda à viginti iugerum dimenſione. Verum nihil prohibet eam dictionem ab vna ſignificatione in aliam fuiſſe tranſlatam, vti de centuria poſtea dicturi ſumus. Verum authorem habeo Henricum Archidiaconum Hintendunenſem, qui aſſeuerat hydam tot in ſe capere iugera, quot vni aratro annuo cultu ſufficere poſſent.

Quod ſi verum eſt, idem foret hyda apud Anglos, quod manſum apud iureconſultos, cuius ſignificatio mox aperienda eſt.

Manſum nonnulli terram eſſe affeuerant culturæ annuæ vnius aratri capacem. Alij volunt tantum agri continere, quantum vni familiæ ruſticanæ alendæ toto anno ſufficere poſſit. Ex quo intelligi poteſt manſum eccleſiaſticum ad eam agri quantitatem extendi, quæ ſuæ eccleſiæ miniſtris alimenta ſuppeditare poſſit.

Manſum autem tam legum quàm canonum authoritate ab omni tributo immunem & liberum eſſe oportet. Qua de re ſcriptum legitur in capitulo *Sancitum*, vigeſimatertia, quæſtione octaua, vbi ita legitur: *Sancitum* eſt vt vnicuique eccleſię vnus manſus integer abſque vllo ſeruitio attribuatur, & presbyteri in eis conſtituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, neque de domibus, atrijs vel hortis iuxta eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſeruitium faciant præter eccleſiaſticum. Hoc caput tametſi paleæ inſcriptionem ſubeat, verſum tamen eſt in granum, in capitulo primo de cenſibus & exactionib9, quo loco eadem verba ex concilio apud Vormaciam traducta, repetuntur. Illud ſupereſt æſtimare quantum agri culturæ annuæ vnius aratri ſufficere poſſit. Tametſi enim iugerum diurna cultura perficiat, ſunt tamen in anno plurimi ab omni labore immunes. Videndum ergo quouſque progrediendum ſit in manſi vnius deſignanda quantitate.

Iam autem diximus Anglicana æſtimatione manſum viginti iugerum dimenſione circumſcribi. Noſtri tamen Abrincates aiunt manſi genus (quod maneriũ paſſim appellitãt) tãtum eſſe agri quantũ alendæ familiæ ruſticæ decuriatæ, ſeu ex capitibus decem cõſtitutæ ſufficere poſſit: & eam agri aream quindecim acris ſeu arpentis Normanicis circunſcribũt. Porro ijdem ipſi ingenue profitentur plus agricultura annua (adẽptis etiam & excluſis feriarum aliorúmq; impedimẽtorum ocijs) coli & arari poſſe. Siquidem huic annuæ operæ acrarum viginti ſpacium tribuunt. Eſt igitur mãſum duplex, culturæ ſcilicet annuæ viginti ferme acras continens. Aliud vero eſt manſum ſeu manerium familiæ ruſticanæ vt ſic dicam decuriatæ: & illud quindecim ferme acris terræ circunſcribitur.

Vt nouiſſima, ita & maxima omnium huius generis menſurarum eſt centuria, quæ ex nominis ratione centum iugera, ex vſu vero authorum ducenta recipit hæc ergo duplicata priſtinũ nomen obtinet.

Vni trinóq; numini innumeræ
Laudum centuriæ, cui gloria
Supra omnem rerum ac temporum
Et vniuerſi cogitatus menſuram.

REi nummariæ penetralia ſcrutaturis, operæpreciũ eſt notiora quædam præfari, quę vt certiſſima eſſe oportet, ita obſcurioribus rei quæ ſupereſt tractanda, latebris incredibilem lucem allatura facile lector agnoſcet. Erit igitur iſtud primũ præfatum.

Pondera medica ita ſe habent apud Græcos.

Mina attica, vnciarum ſedecim.

Libra, vnciarum duodecim.

Vncia, drachmarum octo.

Drachma, ſcriptula tria pendet.

Scriptulum obolos duos.

Obolus ſemiobolos duos.

Semiobolus ſiliquam vnam cum dimidia.

Siliqua grana quatuor.

Sed hæc ad rem nũmariam non omnino pertinẽt.

Pondera attica in re nummaria ita ſe habent.

Talentum minus Atticis vſu frequens, minas ſexaginta comprehendit.

Mina ſeu mna drachmas centum habet.

Drachma, quæ & olce, obolos ſex, ſcriptula tria.

Obolus ſemiobolos duos.

Semiobolus tres chalcos, ſeu æreola tria.

Chalcus minutias ſeptem, ſeu lepta, quæ inſecta remanent.

Et hęc nõ ſolum pondus, imo etiam nomiſma, vel rei nũmarię ſummam aliquam ſignificant, ſicut libra gallica nummaria viginti ſolidorum eſt.

Porro talentum duplex fuit atticum, maius, & minus: eſt enim maius talentum octoginta mina-

rum, minus vero ſexaginta.

Duplex etiam mina recenſetur ab authoribus, vna Solonis centum drachmarum, alia vero vetus drachmarũ quinq; & ſeptuaginta, vt ſit maior ad minorem ſeſquitertia, ſicut talentum maius, id quod minus eſt, tertia parte ſuperat.

In ponderibus Romanis hęc eſt partitio.

Centupondium quod eſt centum librarum, poteſt dici talentũ Romanũ, tametſi Romanis peregrinũ ſit, nec ſatis vſu ab eis receptũ aut cognitũ.

Libra ſiue pondo duodecim vnciarum, drachmarũ nonagintaſex, ſiquidem duodenarius octies reſumptus, hunc numerum reddit. quę in ſuas partes diuidi poteſt, ſicut as, in ſextantes, quadrantes & trientes, tandemq; reſolui in vncias duodecim: vncia enim vncię addita ſextantem reddit, ſextanti adiuncta quadrantem, quadranti vero trientem, trienti quincuncem, quincunci ſemiſſem, ſemiſſi ſeptuncem, ſeptunci beſſem, beſſi dodrantem, dodranti dextantem, dextanti deuncem, deunci annumerata vncia, aſſem cõſtituit libræ vnius. Ab vnitate autem vncia nomen habet.

Præter hanc partitionẽ libra diuiditur in duodecim vncias.

Vncia octo drachmas habet, denarios vero ſeptẽ Denari⁹ duos victoriatos, ſeu quinarios pẽdet, qui nummus a ſigno Victoriæ appellationem ſortitur. nos vero quinarium albulum appellamus.

Denarius diuiditur in ſex ſextãtes, ſicut drachma apud Græcos in ſex obolos. denarius autẽ hac ratione maior eſt drachma in ſeptima parte, ita vt ſeptem denarij octo drachmas cõſtituant. Alias

diuiditur vncia in ſemuncias duas, duellas tres, (eſt autem duella gemina ſextula) ſiciliquos quatuor (eſt ergo ſiciliquus quadrans vnciæ, vt duella triens) ſextulas ſex, denarios ſeptem, victoriatos quatuordecim, ſcriptula vigintiquatuor.

Horum omnium ſi forte quis probationem requirat, conſulat Georgium Agricolam quarto & quinto libro de ponderibus.

ALIVD PRAEFATVM.

In minæ Atticæ conſtitutione, tanquam in capitali totius ſtructuræ columna, tota dicendorum moles recumbit, qua diruta ruit quod ædificatum eſt. Ea vero ſtabilita, quæ inde ſequuntur, eius ponderibus innixa ſubſiſtunt. Mina igitur Attica argenti, centum drachmarum eſt, ex prædictis. Cuius valor eſt librarum ſeu Francorum decem & ſeptem cum ſemiſſe. Porro huius ſummæ centeſima pars quæ in drachma comprehenditur, noſtro ære continet ſolidos tres cum ſex denariolis. Huius probationem ſi quis forte requirat, illud intelligat oportet, quod auri argentiq; æſtimatio, partim a publicis negotijs, partim a materiæ inopia & ieiunitate, potiſſimumq; a legiſlatorum placitis dependet. Non enim a natura ſcaturit aureæ argenteæque monetę precium, verum a principum nutu & auctoritate ſuam ſortitur æſtimationem. Si quidem libram octonariam, quam marcam appellamus, a paucis ante annis, cum decem libris turonenſibus æſtimaretur,

vidimus fuiſſe auctam ad precium quindecim librarum, paulo plus minusve. Quocirca neceſſe eſt deligere vnam aliquam iuſtam legitimamq; indicaturã, quæ nec ſumma ſit, nec infinia, a qua tãquam a fonte totius calculi ſeries defluat. Diffiniẽda eſt igitur libræ octonariæ (quam marcam diximus) æſtimatio ad numerum librarum turonicarum vndecim, & quatuor ſolidorum. Solidos quidem appello nũmos duodenarios. Qua ratione ſequitur libram argenti duodenariam valere francicos ſedecim, cum totidem ſolidis. Minam vero centum drachmarũ, decem ſcutis coronatis, ſeu libris turonicis decem, & ſeptem cum ſemiſſe. Hæc omnia in libra probantur. Sed & rationem inire volenti, notiſſima euadent. Si enim a centenaria libra decem coronatorum ſemunciam abſtraxeris, habebis duodenariã, & eius valorem. Rurſus ſi a duodenaria quadrãtem abſtuleris, prodibit octonaria, quam marcam eſſe diximus. Et hinc manifeſte ſequitur, quod cum drachma ſit centeſima minæ atticæ, quæ decẽ ſcutis coronatis æſtimata eſt, cuius decima pars eſt ſcutũ coronatum, trigintaquinque ſolidorum. decima autem decimæ eſt centeſima. iam ſi de triginta decimam accipias, habebis tres ſolidos turonicos. Rurſum ſi a quinq; ſolidis decimam abſtrahas, nihil hinc elicies, niſi ſex denariolos, ſolidi ſemiſſem. quo apertiſſime ſit, drachmam quæ eſt centeſima minæ atticæ, valere hac noſtra æſtimatione tres ſolidos cum ſemiſſe. & in hoc tota dicendorum moles recumbit. Iam nihil ſupereſt niſi ad reliqua pergere.

ALIVD PRAEFATVM.

Ex his quæ dicta ſunt, conſtat denarium eſſe drachma maiorem ſeptima parte drachmę. Nam ſeptem denarij Romani octo drachmas perficiũt. Sic fit vt mina attica, quæ centum perficitur drachmis, hoc eſt duodecim vncijs cum ſemiſſe, octoginta ſeptem denarios Romanos, & ſemiſſem denarij cõprehendit. Nã octies duodecim reddũt nonagintaſex, cui numero ſemuncia addita, quatuor videlicet drachmis, centum drachmę emergũt. At vero ſepties duodecim reddunt octogintaquatuor, quibus addita ſemũcia ad denarios reducta, proueniunt octogintaſeptem denarij Romani cum ſemiſſe. Hoc manifeſte declarat vera calculi ratio. Et hinc ſequit̃ quòd ſeptẽ denarij Romani octo drachmas reddunt.

Porro octo drachmæ noſtro ære valent octo & viginti ſolidos turonenſes. Nam drachma tribus ſolidis cum ſemiſſe ęſtimanda eſt, qui octies repetiti hanc ſummam perficiunt. Quod ſi in ſeptem denarios Romanos partiaris, habebis pro denario Romano, ſeu ſeptima parte eius numeri, quatuor ſolidos turonenſes. Superat igitur æſtimatio denarij valorem drachmæ in ſemiſſe duodenarij nũmi, hoc eſt ſex denariolis.

ALIVD PRAEFATVM.

Denarius decem aſſes habebat, vnde denarij nomen promeruit, hoc eſt decem æris pondo. Et hoc ante edictum Papyrianum, quo tempore as

& libra tranſijt ad ſeptuncem & ſemuncialem. Sic factum eſt, ait Plinius, vt denarius qui denis permutabatur aſſib⁹, ſedecim permutaret̃, victoriat⁹ octonis, ſeſterti⁹ vero quaternis. Sicq; de ſemiſeſtertio factus eſt quadruſſis. quæ omnia in aſſe ꝓbant̃. As igitur eſt pars decima quatuor ſolidorum turonenſium, quam perficiunt quatuor denarioli, obolus vnus, vna pita quæ eſt ſemis oboli cum quinta parte vnius pitę. hęc patent rationem inire volẽti.

ALIVD PRAEFATVM.

As iſte denarij partiendus eſt in vncias duodecim, aliaſq; partes ex vncia multiplicata conſtitutas. Semis huius aſſis, vt facile videre eſt, valet duos denariolos, pitam cum ſemiſſe, & decima vnius pitæ. Huius ſemiſſis medietas tres vncias capit, aſſiſq; quadrans non immerito nuncupatur, qui vt ex partitione ſemiſſis liquet, valet denariolum, ſemiſſem vnius pitæ cum quarta eiuſdem. Hęc eſt enim ſemiſſis huius aſſis medietas. A qua quidem extrahenda eſt tertia pars, quæ eſt totius aſſis vncia, cuius æſtimatio hoc calculo comprehenditur, vt ſit vnius pitæ cum ſemiſſe, & tertia parte vnius quartæ, adiecta etiam tertia parte vnius vigeſimæ pitæ Porro tertia pars vnius quartæ, eſt duodecima, & tertia vigeſimæ eſt ſexageſima: quæ quidem vncia duplicata, ſextantem reddit, hoc eſt pitas tres, duas tertias vnius quartæ pitæ, cum duabus tertijs vnius vigeſimæ. Hic ſextans duplicatus trientem quatuor vnciarum perficit, valoris vnius denarioli, cũ obolo, vna quarta pitæ, & tertia quartæ eiuſ.

dem,& vna vigeſima pitę,& tertia vigeſimæ eiuſdem. Hic triens duplicatus beſſem cõtinet, hoc eſt vncias octo,cuius æſtimatio noſtro ære eſt tres denarioli, ſemis vnius pitæ, duę tertiæ,quartę partis eiuſdem cum decima vnius pitæ, & duabus tertijs vigeſimæ eiuſdem.

Ex his reliquas aſſis partes,earumq; valorẽ colligere facile eſt. Nam vncia beſſi adiuncta,dodrantem perficiet, & ſextans cum beſſe dextantẽ. Vncia vero cum dextante conſtituet deuncem: ſic ſemis & vncia ſeptuncem: triens vnciæ coniunctus quincũcẽ reddet.quæ omnia ex his quæ dicta ſunt leui manu colliguntur. Hæc ita præfari oportuit, vt ea quæ de denario,& drachma, eorumq; partibus dicenda ſunt,ineluctabili quadam demonſtratione probentur, vt iam non ſit opus ad pugnantes inter ſe authorum ſententias recurrere. Quomodo enim cum veritate conuenient, qui inter ſe diſſident? Nec iam referet vmbra coniecturarum ſuam fulcire ſententiam, quando in luce clareſcent omnia. De aſſe igitur denarij, de obolo tam Græco quàm Hebraico:de drachma Attica, deq; denario Romano & ſolido,de ſiclo,libra,mina,& talẽto, eorumq; partibus,ex his quæ dicta ſunt,facile fuerit definire.

TOMVS SECVNDVS DE ASSIS VARIA acceptione, & eiuſdem partitione.

ASſis ærei, qui et libra & põdo æris appellabatur, æſtimatio ita depingẽda videt̃, vt ab vncia quę duodecima pars ei9 eſt, ad ſextãtẽ, a ſextãte ad trientem, & reliquas eius partes, ſingularũ valore deſcripto, & cum noſtro nomiſmate collato ad integri aſſis indicaturã perueniatur.

Vncia igitur ab vnitate ſic appellata, aſſis ærei pars duodecima, ad noſtrum nomiſma comparata valet pitam cũ ſemiſſe, & duodecima parte pitæ, inſuper & ſexageſima eiuſdem. Eſt ergo paulo maior tertia parte denarioli noſtri, eratq; vncia librę æreę. quo apparet lónge cariorẽ eſſe æris materiã noſtris quàm priſcorũ Romanorũ tẽporibus. Hoc autem ære vnciali vẽdebat̃ libra olei, authore Plinio libro 15. qui ait. Appio Claudio & Lucio Iulio conſulibus, duodenæ olei librę ſingulis aſſibus vendebantur. Quo fit vt vnciæ, libra olei reſponderet.

Sextans vncias duas capit, valetq; noſtro nomiſmate tres pitas, duas tertias vnius quartæ pitæ, cum duabus tertijs vnius vigeſimę. Capit igitur ſua æſtimatione ſeſquiobolum Pariſinum, & ferme denariolum demptis paucis minutijs.

Quadrans ſeu teruncius valet noſtra æſtimatione denariolum vnum, ſemiſſem vnius pitæ cũ quarta, inſuper & viceſima parte vnius pitæ. De hoc videtur intelligendum eſſe illud euangelicũ, Non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantẽ. Lucas 12. capite minutũ dicit, ſeu λέπτον.

Diui Marci Locus

de lepto tamen ſuo loco dicetur. Verũ beatus Marcus cap.12. ait viduam miſiſſe in gazophylacium minuta duo, quod eſt quadrãs. Quod ita accipi poteſt, vt quodlibet illorum minutorum ſit quadrãs. Nam quadrans minutum quidem eſt, ſed nõ illud minutiſſimũ atq; inſectile lepton, quod eſt pars ſeptima chalci ſeu æreoli. Sũt ergo plura minuta, vt quadrãs, ſextans, vncia aſſis ærei. Verũ illud q̃d indiuiſum manet, eſt ſeptima æreoli pars, quæ abſolute lepton & minutum nominatur, ideoq; non ocioſe addit euangeliſta, quod eſt quadrans, ad differentiam minuti minutiſſimi, quod lepton appellant. Duo igitur æra minuta viduæ ſemiſſem aſſis ærei faciebant, hoc eſt denariolos duos, pitam vnam cum ſemiſſe, cum decima parte vnius pitæ. niſi forte de aſſe Papyriano intelligenda ſint euãgelica verba, quem fuiſſe in vſu tempore Augusti cæſaris vehemens coniectura eſt, qui minor eſt hoc aſſe librali ſemuncia, & triente, vt ſuo loco dicetur. Hinc etiam promptum eſt ſportulę Romanæ æſtimationem elicere, quæ centum quadrantes & vigintiquinque aſſes (cum as ſit ad quadrantem quadruplus) capiebat, ſeu denarios duos cum ſemiſſe, ſeſtertios vero decem. Nam ſeſtertius quadrans eſt denarij. Erat autem ſportula, ſtipendium ſalutationis & comitatus eorum qui latera cingebant Romanorũ inſignioris notæ, præmiũ ęquante labore, ſi Martiali creditur, qui ait,

Centum miſelli iam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium.

Idemq; ait,

Dat Baiana mihi quadrantes ſportula centum.

Cum ergo denarius decem aſſes,& quadraginta quadrantes recipiat, quid apertius quàm ſportulã valere decem denarios nummos, quum denarius quatuor, & ſportula duos denarios cum ſemiſſe contineat? Nummus ergo ille argenteus capitatus quem Teſtonẽ vulgo appellamus, congiarij & ſportulæ apud Romanos vicem tenet. At longe inferioris notæ erat ea ſportula quam Samueli oblatam legimus 1. Regum 9. ſic enim legitur, Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli argenti, quam dabo viro dei vt annunciet nobis viam noſtram. Nam quarta pars ſicli drachma eſt, denario minor octaua parte, quod & ſuo loco dictũ eſt, itẽ & alio loco dicendum, maior tamen eſt ſportula ſacerdotali vno denario nummo, cum duos tantum ſolidos & ſemiſſem percipiant ſacrificantes hoc noſtro ſeculo ſportulę nomine. Hęc autem de congiario dicta ita accipi velim, vt eorum quæ dicenda ſunt in aſſe Papyriano, cenſurã expectẽt. Reſtat ex geminato ſemiſſe cõponere aſſem, quẽad modũ ex duplicato quadrãte ſemiſſem, & ex repetito triẽte beſſem cõſtituimus. Semiſſem autem ex nouiſſimo prefato dixim⁹ valere duos denariolos, pitam cum ſemiſſe, & decima vnius pitæ. qua ratione as æſtimabitur quatuor denariolis, cum denarioli oboliq; ſemiſſibus, & quinta parte vnius pitę. id quod etiã alio loco probatur, ex eo quod as ſit decima pars denarij, quẽ quadrinũmũ duodenariũ eſſe dixim⁹. verũ de aſſe fuſi⁹ hoc loco diſſerat.

Aſſis ſignificatio tam late patet, q̃ varie accidit ſolidum aliquod in partes diuidi aliquotas. ſecerni tur autem vt plurimum in duodecim. Sic fit vt aſ-

ſem menſurę concauæ ſextarium appellemus, cuius vncia eſt cyathus. oblongæ vero menſuræ as pedanea menſura: vncia vero ſeu pars duodecima eſt pollex: vt de his in menſuris oblongis diſſeruimus. ſic & ſolē, dum eclipſatur, in duodecim vncias partiuntur mathematici, ſeu puncta, quæ veteres digitos eclipticos vocāt. Vſuram etiam centeſimā iureconſulti aſſem fecerunt, quam in duodecim vncias partiuntur, & eius partitionis abacū ſubijciemus, modo prius de aſſe nūmario diſſeratur. Vocāt & iurecōſulti ſolidā hęreditatē aſſē, dicētes aliquē hęredē ex aſſe factū, ad quē hęreditas tota peueniſſet. Aliū ex triēte ſeu vncijs 4. ex quadrāte ſeu vncijs tribus, ex ſemiſſe ſeu vncijs ſex. Hinc illd̄ Martial, Hęredē Fabi9 Labienū ex aſſe reliqt.

As igitur vt plurimū duodenarius eſt, cui9 duodecima pars vncia eſt, & duæ vnciæ ſextans, tres vnciæ, quadrans, quatuor triens, quincunx quinqꝫ vnciæ, ſex vero ſemis, ſeptem vnciæ ſeptunx, octo vnciæ bes, nouem vnciæ dodrans, decem dextans, vndecim deunx, duodecim vero vnciæ as cohęrēte analogia denominabuntur. Verū ad rē noſtram magis facit as nūmari9, quē aſſem veteres Romani tēporibus Tulli Hoſtilij ſexti Romanorū regis æreū percuſſerūt nota pecudum, vnde pecunia ſuū nomē habet, percuſſumqꝫ, librā, & pondo, & ęreū nūmū appellauerunt. Deinde poſt annos quadrigētos viginti, ſub primum bellū Punicū, cogēte inopia, huius aſſis pondus diminutū eſt ad dextātariū pondus, ſeu vncias decem ſextantę ablato de libra, & indidem facta eſt quinta pars lucri, non quinqꝫ partes. Duę enim vncię ſunt pars quinta dextātis.

Poſtea vero præter ſextantem vncia adēpta eſt, ſicq; erat dodrans ſeu nouem vnciarum, tandemq; lege Papyriana ablata fuit ſeſcuncia, ſeu vncia & ſemis. Ad hunc modū as de duodenario redactus eſt ad ſeptuncem & ſemunciam: in q; eo pondere & valore vſque ad tempora Chriſti perduraſſe exiſtimatur, eoq; factum eſt, vt denarius argenteus, qui prius decem aſſibus æſtimabatur, ſedecim iam inde permutaretur, quinarius octonis, ſeſtertius vero quaternis, quanuis quinarius antea quinque aſſes valeret, ſeſterti9 vero duos & ſemiſſem. Hęc idcirco dicta ſunt, vt æſtimationem aſſis & quadrantis euangelici certiſſima ratione aſſequamur. quam rem nondum mihi videntur aſſequuti, qui totum ſuum calculum ab aſſe grauioris æris pendere fecerunt, cum potius ad aſſem, ſeptuncem, & ſemuncialem reſpiciendum fuerit. Nam eo aſſe vtebātur Auguſti Cæſaris temporibus, vt vere tradidit Nebriſſenſis. Eſt igitur as duplex, maior, & minor. Maior quidem libræ ſeu pondo vnius, duodecim vncias capit, valetq; (vti ſupra iam probatum eſt, & collectum) denariolos quatuor cū denarioli oboliq; ſemiſſibus, & quarta parte vnius pitę. Eſt vero as alius minor, ſeptunx & ſemuncialis, quem & Papyrianum dicimus: de quo ita ſentit Plinius, & recte, ſic inquit, factum eſt, vt denarius ſedecim aſſibus permutaretur, quinarius octonis, ſeſterti9 vero quaternis. Sic fit de quinario octonari9, & de ſemiſtertio quadruſſis, modo id cōſtare fecerimus quod ſedecim aſſes minores denarium impleant. id autem ſic probabitur. Denarius quum ſit decuſſis, decem libras æris ſiue vncias de-

cies duodecim, quæ ſunt numero centum viginti, ex ęquo continet. aſſes autem ſedecim minores cũ ſint ſeptem vnciarum & ſemiſſis ſinguli, in primis ſepties ſedecim vncias capiunt: ex qua multiplicatione euadit numerus centum duodecim vnciarum. Iam reſtant ſedecim ſemunciæ, ex quibus fiunt vnciæ octo, quæ adiunctæ priori numero, cẽtũ viginti vncias (quas denarius in ſe complectitur) ſumma æquante comprehendunt. Recte igitur Plinius dixit, denarium ſedecim aſſibus permutari, quod a vero eſſet alienum, ſi as iſte Papyrianus aut maior eſſet aut minor quàm ſeptunx & ſemuncialis. Iam autem ex nouiſſimo præfato docuimus, ſex vncias valere duos denariolos, pitam cum ſemiſſe, & decima parte vnius pitæ. quibus iungenda eſt vncia cum ſemiſſe, ſeu ſeſcuncia quæ valet obolum, ſemiſſem, & vigeſimam pitę. Ex his conflatur valor aſſis papyriani, quem dicimus continere tres denariolos, & tres vigeſimas vniꝰ pitę: quo aſſe vtebantur Romani tempore Cęſaris Auguſti. Quo tandem fit, vt tanti duo paſſeres venirent, iuxta euangelicum illud, Nonne duo paſſeres aſſe veneunt? As iſte geminatus noſtra quidem æſtimatione reddit ſex denariolos, & tres pitę vigeſimas, idemq; vulgo dupondius olim dicebatur, eo nempe quòd geminis aſſibus ipſe cõſtaret, quãquam & as diminutus eſſet a libra ad ſeptuncem & ſemunciam. re tamen mutata nomẽ immotum permanſit. Tum vero temporis (Chriſto nimirũ inter homines agẽte) quinq; paſſeres dupõdio fuiſſe venditos, cum interim duo duntaxat vno etiam aſſe venirent, nihil mirum videri debet. nam quin-

tus paſſer corollarij & ſuperpondij vice ſuper preciũ adiũgi potuit. Alioqui quatuor paſſeres gemino aſſe cõparari debuiſſent. Quæ ſi vera ſunt, (vt certe ſunt veri admodũ ſimilia) dicemus duos quadrantes aſſis huius quos vidua euangelica miſit in Gazophylacium, ad ſemiſſem aſſurgere, atq; adeo ęre noſtro cõtinere denariolũ, & ſemiſſem denarioli, inſup & vigeſimã vni9 pitę, cũ ſemiſſe vigeſimę. hęc ſiquidẽ eſt aſſis Papyriani medietas, ad noſtrũ valorẽ reducta. Age iam ad cẽtũ quadrãtes ꝓcedamus, q ſportulã pficiebãt eã ipſam Cæſaris Auguſti tẽpore vſu frequẽtẽ, quæ quãti æſtimãda ſit, hac veluti ſcalari ſtructura palã fiet. Principio illud tenendũ eſt, centum quadrantes, quinq; & viginti aſſes perficere. atqui diximus ſedecim aſſes hui9 quidem, indicaturę valere denariũ qui ipſe eſt ſolidorũ quatuor, quibus aſſuẽdi ſunt aſſes octo, hoc eſt duo nũmi duodenarij: ſicq; euadit numer9 ſex ſolidorũ Nouiſſime adiungẽdus eſt as vigeſimuſquint9, cuius valorẽ nuper deſcripſim9. Erit itaq; noſtro ære æſtimatio ſportulę illius quæ tẽpore Chriſti (nũq̃ abſq; ſeruatoris pręfatione nominãdi) in vſu apud Romanos eſſe ſolebat, erit inquã ſex ſolidorum & vnius aſſis Papyriani, hoc eſt triũ denariolorũ, & triũ vigeſimarũ partiũ vni9 pitæ. Reliquas partes proſequi nihil aliud quàm ſarcina grauis & põdus inutile foret. id nobis abunde ſatis eſt, paraſſe viã (qualis ipſa cũq; ſit) ſingula ꝓſequi volẽtib9. Hactenus de aſſib9 tũ graui tũ leui, deq; partibus eorũ dicta ſufficiant. De aſſe autem fœnebri quia obiter eius mentio nobis facta eſt, vtpote quem centeſimam vſuram eſſe diximus, nonnihil ad præ-

ſens diſſerere haud incommodum fuerit.

Cēteſima vſura eſt, quę cēteſimo mēſe ęquat ſortem, hoc eſt octauo quoq; anno, quarto etiā ſuperaddito mēſe, habetq; ipſa drachmas centū, adeo ſingulis vt mēſibus ſua drachma reſpōdeat, ac ꝓinde ſingulis annis (qui duodecim cōplētur menſibus) cētenariū fœn⁹ exercēs vnuſquiſpiā, pro cētenarij mutuo drachmas duodecim pcipiat. Sic igit mēſis mutui cētenaria, duodenariā ſemētē parit in ānos ſingulos. qui vero ad deuncē fœn⁹ exercet, vndecim ꝓ cētenario metit. dextantariū autē fœn⁹ decē ꝓ cētū, dodrantale nouē, beſſale octo, ſeptūciale ſeptē, ſemis vero ſex ꝓ cētenario colligit. Qua ratione in ſemiſſe vſura medietas drachmę, hoc eſt cēteſimę partis mutui, ſingulis mēſib⁹ correſpondet. quincūciale vero fœnus de centū quinq; colligit in annos ſingulos, triētariū quatuor, quadrātale tria, ſextantariū duo, vnciale vero vnū. Olim Iuſtiniani legibus trientariū tantū fœnus permittebatur, ſemiſſe vſura vulgo cōceſſa, niſi ſi qui forte negotiatores eſſent, pro traiectitio nauticoq; fœnore (dū tamē ſaluis ad portū mercib⁹ redirēt) tū his beſſalis vſura cōcedebat. Ad ſummū autē indulgebat cēteſimū fœnus, qđ ob aliā cauſam cōcedi nō potuit, niſi aut lucri ceſſantis gratia, aut damni emergentis incōmodo. alioq timēdus eſt poti⁹ Deus, quàm audiēd⁹ Iuſtinian⁹. Quocirca mirū eſt viros alioqui cordatos, quos ex ſua cōditione oportet ab om̄i negotiatione eſſe ſemotos, plus excremēti exigere q̄ olim in ſummo labore & diſcrimine negotiatorib⁹ pmitteret. Sup hac re viderit reipublicę moderatores, qua arte, qbus legib⁹ aut ſenatuſcōſultis huic

morbo adhibenda ſit medela, hodie enim videm⁹ viros magni nominis Chriſtianos, Ethnicorũ cupiditatem manifeſta crudelitate ſuperare. Siquidẽ non deſunt, qui ſupra centeſimum fœnus, ſeſquiduodecimum exercent, vt qui tredecim pro centũ: ſeſquiſextum, qui quatuordecim: ſeſquiquintum, qui quindecim: ſeſquitertium, qui ſedecim pro centum exigunt, aut deprædantur, quodq; deterius eſt, duplam centeſimę metũt, qui pro centum quatuor & viginti, triplam qui ſex & triginta exugere non erubeſcunt. Sicq; furioſa quadam cupiditate in immenſium creſcit vſura, vt nonnunquam vſuram cum ſorte capitali ęqualem eſſe contingat. Quod genus rapacitatis, omnem prædonum immanitatem ſuperat. Quod autem de vſura centeſima legimus ſecũdi Eſdræ quinto, illud longe recedit ab huius centeſimę vſurę ratione. Nam eo loco potius ſignificatur centeſima totius capitalis, quæ eſt decima decimæ, quam percipere ſolebant ſummates Hebręorum: quod ipſum fieri prohibet Eſdras, his verbis. Quin potius & centeſimam pecunię frumenti vini & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis. Hæc de aſſe, deq; eius varia ſignificatione dicta ſint. Supereſt ab aſſe ad denarium drachmamq; tranſire, verum prius de obolo diſſerere opus eſt.

TOMVS TERTIVS DE OBOLO, & partibus eius.

OBolus ab obeliſco, cuius ſignum & imaginem gerit, nomen habet: eſt autem nummus apud Græcos minutulus, non tamen omnium minutiſſimus, cum in ſemiobolos, chalcos, & lepta, diſtribuatur: tametſi Fannius id aſſeruiſſe videatur his verſibus,

Cecropum ſupereſt poſt hæc docuiſſe talentum
Sexaginta minas, ſeu vis ſex millia drachmas.
Quod ſummũ doctis perhibetur pondus Athenis.
Nam nihil his obolóve minus, maiúſve talento.

Quod ſi verũ eſt, ſemiobol9, chalcus & lepta magis ad põdera quàm ad nomiſmata figuris formata referenda forent: verum parum refert an iſtud credatur, an illud. Vtcunq; tamen res habeat, tres in vſu eſſe obolos apud authores reperio: quibus quarti oboli vice ſextantem denarij adiungere poteris. denarium enim Vopiſcus diſtribuit in ſex ſextantes, hoc eſt ſex Romanos obolos, ita enim ſextantem denarij appellare poſſumus.

Primus igitur omnium obolorum eſt Hebraicus, qui eſt viceſima pars ſicli. nam ſiclus viginti obolos habet. Exodi 30. & Ezechielis 45. Siclus autem ſtater & tetradrachmum pro eodem apud Ioſephum & ſeptuaginta interpretes accipiuntur. Comprehendit igitur ſiclus drachmas quatuor. & hinc fieri neceſſe eſt, quod obolus ſit quinta pars drachmæ. drachmam autem trium eſſe ſolidorum cum ſemiſſe, in præfatis docuimus. Continet igitur drachma denariolos duos & quadraginta, & quin-

ta eius numeri pars complectitur denariolos octo, pitam cum ſemiſſe, inſuper & quintam partẽ vnius pitæ. Tantum ergo valet obolus Hebraicus noſtro nomiſmati comparatus. Hebræi volunt hunc eſſe nummum argenteum, qui 1. Regum 2. appellatur agorah ceſeph, quo loco ſic legitur: Futurum eſt autem vt quicunq; remanſerit in domo tua, veniat, vt oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis. Conſtat autẽ quod gerah obolum ſignificat, Exodi 30. Viginti gerah, id eſt obolorum, eſt ſecel.

Obolus alter eſt Atticus, ſexta pars drachmæ, cuius drachmæ valore in ſex partes diſtributo, facile agnoſces ſextantarium obolum ſeptem denariolos capere. illi enim ſepties reſumpti, tres ſolidos cũ ſemiſſe reddunt. hac ratione obolus Hebraicus ſuperat Atticũ ſeptima parte, & minutijs aliquot. Diſtribuitur autẽ hic obolus in ſemiobolos duos, chalcos ſex, ſeu æreola, minutias vero inſectiles ſeptem quæ lepta dicuntur.

Semiobolus, vt ex partitione oboli conſtat, tres denariolos capit, & ſemiſſem.

Chalcus ſeu æreolum, denariolum & ſextam eius partem comprehendit, cuius indicaturæ ferme eſt apud nos denarius Pariſinus, qui turonico maior eſt vna pita. quatuor enim Pariſini quinq; turonicos conſtituunt.

Lepton vero pars ſeptima chalci ſeptimam partem denarioli cum ſeptima ſextæ eiuſdem cõtinet. Hæc ſunt peruia rationem inire volentibus, nec vlla poſſunt aduerſa ratione refelli.

Obolus Gallicus, medietas denarioli turonici, in

geminas partes diſtribuitur, vtpote in duas pitas, nec vltra noſter progreditur vſus.

Obolus Romanus ſi non nomine, re tamē ipſa in vſu eſt apud authores, eſt em̄ ſextās denarij Romani, quēadmodū Atticus obolus eſt ſextās drachmæ Atticæ. Cum ergo denarius quadragintaocto denariolos, qui in quatuor duodenarijs nummis cōprehenduntur, numero & valore compleat, ſextantem eius octo denariolis cōſtare neceſſe eſt. Eſt ergo obolus Romanus ad Atticū ſeſquiſeptimus, ſicut denarius ad drachmā: ſicq̄ octo oboli Attici ſeptem Romanos, & ſeptē Romani octo perficiunt Atticos, quemadmodū ſeptē denarij octo drachmas, & octo drachmę ſeptē denarios recipiūt. Ab obolo vero diobolare dicitur, quod ꝓ viliſſimo habetur, quod quidem in obolis Romanis ſedecim denariolos, in Atticis vero quatuordecim iuſta æſtimatione valent.

Triobolus ſemiſſem ſeu denarij ſeu drachmę cōprehendit. ſi quidem drachmæ, valet duos caroleos nūmos, & denariolum vnum. ſi vero denarij, valet duos ſolidos turoñ. Tanti eſſe cenſetur res quā veluti abiectam, & nullius ferme precij, trioboli eſſe dicimus. Nunc ſupereſt ab obolo ad drachmam quam ſeptima ſui parte denario minorem eſſe diximus, ſtilum flectere.

DE DRACHMAE VALORE, ET eius partitione Tomus quartus.

d Rachma per ch ſcribitur. nam ſi per gāma ſcriberet, manipulū ſignificaret. ſi aūt drama ſcriptū inueniatur, genus eſt orationis,

cuius phraſi perſonæ loquentes introducuntur. au‑
thor eſt diuus Hieronymus ſuper Cãtica. Drama interdũ actus comicorũ ſignificat. De hac dictione ſcriptum legimus illud in eccleſiaſtico officio, Ante thorum huius virginis frequẽtate nobis dulcia cantica dramatis. Drachma igitur Attica, minæ Atticæ pars eſt centeſima, vnciæ vero octaua, eaq; in ſacris ſcripturis vſu frequens eſt, præſertim apud ſeptuaginta interpretes. Dicitur autem hebraice darcemon, pluratiue darcemonim. ſic enim legitur in Eſdra: Dederunt in impenſas operis, auri ſolidos quadraginta millia. vbi pro ſolidis darcemonim legitur, apud nonnullos drachmæ reponuntur. Cæterum pro quadraginta millibus quidam legũt ſexaginta milia. Et Nehemiæ 7. Dederũt in theſaurum operis, auri drachmas vigĩti millia. Hebręus habet darcemonim, ꝓ quo interpres promiſcue aut drachmas aut ſolidos vertit. Habes quoq; redundante aleph 1. Paralipomenon 29. ſolidos decem millia. pro quo legimus adarconim. De ſolido vero ſuo loco dicetur. Quod vero ad drachmam attinet, cõſtat eam valere tres ſolidos & ſemiſſem, cũ ſit cẽteſima pars minæ Atticæ, mina autem Attica, vt ex præfatis liquet, noſtra æſtimatione valet decem coronata æſtimationis trigintaquinq; ſolidorũ pro ſingulis coronatis. Valet autem, ineũda quidẽ per libras ſupputatione, decem & ſeptem libras turoneñ. cum ſemiſſe, cuius valoris centeſima pars ſummam quã drachmę tribuimus, continet. Porro denarium drachma maiorem octaua parte denarij, certiſſimis argumentis Agricola docet: quo fit vt drachmæ denarijque, ſeſtertij & oboli, non ſibi per omnia reſpon‑

deant, immo verius ſeſe excedunt ea proportione qua denarius drachmã ſuperat, videlicet in ſeſquiſeptimo. Quo fit vt decem drachmæ ſcutum coronatum valeant, denarij vero Romani decem, libris duabus turonicis æſtimentur, quinq; ſolidis maiores drachmarum decade, qui ſunt ſeptima pars ſcuti coronati. Qua ratione fit ſeſtertios drachmales, quibus Budęus toto ſui operis decurſu vtitur, ſeſtertijs denariorũ Romanorum ſeptima parte inferiores eſſe. In ſeſtertijs igitur Romanis, qui denariorũ Romanorum ſunt, illud obſeruãdum eſt, quod eorum calculus calculive æſtimatio octaua parte maior eſt ſumma ex ſeſtertijs drachmalibus conflata, cum tamẽ proprie drachma ſeſtertios non habeat, ſed denarius potius. qui ſecus ſentiunt, exiſtimauerunt denarium & drachmam eiuſdem eſſe valoris: id quod non ita ſe habere diximus, & copioſius dicetur in denario. De drachma igitur hic abac⁹ eſto.

Drachma valet tres ſolidos & ſemiſſem.

Decem drachmæ valent trigintaquinque ſolidos turonicos, ſeu ſcutum coronatum.

Quinquaginta drachmæ quinq; ſcuta coronata reddunt, hoc eſt libras turoñ. octo, ſolidos quindecĩ.

Centum drachmæ valent ſcuta coronata decem, libras turonicas ſeptemdecim cum ſemiſſe. & hæc eſt mina Attica.

Millæ drachmæ valent centum coronata.

Myrias drachmarum ſeu decem millia valẽt mille coronata.

Duodecim millia drachmarumvalent mille ducenta coronata, quam ſummã Iudas Machabęus mi-

ſit Hieroſolymã offerendam pro peccatis mortuorum: vt ſcribitur 2. Machab. 12. Et hic numerus cõplet talẽtum vulgare Hebraicũ Id perſpicere poteris in re talẽtari, Tomo nono.

Quinquaginta millia drachmarum valent quinq; millia coronatorum.

Centum millia drachmarum, valent decem millia coronatorum.

Iam partienda eſt drachma in ſuas partes.

Drachma ſcriptula tria habet, obolos ſex, ſemiobolos duodecim, minutias ſeptem.

Scriptulum cum ſit tertia pars drachmę, valet denariolos quatuordecim.

Obolus ſcriptuli medietas, valet ſeptẽ denariolos: quod etiam ſupra demonſtratum eſt. Eſt enim ſextans drachmæ.

Semiobolus valet tres denariolos, & ſemiſſem: de chalco & lepto ſupra dictum eſt in obolo.

Denariũ Romani in quatuor quadrantes ſeu ſeſtertios diſtribuunt. de drachmæ partitione nõ ita liquet. nam ſeſtertijs Gręci non vtuntur, niſi cum drachma pro denario accipitur. Huius rei teſtis eſt locupletiſſimus Georgius Agricola. ſi cui tamen placet ita partiri drachmã in quatuor quadrantes, ita ſeſtertij drachmalis abacum conſtituere poterit.

Seſtertius drachmalis valet caroleum nummum cum obolo, ſeu decem denariolos, & ſemiſſem.

Seſtertij quatuor perficiũt drachmam, quæ eſt triũ ſolidorum & ſemiſſis.

Octo ſeſtertij didrachmũ faciũt valoris ſeptẽ ſolidorũ turoñ. Cuius meminit Euãgeliſta his verbis,

Nunquid magiſter veſter ſoluit didrachmũ? Quod cum ſit ſicli dimidiũ, huius meminit Moyſes Exodi 30. Dabit omnis qui tranſit ad nomen, ſeu alias, ad numerum, dimidiũ ſicli: diues non addet ad medium ſicli, & pauper nihil minuet. Tantum ergo tributi nomine perſoluebant imperatori Romano quantum in recenſendis capitibus ex diuino inſtituto offerebatur templo. Illud autem in didrachmo ſciendũ, apud Græcos fuiſſe nũmum bouis nota ſignatũ, qui didrachmus erat. hinc prouerbiũ natũ. Bos in lingua, aduerſus eũ qui pecunia corruptus dicenda reticeret. Qua in re, mea ſententia, fefellit Sebaſtianũ Munſterũ virum eruditiſſimũ, & pluri mæ lectionis & linguæ ſanctæ ſtudioſiſſimum ſcrutatorem Rabbi Salomonis vanitas (vt ne dicam au ctoritas) qui ait ſiclum valere quatuor aureos coloníenſes, minam vero centum aureis. Nam quod ad minam attinet, quid in ea tenendum ſit, ex Ioſepho manifeſte oſtendetur. quod autem de ſiclo aſſeritur, plane abſurdum eſt. Quis enim credat diuum Ioſeph in tanta rei familiaris inopia, nomine tributi edicto Cæſareo inſtituti, duos aureos ſoluere potuiſſe? Tanti enim didrachmum valere aſſerit Rabbi Salomon. Sed & Leuitici 27. Voti reus pro anima ſua quinquaginta ſiclos perſoluere ex diuino inſtituto debebat. At hi quinquaginta ſicli hac ratione conflarent ſummam ducentorum aureorũ, cui perſoluendæ vniuerſa mediocris familiæ ſupellex ſufficere nequaquã potuiſſet. At eadem lex legitur fuiſſe diuitis & pauperis: quodque rem minus credibilem facit, iſtud eſt, quod ſiclum ſanctuarij Rabbi Salomon vult eſſe duplum ad vulga-

rem: qua ratione quinquaginta ſicli ingentem auri ſummam conflarent. Rectius ergo tenendum eſt drachmam geminatam ſeptem ſolidis noſtro noſmiſmate æſtimari. Neq; erat aureum didrachmũ, ſed argenteum: & denarius non aureus erat, ſed argenteus. ſic enim legimus: Oſtendite mihi nomiſma cenſus. At illi obtulerunt illi denarium. Stater quoq; argenteus erat, de quo ſcriptum legimus· Illi obtulerunt triginta argenteos.

Duodecim ſeſtertij conſtituunt tridrachmũ decem ſolidorum cum ſex denariolis, cuius valoris capax eſt argenteus noſter capitatus, quem teſtonem appellamus. tanti etenim edicto regio hodie æſtimatur, modo ſit legitimi ponderis.

Sexdecim ſeſtertij tetradrachmũ perficiunt, quē argenteum ſtaterem ſiclumq; appellamus, de quo ſuo loco copioſius diſſeretur. Valet autē ſiclus quatuordecim ſolidos turonicos, deniq; ex drachmis ſeſtertios perficies, ſi numerum drachmarum auxeris ad quadruplũ. E regione ſeſtertios in drachmas contrahes, ſi ex numero ſeſtertiorum ſubquadruplum extraxeris. Cuius rei ſit exemplum huiuſmodi, decem drachmæ quæ valēt ſcutum coronatum, quadraginta ſeſtertios eiuſdem valoris conficiunt, qua ratione viginti drachmę, ſeu duo ſcuta coronata, octoginta ſeſtertios reddunt: & centũ drachmę, quæ ſunt decem coronata, quadringentos ſeſtertios implent. Ex his paratam habes ad grauiora viam. Quod ſi ſeſtertiorum valorem ignoras, ſubquadrupla numerum ſeſtertiorum, & habebis drachmas ex quibusfacile erit æſtimare numeratæ multitudinis ſeſtertiorum valorē. Verum, vt iam dixi, ſeſter

tiorum drachmaliũ vſus non eſt admodum frequẽs apud authores, ſed denariorum potius. nam denarij Romani ſunt, drachmæ vero Atticæ. Quapropter ſeſtertiorum calculus ad denarium deferetur. nam ſeſtertius denarij potius q̃ drachmæ, vere Romanus eſt. Hic locus nos admonet vt de ſiclo põderis monetæq; Hebraicę nota diſſeramus: ſiclũ enim tetradrachmum eſſe diximus. quare poſt drachmã de tetradrachmo diſſerẽdi pręſens ſe offert occaſio.

DE SICLO ET EIVS ABACO
Tomus quintus.

SIclus, tetradrachmũ, ſtater argẽteus, & ſemũcia, idem ſunt. ſtaterẽ enim tetradrachmum eſſe docet illud euãgelicum Matth. 17. Vade (inquit Chriſtus Petro) ad mare & mitte hamum, & eum piſcẽ qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterẽ: illum ſumens, da illis pro me & pro te. Vides geminatum didrachmum pro Chriſto domino & Petro ſolui, & ſtaterẽ cõficere. Idipſum docet Ioſephus libro antiquitat. 3. cap. 10. Siclus, inquit, Hebræorum nomiſma, quatuor drachmas Atticas habet. Hinc collige ſiclum eſſe tetradrachmũ. Valet autẽ ſiclus noſtro nomiſmate ſolidos turoñ. quatuordecim. Hunc autẽ eſſe quem ſcriptura argenteũ appellat, vel hinc docere poſſumus, quòd in pleriſq; locis, pro ſiclis Septuaginta reponunt argenteos, & pro argẽteis ſiclos. Nam vbi Hebræi ſecel dicunt, Septuaginta aliquando drachmã quod tamen a multis reprobatur, idq; merito, nonnunquã vero argenteũ reponunt. Et quo rem ipſam apertius intelligas, & certius agnoſcas, videndũ eſt

quod habetur 2. Regum 18. vbi Ioab de Abſalone ita loquitur. *Si vidiſti, quare non cõfodiſti eum cũ terra, & ego dediſſem decem argenti ſiclos, & baltheum?* Qui dixit ad Ioab: *Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterẽ manum meam in filium regis.* Hinc facile agnoſcis ſiclos pro argenteis vſurpari. Item Geñ. 23. Terra quam poſtulas, quadringẽtos ſiclos argenti valet. Hebrȩi habent ſecel ceſeph. ſecel enim ſiclum ſignificat. Hieremiæ trigeſimoſecundo. Appendi ei argentum ſeptem ſtateres. pro quo Hebræi habent ſqualim in plurali, ſeptuaginta habẽt ſeptem ſiclos. nec mireris quod ſequitur, & decẽ argenteos. Nam ita reddiderunt ſeptuaginta, & nodum hunc reſoluerunt. *Statui ei ſeptem ſiclos, & decem argẽti.* veluti ſi dicas Hieremiam dediſſe pro agro ſeptemdecim ſiclos argenti. hinc miſchqual pro pondere ſumitur. Saqual enim Hebræis ponderare ſignificat, & appendere. Illud ſuperuacaneum eſſet repetere quod ex Ezechiele ſupra declaratum eſt, ſiclus viginti obolos habet. diximus enim ſuo loco quanti æſtimãda ſit vigeſima pars ſicli, quã obolũ ſcriptura appellat. Ex his quȩ diximus, cõſtare poteſt quãti ære noſtro æſtimatus ſit Chriſtus dominus à Iudæis offerẽtibus proditori Iudæ triginta argẽteos, qui noſtro nomiſmate reddunt vnam & viginti libras turoñ. quod alibi in mẽſura cabi dixiſſe meminimus. Illud adiungentes, aput aſini in extrema penuria fuiſſe emptũ octoginta argẽteis, hoc eſt ſcutis coronatis trigintaduob⁹, vna cũ decẽ ſolidis. Quod ſi quẽ ſcire iuuat, quantũ mulctæ nomine exigeret ab eo qui virginẽ corrupiſſet, ſi patri non placeret

Numeri xviii ſic habet: Omne animal
quod immundũ eſt redimi facies: cuius redemp
tio erit poſt vnum menſem. Siclis argenti quinque

quod eam duceret in vxorẽ prędator ille virginitatis, id ex Ioſepho poterit quis diſcere, quo authore ſtatuebãtur quinquaginta ſicli ad ſarciendã iniuriã. Sunt autẽ quinquaginta ſicli noſtro nomiſmate viginti ſcuta coronata. Sed & pœna impoſtoris qui ꝑ calumniã impudẽter ſuę vxori ſtuprũ impoſuiſſet, negãtis eam fuiſſe virginẽ priuſquã reciperetur in vxorẽ, falſitate deprehẽſa, præter ſupplicia verberũ erat mulcta cẽtum ſiclorũ argenti, vt habet Deuteronõ. 22. Quod ſi centũ ſicli quadringẽtas drachmas efficiant, hoc eſt minas quatuor Atticas, quum mina Attica decem ſcuta coronata valeat, ſequens eſt huius impoſturę pœnam pecuniariam noſtra æſtimatione valere quadraginta coronata, hoc eſt libras turoneñ. ſeptuaginta. Cætera q̃ paſſim occurrent, deprehẽdi poterunt ex prædictis. Preciũ quo venditus eſt Ioſeph Iſmaelitis, fuit argẽteorum viginti ad noſtrũ calculum librarum turoneñ. quatuordecim, Chriſtum aũt dominum pluris æſtimari conueniebat, nec typũ per omnia reſpondere figurato neceſſe eſt, non tamẽ inficior Iſmaelitas denuo vẽdidiſſe Ioſeph Putiphari eunucho Pharaonis, qui an aliquid ſupra prius precium acceperint, necne, prorſus ignoratur. quis enim diuinare poſſit quæ nec ſcriptura tradidit, nec apud vnum ex probatis authoribus ſcripta leguntur?

Cæterum præter hunc ſiclũ ſemuncialem, quidã duplarẽ ſiclum vncialemq; ſtatuunt, quẽ ſanctuarij ſiclum appellãt. qua ratione duodecim ſicli ſanctuarij, librã Romanam cõſtituerẽt. quod certe pugnat cum his quæ de mina Ioſephus tradidit. ait enim minam Hebraicã continere duas libras & ſemiſſem

libro antiquit.14.cap.18. Cui ſi adiungas Ezechie-
lis auctoritatem 45.capi. inuenies ſiclos ſexaginta
minam conſtituere. quod non niſi de ſiclis ſemun-
cialibus intelligi poteſt. nam ſexaginta ſemūciæ tri
ginta vncias reddunt, quæ duas libras Romanas
cū ſemiſſe conſtituunt. quod patet, ſi ſex vncias, vi-
gintiquatuor vncijs, ſeu libris duabus adiūxeris, e-
uadent vnciæ triginta, ſeu ſicli ſexaginta, qui autho
re Ezechiele minā Hebraicam cōſtituunt. Adde quod
textus ſacer eum tantū ſiclum cōmemorat, qui vi-
ginti obolos habet, qualem eſſe ſtaterē ſeu tetradra
chmū oſtendimus. Qui igitur diuerſa ſentiunt, qua
auctoritate, quave ratione fulti id faciant, ipſi vide-
rint. nos auctoritate duce, comite vero ratione ince
dimus. Hoc autem in Ioſepho admiratione dignū
occurrit, quod libro 2. antiqui. cap.3. aſſeuerat Ioſeph
precio viginti minarū venūdatum negotiatoribus
Arabiæ, quæ ſumma longe excedit viginti argēteo-
rum & pondus & precium. verum ea antilogia re-
ferri poteſt, nec abſurde, ſeu ad interpretis ſomno-
lētiam, qui ſic pro argēteis minas repoſuerit, aut ad
chalcographi ignauiā, qui forte de nūmo minā fe-
cerit: quæ varietas non in Ioſepho ſolum deprehen
ditur, imò & apud ſeptuaginta, vt in mina copioſe
diſſeritur. Nam Gen.33. apud ſeptuaginta minam
pro nūmo, & nummū pro mina acceptum videbis.
Illud aūt moneo, ne quis in re nummaria Hebræo-
rum noſtri ſeculi vſum ſequatur, niſi quem errare
delectat. Nā vt recte cēſuit Auguſt. Eugubinus, He
bræi veterum nomiſmatū ponderumque ſunt impe-
ritiſſimi, nec ſuas pecunias nominibus ſacris appel
lant, quin potius vſum cuiuſque prouinciæ cum qua

illis negotium, eſt omnino imitãtur. quare ex ſcri pturæ locis potius q̃ ab Hebraica cęcitate hauriẽda eſt veritas, ne ex falſa eorum opinione contrahatur cæcitas. Per hæc expediri poſſunt in pleriſq; locis nõnullę difficultates, quę vix ſatis intellectæ legun tur. In primis legitur Geñ. 20. ꝙ Abimelech Saræ dixerit, Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit in velamen oculorũ ad omnes qui tecum ſunt. quod precium ſi quis velit ad noſtrã æſtimationem redactũ cognoſcere, illum ſcire oportet mille argẽteos ſiclos valere quatuor mille drachmas. Cũ autẽ ex prædictis cẽtum drachmę minã argenti reddãt, hoc eſt decem coronata, & mille drachmæ decem libras faciant, hoc eſt coronata centum, ſequens eſt mille ſiclos valere quadringẽta coronata, hoc eſt libras ſeptingentas. Rurſum in eo quod ſcribitur Geneſis 23. Terra quam poſtulas, quadringẽtos ſiclos argenti valet, ex his quæ diximus, conſtat centum ſiclos, quadringentas drachmas & põdere & valore, hoc eſt libras argenti quatuor. Sunt igitur in ſumma ſedecim libræ argenti, hoc eſt centum ſexaginta coronata, ſeu libræ ducentæ octoginta.

Nunc forma quædam abaci deſcribenda eſt, qua ſicli valor per omnes numeros facile deprehendi poſſit.

Siclus argenti, ſeu ſtater argenteus valet ſolidos quatuordecim: cuius æſtimationis ſtaterem ſuo Petriq; nomine Chriſtus dñs cenſum exigẽtibus publicanis perſolui voluit. De quo etiã ſtatere ſcribit̃, Factus eſt modius ſimilę ſtatere vno, & duo modij hordei ſtatere vno. Porro de huiuſcemodi capacitate abunde in menſuris concauis dictum eſt.

Duo ſicli vnciam reddunt, valētq; ſolidos octo, & viginti, precium arietis offerendi pro delicto, Leuitici cap. quinto. Offeret pro delicto ſuo arietē immaculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſiclis iuxta pondus ſanctuarij.

Tres ſicli valent ſolidos duos & quadraginta. eo precio redimebatur fœmina ab vno menſe ad annum ætatis quintum deo oblata & deuota. Leuitici 27. Et hi quidem tres ſicli argenti, drachmam auri iuſta æſtimatione complent. nam drachma auri valet ſeſcunciam argenti. Quatuor ſicli vncias argenti geminas pendent, valentq; ſolidos ſex & quinquaginta, precium ſane ingens, quo vix comparari poterat tātum tritici quantum fami diurnæ ſedandæ ſufficeret. Ioſepho enim authore libro antiquit. 3. cap. 18. tēpore Claudij Cæſaris vrgēte inſigni ac memorabili inedia, tanti vendebatur gomor ſeu aſſariū tritici. De aſſario vero ſeu gomor in mēſuris ſatis ſuperq; diſſeruimus. Iſtud ad præſens obiter dixiſſe ſufficiat, gomor menſurā Hebraicam tātum capere aut liquidi aut aridi, quantum apud nos quartarius & ferme cheopina comprehendūt.

Quinq; ſicli duo ſcuta coronata valent, hoc eſt tres libras turoñ. cum ſemiſſe. quo precio emebatur quarta pars cabi ſtercoris colūbarum in obſidione Samariȩ, 4. Regū 6. Eſt autem quarta pars cabi, vt in mēſuris dictum eſt, & probatū, æqualis ſextario Attico, & log Hebraico. Hic aūt ſextarius Atticus cōtinet heminam Pariſinā vnam cum triente & ſemuncia vna. heminā dico ſemiſextariolū Pariſinū. de hoc ſupra in menſuris Hebraicis. hoc etiā preciū erat maſculi domino per votum oblati, ab ætate

vnius menſis ad annum quintum, Leuitici 27.

Decem ſicli quatuor coronata, ſeu libras turoñ. ſeptem valore æquant, precium fœminæ ſexagenariæ deo per votum oblatæ, eodemq; precio redimebatur mulier a quinto anno vſq; ad vigeſimum ſanctificata deo, Leuitici vigeſimo.

Quindecim ſicli valēt ſex coronata, ſeu libras turonicas decē cum ſemiſſe: quo precio ſexagenarius maſculus deo ſanctificatus redimebatur.

Sexdecim ſicli libram octonariam ſeu nummulariam complent, quā marchā argēti appellamus, valentq; ſex ſcuta coronata cum ſolidis quatuordecim, hoc eſt libras turonicas vndecim, & ſolidos quatuor. tanti ferme æſtimabatur marcha argenti paucos ante dies, quamuis nunc rebus in deterius lapſis, pluris æſtimetur. Verum rectius viſum eſt, in tanta rerum varietate, ad huius valoris ſcopum dicta dicendaq; referre. March argēti

Viginti ſicli valent octo ſcuta coronata, ſeu libras quatuordecim, quo precio venditus eſt Ioſeph à fratribus Iſmaelitis negociatoribus: qui duxerunt eum in Aegyptum. Geñ. 37. Precium redemptionis olim erat maſculi deo ſegregati, ab anno quinto vſque ad vigeſimum, cum pari ætate fœmina deo dedicata decem ſiclis redimeretur.

Vigintiquatuor ſicli, vncias duodecim libramq; duodenariam perficiunt, valēt coronata nouem, & ſolidos vnū & viginti, ſeu libras turonicas ſedecim, cum ſolidis totidem.

Vigintiquinque ſicli minam Atticam implent, quæ eſt drachmarum centum: valet ſcuta coronata decem, ſeu libras decem & ſeptem cum ſemiſſe.

Triginta ſicli valent duodecim coronata, ſeu libras turoñ. vnam & viginti, preciũ fœminę redimẽdæ à vigeſimo anno ad ſexageſimũ deo dedicatæ.

Quinquaginta ſicli valẽt ſcuta viginti coronata hoc eſt libras turoñ. trigintaquinq;, precium terræ quę in ſe recipere poteſt triginta modios ſementis hordei apud veteres Hebręos. ſic enim habetur Leuiti. 27. Iuxta menſurã ſementis æſtimabitur preciũ. ſi triginta modijs hordei ſeritur terra, 50. ſiclis venũdetur argẽti, nomine modiorũ ſata intellige. triginta enim ſata corum faciunt, & Hebræus pro triginta modijs corũ reponit, tenet autẽ corus decẽ mẽſuras ephi, ſatave triginta. De ea re in menſuris plura. Illud aũt obſeruandũ eſt, quod ager iſte ſeminabilis coro hordei, vt ſcriptura indicat, ſiue vt nõnulli intelligũt, corũ hordei annuatĩ ſuo cultori referẽs, nam eo loco anceps eſt ſcripturę facies, ſi ſtatim à iubileo redimẽdus foret, quinquaginta ſiclorũ erat redẽptionis preciũ. Si vero medio iubilei tẽpore, medio precio redimebatur, hoc eſt ſiclis 25. Si autẽ vnus duntaxat de iubileo ſupereſſet annus, vnius tantũ ſicli precio redimebat̃. quo fieri videtur corũ vnum hordei vno tantũ æſtimari ſiclo, verum hinc deducẽda eſſet & cultura & ſemẽtis. Siquidem agri alicuius ſeges apud rectos harũ rerũ ęſtimatores, deductis omnibus impẽſis, familięq; alimento, ad quintã tantũmodo prouẽtus partẽ reducit̃. Iſtud probat rectoris Aegypti, ſapiẽtis ac prouidi Ioſeph æqua diſpenſatio, qui vbi vrgẽte fame Aegyptiorũ agros ſuo principi Pharaoni acquiſiuit, ea lege eos ipſos colẽdos colligẽdóſq; reſtituit, vt quintã tantũ partẽ quę duas cõplectitur decimas, Pharaoni reſeruaret. Ita ſcribitur Gen. 47. Dixit ergo Ioſeph ad

populũ·En, vt cernitis, & vos & terram veſtram Pharao poſſidet, accipite ſemina, & ſerite agros, quintam partẽ regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in ſementẽ, & in cibum familię,& liberis veſtris. hæc enim pars ſola ſupereſſe cenſetur de toto ſemẽtis iactu,deq́ familię alimento, ideoq́ merito in partem poſſeſſoris agri cedit. Nec longe abſunt noſtra ætate agrorum feracium conductores,ſeu locatores. Hęc autem tam diffuſe deducta,eo ſpectãt maxime,vt hinc colligi poſſit,quintam partem cori,quæ duo epha, ſeu ſex ſata cõplectitur,eo tempore a Moyſe ſicli vnius æſtimationẽ recepiſſe,hordei dico, non tritici.nam tricicum duplo ęſtimatum,quãdoq́ etiam triplo docet ſcriptura,in Apocalypſi paulo ante recitata, itemque quarti Regũ ſeptimo ,Cras modius ſimilę vno ſtatere erit, & duo modij hordei ſtatere vno in porta Samariæ.Ex quo colligitur & triticum hordeo eſſe duplũ valore & æſtimatione, & duo ſata hordei ſiclo vno fuiſſe æſtimata. Nos autem in ſex ſata ſiclum vnum ſtatuimus tempore Moyſi. quod ne mirum cuiquam videri debeat, plurima faciũt. nam quod hic dicitur,fame nondum extincta,merito precium grauius exigit quàm ciuilis quędam ad cõmunes annos æſtimatio. Huc etiam accedit quod hic frugum collectarum, merciſq́ pręſentiſſimę ratio habetur: illic vero de ſpe annui prouentus agitur. Quod autem futurum eſt,nec ad manũ præſtatur, minoris æſtimationis rationem habere debet, quàm id quod eſt pręſentiſſimum. Ea quæ diximus,ſi quis ſingula conſideret, inueniet veterem tritici & hordei, ſed& agrorũ rei triticeæ ſeu

hordeaceę feraciũ æſtimationẽ non plurimũ ab⸗
eſſe ab ea quæ noſtris temporibus ſolet obſeruari.
de hac etiam habes quarti Regum decimoquinto,
Indixit Manahen argentum ſuper Iſrael cũctis po
tentibus quinquaginta ſiclos argenti per ſingulos.

Sexaginta ſicli minã Hebraicã cõſtituunt autho
re Ezechiele capite quadrageſimoquinto.ait enim,
Viginti ſicli,& vigintiquinq; ſicli,& quindecim ſi
cli minam faciunt. hi tres numeri coadunati, ſe⸗
xaginta reddunt numero,pondere autẽ duas libras
cũ ſemiſſe,quas minã Hebraicã pendere Ioſephus
aſſeuerat,vt ſupra dictũ eſt,quod etiam adſequi fa⸗
cillimũ.eſt nam vigintiquatuor vncię duas libras
faciunt,ſex vncię ſemiſſem,qui numeri cõiuncti ſe
xaginta ꝓcreant ſemuncias ſeu ſiclos, vncias vero
triginta, hoc eſt libras duas & ſemiſſem. Verũ mi⸗
retur forſan quiſpiam cur non vno verbo Ezechiel
ſexaginta ſiclos complexus fuerit? quid cauſæ eſt
cur ſatiꝰ duxerit ſexaginta partiri in quindecim,vi
ginti,& vigintiquinq;.ſup hoc audiat Rabbi Ionę
ſententiã ſua verba reſonantis ſuper eo quod ſcri⸗
bitur Ezechielis quodrageſimoquĩto,Viginti ſicli
& vigintiquinq; ſicli,& quindecim ſicli,minã fa⸗
ciunt,cur, inquit ipſe, diuiſit ipſum in hæc ponde⸗
ra, quia vnũquodq; habebat põdus per ſe,mina au
tem illa tria ſimul cõprehendebat.Erãt igitur He⸗
bræis tria pondera, eo qui ſequitur ordine.

Quindecim ſicli pendẽt libræ duodenarię ſemiſ
ſem & ſeſcũciã,viginti ſicli pendẽt libræ duodena
rię ſemiſſem,libręq; triẽtẽ.vigintiquinq; ſicli pen⸗
dẽt librã vnã,drachmas quatuor,ſeu ſemũciã vnã.
Quæ pondera ſi in vnũ coire facias, euadent libræ

duę cũ ſemiſſe, pondus ſcilicet minæ Hebraicę authore Ioſepho. Nunc pergamus ad reliqua.

Octoginta ſicli, ſeu argentei, valent ſcuta coronata duo & triginta, libras vero turonicas ſex & quinquaginta. De hac re quarti Regũ ſexto ſcribitur, Facta eſt fames magna in Samaria, & tamdiu obſeſſa eſt, donec venũdaretur caput aſini octoginta argenteis.

Centum ſicli argẽti valent ſcuta coronata quadraginta, libras vero ſeptuaginta turonicas.

Centũ quinquaginta ſicli pẽdent drachmas ſexcẽtas, valentq́ſcuta coronata ſexaginta, libras vero centũ & quinq́. Sũt autẽ drachmę ſexcẽtę preciũ equi qui egrediebatur ex ægypto, tertij Regũ decimo, qui numerus quater repetitus ſexcentos ſiclos reddit, preciũ quadrigę. ſic enim textus habet· Egrediebatur quadriga ex ægypto ſexcentis ſiclis argenti, equus vero centũ quinquaginta. Iſtud autẽ corrupte legitur apud Ioſephũ, vbi aut drachma pro ſiclo, aut preciũ equi vnius ꝑ precio quadrigæ reponitur: nec in hoc ſolum, ſed alijs pleriſq́ locis corruptiſſime legitur Ioſephus. In cauſa eſſe crediderim aut interpretis ſomnolentiam, aut librarij inſcitiam magis quàm authoris errorem. Ex hoc etiam loco facile deprehendes pro argenteis ſiclos plerunq́ reponi.

Ducenti ſicli quos de Anathemate clanculũ ſurripuit Achã filius Charmi Ioſuę ſeptimo, vnà cũ regula aurea quinquaginta ſiclos pẽdente, valent octoginta coronata, libras vero turonicas centum quadraginta. de aurea regula nihil ad pręſens dicimus; ſuo loco de ea verba facturi.

Trecenti ſicli valent centum viginti coronata, quos vnà cũ quinq; ſtolis Ioſeph dono dedit fratri ſuo Bẽiamin iuniori, & totidem miſit ad patrẽ ſuũ Iacob. Sũt tamẽ qui de Iacob legãt hoc modo, patri autem ſuo miſit in hunc modum:quaſi dicas in modum qui ſequitur, non qui pręcedit, videlicet decem aſinos ferentes frumentum, & cætera. ſed hęc parerga. Hi trecenti ſicli ſua æſtimatione æquant libram auri duodenariam. nã centum viginti coronata valent libras ducentas decem, quẽ numerum perficiunt librę decẽ & ſeptem cum ſemiſſe duodecies multiplicatæ. Sic fit vt duodecim libræ argenti libram auri duodenariam perficiant: & vncia auri libram argenti ex æquo comprehendat.

Sexcenti ſicli argentci valent ducenta quadraginta coronata, libras vero turonicas quadringentas viginti. Ex quo perſpicue demonſtratur huius loci intelligentia, tertij Regũ decimo capite: Egrediebatur quadriga ex Aegypto, ſexcẽtis ſiclis argẽti, & equus centũ quinquaginta. Quo fit vt equus per manus Hebræorũ Syris & Etheis venderetur coronatis ſexaginta, quod precium impoſitum erat a mercatorib⁹ ex Aegypto, & ex Choa: augẽdo ſcilicet precium pręter primam emptionẽ quaſi per quoddam monopolium. Nam aliud erat precium Aegypti cui accedebat preciũ adunationis, quæ per nomen choa intelligitur. Quum igitur viliori ꝑcio Hebręi negociatores ex Aegypto equũ compararent, nihilominus exteris vẽdebantur coronatis ſexaginta, ſeu centum quinquaginta ſiclis: quæ eſt quarta pars ſexcentorum ſiclorum argen-

ti. Et hac ratione equus libris centum quinq; Turonicis æſtimabatur.

His ita ſtabilitis, ſiclorum aureorum abacũ, quos ſcriptura ſancta commemorat, adamuſſim deſcribemus, a drachma autem auri initium ſumendum eſt.

Drachma auri valet ſeſcunciam argenti, hoc eſt drachmas duodecim argenteas, quæ noſtro nomiſmate ęſtimãdę ſunt libris turonicis duabus, & ſolidis totidem. Iſtud ex prędictis notius eſt, quàm vt vlla probatione egeat. nam drachma argenti valet tres ſolidos, & ſemiſſem, qui duodecies aucti conſtituũt ſolidos duos & quadraginta: quanti ferme apud nos æſtimabatur ſolatus aureus. Nunc autem vrgente auri inopia, ſcutum coronatum ea æſtimatione permutatur, pauloq; amplius.

Siclus ſeu ſemuncia auri ex deſignata auri ad argentũ proportione, & drachmæ valore ad quadruplum aucto, valet libras turonicas octo. Quum autem ſiclus aureus ſicut & argenteus viginti obolos habeat, quid aliud ſequi poteſt, quàm quod obolus aureus vigeſima pars ſicli, valeat octo ſolidos, quatuor denariolos, obolũ vnum, pitã vnam, & quintam vniuspitæ: hęc eſt oboli hebraici aurei æſtimatio. Sicut autem ex ſiclo obolus Hebraicus aureus elicitur, ita quoq; ex drachma auri emergit oboli attici æſtimatio. cũ enim obolus ſit ſextans drachmæ, ſequens eſt duarum librarum Turonẽſiũ cum totidem ſolidis ſextantem obolũ atticum perficere: qui ſeptem ſolidorum æſtimatione completur. nam ſexies ſeptem, ſunt duo & quadraginta: & hic eſt valor oboli attici aurei.

Obolus autem aureus Romanus (ſi quis in vſu foret) ſextans eſt denarij, denarius autem ſeptima eſt vnciæ: cuius ſi aurea ſit æſtimatio, eſt librarum ſedecim cum ſolidis totidem. Quo fit vt denarius iſte aureus valeat libras duas cum octo ſolidis. ad hũc modum æſtimare poſſumus obolorũ aureorũ valorem, modo legitimum pondus habeat ab antiquitate deſignatum. qui autem circunferuntur ex varijs regionibus oboli, nec põderis ſunt legitimi, nec defecatæ materiæ. Quare nihil mirum ſi ab huius æſtimationis conſtitutione recedant: Quanq̃ illud dici poteſt, quod hi aurei nummi, quos gallice appellamus mailles, nõ ab obolari ratione traxere originem, immo potius ab alia noſtri idiomatis nomenclatura, quam dicimus medailles, eo quod principis nonnũquam alicuius faciem pręferant. Nunc ad ordinem reuertamur.

Duo ſicli aurei ſedecim libras cũ totidẽ ſolidis cõſtituũt. Quinq; ſicli aurei duas & quadraginta libras cõflant. Decẽ ſicli aurei valent octogintaquatuor libras. iſtud eſt preciũ armillarũ quas famul9 Abrahę Rebeccę obtulit, futurarum nuptiarũ cõtẽplatione, Geneſis vigeſimoquarto, Protulit vir inaures aureas & armillas totidem põdo aureorum decem, qui aurei ſiclares erant.

Quinquaginta ſicli valent libras quadringentas & viginti. Tanti æſtimanda venit lamina illa aurea, quam de anathemate tulit Acham filius Charmi, pendebat enim quinquaginta auri ſiclos Ioſuæ ſeptimo.

Centũ ſicli aurei valent libras octingentas quadraginta turonicas.

Quingenti ſicli aurei valent libras quater mille ducentas.

Sexcēti ſicli aurei valent libras quinquies mille quadraginta. tātū dedit Dauid Ornā Iebuſeo pro area cōparata ad ędificādū altare domino .1. Paralipomenō. 21. Totidē ſiclos impendit Salomon ad clypeos laminis aureis tegēdos. Quod autē ſecūdi Regū vltimo dicitur Dauid emiſſe quinquaginta ſiclis areā & boues, nihil obſtat. Nā in libro Paralipomenō de tota templi area fit mentio, hic autē de horreo anguſto, & bobus ad præſens ſacrificiū neceſſarijs. Adde quod liber Paralip. ea quę ex libris Regū ſuperſunt, cōmemorat, verū ita legunt nōnulli, Emit Dauid areā, de cui⁹ precio nihil ad pręſens dicitur. Sequit̃ autē, & boues argenti ſiclis quinquagita, qbus ānumerāda ſunt ligna plauſtri. quę dicta ſic accipe, vt tertio Regū preciū boū deſignet̃, & plauſtri, in libro vero Paralipomenon areę p̃ciū deſignari intelligendum eſt. hęc autē nō lōge abſunt a noſtræ ætatis precio & æſtimatione.

Septingēti ſicli aurei valent quinque millia octingenta octoginta libras.

Mille ſicli aurei valent octies mille quadringētas libras. Mille ſeptingēti ſicli quos de pręda hoſtili Madian Gedeon recepit, ex circulis aureis ab Iſmaelitarum auribus depēndentibus: ex quibus cōfēctū eſt ephod, Iudicū octauo: valent quatuordecim millia ducentas libras & octoginta.

Decem millia ſiclorum aureorum valent centum quadragintaduo millia, octingentas libras.

Centum millia ſiclorum aureorum valent milies mille quadringēties vigeſiesocties mille libras

Libræ quatuor valent libras turonicas ſex & octingentas cum octo ſolidis.

Octo libræ auri duodenariȩ valent libras turonicas mille, ſexcētas duodecim, cū ſedecim ſolidis.

Decem libræ auri duodenariæ valent libras turonicas bis mille ſexdecim.

Viginti libræ auri duodenariæ valent quater mille duas & triginta libras turonicas.

Quadraginta libræ auri duodenariæ valent octies mille ſexagintaquatuor libras turonicas.

Octoginta librȩ auri duodenariæ valent myriadem librarum turonicarum cum ſex millibus centum octo & viginti.

Centū libræ auri duodenariȩ valent viginti millia, hoc eſt duas myriades cum centum ſexaginta libris turonicis.

Quingentæ libræ auri duodenariæ valent decē myriades, ſeu centum millia octingentas libras turonicas. Quibus adiunge centum quinquaginta libras auri quȩ valent triginta millia ducentas quadraginta libras. Sic fit vt ſeptingentȩ quinquaginta libræ auri vna collectione valeant centum triginta vnum millia quadraginta libras turonicas. Quæ pōdus & valorem implent trabis aureȩ verſatilis, quam Craſſus de templo Hieroſolymitano ſacrilega manu abſtulit. Et hinc factum creditur ꝙ aſſyrias macularit ſanguine Carras. Nam cum trecentas minas penderet maſſa illa aurea, mina autem, vt diximꝰ, Hebraica duas libras duodenarias cum ſemiſſe pendet: trecentæ igitur minȩ Hebraicȩ æquant pondere & valore ſeptingentas quinquaginta libras duodenarias: quarū æſtimationē

noſtro nomiſmate hoc loco deſcripſimus.

Mille libræ, auri duodenariæ valēt viginti myriades librarum turonicarum, ſeu ducenta millia: & inſuper mille ſexcentas libras.

Nunc deſcribēdus eſt minarum atticarum Abacus vſq; ad talentū. minā autē atticam diximus valere libras turonicas decē & ſeptem cū ſemiſſe, ſeu ſcuta coronata decē. de argentea enim loquimur.

Duę minę atticę argenti valent libras turonicas trigintaquinq;, ſeu coronata viginti.

Quatuor minę atticę valent libras turonicas ſeptuaginta, ſeu coronata quadraginta.

Octo minę atticę valent libras turonicas centum quadraginta, ſeu coronata octoginta.

Decē minę atticę argēti valent centū ſeptuaginta quinq; libras turonicas, ſeu coronata centum.

Viginti minę atticę argenti valēt libras turonicas trecentas quinquaginta, ſeu coronata ducenta.

Quadraginta minę atticę argenti valent libras turonicas ſeptingentas, ſeu coronata quadraginta.

Sexaginta minę argenti atticę, talentū minus pōdere cōplent: valent autē noſtro nomiſmate libras turonicas mille quinquaginta, ſeu coronata ſexcēta. Et hęc eſt ęſtimatio talenti attici minoris.

Octoginta minę argēti atticę talentū maius pficiunt: valēt mille, quadringentas libras turonicas, coronata vero octingēta. hic ceſſat Abacus minarum in talento. Quod enim ſupereſt, ſub talento comprehenditur. Iam de mina auri calculum inire operæprecium eſt. Minam autem auri æſtimauimus libris turonicis decem ſupra ducentas.

Duæ auri minę atticę valēt libras turonicas qua-

dringentas viginti.

Quatuor minæ atticę auri valent libras turoni-
cas octingentas quadraginta.

Octo minæ atticæ auri valent mille ſexcentas
octoginta libras turonicas.

Decem minæ atticæ auri valent bis mille centũ
libras turonicas.

Vig inti minæ atticæ auri valent quater mille
ducentas libras turonicas.

Quadraginta minæ atticæ auri valent octies
mille quadringentas libras turonicas.

Octoginta minæ atticæ aureę valent myriadẽ
cum ſex millibus octingentis libris turonicis.

Cẽtũ minæ atticę aureę valẽt mille libras turoni
cas & duas myriades. Porro nuꝑ dixim⁹ octogin-
ta minas atticas conſtituere talẽtum maius. quocir
ca ex prædictis patet quanti apud nos æſtimari, o-
portet talentum auri. de talento minori ſexagena-
rio facile eſt iudicare, ſi quadraginta cum viginti
minis ſimul adiungas. habebis enim valorẽ talenti
ſexagenarij minoris: qui myriadẽ vnã cũ quingẽ-
tis libris turonicis abſorbet. Iam nihil ſupereſt niſi
minarũ Hebraicarũ deſcribere abacũ vſq; ad ſuũ ta
lẽtũ qđ eſt cẽtũ minarũ. cicar eñ apud Hebræos cẽ
tenariũ ſignificat: quo nomine talẽtũ ſignificam⁹.

Mina igitur Hebraica duas in ſe duodenarias
libras cũ ſemiſſe cõtinet: quo fit vt mina argẽti He
braica valeat libras turonicas duas & quadragĩta:
hoc eſt coronata quatuor & viginti.

Duæ minæ Hebraicę argenti valent libras tu-
ronicas quatuor & octoginta, hoc eſt coronata
octo & quadraginta.

Quatuor minæ Hebraicę argenti valent libras turonicas centum ſexagintaocto, ſeu coronata nonagintaſex.

Octo minę Hebraicę argenti valent libras turonicas trecentas trigintaſex:coronata vero centum nonagintaduo.

Decem minæ Hebraicæ argenti valent libras turonicas quadringētas viginti,coronata vero ducenta quadraginta.

Viginti minæ Hebraicæ argenti valent libras turonicas octingentas quadraginta,coronata vero quadringenta octoginta.

Quadraginta minæ Hebraicę argenti valent libras turonicas mille ſexcentas octoginta:ſeu coronata nongenta ſexaginta.

Quinquaginta minæ Hebraicę argenti valent libras turonicas bis mille centū, ſeu coronata mille ducenta.

Centum minę Hebraicæ argenti valent talentū Hebraicum:perficiunt valorem quater millium librarum turonicarum ducentarum, quæ valēt coronata duo millia quadringenta.

Reſtat minarum Hebraicarum auri calculum deducere ad talentum vſq;.

Mina auri Hebraica valet quingentas quatuor libras, coronata vero ducenta octogintaocto.

Duæ minæ auri Hebraicæ valent mille octo libras turonicas, coronata vero quingenta ſex ac ſeptuaginta.

Quatuor minę auri Hebraicę valēt bis mille ſedecim libras turonicas,coronata mille centum 52.

Octo minę auri Hebraicę valēt 4.mille triginta-

duas libras turonicas: coronata duo millia trecenta quatuor.

Decem minæ auri Hebraicæ valent quinquies mille quadraginta libras turonicas, coronata duo millia octingenta, & octoginta.

Viginti minę Hebraicæ auri valent myriadē librarũ turonenſiũ cũ octoginta libris, coronata vero quinq; millia ſeptingenta & ſexaginta.

Quadraginta minæ Hebraicę auri valent duas myriades librarũ turonicarũ, inſuper & centũ ſexaginta, coronata vero II. millia quingenta viginti.

Quinquaginta minę auri Hebraicæ valēt duas myriades librarũ turonicarũ, inſup quinquies mille ducētas, coronata 14. millia quadringenta.

Centũ minę Hebraicę auri, quæ talentũ reddũt aureũ, valent quinq; myriades librarũ turonicarũ cum quadringētis, ſeu quinquagies mille quadringētas, coronata vero viginti octo mille octingēta.

DE TALENTI RATIONE, ET eius Abaco Tomus nonus.

Ebræi ſuum talentũ centuria minarũ circũſcribũt, cicarq; appellāt, qđ nomē corrupte legitur apud Ioſephum chintares, quum cicar legendũ ſit. Minā autē diximus & ex ſententia Ezechielis ꝓbauimus cōtinere ſexaginta ſiclos, hoc eſt libras duodenarias duas cũ ſemiſſe ſeu vncias triginta, vigintiquatuor vncijs in duas libras reiectis, ſex vero in ſemiſſem. Quo fit vt talētum ſeu centenarius minarũ Hebraicarũ cōprehendat libras duodenarias ducētas quinquaginta, centenarias autē (ſiclo vno maiores duodenarijs)

ducẽtas quadraginta. Nã libra cẽtenaria recipit vi gintiquiꝗ ſiclos, duodenaria vero quatuor & 20.

Rurſum cẽtenari⁹ minarũ Hebraicarũ cõtinet cẽ ties ſexagita ſiclos, hoc eſt ſex ſiclorũ millia. Didra chma vero duodecies mille, & drachmarũ viginti quatuor millia. nã ſiclus eſt duplus ad didrachmũ, & quadruplus ad drachmã. Hoc igitur talẽtũ ſi cẽ tenario numero auxeris, exurgẽt ex centũ talẽtis minarũ Hebraicarũ, ſiclorũ millia ſexcenta, didra chmorũ duodecies centũ milia, ſeu millio cum du centis millibus, drachmarũ vero duo milliones cũ quadringentis millib⁹. quod quidẽ facili ꝑmultipli catione quis aſſequi poteſt. Verũ hic nodus oritur diſſoluendus ex eo quod habetur Exodi trigeſimo octauo iuxta Hebraicã editionẽ. ita enim legitur, Argentũ vero cẽſuũ cœtus, centũ talenta, & mille ſeptingenti atꝗ ſeptuaginta quinꝗ ſicli iuxta ſi clũ ſanctuarij ꝓ omni qui tranſibat in numerũ a filio viginti annorũ & ſupra ꝓ ſexcentis millibus, & tribus millib⁹ atꝗ quingentis quinquaginta. Iã ſi talẽtũ tria millia ſiclorũ caperet, id quod quadã tenus aſſequutus eſt Rabbi Salomõ, quadraret nu merus ſiclorũ cũ numero recẽſitorũ, vt docẽt Pel licans & Mũſterus Rabbi Salomonẽ ſequuti, hoc pacto. Nã ſi vnus cẽtenarius valet ter mille ſiclos, centũ ergo cẽtenarij efficient ſiclorũ trecenta mil lia, ſiue ſexcenta millia didrachma. ſingulis capiti bus deſignato dimidio ſiclo abſolutus eſt numer⁹ ſexcentorũ milliũ recenſitorũ. iam ꝓ trib⁹ millib⁹ quingentis quinquaginta viris ſupſunt ſicli mille ſeptingenti ſeptuagintaquinꝗ : quos ſi ſingulos in duo didrachma partiaris, numero ad duplum

aucto, habebis tria millia quingenta quinquagin-
ta, qui eſt numerus virorum reliquus.

Verũ hac ratione mna triginta ſiclos caperet, nõ
ſexaginta. Q đ min⁹ credibile facit auctoritas Eze-
chielis cõſtituẽtis minã Hebraicã ad põdus ſanctu
arij, ad numerũ ſexaginta ſiclorũ, dũ ait cap. 45. vi
ginti ſicli, & vigintiquinq; ſicli, & quindecim ſicli
mnã faciũt. Ex quib⁹ collectis numeris ſexagenari⁹
reſultat, ita vt hinc appareat vanitas Rabbi Salo-
monis, ꝑter hoc talentũ duplo graui⁹ aliud (qđ ſan
ctuarij eſſe dicit) ſomniãtis. Nã minã aliã ſcriptu-
ra neſcit q̃ eam quæ eſt ſexaginta ſiclorũ. ꝙ ſi alia
foret ſiclorũ triginta, quadraret quidem cũ his quę
hic dicũtur. Verũ hic agiť de põdere ſanctuarij in
ſiclo mna & talento. Quocirca hęc euaſio nõ ſatiſ-
facit, nec implet dubiũ lectoris animũ: niſi quis di
ceret hic nõ accipi talẽtũ pro pondere, ſed pro cẽ-
tenario minarũ dimidiatarũ, quẽadmodũ ꝑ ſingu-
la capita non ſolidus ſiclus, ſed dimidiatus offere-
batur. alias numerus talentorũ in ſexcentis millib⁹
didrachmis ſuperaret numerũ receſitorũ. hũc au-
rẽ ſcrupũ editio noſtra penit⁹ excluſit, quę nõ enu-
merat oblationẽ talentorum argẽti, ſed hominum
tantũ offerentiũ calculũ deſcribit. vtcũq; tamẽ res
habeat, non omnino extra fidem eſt ſtatuere minã
vulgarem tricenariam quę ſit duplo minor ad mi-
nã ſanctuarij quã ſexagenariã deſcribit Ezechiel:
niſi quod a cõmuni ſententia abhorrere videtur ſi
quis diceret textũ illũ Exodi 38. intelligendum eſſe
de ſiclis maioribus ſanctuarij, minam vero eſſe vul
garem ſubduplam ad minam ſexagenariam, cui⁹
minæ centurias ſeu talenta Moſes eo loco com-

memoraret. Cui autem hæc reſponſio minus ſuffi-
ciet, editionē potius Hieronymi q̄ Hebraicā ſi ſe-
quet̃, hoc ſe ſtatim onere liberabit. Ad rē igit̃ ꝓpiꝰ
accedentes, in talentorū pōdere iuſta proportione
certaq; ęſtimatione deſcribēdo ad probatiſſimā au
thorū fidē quātum anniti poterimꝰ abſtruſam ve-
ritatē eruere conabimur, a leuioribꝰ ſumpto initio.

Talentū ſiclare quidā ponūt, qđ dicendū ſemūcia
le talētū: & hi quidē Eupolemi auctoritatē ſequū-
tur. verū huiuſmodi talenti conſtitutio a ſacrę ſcri-
pturæ p̄ſcripto prorſus aliena eſt, tametſi ethnici
ſcriptores huius talēti indicaturā vſurpēt, ſed quæ
nihil habeat cū ſacris voluminibus cōmune. Talē
tū em̄ ꝓ centenario accipi toto ſcripturę decurſu
dep̄hendit̃. quin & ipſa ſcriptura talēta ſæpenume
ro ſeparat a ſiclis. Exodi 38. Omne aurū qđ expen-
ſum eſt in opere ſanctuarij, & qđ oblatū eſt in do-
narijs, viginti & nouē talentorū fuit, & ſeptingē-
torū triginta ſiclorū. vides ſeparatim de ſiclis & ta
lētis mētionē fieri. ſed & ex alijs locis idipſum col-
ligi poteſt. 3. Regū decimoſexto habetur de Aza
Rege Iuda ꝙ emerit mōtē Samarię a Somer duo-
bus talētis argenti. Quis autē tā obtuſus vt credat
mōtē illū emptū fuiſſe duobꝰ ſiclis? hoc eſt vna ar
gēti vncia. Rurſum. 4. Regū 5. Naamā ligari iuſ
ſit duo talenta argēti in duobꝰ ſaccis. de ſiclo autē
quis ita crederet, cū duos ſiclos valere diximus ſo-
lidos octo & viginti? Plura in eandem ſententiam
adduci poſſunt, niſi hoc eſſet operā ludere, in re tā
aperta deſiderare teſtimonium. Tantum igitur di
ſtat talentum a ſiclo, quantum centum minæ a
ſemuncia, quod ad vſum ſacræ ſcripturæ attinet:

vtcunq; tamẽ res habeat, hoc genus talenti eſſet vigeſimaquarta pars libræ duodenariæ, minę vero atticę vigeſimaquinta, & diceretur ſemunciale ſeu ſiclare talentum.

Talentum ſyrũ mille quingentarũ drachmarũ æſtimationẽ ſortitur: quo fit vt minas atticas centenarias quindecim numero cõprehendat. Nã mina attica centum drachmas habet, & decẽ minæ mille drachmas, quindecim vero minę mille quingentas cõſtituunt. iam vt ex abaco facile colligit, minę quindecim argenti atticę valent centũ quinquaginta coronata, ſeu libras turonicas ducẽtas ſexagintaduas cũ ſemiſſe. Auri vero talentũ ſyrum minarũ vt diximus, quindecim, valet libras turonicas bis mille ſexcẽtas quinquaginta, vt ſupra ex Abaco colligi poteſt. eſt igitur hoc talentum quindenariũ ad id quod ꝓxime ſequitur, ſubquadruplũ. Hãc enim rationẽ ſeruãt quindecim ad ſexaginta.

Talentum euboicũ, vt certa ratione Budęus ex Herodoto deprehendit, minus eſt attico ſexagenario tribus minis & triente, hoc eſt trecentis trigintatribus drachmis, & tertia parte vnius drachmę. Quo fit vt in ſe contineat quinquagintaſex minas atticas, geminũq; trientẽ, ſeu drachmas quinquies mille ſexcentas ſexagintaſex cũ duabus drachmæ tertijs partib9. Valẽt aũt trecẽtę trigĩtatres drachmæ cũ triẽte vnius drachmę trigintatria coronata cũ ſolidis vndecĩ & octo denariolis. Quas ſi demas de mille quinquaginta libris, quas noſtro nomiſmate cõphẽdit valor talenti attici, ſuperſunt librę nõgentę nonagintaquatuor, ſolidi tredecim, denarioli quatuor: qui numer9 pficit valorẽ talenti eu-

boici noſtro ære ęſtimati. nã illud facile cõſtare po teſt calculũ ſubducere volenti, trigintatria corona-ta valore æquare libras turonicas quinquaginta-quinque, ſex ſolidos, & octo denariolos.

Talentũ atticum duplex, quoddam ſexagenariũ min9, aliud vero octogenariũ mai9. hoc igit̃ talẽtũ atticũ minus ſexaginta minas atticas drachmarũ centũ cõprehendit. decem igitur minæ, mille dra-chmas ſeu decies centum capiunt, quare talentum iſtud ſex drachmarum millia capere neceſſe eſt. Et hac ratione eſt ſubduplum ad talẽtum vulgare Hebraicũ: ad talentũ vero ſanctuarij, quod eſt ſexa ginta minarũ Hebraicarum, ſubquadruplũ eſt, vt ſuo loco ex drachmarũ numero facile oſtendetur. Nec fallat lectorẽ numerus minarũ. Siquidẽ minæ Hebraicę multo maiores ſunt minis Atticis, vt ſuo loco oſtendetur. Ita tamen ſibi inuicem reſpõdent talentum iſtud Atticum, & Hebraica talenta ma-ius aut minus, ſeu ſanctum & vulgare, quod ex dra chmarum numeratione palam ſequitur duo talen-ta Attica ſexagenaria perficere talentum Hebrai-cum vulgare. Quatuor vero ex ęquo implent talen tũ ſanctuarij maius: vt docebitur in talento Hebrai co. Huius talenti ſexagenarij valorem in mina dixi mus eſſe mille quinquaginta librarũ turoneñ. quæ valent coronata ſexcenta, illud de talẽto argenteo intelligẽtes. Talẽtum vero auri ſexagenariũ ſupra æſtimauimus ad vnã myriadem cum bis mille ſex-centis libris turonicis, hoc eſt libras turonenſes de-cies mille ſexcentas. Hoc enim facile colliges colla-tis in vnum quadraginta minis vnà cum viginti minis in abaco.

Talentum Babylonicum,ſexagenarium eſt. mi nas enim Atticas ſeptuaginta comprehendit, hoc eſt drachmas ſepties mille. Habet autem rationem ad Atticum talentum minus, quam ſeptem ad ſex, hoc eſt ſuperſextam. Quo fit vt ſeptē Attica talenta minora, ſex talenta Babylonica compleant: & e diuerſo ſex Babylonica, ſeptem perficiant Attica. Nam quemadmodum ſexies ſeptem, & ſepties ſex eundem numerum conſtituunt, ſcilicet quadragintaduo: ita ſexies ſeptuaginta, & ſepties ſexaginta, in eundem numerum recidunt, ſcilicet quadraginta viginti. Septies ergo ſexaginta, ſunt ſexies ſeptuaginta. qua etiam ratione fit vt attica quatuordecim, duodecim Babylonica reddant: & ita numeris ad duplum auctis, facilis eſt ad altiora progreſſus. Iam ſi ad valorem noſtri æris ſepties mille drachmas argenti reduxeris, hoc eſt talenti pondus Babylonici, emerget numerus mille ducentarum vigintiquinque librarum turonicarum, quæ valent ſcuta coronata ſeptingenta. Quod facile patet ſi decem minas ex abaco, talento Attico adiunxeris. Babylonicum vero talentum auri quaterdecies mille, ſeu myriadem cum quatuor millibus librarum turonicarum, ſeptingentis libris adiectis, iuſta æſtimationē complectitur. Hic eſt valor Babylonici talenti: cui proxime accedit Atticum maius, de quo continuo ſequitur.

Talentum Atticum maius octogenarium, cui æquale eſſe Aegyptiacum Plinius tradit libro naturalis hiſtoriæ tertio, octoginta minas Atticas habet, drachmas vero octies mille. ſuperat Atticū minus in ſeſquitertio: Babylonicum vero in ſeſqui-

ſeptimo. Sic enim ſe habẽt octo ad ſex, & octo ad ſeptẽ. Quo fit vt quatuor Attica talẽta minora, tribus maioribus talentis æquipolleãt, & octo minora ſex maiora talẽta perficiant. nam quater ſex & ter octo æquipollent. quatuor enim & viginti procreãt. Sic ergo vt libet aſcendendo progredere. De Babylonicis vero talentis illud tenẽdum eſt, quod Babylonicum talentum octies repetitum perficit Atticum maius ſepties reſumptum. Si quis enim dicat octies ſeptem, & ſepties octo, idem vtrinq; numerus prodibit, idemq; ſequitur ex multiplicatione octogenarij per ſeptenarium, & ſeptuagenarij per octonarium. Babylonicum eſt minarum ſeptuaginta, & Atticum maius octoginta minas habet. Cæterũ talentum iſtud Atticũ maius ſi argenteum eſt, vti ex abaco minarum deprehẽditur, noſtro calculo valet libras turonicas mille quadringentas, coronatave octingẽta. Aureum autem talẽtum myriade librarum turonicarum cum ſex millibus octingentis ex abaco æſtimabitur.

Talentum Egeneticum centum minas habet. recte igitur talenti meretur appellationem. Recipit autem drachmarum myriadem. ad infimum vero talẽtum Atticum rationem habet quam decem ad ſex, hoc eſt ſuperbipartientem tertias. Ad Babylonicum autem ſe habet vt denarius ad ſeptenarium, ſuperantẽ ſcilicet in tribus ſeptimis partibus. ad maius vero Atticũ habitudinem habet qua decẽ ſuperant octo, videlicet in ſeſquiquarto. Tria igitur Attica minora, & duę minarum decades, ducentas minas reddunt, hoc eſt talenta Egenetica duo, tria autem talenta Babylonica duo Egenetica com-

plent, decē ſuperātibus minis. nā ter ſeptuaginta ducentas decem minas complectuntur. ter enim ſeptē ſunt vnum & viginti, & ter ſeptuaginta ſunt ducenta & decem. Cum igitur duo egenetica, tria Babylonica cōpleāt, ſuperāte tamē ſeptima parte Babylonici talēti, ſequēs eſt vt viginti Egenetica, octo & viginti Babylonica cum triginta minis perficiant, hoc eſt Babylonica triginta, centum minis ademptis. Tertio ſequens eſt duo talēta Attica maiora cum ſemiſſe æquipollere Egeneticis duobus. Nam bis octo cū ſemiſſe octonarij numerū perficiūt vicenariū. Pari quoq; ratione ſequitur, quinque Attica maiora priore duplata numero, quatuor egenetica reddere: nā quinquies octo quadraginta reddūt. Quinquaginta igitur Attica quadraginta capiunt egenetica: ex quo facile eſt per cēturias chiliadeſq; progredi. Huius talenti egenetici valorem noſtro nomiſmate ſi forte requiris, ex abaco facile deprehendes argēteum hoc talentum mille coronata valere, ſeu libras turonicas mille ſeptingentas quinquaginta. Sēper enim numerus librarū turoñ. ſuperat numerum coronatorum tribus quartis partibus. Sicq; numerus librarum auctior eſt numero coronatorum in duplo, dempta quarta parte. Aureum vero talentum egeneticum valet duas librarum turonicarū myriades, chiliade adiecta, hoc eſt vno & viginti millenarijs.

Talentum Hebraicum vulgare ſubduplum eſſe ad talentum maius ſanctuarij, minarum Hebraicarum quadam neceſſitate colligi poſſe videtur ex his quę ſupra diximus explanantes locum Exodi trigeſimioctaui capitis, in huius Tomi exordio: quem ſi

vis lector conſule. Tenet autem quinquaginta mi- nas Hebraicas maiores, quæ ſunt ſexaginta ſiclorũ, aut centum minores ſiclorum triginta: quæ res nõ- nullos adegit duplicem ſtatuere minam: vulgarem ſiclorum triginta, & alteram maiorem, quam Eze- chiel deſcripſit, ſiclorum ſexaginta. nam talentum iſtud vulgare cicar dici non poſſet, niſi centenario aliquo minarum clauderetur: niſi forte quod vul- gus Hebræorum remanente nomine cẽtenarij pon dus minuiſſe dicatur ad ſubduplũ. Cui non prorſus diſſimile eſt id quod in aſſe diximus papyriano. Hæc igitur mina vulgaris ſubdupla eſt ad minam ſanctuarij: quæ cum triginta tantum habeat ſiclos, neceſſe eſt vt ſexaginta didrachma, drachmas ve- ro centum & viginti capiat. Quæ ſingula ſi cen- tenario multiplicata auxeris, inuenies centum hu- ius ordinis minas vulgares Hebraicas cõplecti ſi- clorum tria millia, ſex millia didrachma, drachma- rum vero duodecim millia, quæ omnia ſubdu- plam rationem oſtendunt ad talentum Hebraicum maius, quum mina ſit ſiclorum ſexaginta. Nuper autem diximus talentum Atticum minus ſex mil- lia drachmarum complecti. Quo fit vt talẽtum vul gare Hebraicum ſit duplum ad talẽtum minus At- ticum. Nec te fallat minarum numerus. nam minæ Hebraicæ ſunt Atticis grauiores. ideo ex numera- tione drachmarum haurienda eſt proportio, quum ſint omnibus æquales. Eſt igitur proportio huius talẽti ad Atticum minus, quæ eſt duodecim ad ſex, dupla videlicet, vt duo Attica talẽta minora vnum Hebraicum minus conſtituant. Huius vero talenti ad Babylonicum ea eſt ratio, quæ duodecim ad ſe-

ptem. Continet enim ſeptem & ſex eius ſeptimas. Quo fit vt duo Babylonica talenta, vnum talētum huius ponderis perficiant, ſuperantibus duabus ſeptimis partibus Babylonici talenti, quæ ſunt duæ ꝑtes duodecimæ huius hebraici. Addamus & iſtud, quod quatuor talenta Babylonica conſtituunt duo Hebraica talēta, cum tertia parte talenti Hebraici. Quo fit vt duodecim Babylonica æquipolleant ſeptem Hebraicis: nam ſepties duodecim, & duodecies ſeptem æquipollent, & vigintiquatuor Babylonica æquare poſſunt Hebraica talenta quatuordecim. Rurſum talentum iſtud Hebraicum Attico maiori comparatum habet rationem quæ eſt duodenarij ad octonarium, nempe ſeſquialterā. & hinc aperte ſequitur ꝙ tria Attica talēta maiora ęquipolleāt duobus Hebraicis vulgaribus talentis. nam ter octo ſunt vigintiquatuor. Collatio autem huius ad Egeneticum eſt in ea habitudine q̃ eſt duodecim ad decē, nimirum ſeſquiquinta. Quo fit vt ſex Egenetica conſtituāt quinq; Hebraica talēta minora. nam vt quinquies duodecim ſexaginta reddūt, ita & ſexies decem. In proportione enim iſta ſeſquiquinta, quinq; maiora pōdera ęquipollēt ſex minoribus, & ediuerſo. Nunc facile eſt talenti æſtimationē noſtro nomiſmati comparatā colligere ex his quę de talento Hebraico in mina dicta ſunt, cū ſit hoc talentum ſubduplum ad id quod ſequitur talentū ſanctuarij. Colligi etiā poteſt ex proportione ad aliorū talentorum valorem. valet ergo hoc talentū noſtro ære libras turonenſes bis mille & centum, videlicet altera parte minus quàm ſit valor talenti maioris. Aureum vero talentum valet libras turonenſes vi-

geſiesquinquies mille ducentas. hoc talentum duo‹decim millium drachmarum miſit Iudas Hieroſo‹lymam offerri pro peccatis mortuorum. ſecundi Machabæorum duodecimo.

Talentũ Hebraicum maius,ſeu centenarius mi‹narũ Hebraicarũ,mina ad ſexaginta ſiclos redacta, diui Ezechielis auctoritate ita conſtituendũ eſt, vt prius dicamus minã ſexaginta ſiclos habere, centũ viginti didrachma,drachmas vero ducẽtas quadra‹ginta. Hoc patet ſi ſexagenarium numerum ſiclo‹rum prius ad duplum, deinde auxeris ad quadru‹plum. Iam ſi ſingula centenario auxeris, inuenies duodecim milia didrachma, drachmarum vero vi‹gintiquatuor millia.Quo fit vt pro explorãda pro‹portione ad alia talenta,habeat rationem quam vi‹gintiquatuor habent ad ſex, pro talento Attico mi nore quæ eſt quadrupla. quatuor itaque talenta mi nora Attica implent vnum Hebraicum. De Baby lonio vero iſtud tenendum eſt,ꝙ cum quater ſeptẽ vigintiocto conſtituant,quatuor igitur Babyloni‹ca implent Hebraicum talentum cum ſexta parte eiuſdem Hebraici talenti. Illud quoque ſequens eſt, quod vigintiquatuor Babylonica talenta ſe‹ptem Hebraica reddunt. quum autem vigintiqua‹tuor ad octo ſit proportio, quæ eſt huius talenti ad Atticum maius: & ter octo, vigintiquatuor reddant: quid apertius quàm quod tria talenta At‹tica maiora vnum Hebraicum efficiant? Rurſum vigintiquatuor ad decem eſt proportio dupla ſub‹quadripartiens quintas. Duo igitur talẽta Egeneti ca cum quatuor quintis partibus talenti Egenetici ex æquo implent Hebraicum iſtud talẽtum. valor

autem eius ad noſtrum nomiſma redactus iſte eſt quater millium ducentarum librarum turonēſium in argento, quinq; vero myriadum cum quadrin⸗gentis in auro. Quæ duo ex calculo minæ aperte referuntur. Hoc pondus, hæc talenti aurei æſtima⸗tio tribuenda eſt aureo candelabro ductili, de quo ſcribitur Exodi vigeſimoquinto. Omne opus can⸗delabri cum vniuerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi. Nec opus eſt pro talento centena⸗rium talentorum interpretari, vti quibuſdam vi⸗ſum eſt, cum huic operi libræ duodenariæ ducentę quinquaginta abunde ſufficiant pro candelabro, & appendicibus eius. Sed & hinc luculenter apparet quàm longe abſit à vero ſententia Rabbi Salomo⸗nis, quem Munſterus refert ſenſiſſe minam ſeu li⸗brã huius talenti pendere cētum aureos Colonien⸗ſes, ſiclúmq; valere aureos quatuor. Hæc inquam longe ſecus ſe habere, atq; ille dicat, palam in ſiclo & mina demonſtratum eſt. Nunc horum talento⸗rum decades, centurias ac chiliades inuicem confer re legitimo quodam canone operæprecium eſt. Qua in re hac regula vti conueniet. Talentorum vnius claſſis ad talenta claſſis alterius erit æquali⸗tas, ſi numeri ad numerum proportio ſeruetur, quę erat talenti ad talentum. Adiungemus & hunc ca⸗nonem ſecundum, Talentum minus auctum deno minatione talenti maioris, reddit talentum ma⸗ius multiplicatum denominatione talenti minoris. Iſtud exemplo perſpicuum euadet. talentum Baby lonicum ſortitur denominationem ſeptenarij, cum ſit minarum ſeptuaginta. Atticum vero minus ca⸗pit denominationem ſenarij, eſt enim ſexaginta

minarum. Dico igitur quod ſeptem Attica mi- nora perficiunt ſex Babylonica talēta, & ediuerſo. Vt igitur ima talenta ſummis, & ſumma conferan- tur infimis, ſingulorum indicaturas texere operæ- precium eſt.

Talentum Atticum minus eſt vt ſex.

Talentum Babylonicum vt ſeptem.

Talentum Atticum maius vt octo.

Talentum Aegineticum vt decem.

Talentum Hebraicum minus vt duodecim.

Talentum Hebraicum maius, ab Ezechiele & Io- ſepho deſcriptum, vt vigintiquatuor.

Conferamus igitur duas talentorum claſſes, vi- delicet Babylonicorū cum Atticis minoribus. Hęc igitur prima eſt habitudo Babylonici ad Atticū mi nus, ſic quod Babylonicum ſuperat Atticum, ſicut ſeptenarius ſenarium numerum. Hinc ex regula da ta ſequitur quòd ſeptem Attica ſex Babylonica red dunt. Et hinc fit ſeptuaginta Attica minora, ſexa- ginta Babylonicis, & ſeptingenta ſexcentis, & ſe- ptem milia ſex millibus reſpondere. Porro de- cades centurias ac chiliades ex pręſcripto prioris re- gulæ hac arte adæquare poteris, quod ille numerus Atticorum, ſeu decuriatus, ſeu cēturiatus, ſeu etiam chiliadis nota inſignitus, implet Babylonicorum aceruum, vbi numeri Atticorum ad numerum Ba- bylonicorum ſeruatur proportio ſeſquiſexta, qua- lis eſt ſeptem ad ſex. Huius rei exemplum ſic ha- be. Decem Attica talenta cum ſemiſſe, nouem Ba- bylonica ex æquo comprehēdunt. Siquidem illius ad hunc numerum eſt proportio ſeſquiſexta. dena- rius enim cum ſemiſſe eneadem ſuperat parte ſexta

ipſius enneadis,quæ eſt vnitas cum ſemiſſe.

Nouenarius enim ſex vnitates habet, ſexque ſe-miſſes. Nunc autem quid clarius eſſe poteſt, quàm quod eadem ratione in cẽturiatis aceruis obſeruata centum quindecim talenta Attica minora ex æquo referant nonaginta Babylonica,pariq; diſcurſu centum quinquaginta Attica nongentorum Babylonicorum æſtimationem implent?

Vtraq; amuſſi progrediendum eſt ad collationẽ faciẽdam inter Atticũ maius, & duo inferiora talẽta,Babylonicũ ſcilicet & Atticũ minus.Cum enim Atticũ maius octonarij habeat indicaturã,Babylonicũ vero ſeptenarij, & Atticũ minus ſenarij: quid promptius colligi poteſt, q̃ quod octo Babylonica ſeptẽ Attica maiora reddũt,& octoginta Babylonicæ claſſis,ſeptuaginta ex Atticis craſſiorib⁹ cõplẽt? ſimiliq; progreſſu octoginta ſeptingentis, & octo millia ſeptem millibus correſpondent. Horum omniũ hęc vna ratio eſt.nam ſepties octo ſunt octies ſeptem. Ad prioris autẽ regulæ pręſcriptũ, vtriuſq; decadis claſſes cõferantur,ſeruata ratiõe ſeſquiſeptima,qualẽ habet octonarius ad ſeptenariũ. Sic fit vt duodecim Babylonica æquipolleãt decẽ Atticis maioribus cum ſemiſſe: quandoquidẽ illius numeri ad hũc ſeſquiſeptima ꝓportio locũ habet. Pari ratione centũ viginti Babylonica cõplẽt Attica maiora cẽtum & quinq;.Rurſumq; Babylonica mille ducẽta attica mille 500.reddũt.Cum aũt attici talẽti maioris ad minus ea ſit ꝓportio quę eſt octo ad ſex,nemini non perſpicuũ eſſe poteſt eam eſſe ſeſquitertiã,ac proinde octo minora ſex maiora efficiũt, & 80.reddũt ſexaginta, ſic & octingẽta ſexcẽta, & octo mil-

lia ſex millib⁹ correſpõdent. Quòd ſi vtriuſq; claſſis decurias cẽturiaſq; cõferre libebit, ex alio canone ſatis liquet, ꝙ cum duodecim ad nouẽ ſit proportio ſeſquitertia: ꝙ duodecim Attica minora, nouẽ maiora Attica talenta conſtituũt, & centum viginti nonaginta reddunt, pariterq; mille ducenta, nongenta craſſiora talenta complent.

Alio iam loco ſupereſt claſſem talentorũ ęgineticã cum aciebus conferre minorũ, quod facile fiet ad eam quam in alijs obſeruauimus amuſſim. Eſt enim ægineticũ talentum, ad Atticũ maius ſeſquiquartũ, ad Babylonicũ autẽ tripartiẽs ſeptimas, ad Atticũ vero minus quadripartiẽs ſextas. Quare ex repetito altero canone, decẽ attica maiora octo æginetica ex ęquo implẽt. Centũ vero octoginta & mille pficiũt octingenta. Ex alia itẽ regula aperte liquet quid de decuriatis cẽturiatiſq; talentorum aceruis, ſit aſſerẽdum. Pro Babylonicis vero talẽtis ad æginetica relatis illud primum conſtat, quod ſeptem æginetica decem Babylonica reddunt. nam decies ſeptuaginta & ſeptingenta idem ſunt. Quare centum Babylonica ſeptuaginta ægineticis, & mille ſeptingentis correſpondent.

Vulgaris autẽ Hebraici ad minora talenta facilis eſt cõparatio, cum ipſum ſit vt duodecim, Atticũ vero minus vt ſex, & ob eam cauſam duplam rationem habet ad illud. Quocirca duæ Attici decades vnam Hebraici conſtituunt. Duæ item centuriæ, duęq; eiuſdem chiliades Hebraici faciunt & centuriam & chiliadem vnam. Ad Babylonicam autem iſtud Hebraicum ſe habet vt duodecim ad ſeptem, hoc eſt in proportione quinquieſpartiẽte ſeptimas.

duodecim itaque Babylonica, ſeptem conſtituunt Hebraica. Porro cẽtum ac viginti, ſeptuaginta Hebraica, & mille ducenta Babylonica, ſeptuaginta Hebraica reddunt.

De Attico vero maiori, cuius indicatura eſt octo ad duodecim, ex ſupradictis perſpicuum eſt duodecim Attica, octo Hebraica complere: quemadmodũ centum viginti, octoginta & mille ducenta octingenta reddunt. Aegineticum autem indicaturæ eſt vt decem ad duodecim. Quare duodecim æginetica, decem Hebraica faciunt: pariq; progreſſu cẽtum viginti centenarium Hebraicorum reddunt. Mille quoque ac ducenta de æginenſi talentorum claſſe chiliadẽ Hebraicorum vulgariũ ex æquo perficiũt. Iam nihil eſt promptius q̃ nouiſſimi talenti Hebraici maioris ad reliqua expedire rationẽ. Eſt enim vt vigintiquatuor, quo fit vt quadruplũ ſit ad Atticum minus: ad Babylonicũ vero triplum, ac tripartiẽs ſeptimas. ad Atticũ maius triplã rationem habet. nam ter octo ſunt vigintiquatuor, ob eamq; rationem tria Attica Hebraicũ iſtud implent: triginta vero de Atticis decem Hebraica reddunt: trecenta autem cẽtum efficiũt, & tria millia Atticorũ chiliadẽ Hebraicorum conſtituũt. Aegineticum aũt ſe habet ad iſtud vt decẽ ad vigintiquatuor. quare vigintiquatuor æginetica decem Hebraica: & ducẽta quadraginta centum Hebraica: mille autẽ quadringẽta Hebraicorum millenarium cõplent. Similiq; ratione Babylonica vigintiquatuor, ſeptẽ Hebraica: ducẽta vero quadraginta, ſeptuaginta & bis mille quadraginta, Hebraica ſeptingenta perficiunt. Hebraicum autẽ maius cum ſit duplum ad minus,

apertior eſt calculus,q̃ vt in recēſenda proportione conferendiſq; numeris opus ſit immorari. De talē-to autem Syro in hac talentorum ratione pauca at-tingemus. Satis enim conſtat ipſum minas conti-nere. quindecim: hinc apparet quatuor ſyra talenta vnum Atticum minus perficere. Quocirca quadra-ginta decem Attica minora cōplent: quadraginta vero centum & quatuor milia chiliadem: eademq; ratione octo ſyra talenta Hebraicum vulgare mi-nus de integro perficiunt. Octoginta vero talenta Syra, decem talēta Hebraica æqua æſtimatione re-ferunt. Octoginta vero centenarium Hebraicorum cōprehendunt, & octo millia millenarium. Quo e-tiam fit vt vnum talētum Hebraicū maius in ſe cō-prehendat ſedecim ſyra talenta. decē vero Hebrai-ca maiora continent ſyra centū ſexaginta. Centum autem Hebraica cōplectuntur mille ſexcenta ſyra, & mille decem millia ſexcenta ſyra efficiunt. Hæc autem quę de talentorum inter ſe comparatione di-cta ſunt, viam facilem aperiunt ad conferendas in-ter ſe & Romanorum opes, & Perſicas Gazas, & Græcam ſupellectilem, & Hebræorum theſauros.

Proinde ſupereſt talenti Hebraici deſcribere aba-cum, vt ad eius calculum reliquorum talentorū acer-ui & eorum habitudines promptius referantur. Cę-terum ex his quæ in talentis dicta ſunt: facile deprē-henditur, numerum drachmarum in talento, quod ex minis conficitur Atticis, eſſe decuplum ad nume-rum æſtimatum coronatorum: quandoquidem mi-na Attica, centum drachmarum eſt, coronatorum vero decem. Quot igitur minas argenti habet talen-tum, toties in ſe recipit decem coronata, vtpote ta-

lentum ſyrum minarũ quindecim centũ quinqua-
ginta coronata habet. Atticũ minus ſexaginta mi-
narum ſexcentis coronatis æſtimandum eſt, Baby-
lonicum vero ſeptingentis, Atticum maius octin-
gentis. Deniq; ęgineticum mille penſandum eſt co
ronatis. Talētum vero Hebraicum vulgare minus
cũ duodecim millia drachmarum cõplectatur, mil
le ducenta coronata recipit, minas vero Atticas cen
tum viginti. Maius vero talentum, minarum & co-
ronatorum duplum numerum comprehendit.

ABACVS TALENTI MINARVM Hebraicarum argenti.

t Alentum cicar ſeu centenarius minarũ ar
gẽti Hebraicarũ valet libras turoñ. quater
mille ducẽtas, hoc eſt centies duas & qua-
draginta, ſeu vt dictũ eſt, coronata duo millia qua-
dringenta. De hoc talento habetur 3. Regũ 20.
Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima
tua pro anima eius: aut talentum argenti appẽdes.

Duo talenta minarũ argenti Hebraicarum valẽt
libras turonicas octies mille quadringentas, corona
ta vero quater mille octingenta. Hoc precio emit
Amri rex Iſrael montẽ Samariæ à Somer, & ædifi-
cauit eum. 3. Reg. 17. Hoc etiam pondere onuſtus
Giezi acceptis à Naaman duobus talẽtis, perpetuę
lepræ maculam contraxit. 4. Regum 5. Melius eſt
vt accipias duo talenta, & coegit eum: ligauitq; duo
talenta argenti in duobus ſaccis: & duplicata veſti-
menta impoſuit duobus pueris ſuis, qui & portaue

tunt coram eo. niſi forte credas ſyra fuiſſe talenta, quæ multo minora ſunt iſtis talentis Hebraicis, vt in Tomo de talentis videre eſt.

Quatuor talenta minarum Hebraicarum argenti valent myriadē librarū ſexies mille octingentas: ſcuta autem coronata nouem millia ſexcenta.

Octo talenta minarum Hebraicarum argenti valent tres myriades ter mille ſexcentas libras turonicas, ſcuta coronata nouendecim millia ducenta.

Decem talenta minarum argenti Hebraicarum valent quatuor myriades & bis mille libras turonicas, coronata vero vigintiquatuor millia. Hoc munere donatus eſt Thobias à rege Medorum, quam ſummam Gabello datam mutuo, aſpirante deo, comite angelo per manus filij ſui recepit.

Viginti talenta minarum argenti Hebraicarum valēt octo myriades, quater mille libras turonicas, ſeu coronata quadragintaocto millia.

Quadraginta talenta argenti minarum Hebraicarum valent cētum ſexagintaocto millia librarum turonicarum, coronata vero nonagintaſex millia.

Quinquaginta talenta argenti minarū Hebraicarum valent ducenta decem millia: hoc eſt vnam & viginti myriades librarum turonicarum, coronata vero centum viginti millia.

Centum talenta Hebraicarum minarū argenti, valent quadringenta viginti millia, hoc eſt duas & quadraginta myriades librarū turon. coronatorum vero ducēta quadraginta millia. Hoc loco admonemur de militari ſtipēdio viritī apud Hebręos olim diſtributo diſſerere. Qua de re ſcribitur 2. Paralipomenon 25. quod rex Amaſias mercede conduxit

de Iſrael centum millia robuſtorum centum talen-
tis argenti. Quocirca mille gregarijs militibus ta-
lentum vnum aſſignabatur, & cētum militibus de-
cem minæ. Quo fit vt decē milites vnam minā ſti-
pendij nomine reciperent, quā ſupra oſtendimus
valere coronata vigintiquatuor, libras vero turoni-
cas duas & quadraginta. huius ſummæ partitio in
decadem, reſoluitur in duo coronata, & ſolidos qua
tuordecim: ſeu libras turonicas quatuor, & ſolidos
totidem. Quod ſi libet minam in ſexaginta ſiclos
ſeu ſemuncias partiri, hoc eſt vncias triginta: ſin-
guli percipient ternas vncias, hoc eſt vigintiqua-
tuor. Hebræi vero ſuos menſes lunares vigintino-
uem & quandoque paucioribus diebus complent.
Quo fit vt niſi deeſſent drachmæ quatuor aut quin
que, ſingulis diebus drachma ſua reſponderet. Hoc
autem menſtruum eſſe ſtipendium, vel hinc patet:
nam minus eſt quàm vt credi debeat annuū, maius
vero quàm vt dicatur eſſe diurnū. noſtro ſeculo pro
menſe ex triginta diebus conſtituto viritim diſtri-
buuntur ſolidi centum & quinq;. Qua ratione die-
bus ſingulis ſua drachma reſpondet. Nonaginta e-
nim ſolidi pro diebus triginta, tres nummos red-
dūt. qui vero reſtāt quindecim de centū & quinq;
in triginta ſemiſſes reſoluuntur. *Sic* fit vt milita-
ris operę nomine dētur tres ſolidi cum ſemiſſe, quæ
eſt drachma. Vlpianus lege inter publica, de ver-
borum ſignificatione, in ſalarium militare decernit
drachmam in dies ſingulos. Hebræis vero quatuor
aut quinque drachmæ deficiunt de hoc numero ad
ſingulos dies menſis lunaris relato. Nunc ad re-
liqua.

Illud etiam ſcire oportet, quod de hac ſumma centum talentorum argenti ſcriptum eſt quarti Regum viceſimotertio ꝙ Pharao Nechao mulctam indixit terræ centum talentorum argenti,(quorum valorem ſupra deſcripſimus) & talenti auri, minarum videlicet Hebraicarum, quarum centenarius pendet libras duodenarias ducentas quinquaginta. Valet autē hoc talentum ex taxa antea mox deſignata, quinquagies mille quadringentas libras turonicas. Quod ſi duos numeros in vnū cōtuleris aceruū, inuenies Hebræos Pharaoni numeraſſe in argento & auro annuatim quadringēta ſeptuaginta millia, ſeu quadragintaſeptem myriades librarū turonicarum cum libris quadringētis.

Trecenta talenta argenti minarum Hebraicarū valent librarum turonicarum millionem cum ducentis ſexaginta millibus, coronatorū vero ſeptingenta viginti millia.

Tulit hanc mulctam argenti Ezechias ſub Sēnacherib Rege Aſſyriorum vnà cū triginta auri talentis, quarti Regum decimooctauo, ſicq; in vniuerſum mulctatus eſt duobus millionibus librarū turonicarum vnà cum ſeptingentis ſeptuaginta duobus millibus. Coronatorum vero ſumma in vnum collecta aſcendit ad numerum millies mille quadringentorum quinquagintaſeptem milliū coronatorum, vna cum centum coronatis. Eo autē quòd trecenta talenta argenti, ad triginta auri talēta numero, rationem habent decuplam, colligi poteſt auri ad argentum rationem fuiſſe decuplam: quam tamē ex ſupradictis ſtatuimus duodecuplā.

Quingenta talenta argenti minarum Hebrai-

carum valent duos milliones, & centum millia librarum, hoc eſt ducentas decem myriades, coronatorum vero millionẽ cum ducentis millibus, ſeu centum viginti myriades.

Mille talenta minarum argenti Hebraicarum, quo ſcilicet precio filij Ammon conduxerunt ſibi ſatellitium ſeu militarem exercitum de Meſopotamia Syria Maacha & Soba, vt reſiſterẽt Ioab & militiæ Dauid ſuis ceruicibus imminenti ob violatum ius gentium, & indigne receptam legationem, atque etiam contumelioſe tractatam, vt habetur primi Paralipomenon decimonono, valent quatuor milliones ducenta millia librarum turonicarum, ſeu quadringentas viginti myriades, coronatorum vero duos milliones, & millia quadringenta, ſeu ducentas quadraginta myriades. Qua de re ſcriptum eſt quarti Regum decimoquinto, Dabat Manahen Phul mille talenta argenti vt eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum eius.

Septem millia talentorum, minarum argenti Hebraicarum Dauidicum legatum ad ornãda interiora templi, præter auri quantitatem ſuo loco in numero redigendam, vt ſcribitur primi Paralipomenõ vigeſimonono, valẽt vigintinouem milliones quadringẽta millia librarum turonicarum, ſeu bis mille nongentas quadraginta myriades, milliones vero coronatorum ſexdecim cũ octingẽtis millibus, ſeu myriades mille ſexcẽtas octoginta.

Decem millia, ſeu myrias talentorum, minarũ argenti Hebraicarum, quam proceres tribuni filiorum Iſrael obtulerunt in ædificium templi Domino, vt interim taccam de auri immenſo ponde-

re ſuo loco declarando, vt legitur primi Paralipo=menon vigeſimonono, & Matthęi decimooctauo Oblatus eſt vnus qui debebat decem millia talen=ta, recenſetur etiam hic numerus Heſter tertio, de=cem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuę. vbi de talentis argenti mentio eſt iuxta græcã editionem. valet ergo hæc myrias talentorum qua dragintaduos milliones librarum turonicarũ, ſeu quater mille ducentas myriades, coronatorum au=tem vigintiquatuor milliones, ſeu bis mille qua=dringentas myriades.

Ioſephus autem pro centum millibus quadra=ginta millia pecuniarum talenta reponit. quod ſi verum eſſet, talentum minarum lõge differret a ta lento pecuniarum. ſed vide potius ne mendoſus ſit codex. nam de mina attica nihil eſt quod ſuſpi ceris. Siquidem tempore Ahaſueri nondum pro=dierat regnum Græcorum, & author hiſtorię, ſi=ue ſit Mardocheus, ſiue illius ſeculi ſacerdos pręci=puus, nã de ea re vacillant authores, quiſquis tãdẽ fuerit, Hebręus erat, nec Gręcorũ, ſed Perſarum le gib⁹ viuebat, apud quos nulla minę atticę erat mẽ=tio. Pręſtat igiť de mina Hebraica quę dicta ſunt intelligere, q̃ de attica, niſi forte aliquis cõtẽdat ta lenta illa fuiſſe Babylonica, qđ neq; aſſerere neq; õnino inficiari apud me ſtatui. Tũc aũt ei⁹ valor exprimetur, cũ de abaco Babylonico tractabitur.

Centum millia talentorum argenti ſeu decem myriades minarum Hebraicarum valent quadrin gẽtos viginti milliones librarum turonicarum: co=ronatorum vero ducentos quadraginta milliones, myriadum vero vigintiquatuor millia.

Mille millia alias decies centena millia ſine centum myriades talentorum argenti minarum Hebraicarum valent quater mille ducentos milliones librarum turonicarum, coronatorum vero milliones bis mille quadringentos, hoc eſt ducenta quadraginta millia myriadum. Hunc ingentem argẽteę ſupellectilis aceruum vnà cum talentis auri centũ millibus, de quibus ſuo loco dicetur, nouiſſimis diebus ſuis ad pios vſus reliquit Rex omnium Regum religione & pacis belliq; artibus clariſſimus Dauid Salomoni filio ad templũ Domino extruendum, primi Paralipomenon vigeſimoſecundo, præter incogitabilem ferri ac æris aceruum. Quã Regiam magnificentiam ſi cum omnium Regũ illius ętatis gazis opibuſq; conferas, inuenies hanc inter alias tantum caput extuliſſe, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi ſuas erigere criſtas.

Vt autẽ omnia inter ſe collata apertius intelligãtur, operæprecium eſt de abaco talentorum auri diſſerere, minis atticis, & eorum talentis in ordinẽ ſuo loco redactis.

Talentum minarum Hebraicarum auri valet quinq; myriades cum quadringentis, ſeu quinquagies mille quadringentas libras turonicas, coronata vero vigintiquatuor millia quingenta ſeptuaginta vnum, ſolidos quindecim.

Duo talenta minarum auri Hebraicarum valẽt decem myriades, ſeu centies mille octingentas libras turonicas, coronata quadragintanouem millia, centum quadragintaduo, ſolidos triginta.

Quatuor talenta minarum auri Hebraicarum valent viginti myriades, & mille ſexcentas libras

turonicas, coronata vero nonagintaocto millia, ducenta octogintatria, ſolidos vigintiquinque.

Octo talenta minarum auri Hebraicarum valent myriades quadraginta, ter mille ducentas libras turonicas, coronata centum nonagintaſex millia, quingenta ſexagintaſeptē, ſolidos quindecim.

Decem talenta auri minarum Hebraicarū valent quinquaginta myriades cum chiliadibus quatuor librarū turonicarum, coronata ducenta quadragintaquinque millia ſeptingenta, ſolidos decem.

Inuge ſimul in vnum duo talenta cum octo talentis, ex abaco, & inuenies verum eſſe quod dicitur. Hac arte ſimilia proſequere, ſi citra negotium ſtatim adſequi velis numerorum collectorum rationem. nam in aliquibus additione, in alijs multiplicatione opus eſt.

Viginti talenta auri minarum Hebraicarum valent millies mille, ſeu centum myriades, ſiue decies centena millia cum octo millibus librarum turonicarum, quadringenta vnum & nonaginta millia quadringenta coronatorum, ſolidos viginti.

Triginta talenta auri minarum Hebraicarum valent librarum millionem cum quingentis duodecim millibus & ſolidis decem, coronatorum vero ſeptingenta trigintaſeptem millia adiectis centum coronatis. Hanc auri mulctam impoſuit Sennacherib Ezechię Regi Iuda vnà cum trecentis talentis argenti, quarti Regum decimooctauo.

Quadraginta talenta minarum auri Hebraicarum valent duos milliones, ſeu ducētas myriades aut vigeſies centena millia cum ſedecim millibus librarum turonicarum, coronata nongenta octo-

gintaduo millia, vnũ & octoginta ſolidos quinq;.

Quinquaginta talenta auri minarum Hebraicarum valent duos milliones quingentaviginti millia librarum turonicarum, coronatorum millionẽ hoc eſt cẽtum myriades cum ducentis vigintiocto millibus, adiectis vno & quinquaginta coronatis & ſolidis quindecim.

Centum talenta auri minarum Hebraicarũ valent quinq; milliones, quatuor myriades librarũ turonicarum, coronatorum duos milliones quadringenta quinquagintaſeptem millia adiectis duob⁹ coronatis, & triginta ſolidis. Quibus ita deductis facile eſt in ordinẽ redigere numeros & valores talentorũ auri, quorum paſſim ſcriptura meminit.

Centum viginti talenta auri minarum Hebraicarum quæ Regina Saba detulit ad Regem Salomonem, tertij Regum decimo, Ioſephus tantum viginti talenta reponit, & minus recte, niſi mẽdoſus eſt codex. Valent itaq; ſex milliones quadragintaocto millia librarum turonicarum, coronatorum vero duos milliones, nongenta quadragintaocto milia, quadringenta & tria cum ſolidis quindecim.

Ducenta talenta auri minarum Hebraicarum valent decẽ milliones, octoginta millia librarum turonicarũ, coronatorum vero quatuor milliones nongenta quatuordecim millia quinq; cum vigintiquinq; ſolidis.

Quadringenta talenta auri minarum Hebraicarum valent viginti milliones centum ſexaginta millia, ſeu ſedecim myriades librarum turonicarum, coronatorum nouem milliones nongenta

vigintiocto millia vndecim, cũ quindecim ſolidis.

Quadringenta viginti talenta auri minarum Hebraicarum delata ex Ophir, quam terram Ioſephus Indiam appellat, hinc aurum Ophirizum vulgo Obrizum appellatum eſt, valent vnum & viginti milliones, centum ſexagintaocto millia librarum turonicarum, coronatorũ decem milliones trecenta nouendecim millia, quadringenta duodecim. Hãc claſſem quã mittebat Salomõ in Aſiongaber, mihi referre vidẽtur nauigationes hui⁹ noſtri ſeculi, qb⁹ itur Calicutiũ multũ vltra ĩſulas ſeu Madere, ſeu Fortunatas, & quãdoq; trãſit vſq; ad antarcticũ. Non eſt igitur noua hęc nauigatio, ſed multis ãtea ſeculis adinuẽta. Textus ſic habet tertij Regum 9. Claſſem fecit Rex Salomõ in Aſiongaber, q̃ eſt iuxta Ahilã in littore maris Rubri in terra Idumeę, quã Aylath ſeu Veronicẽ appellãt, diſtatq; a petra deſerti milliaribus decẽ. & ſequitur, Miſitq; Hirã in claſſe illa ſeruos ſuos viros nauticos & gnaros maris cũ ſeruis Salomonis: qui cũ veniſſent ex Ophir, ſumptũ ĩde aurũ quadringẽtorũ viginti talẽtorũ detulerũt ad Regẽ Salomonem. verũ hic numer⁹ ſuppletur in libro Paralipomenõ, qui cũ ſit liber relictorũ, ſupplet omiſſa, & derelicta reponit. proĩde huic ſummę adiũgit talẽta 30. Sic eñ dicit 2. Paralipomenõ octauo, Tulerũt inde quadringẽta quinquaginta talẽta auri, & attulerunt ad Regẽ Salomonẽ. niſi forte intelligas ſuperiorẽ numerum priore nauigatione allatum, & poſteriorẽ altera. Male ergo Ioſeph⁹ habet niſi vitio interpretis aut librarij fuerit vitiatus, qui ſolum quadringenta talenta reponit. Adde

quod habetur ſecūdi Paralipomenō nono. Argētū in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidem naues Regis ibant in Tharſis cum ſeruis Hyram ſemel in annis tribus, & deferebāt inde aurum & argentū, ebur, ſimias & pauones. Nec eſt cur aliquis miretur tantam fuiſſe illis ſeculis auri argentiq́ copiam, ita vt pene omnem numerum ſuperare videatur. neq́ enim in numero, ſed pondere commercia fiebāt. Quid ergo mirum, ſi grauia pondere comprehendantur, quorum partes minutiſſimę vt ſunt drachmæ, & ſemidrachmæ, nulla numeratione claudantur? Aureum enim illud ſeculum per pondera & talenta loquebatur, nos autem minutatim omnia proſequentes, numerare pecuniam neceſſe eſt, quā illis appendere ſatis erat. Huc accedit quod Ioſephus ait libro octauo, Nō enim aurū aut argentum aut vendebatur, aut embatur, ſed multę fuere naues quas Rex in mari Tharſis cōſtituit, vt interiora gentium penetrarent, & comparatum aurum argentumq́ Regi deferrent, necnon elephantes & ſimias. Idemq́ ait, Argenti tantam multitudinem fecit Rex in Hieroſolymis abundare, quanta erat & lapidum. Alludit Ioſephus ad id quod ſcriptum eſt primi Paralipomenon ſecundo, Tribuit Rex argentum & aurum in Hieruſalem quaſi lapides & cedros & ſycomoros. Nō eſt igitur hyperbole, neq́ vlla ex parte a veritate receditur, dum tanta auri & argenti deſcribitur copia: tametſi drachmarū aut nūmulorū immenſus ſit aceruus, perinde ac ſi quis noſtro ſeculo exiſtimaret talēta plūbi aut æris aut ferri in numerum non poſſe redigi, eo quod drachmarum aut ferri aut æris nu-

merus deprehendi non poſſit.

Quingenta talenta auri minarum Hebraicarũ valẽt vigintiquinq; milliones ducẽta millia librarum turonicarũ, coronatorũ vndecim milliones, nongenta octogintaquinq; millia quatuordecim coronata cum decem ſolidis.

Sexcenta ſexagintaſex talenta auri, quę ad pondus non ad numerum adferebantur Salomoni per annos ſingulos, exceptis vectigalibus, quibus perſoluendis erant obnoxij negociatores ſcruta vendẽtes, hoc eſt minutulas merces, inſuper & Reges Arabum, & duces nationũ, his inquã exceptis, annuo cenſu & prouentu Salomõ ſuo fiſco adiungebat ſummam quam diximus, adeo vt magis põderaretur aurũ graue, q̃ leuis pecunia numeraretur. Nam ſeculum illud opulentius erat quàm vt ad numerum nummos reciperet, prȩſertum vbi de principũ prouentu agebatur. Et, quod ſeculi illius opulentiã magis declarat, ſicli apud priuatos ad numerum paſſim recipiebantur, cum tamen ſiclus aureus valeret ducatos quatuor, argenteus vero ſolidos quatuordecim. nos autẽ lõge minori nomiſmate vti cogit auri argentiq; inopia. Quinetiam illud mihi vide, quantum obolus illius ȩtatis, noſtri ſeculi obolum ſuperet. Hȩc omnia idcirco dixerim, nequis miretur qui aut legit aut audit illius temporis auri aut argenti noſtris ſeculis inauditam congeriem: quam mirari deſinet, ſi conſiderauerit etiã illam, etſi non exteris nationibus, certe Hebrȩis fuiſſe aureã, noſtram vero minus quàm ferream. Illa metallis omnibus abundabat. Hæc omnium patitur penuriam. Apud eos ferme omnia ponde-

re pmutabantur. Apud nos rerum minutiſſima-rum commercia exercentur. Vnde & qui ſuis inſignibus affigere ſolent pondo auri aut argenti gallice Bezans, hoc indicio ſignificare volunt ſuæ domus ſuorumve opulentiam, vt quibus nō vacet aurum argentumq; numerare præ nimia abundantia, quaſi ſignificare velint ſe ſuarum rerum pondus nō noſſe, nō item numerum, vtpote quæ nulla diſcretionis numeratione comprehendi poſſent.

Vt autem ad rem redeamus, ſexcenta ſexaginta ſex illa talenta auri valent trigintatres milliones quingenta ſexagintaſex millia librarum turonicarum cum quadringentis, coronatorum vero ſedecim milliones quinquagintatria millia centum nonagintaquinq;.

Quæ aperte demonſtrant verum eſſe quod in eo capite ſcribitur. Magnificatus eſt Rex Salomon ſuper omnes Reges terræ diuitijs & ſapientia. Nec enim fieri poterat vt ille non eſſet ditiſſimus, qui ſuis miniſtris, ſeu militibus annonam tantum & alimenta præberet, & ex omni parte auri argentique pondera grauiſſima abunde reciperet, cuique ob victorias paternas immenſum auri argentique pondus reſeruatum foret, adeo vt ſcriptum legamus Dauid reſeruaſſe Salomoni filio ſuo præter materias ferri æris lapidum & lignorum, in impenſas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum. æris vero & ferri non erat pondus, vincebatur enim numerus multitudinē. Quæ fe-

re ad verbum dicuntur primi Paralipomenon viceſimoſecundo. Et hoc dicit Dauid ſe feciſſe in paupertatula ſua. Cum igitur penſiones auri aut modicæ aut nullę erogarentur in milites aut miniſtros, immenſę vero vndecunque reciperentur, & ſpolia ampliſſima ex omni parte quęſita reſeruata forent, nō poterat princeps, cui talia ineſſent, non excedere ſua opulentia omnes ſui ſeculi principes: quod & ſcriptura non tacuit, & Ioſephus aſſertione quin & probatione confirmauit, qui ait, multo tempore poſt euerſam Hieruſalem ex loculis ſepulchri Dauid eruta fuiſſe ab Hircano & Herode ingentia auri argentique pondera. Ait enim Hircanum aperto loculo ſepulchri Dauid eduxiſſe tria millia talentorum, Herodem quoque ex alio loculo plurimā, nec facile numerabilē pecuniā exhauſiſſe. hoc aſſerit Ioſephus libro ſeptimo antiquitatum, capite vltimo. Et ſuper hæc omnia obtulit Dauid tria millia talentorum auri de auro Ophir, alias Obrizo ſeu Ophirizo. Sed & ſeptē millia talentorum argenti probatiſſimi & electiſſimi ad ornatum ędis interioris, in laminas videlicet quibus interiora templi auro argento ve ſolido tegerentur, aut certe linirentur, eliquato. Huius calculi ratio facile habetur ex multiplicatione numerorum per minas & talenta ſeſe dupla proportione excedentiū. Pręterea coronatorū calculū confirmat & approbat porportio numeri librarū turonenſiū ad numerum coronatorum, ſeu octaua numeri librarū turonicarū. Sic calculus ali⁹ alium demonſtrat. Iam ad chiliades progrediendum eſt,

vt ſumma numeratio habeatur totius dauidicæ ac Salomonis opulentiæ, tandemq́ꝫ pſpicua luce appareat opes Hebræorũ longo ſuperaſſe interuallo omnes omnium qui pręfuerunt, quiq́ꝫ ſequuti ſunt aut Regum aut imperatorum theſauros, vt non auctoritate ſolum ſcripturę, imo & Ethnicorũ ipſorum placitis veriſſimo verius eſſe conſtet, calculo etiam ad aſſem ſubducto, id quod ſcriptũ eſt, Magnificatus eſt Rex Salomon vehementer ſuper omnes Reges terræ diuitijs & ſapientia.

Mille talenta auri minarum Hebraicarum valent quinquaginta milliones & quadringenta millia librarum turonicarum, Coronatorum vero vigintitres milliones, nongenta ſeptuaginta millia, & vigintiocto coronata cum ſolidis viginti.

Tria millia talentorum auri minarum Hebraicarum Dauidicę magnificentię munere deſtinata ad deauranda interiora Templi, vt ſcribitur primi Paralipomenon vegeſimonono, valent centum quinquaginta vnum milliones, ducentaque millia librarum turonicarum, coronatorum vero ſeptuaginta vnum milliones, octingenta decem millia, & octogintaquinque coronata cum ſolidis quinque & viginti.

Quinque millia talentorum auri minarum Hebraicarum quæ principes & proceres Iſrael obtulerunt ad ædificationem Templi complendam, primi Paralipomenon vigeſimonono, valent ducentos quinquagintaduos milliones, centumque millia librarum turonicarum, coronatorum vero centum nouemdecim milliones, ſeptingenta quinquaginta millia, & amplius centum quadragin-

taduo coronata cum ſolidis triginta. Quod autem eo ipſo loco legitur oblata fuiſſe æris talenta decem & octo millia, ferri quoque centum millio, huius immenſi pene ponderis æſtimationem colligem⁹ paulo plus minuſve in ſingulas aut æris aut ferri libras ſolido deſignato. Cum enim mina Hebraica duas libras ac ſemiſſem contineat, ac centum libris ex prius conuento reſpondeant centum ſolidi, ſeu quinq; libræ turonicę, primum ſtatuemus quingēta nonaginta millia librarum turonicarum: quo numero duplicato euadent mille centum octoginta millia librarum: cui aceruo adiungenda eſt medietas prioris numeri. nam mina cōtinet duas libras & ſemiſſem, & inde colliges ducenta nonagintaquinque millia. Sicque ſumma numeratione euadet pro totius æris ac ferri æſtimatione, valor vnius millionis quadringentarum ſeptuagintaquinque millium librarum turonicarum: quæ ad hūc numerum redacta, aliqua ex parte augent omnium Regum ſuo tempore ditiſſimi Salomonis opes, quæ etiam in hac æris ferrique materia hunc calculum longe ſuperabāt: cum ſcriptum legamus neque æris neque ferri pondus comprehendi poſſe, æſtimationemve aut numerum. Iam pergamus ad reliqua auri enumeranda talenta.

Decem millia, ſeu myrias talentorum auri minarum Hebraicarum valent quingentos quatuor milliones ac ducenta millia librarum turonicarū, coronata vero ducentos trigintanouem milliones & quinquaginta millia, ſuper hæc ducenta octogintaquinque coronata cum vigintiquinque ſo-

lidis.

Triginta millia talentorum auri minarum Hebraicarum valent mille quingentos duodecim milliones, ac ſexcenta millia librarum turonicarum, coronatorum ducentos nonagintaocto milliones, & quinque millia vnà cum octingentis quinquagintaſeptem coronatis, ſolidiſque viginti.

Quinquaginta millia talentorum auri minarū Hebraicarum valent bis mille quingentos vnum & viginti milliones librarum turonicarum, coronatorum vero ſeptingentos octogintaſeptem milliones vnum & quingenta millia quadringenta viginti nouem coronata.

Octoginta millia talentorum auri minarum Hebraicarum valent quater mille tres ac triginta milliones, milliaq; ſexcenta librarum turonicarum, coronatorum vero mille octogintaſex milliones & duo millia inſuper ducenta octogintaſeptem coronata cum ſolidis quindecim.

Centum millia talentorum auri minarum Hebraicarum aucto ad duplum numero quinquaginta millium talẽtorum, valent quinquies mille quadragintaduos milliones librarum turonicarum, coronatorum vero mille quingentos ſeptuagintaquinq; milliones cum duobus millibus & octingẽtis quinquagintaocto coronatis. Hunc auri ingentem aceruum cum argenti ſupra numerata æſtimataque talentorum multitudine impendendum reliquit Dauid in vſum templi vnà cum incredibili æris ferrique pondere. Quo certe facinore ſuam poſteritati magnificentiam declarauit, quam ceteri Reges mirari quidem poſſint omnes, aſſequi ve

ro nemo. id autem ſingula numerando, ſuæ magnificentiæ opus liquebit apertius.

Decies centena millia talentorum auri ſeu centum myriades millionem auri Hebraicum reddunt: quæ cum priorem æſtimationem decade auctam compleant, valent quindecim millia millionum coronatorum vnà cum ſeptingentis quinquaginta millionibus.

Quando itaq; ſemel a nobis decretũ eſt Hebraicarum illius ætatis opum, cum cæterorum Regum theſauris opulentiaq; conferre, in cumulum redigendę veniunt omnes de quibus ex ſcripturis certa colligi poſſunt indicia huius theſauri particulæ, ita vt Salomonis opes vnà cum Dauidicis annumerentur, id quod factum curabimus ordine tripartito. In primis talentorum auri deſcribetur Abacus. Deinde numerata etiam in ſcriptura argenti talenta ſingulatim reponentur. Tertio autem loco reliqua quę in illius bonis erãt, craſſa quadam æſtimatione talentorum numero ſuo etiam loco reponēda explicabuntur. Quę omnia ſumma tandem numeratione collecta, Sardanapali opibus quem Regum omnium ditiſſimũ fabulantur hiſtoriæ ethnicę, plane conferentur, ita vt ipſo etiam ſenſu communi facile quis agnoſcat Salomonem Regem dauidicis opibus adiutum auctumq; vehementer, Reges omnes, & qui pręceſſerunt, quiq; ſequuti ſnnt, excelluiſſe diuitijs & ſapienti». Eſto igitur hic primus Abacus talentorũ auri in ſcripturis numeratorum.

PRIMI ORDINIS ABACVS.

Centum millia talentorum auri Hebraicorum pars Dauidici legati adſtructuram templi per‐ficiendam, primi Paralipomenon vigeſimoſe‐cundo.

Tria millia talentorũ de auro Ophir ad deaurã‐dos parietes templi, primi Paralipomenon vige‐ſimonono.

Quinque millia auri talenta cum decem mil‐libus ſolidorum, qui cum ſiclis æquipolleant, & ſexaginta ſicli minam reddant Hebraicam, ſi recte calculum ſubduxeris, reperies ſexcentos ſi‐clos, decem minas Hebraicas reddere. Centum enim viginti ſicli duas minas efficiunt, & ducen‐ti quadragintaquatuor minas reddunt, quadrin‐genti vero octogintaocto minas implent, quibus additis centum viginti ſiclis, decem minarum nu‐merum perficies ex ſiclis ſexcentis. Hac demõſtra tione quid clarius dici poteſt? Cũ igitur ſexcenti ſi‐cli decẽ minas faciãt, ſex ſiclorũ millia, cẽtũ minas hoc eſt talentũ Hebraicũ reddũt, & nouẽ millia ta lentũ cũ ſemiſſe, mille autẽ ſuperãtes ſicli octo mi‐nas cũ ſiclis quadraginta ex æquo implẽt. Erit igi‐tur hæc numeratio quinque milliũ auri talentorũ, & talẽti vnius cum ſemiſſe, vnà cũ minis octo, & ſi‐clis quadraginta. 1. Paralipomenon 29. Aurum hic deſcribimus, argẽti talenta, ærisque æſtimationẽ, ſuis locis declaraturi quæ tribuni, centuriones, princi‐peſque poſſeſſionum regis dederunt in opera do‐mus dei.

Tria millia talentorum ab Hircano in loculis ſepulchri Dauid longo poſt tempore inuentorum, authore Ioſepho 7. antiquitatum nouiſſimo capite.

Totidem talentorū millia, quod quidē non aſſero, craſſa tantum coniectura id colligens, lectorem ſuæ libertati relinquo, quæ ab Herode inuenta fuiſſe traduntur à Ioſepho, non quod idem Ioſephus hunc numerum tradat, qui nihil in numerato reliquit de huius theſauri talētis. Verum demus exempli gratia, hunc theſaurum ei qui ab Hircano inuentus eſt, æqualem fuiſſe.

Ex Salomone autem relata in numerum talenta ſubſcribenda veniunt hoc loco.

In primis munus à regina Saba oblatum, centum viginti talenta auri. 3. Regum 10. capite. Deinde hoc loco connumerabuntur ducenta ſcuta de auro puriſſimo, in quorum laminas ſexcēti auri ſicli ſigillatim diſtributi ſunt. Erant præterea trecentæ peltæ ex auro probato, quas veſtiebant ſingulas minæ auri trecentæ. Sunt enim minę peltarum trecenties trecentæ, hoc eſt nonaginta millia minarū quæ faciunt talenta nongenta. Ducenta vero ſcuta ſexcentis aureis ſiclis laminatim tecta, centum viginti ſiclorum millia cum octingentis reddunt. Quū igitur ſicli ſexaginta minā Hebraicam conſtituāt, neceſſe eſt decies ſexaginta ſiclos, hoc eſt ſexcentos, decem minas efficere. Quo fit vt ducenta ſcuta, duo millia talentorum auri ex æquo conſtituant. hinc ergo prodibunt in ſcutis & peltis duo millia nongenta auri talenta, tertij Regum decimo.

Enumeranda poſt hæc ſexcenta ſexagintaſex auri talenta annuo prouentu ad Salomonem redeuntia.2.Paralipomenon 9. Quum autem Salomō regnauerit annis quadraginta, numerus ille quadragenario auctus, multitudinē efficit vtiq; admiratione dignā, non autem vſq; adeo incredibilē, vt fideli pectori vel leui quidē momento negotiū exhibere poſſit. Prodibit igitur numerus vigintiſex millium ſexcentorum quadraginta talentorum auri. hæc eſt ſumma quadragenarij prouētus toto regni Salomonis tēpore, exceptis muneribus legatorū diuerſarū prouinciarū, vectigaliumq; à negotiatoribus prodeuntiū, ac prouentu regū Arabiæ atq; Satraparū. & de his quidē ſuo loco dicetur. Aurum aliud nauigio deferebatur ad Salomonē ductu atq; auſpicijs regis Hirā tertio quoq; anno, vti ſcribitur 2. Parali. 9. Numerus autē talētorum deſcribitur 3. Reg. 10. Venerunt in Ophir, tuleruntq; inde aurū quadringenta viginti talenta. Qui numerus minimo calculo multiplicandus eſt, augēduſq; ad quinquuplum. Sunt enim qui dicant non niſi poſt expletos viginti annos ab ædificata domo domini, miſſum fuiſſe in Orphir cum ducibus ſuis. Reſtarent itaq; anni viginti regni Salomonis, ſi non auferendi forēt anni quatuor: quandoquidē anno quarto ſui regni cœpit ædificare. Reſtant igitur à vigeſimoquarto regni Salomonis vſq; dum finē ipſe viuendi atq; adeo regnandi fecit, anni ſedecim. Sic igitur reſtāt quinque annorum triades. lege nonum caput tertij Regum. Quum itaque quadringenta & viginti talenta, ſi quinquies multiplicentur, efficiant numerum bis mille centum talentorum, ſequens eſt, vt ab in-

choata nauigatione talenta totidem in bonis Salomon habuiſſe credatur, quod etiam facit ad diuitiarum ſuarum augmentum. Quod ſi malis hanc nauigationem tum primum natam commercio cum Hyram inito, vnà cum exordio ſui regni multiplicanda erunt quadringenta viginti talenta numero tredenario. ternarius enim tredecies auctus, vndequadraginta reddit. Emerget itaq; numerus talẽtorum quinq; millium quadringentorum ſexaginta, atq; id quidem ſumma numeratione.

Addamus & thronum de ebore grãdem veſtitũ auro fuluo nimis, cui operi vix minus triginta millibus talẽtorum attribui poteſt, quũ ad interiora tẽpli ſumma tantũ deauranda facie, ſeptẽ millia impenſa legantur. Quare ex hac primi ordinis talentorũ numeratione ſumma hęc ex ſingulis colligenda venit, vt ſit iſta vno aceruo collecta numeratio. Centum ſeptuagintanouem millia talentorum auri, & inſuper centum viginti vnum talenta, minæ Hebraicæ octo & quinquaginta, ſicli vero quadraginta. Verum cum non omnia quę in bonis Salomonis erant, ſigillatim in calculum redacta ſint, leuandi oneris gratia, vniuerſæ auri ſummæ tribuemus ducenta millia talentorum Hebraicorum. Iam illud ſcire conueniet, quod talentum Hebraicum, Syrum ſedecupla proportione continet. Eſt enim quadruplum ad Atticum minus, vt vigintiquatuor ad ſex. Atticum vero Syro talento eſt quadruplum, vt ſex ad triadis ſemiſſem. Eſt ergo vigintiquatuor ad tria proportio octupla. nam ter octo ſunt vigintiquatuor. Si igitur triadem partiaris in duas medietates, ſupereſt vnum cum dimi

dio, quæ quidem medietas octupli rationem habet ſubſedecuplã. Eſt igitur ſummum talentum Hebraicũ ſyro maius in ſedecuplo: quo fit vt vnus millio talẽtorum Hebraicorũ, ſedecim milliones ſyrorum reddat. Medietas aũt millionis octo milliones efficit Syrorum talentorum. Quarta vero quatuor, & octaua pars duos milliones reddit. Eſt autẽ octaua pars millionis centum vigintiquinq; millia. quo fit vt ſexcenta vigintiquinq; millia talentorum Hebraicorum decem milliones Syrorũ ex æquo perficiant. Sufficiũt ergo ad adæquandum aureum Sardanapali theſaurum, talẽtorum Hebraicorum ſexcenta vigintiquinq; millia. nam theſaurus Sardanapali decẽ millionibus comprehẽditur. Quod igitur ſupereſt auri ad eum numerũ quem taxauimus ſupplendum, facile ſarcietur atq; implebitur, primum ex ſupellectili familiari à patre Salomoni relicta, deinde ex donarijs principum. nam plurimum auri ea cauſa Salomoni toto ſui regni tempore prouenire ſolebat. Itemque ex vaſorum multitudine aureorum regnãte Salomone adaucta. Id enim liquet ex 3. Regum 10. Omnia vaſa de quibus bibebat rex Salomon, erant aurea, & tota ſupellex domus ſaltus Libani de auro puriſſimo, & non erat argentum: quia non fuit alicuius precij. Hęc igitur in vnũ collecta, quàm facillimum eſt implere numerum preciumve ſexcentorum vigintiquinq; millium talentorum hebraicorum: quę quidem ęquare docuimus decem Syrorum talẽtorum milliones, quos Cteſias author Ethnicus Aſſyrij Sardanapali auream gazã implere aſſeuerat. Nõ ergo iam incredibile eſt, immo cognitu facillimum, ſenſuiq; etiam communi

obuium, prompto ac parato calculo adſequi, Salo-monem Hebræum regem, Aſſyrium Sardanapa-lum auri copia inſigniter ſuperaſſe. Vt enim nunc dicam, quaſi antea nihil egerim, aut Cteſię authori Ethnico Aſſyriarũ opum numerũ deſcribẽti credi-tur, aut non. *Si* creditur Ethnico, cur non magis ſcri pturæ auctoritati ſacroſanctæ? *Si* vero illi non cre-ditur de ſe ſuiſq; loquenti, quid iam ſupereſt niſi id fateri, quod ſcriptum legimus, *S*alomonem ſuperaſ ſe omnes omnium regnorum principes diuitijs & ſapientia? Pręſertim cum legatur tãtam fuiſſe abun dantiam auri in Hieruſalem, quãtam & lapidum, cedroſq; illic fuiſſe in copia quaſi ſycomoros. Id au tem nuſquam de quauis aut ciuitate aut prouincia legitur, aut re etiam publica ſeu imperio. Iam quis neget copiam lapidum, multos etiam milliones ta-lentorum pondere æquare potuiſſe? At iam docui-mus non eſſe opus vno millione in Hebraicis talen tis ad ſuperandum totum *S*ardanapali theſaurum, cum ille hunc ſuperet etiam pluſquam in ſeſquial-tero. Ad reliqua igitur pergendum eſt. Iam ſecun do loco enumeranda veniunt talenta Hebraica ar-genti relicta in numerato, ex ſcripturis, veterumq; authorum hiſtorijs.

ABACVS TALENTORVM ARGENTI Hebraici ſecundi ordinis ſparſim è ſcripturis cumulatus.

c Entum myriades talentorum argẽti He-braicorum, ſeu decies centena millia, hoc eſt millies mille, magnificentiſſimum ac

vere regium in vſum templi Dauidis legatum, vnà cum auro ſupra deſcripto, 1. Paralipomenon 22.

Septem millia talentorum argenti Hebraicorũ ad linienda interiora tẽpli prominentia ſeu anaglypha à Dauide rege in eum vſum relicta.

Decem millia talẽtorum argenti Hebraicorum ex ſpontanea oblatione procerum ac magnatum in tribubus Iſrael, eodem capite libri eiuſdem, & hæc quidem ex Dauidico penu ſuorumve coætaneorum principum deprompta leguntur.

Cæterum ex his quæ in bonis Salomonis erant, hauriendus eſt à deſcripta equorũ curuliũ atq; etiã equeſtriũ certa numerataq; æſtimatione theſaurus non contẽnendus. Sic enim habetur 3. Regum 4. Habebat Salomon quadraginta millia præſepia equorũ curulium, & duodecim millia equeſtriũ. Curules equos dicit, qui oneribus vehendis, quadrigiſq; voluendis, equeſtres vero qui vehẽdis militibus inſeruirent. Diximus aũt quadrigã ea tẽpeſtate æſtimatam fuiſſe ſexcentis ſiclis, hoc eſt noſtro nomiſmate ducentis quadraginta coronatis, libris vero quadringentis viginti, vt ſupra diſſeruimus. Sed de talẽtis impræſentiarũ agitur: nuper autem diximus ſexcentos ſiclos minas valere decem. Quo fit vt decem quadrigæ vni talento argenti valore reſpondeant. Iam ſi cuiq; ſtabulo quatuor quadrigas aſſignaueris, habebis ex quadraginta millibus preſepibus cẽtum ſexaginta millia talentorum argenti. nam quater quadraginta centũ ſexaginta efficiunt. Iſtis autem adiunge duodecim millia ſtabula equeſtrium: è quib9 ſingulis ſtabulis quatuor quaternionibus equorũ attributis, emergent talenta ducenta

octo millia. Hi autem duo talentorum numeri collecti in vnum efficiunt ducenta octo millia talẽtorum argẽti: & hæc eſt æſtimatio vecturę & equitaturæ Salomonis. Nec te auerſum teneat id quod 3. Regũ 10. ſcribitur, quo loco ſolũ currus mille quadringẽti, equites vero duodecies mille numerãtur. Plures enim eſſe cõueniebat equos q̃ equites ſtipendiarios, ideoq; maior eſt equorum numerus, q̃ vecturæ aut equitũ. qui enim ſtabula dicit, equos tantum redigit in numerum. qui vero currus & equites, ipſos præcipue deſignat, qui diurno ſtipendio menſtruove aut annuo equitaturam vecturãq; exercent, quos conuenit numero eſſe pauciores. conuenit enim equos alios alijs laborãtibus ociari, & poſt quietem laborantium oneri ſuccedere.

Secundũ hæc ſumma totius argenti numeratio enumeranda venit, & ex toto talentorũ argenti abaco colligẽda, quæ eſt hæc, millies mille ducenta vigintiquinq; millia talentorum argenti.

Iam inde tertio reſtat rerũ precio æſtimãdarum abacũ deſcribere, quas cũ ſcriptura innumeratas relinquat, reliquam nobis fecit æſtimationis colligendæ, ſi non exacte, certe quidem craſſa & quodammodo palpabili licitatione, poteſtatem.

ABACVS SVPELLECTILIS AESTImatæ pro tertio ordine.

Stimanda in primis erunt æris ac ferri immenſa pene pondera, atque ad talenta argenti precio quodam vtcunq; collecto reducenda. Id autem priuſquam fieri poſſit, præno-

ſcenda eſt æris ad ferrum precij æſtimatione proportio, quæ in promptu ſic habetur.

Centum viginti millia ſiclorum aureorum valēt quatuordecim milliones, ducentas octoginta mille libras.

Hæc eſt auri impenſa ad perficiendas ducentas peltas laminis velatas aureis. ſupra enim dictum eſt ſingulas ſexcentis ſiclis fuiſſe velatas. ſic autem agitur de toto precio in vniuerſum.

Poſt ſiclaris numeri valorem, nudi ponderis obſeruanda eſt ratio, quæ ferme ſic habetur.

Siclus ſi de pondere tantum agitur, ſemuncia eſt, ſeu drachmæ quatuor.

Duo ſicli vnciam reddunt.

Vigintiquatuor ſicli, pondere libram duodenariam æquant.

Vigintiquinq; ſicli, minæ Atticæ quæ centum drachmarum eſt, pondus conſtituunt. Eſt enim grauior duodenaria ſiclo vno, ſeu vncijs quatuor: cum illa nonagītaſex drachmas, iſta vero centū pēdeat.

Mille ſicli ſunt minæ Atticæ quadraginta, libræ vero Romanæ totidem, adiecta vna libra cum octo vncijs.

De ſiclo igitur ad pondus relato illud declarandū occurrit, quod ſcribitur Numeri 7. Singuli ſingularum tribuum principes obtulerūt acetabulum alias triblium ſeu ſcutellam argenteam, appendentem centum & triginta ſiclos: hoc eſt libras ſeu minas centenarias quinque, & drachmas viginti, ſeu vncias duas & ſemiſſem.

Vas autem olearium, quod phialam ſcriptura vocat, nos gutturnium dicere poterimus, appende-

bat ſexaginta ſiclos, hoc eſt minas Atticas duas, & ſiclos decem, ſeu vncias quinq;. Quod autem diuus Hieronymus mortariolum vocat, Septuaginta dicunt acerram, Hebręi caph ſeu cochleare, de quo in menſuris dictum eſt.

Appendebat aũt ſiclos decem, ſeu vncias quinq;. Hæc omnia ſi duodecies reſumpſeris, euadet ſũma ponderũ in eodem capite collectorũ, in argẽto quidẽ ſicli bis mille quadringenti: hoc eſt minæ Atticę vigĩtiquatuor, quę reddũt libras duodecim vnciarũ vigintiquinq;. In auri vero materia reperiuntur ſicli centũ viginti, ſeu drachmæ quadringentæ octoginta, conſtituentes libras quatuor, vncias decem.

Pondus loricæ Goliath ſiclos ęris quinquies mille capiebat. mille autẽ drachmæ minas Atticas decem pondere complent. Euadunt ergo ducentæ minæ Atticæ, & totidem duodenarię ſeu Romanæ libræ cum libris octo, & vncijs quatuor.

Ferrum autem lanceæ ſexcẽtos ſiclos, ſeu vncias trecẽtas (ſiclus enim ſemuncia eſt) appẽdebat. Centenarias vero minas quatuor & viginti, duodenarias autem vigintiquinque. Quo fit vt eiuſdem ponderis eſſet ferrum haſtæ Ieſbidenob, de quo 2. Regũ 21. Aliqui tamen trecenta pondera legunt, Hebræi miſchal pondus appellant, quod pondus eſſet ſubduplum ad id quod priore loco deſcripſimus. Et hæc de tota ſiclorum ratione dicta ſint, deq; his omnibus quæ ad drachmę rationem attinebãt, nunc deſcribẽdus partienduſq; eſt denarius.

TOMVS SEXTVS DE DENARIO & partibus eius.

d Enarius vt à decade librarũ æris, ita & decuſſis à decem aſſibus nomen ſortitur. nũmus argẽteus erat ſeptima pars vncię, ideo ꝙ drachma Attica ſeptima parte grauior. Vncia enim octo drachmas, denarios vero ſeptẽ comprehẽdit. mãſit hic immotus in valore & põdere, aſſe nihilominus à libra ad ſeptuncẽ, à ſemuncia diminuto. quare de decuſſe factus eſt ſexdecuſſis, ſeu aſſium ſedecim, ſicut & quinarius factus eſt octuſſis, & ſeſtertius quadruſſis: vt ſupra in aſſe dictum eſt. Iam ſi quis diuidat vnciã argenti in ſeptẽ portiones, inueniet ſeptimam partẽ eſſe valoris nummorum denariorum quatuor. Tanti ergo cenſendus eſt denarius ille diurnus, de quo ſcriptũ eſt: Nonne in denario diurno conueniſti mecum? Hic etiam nũmus eſt de quo dominus ait: Oſtendite mihi nomiſma cenſus, at illi obtulerũt ei denariũ. Matth. 22. Porro ex denarij ad aſſem decupla proportione, liquido cõſtat quod in ipſis ditionis Romanæ primordijs, libræ æris decem ſeptimam partem vnciæ argenti valore æquarẽt: quo fit, vt vncia argenti, ſeptuaginta libris æris æſtimaretur. Cũꝗ duodecies ſeptuaginta reddant octingẽtas quadraginta libras æris, quas ęquipollere neceſſe eſt libræ argenti duodecim vnciarum, ſequitur minam argenti Atticam octingentas ſeptuagintaquinque libras æris valuiſſe, adiunctis ſcilicet trigintaquinque libris æris pro ſemuncia minæ Atticæ. Erat igitur proportio valoris argenti ad materiam æris, ante inſtitutum Papy-

rianum, quæ eſt octingentorum quadraginta ad vnum. Nunc autem longe aliter res habet, ſiquidem libra æris hodie permutatur duobus ferme ſolidis: ſic fit vt denarius qui decem valebat aſſes, duobus hodie permutetur aſſibus. Cumq; marcha argenti octonaria, quindecim ferme libris turonenſibus æſtimetur, qua ratione libra duodenaria æſtimanda eſt tribus & viginti libris cum ſemiſſe, eſt ergo proportio libræ argenti ad libram æris, quæ eſt ducentorum trigintaquinq; ad monadem, ſeu quadringentorum ſeptuaginta ad binarium. Ad denarium redeamus, cuius æſtimationem declarauimus eſſe quatuor ſolidorum. quo fit vt decem denarij ſolatum aureum veteri æſtimatione quadraginta ſolidorum conſtituant. Erit igitur aureus ſolatus (qui paulo ante hos dies duabus libris turonenſibus permutabatur) cētuſſis. Ex quo intellige illud Satyrici, Decem Græcos vno centuſſe licetur, hoc eſt vnumquemq; denario vno, & decem vno ſolato ſolidorū vt dixi, quadraginta.

Centum denarij valent viginti libras turonenſes, & hi antiquitus mille æris appellabantur: ſicut decuſſis decem æris, & centuſſis centū æris, & inde lex ſumptuaria dicta eſt centuſſis, ſeu centenaria, qua cauebatur ne quis vna cœna plus centuſſe profunderet, hoc eſt aureo ſolato quadraginta ſolidorum. Hic autem lectorem admonitum velim, quod quoties de ſeſtertijs denarijſve agetur, hoc inter Budæanum calculum noſtrumq; referet, quod vbi ille coronatos aureos, ibi ego ſolatos repono quadraginta ſolidorum. in promptu eſt ratio. ille enim

denariosdrachmales facit,trium ſolidorum cum ſe⸗
miſſe,quaſi denarius ſit octaua pars vnciæ; & non
ſeptima. Ego vero vt denarium ſeptimam partē vn
ciæ eſſe didici,certis adductus rationib9,& mole au
ctoritatum impulſus : ita aſſeuero denariū quatuor
eſſe ſolidorum:quo fit vt decem denarij,quadragin
ta ſolidos , hoc eſt aureū ſolatū veteri æſtimatione
valeant,quū apud Budæū decē denarij vno corona⸗
to æſtimentur, hoc eſt trigintaquinq; ſolidis. Hoc
ergo ſolum intereſſe manifeſtū eſt, quod vbi ille co
ronata , ego ſolata repono , & in tota denariorum
ſeſtertiorumve ſerie calculus noſter Budæanum ſe⸗
ptima eius parte ſuperat,ſicut denarius drachmam.
Hac tamen cautione adhibita , quod quoties de his
quæ ad rempublicam Gręcorum pertinent,agitur,
ſequendus eſt calculus drachmarum . vbi vero rei
Romanæ tractatur hiſtoria , ad denarios non dra⸗
chmas recurrendum eſt, & pro coronatis ſolata ſcu
ta reponenda ſunt. Quod hic ſemel teſtatus ſum,
pro omnibus ſufficiat: Vt omnia vno verbo cōple⸗
ctar,in coronatis taxa Budęi,in ſolatis quadragena
rijs noſtra conſiſtit. Vt autem clara ſint omnia hūc
abacum ſubſcribemus.

As denarij decima pars, qui etiam libella diceba
tur argenteo nummulo ſui valoris excuſo, quatuor
denariolos,ſeſquiobolum,quintā partem vnius pi⸗
tæ valore comprehendit.

Dupondius, quem neſcio an beſſem, ſeu binum
aſſem appellare poſſim , valet denariolos nouem,
obolum vnum, & duas quintas vnius pitæ. Hic eſt
ferme caroleus noſter nummus.

Treſſis tribus cōſtans aſſibus, quatuordecim de⸗

nariolos cũ obolo & tribus quintis vnius pitę complectitur. Huic æqualis ferme eſt nũmus ille quem tredenarium vocant, gallice trezain.

Quadruſſis geminum habet dupondiũ, hoc eſt, denariolos decẽ & nouem, & quatuor quintas vnius pitæ. hic ferme eſt Caroleus geminatus.

Quinarius, qui & victoriat⁹ & ſemis denarij appellatur, duos ſolidos noſtro ære comprehendit.

Senarius ſex aſſium eſt, valetq́ duos ſolidos, denariolos quatuor, ſeſquiobolũ, & quintam partem vnius pitæ.

Septuſſis vero duos ſolidos valet, nouem denariolos cum obolo, & duabus quintis vnius pitæ.

Octuſſis ſolidos tres, denariolos duos, pitã vnam cum tribus quintis partibus eiuſdem cõplectitur.

Nonuſſis pauco excremento ſuperat valorẽ drachmæ Atticæ. valet enim tres ſolidos & ſemiſſem, denariolum vnum, & quatuor quintas vnius pitæ. Hæc calculũ ſubducere volẽti apertiora ſunt, quàm vt vlla tergiuerſatione repelli poſſint. De aſſe autẽ maiore hæc intelligo, non de aſſe Papyriano: ex cuius quidẽ valore facile eſt beſſem & treſſem colligere Papyrianos: quod quidem ocioſis excutiendum relinquo. Satis ſit illis, aperuiſſe me viam qua quicquid in ea re cupient attingere, in promptu eſt.

Decuſſis, ſeu decem aſſes æris valẽt quatuor ſolidos, ad quam ſummam priſcorum Romanorũ inſtituto redacta fuit cibarij ſumptus impẽſa, vt pręclare Budæus docet, de legibus ſumptuarijs diſſerens: de quibus in ſeſtertio copioſius.

Centuſſis decem denarios valore complectitur, ſeu centum aſſes ęris grauioris. hinc lex ſumptuaria

quædam centuſſis appellata, qua ſumptus eſcarius centum taxabatur aſſibus, ſeu ſolidis quadraginta, hoc eſt ſcuto ſolato vno bilibri, ſeu duarum librarum turonenſium. Centum igitur æris valent ſolidos quadraginta.

Mille æris ſeu centuſſes decem valent quadringentos ſolidos, hoc eſt libras turonicas viginti, quā ſummam implent centum denarij.

Dem millia æris, ſeu mille denarij valent libras turonicas ducentas, ſeu ſolatos bilibres centum, qui in dotis modum apud Maſſilienſes inſtitutum perficerent. Dicetur in ſolido.

Quadraginta millia æris, ſeu quater mille denarij valent libras octingentas, ſolatos vero quadringentos bilibres, quo ære dotata fuit impenſis ærarij publici Romani filia Scipionis, quo tempore exercitum in Hiſpania regebat.

Quinquaginta millia æris, quingentos ſolatos, ſeu mille libras turonenſes valent, & quinq; millia denariorum.

Centum millia æris valent mille ſolatos, ſeu bis mille libras turoñ. & hic erat cenſus primæ claſſis, faciuntq; denariorum decem millia.

Quingenta millia æris valent quinquies mille ſolatos, ſeu decem millia librarum turonenſium, quam ſummam dotis nomine Megalia cognomēto dotata recepit, hoc eſt denariorum quinquaginta millia, de quibus Actuum 19.

Decies centena millia æris valent decē millia ſolatorum, ſeu viginti mille libras turoñ. Iuuenalis Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam.

Item alio loco. Et ritu decies centena dabuntur

Antiquo veniet cum ſignatoribus auſpex.

Dicũtur etiam decies ſeſtertium, quanti nubere pantomimas conqueritur Seneca his verbis: Beatiores ne iſtos putas, quorũ pantomimæ decies ſeſtertio nubũt, q̃ Scipionem, cuius liberi à ſenatu tutore ſuo in dotem æs graue acceperunt? Cætera ex Budæo, cui vni ea q̃ mox dicta ſunt, accepta refero. A quo in hoc tantũ diſcrepo, quod pro coronatis ſolatos repono, & ꝓ drachmis denarios. hi autẽ ſunt centũ millia denariorũ, qui numerus ad quadruplũ auctꝰ ſeſtertios reddet: vt ſuo loco in ſeſtertio diceť.

Diſtribuitur autẽ denarius in duos victoriatos, ſemiſſes, ſeu quinarios, ſeſtertios ſeu quadrãtes quatuor, qui etiam ſeſquiſextantes ſeu ſeſquioboli Romani dici poſſunt. habet enim ſeſtertius ſextantem cum ſemiſſe. quæ omnia noſtro nomiſmate æſtimanda ſunt. Victoriatus, ſeu ſemis denarij, duos ſolidos turonicos valet.

Seſtertius ſeu quadrans denarij, vnum ſolidum ꝑficit, cuius decima pars libella dicebatur, quæ hac ratione valet denariolum cum quinta eius parte. Erat enĩ decima pars denarij, moneta quędã quę libella dicebatur. Erat & alia libella decima pars ſeſtertij. Verum huius ſeſtertij partitio tam late patet, vt explanari non poſſit, niſi proprio in hanc rem conſtituto abaco, quem paulo mox ſubiungemus.

Illud nunc ſtatuimus, ſeſtertiũ ſolido æſtimari, ſeu denario nummo, eo ꝙ denarius ſit ſeptima pars vnciæ. quod abunde probauit Georgius Agricola. quoties igitur ſeſtertios legimus in Romana hiſtoria, hi enim ſunt denarij quadrãtes toties ſolidos intelligẽdos eſſe cẽſemus. Secus de drachmę quadrãte

intelligendum eſt. Qui ergo de denarijs ſeſtertios extrahere cupit, quadruplet numerum denario=rum: qui contra de ſeſtertijs denarios elicere volet, ſubquadruplet numerum ſeſtertiorum.

*S*extans ſeu obolus denarij Romani valet dena=riolos octo. poteſt etiam appellari ſcriptulum Ro=manũ, quod in ſe continet ſcriptulum Atticum cũ tribus ſeptimis, eritq; triẽs denarij, valebitq; noſtro nomiſmate denariolos ſexdecī, vno denariolo ma=ius quâm ſolidus Pariſinus. Nunc ad abacum ſeſter tij redeundum eſt, ſi prius tamen dixerimus quo=modo differant ſeſtertius, ſeſtertium, & ſeſtertium cum aduerbio. *S*eſtertius enim nummus ſolido ſeu duodenario nummo, vt diximus, æſtimandus eſt. ſeſtertium vero neutro genere mille ſolidos ſignifi=cat, ſeu ſeſtertios nummos, & decẽ ſeſtertia decem millia nummorum: & centum ſeſtertia, cẽtum mil=lia ſolidorum. Cum autẽ dicimus decies ſeſtertiũ, non decem, ſed mille ſeſtertia ſignificamus: hoc eſt, millies mille ſeſtertios nũmos. Nam decies ſeſter=tium decies centena ſeſtertia valet, vt ſemper inter aduerbium & nomen intelligas centum, quaſi ita dicas, ſemel ſeſtertium, hoc eſt centum ſeſtertia: bis ſeſtertium, ducenta: deniq; decies ſeſtertium, decies centena ſeſtertia: vigeſies ſeſtertium, vigeſies cente na ſeſtertia. Ex his pronus eſt ad reliqua aſcenſus. neutrum enim genus in ſeſtertio chiliadem num=morum ſeſtertiorum complectitur, qui minores ſeſ tertij dicuntur. aduerbium autem ſeſtertio neutri generis adiunctum, centuriam comprehẽdit. *S*eſter tia igitur ſunt chiliarchæ nũmorũ ſeſtertiorũ. Ad=uerbia vero ſunt quaſi dicas cẽturiones grauiorum

ſeſtertiorum. Hæc idcirco paulo verboſius proſequutus ſum, vt ea differentia altius infigatur memoriæ: quod niſi fiat, facile a memoria excident, quæ hęrere menti debuerant, ſicq; mens in ſe confuſa tabeſcet: ideo ad ſubleuandã memoriæ imbecillitatem ſubiungendus eſt Abacus.

Seſtertius, qui & ſemitertius dictus eſt, eo quod duos aſſes & ſemiſſem tertij capiat, quod de aſſe grauiore intelligendum eſt ſub libra ęris (continet enim aſſes minores quatuor Papyrianos) valet noſtra æſtimatione ſolidum vnum.

Decem ſeſtertij valent ſolidos decem.

Centum ſeſtertij libras quinq; ſeu ſolidos centũ comprehendunt: quo fit vt ducenti decem libras, trecenti libras quindecim, quadringenti viginti, quingenti vigintiquinq;.

Mille vero ſeſtertij quinquaginta libras cõprehendunt: & hos mille ſeſtertios vnicum ſeſtertium abſorbet: de quo mox ſequitur.

Seſtertiũ neutro genere mille ſeſtertios nũmos, ſeu ſolidos mille, hoc eſt libras turonicas quinquaginta capit, quos lege Iulia ſumptuaria nuptialib9 cõuiuijs impendere licebat. Ad ſummũ vero nec vltra duorum ſeſtertiorum valor in conuiuium celebrandum expendi poterat, quæ valent centum libras turonicas. feſtiuis alioqui diebus trecenti ſeſtertij, hoc eſt libræ quindecim in expenſas conuiuij permittebantur expendi, priuatis diebus terni, nec amplius. Mira in Romanis frugalitas, qui non plus quàm ternos ſolidos vno expendebant aut cõuiuio, aut ſumptu diurno, quanq̃ peregre proficiſcerentur. Eadem ferme apud nos eſt taxa viatici,

ſportula tamen ex aſſibus minoribus conſtituta, quę ſalutatoribus diſtribuebatur, ſex ferme ſolidos comprehendebat, quæ ſumma conueniebat vtriq; conuiuio, prandij ſcilicet & cœnę. huic ſeſtertio ſi ducentos coniunxeris ſeſtertios nummos, plane euadēt mille ducenti ſeſtertij, precium ſerui a Calliodoro venditi, de quo mox ſequitur.

Mille ducenti ſeſtertij ſeſtertium ſuperant decē libris turonenſib. Reddunt igitur libras ſexaginta, libræ autem quatuor argenti Romanę ſexaginta ſeptem libras turonenſes cum quatuor ſolidis ex æquo conſtituunt, id quod ex libræ valore facile conſtabit. prius autē precium eſt ſerui a Calliodoro venditi, poſterius vero precium muli piſcis empti ab eodem: & eam ob cauſam Martialis inuehitur in Calliodorum, his verbis.

Addixti ſeruum nummis here mille ducentis:
Vt bene cœnares Calliodore ſemel.
Nec bene cœnaſti, mulus tibi quatuor emptus
Librarum, cœnę pompa caputq; fuit.
Exclamare libet, non eſt hoc improbe non eſt
Piſcis, homo eſt, hominem Calliodore voras.

Immo hac ratione pluſquam hominem deuorauit, qui vltra ſerui precium, etiam ſine reliquo apparatu cœnæ ſeptem libras cum quatuor ſolidis in vno tantum piſce expendit.

Sex ſeſtertia, trecentas libras iuſta æſtimatione capiunt. Martialis in Pętum ſic ait.

Sex ſeſtertia ſi ſtatim dediſſes
Cum dixti mihi, ſume, tolle dono,
Deberem tibi Pęte pro ducentis,
At nunc cum dederis diu moratus,

Poſt ſeptem puto vel nouem calendas:
Vis dicam tibi veriora veris,
Sex ſeſtertia Pæte perdidiſti.

Tanti etiam mulum piſcem emptũ ab Aſinio viro cõſulari, meminit Iuuenalis. ſic enim ait,

Mulum ſex millibus emit.
Aequantem ſane partibus ſeſtertia libris.

Decem ſeſtertia ſunt quingētę libræ, quas a Pęto mutuo receptas reſtituere detrectat Martialis his verbis.

Soluere Pæte decem, tibi me ſeſtertia cogis.
Perdiderat quoniam Buco ducenta tibi.
Ne noceant oro mihi non mea crimina, tu qui
Bis centena potes perdere, perde decem.

Valēt ergo ducentos quinquaginta ſolatos.

Viginti ſeſtertia valent mille libras, quas ſibi nõ continuo numeratas a Caio veteri ſodali conqueritur Martialis, in hæc verba.

Mutua viginti ſeſtertia forte rogabam:
Quæ vel donanti, non graue munus erant.
Quippe rogabatur fiduſque vetuſq; ſodalis,
Et cuius laxas arca flagellat opes.
Is mihi, diues eris, ſi cauſas egeris, inquit,
Quod peto, da Cai, non peto conſilium.

Valent igitur quingentos aureos ſolatos. Tanti comparatus eſt coruus ille vocalis ſalutator Augusti, officioſus ob id, quod canora voce pronunciaſſet, Aue Cæſar victor & imperator.

Triginta ſeſtertia valent libras mille quingentas, ſolatos vero ſeptingentos quinquaginta.

Quadraginta ſeſtertia, ſeſtertiorum nummorũ quadraginta millibus æſtimanda ſunt, valentque ære noſtro bis mille libras turonicas, hoc eſt mille ſolatos bilibres.

Tanti comparatam referunt aſinam Reatinam, gerulam, aratricẽ, & prolificam. Quo fit vt ſexaginta millia ſeſtertiorum nummorum, quibus aſinum ſua memoria emptũ Varro miratur, trium millium librarum turonicarum, hoc eſt ſolatorum mille quingentorum compleant æſtimationem.

Quinquaginta ſeſtertia, bis mille quingentas libras comprehendunt, ſolatos vero mille ducentos quinquaginta. Quo impendio Lucullũ referũt apparaſſe cœnam Ciceroni & Pompeio, nulla illi mora ad parandum conuiuium relicta. Hoc tantum illi permiſſum eſt, vt diceret miniſtris, ſe in Apollinis aula cœnaturum. Hæc autem geminata quid aliud quàm centũ ſeſtertia complent? de quibus mox ſequitur.

Centum ſeſtertia, hoc eſt ſeſtertiorum nummorum centum millia, ſeu vigintiquinq; millia denariorũ, vt ex proxima ſupputatione liquet, quinquies mille libras capiunt: de quibus ita Martialis.

Mutua te centum ſeſtertia Phœbe rogaui,
Cum mihi dixiſſes, exigis ergo nihil?
Inquiris, dubitas, cunctaris, meq; diebus
Teq; decẽ crucias, iam rogo Phœbe nega.

Oportebat ſane aut Martialẽ eſſe admodũ familiarem, aut Phœbum ſupra modum diuitem & opulentum, a quo ſperaret tam grauem pecuniæ ſummam ſeſe incunctanter recepturum. Siquidem ea ſumma valet ſolatos bis mille, quingentos. de his

quoq; Satyricus ait·

Simplex ne furor, ſeſtertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere ſeruo?

Quadringenta ſeſtertia, ſumma ſuperiore quadruplata valebunt viginti millia librarum turonicarum, ſolatorum vero bilibrium decem millia. Commemorat hunc ingentem æris aceruum Martialis ita dicens.

Quadringentorum reddis mihi Phœbe tabellas.
Centum da potius mutua Phœbe mihi.
Quære alium cui te tam vano munere iactes,
Quod tibi non poſſum ſoluere, Phœbe meũ eſt.

Hoc loco Martialis qui viginti millia librarum receperat, quæ ex mutuo in donum redditis tabellis conuerſa ſunt, nunc confidenter centum ſeſtertia mutuo petit. nam neutro genere dicit centum mutua, nequis de nũmis ſeſtertijs intelligere poſſit. petit ergo quinquies mille libras turonicas, prȩter priorem ſummam ex mutuo in donum conuerſam. Hic execrare Neronis prodigũ luxum, qui in punctum quadringentis ſeſtertijs aleam luſit.

Quingenta ſeſtertia, ex his quæ in Abaco prȩcedunt, valent vigintiquinq; millia librarum turonicarum. Quam ſummam eſſe aiunt modum cenſus equeſtris. Quo munere cum iure annuli, equeſtris ordinis inſigni, Laberius poeta donatus eſt. Aeſtimantur autem a Budȩo, duodecim millibus, quingentis coronatis. Nos vero pro coronatis ſolatos bilibres ponimus ob cauſam nõ ſemel antea dictã. Docet tamen Budæus cenſum equeſtrem ad quadringenta ſeſtertia fuiſſe temperatum ſub Tiberio Cȩſare.

Hoc ſtipendium merebat medicæ artis profeſſor Quintus Stertinius, quū tamē ſexcēta ſeſtertia annuo prouentu a populoſibi conciliare potuiſſet, hoc eſt triginta millia librarum turonenſium, ſeu quindecim millia ſolatorum bilibrium. Idem ergo erat queſtus medicę operæ apud Stertinium medicę artis profeſſorem, qui & cenſus equeſtris ordinis. eo enim ptæmio donabatur a principibus.

Sexcenta ſeſtertia valent triginta millia librarum turonicarum, ſolatorum vero quindecim millia. Plinius tanti æſtimauit Aeſopi patinam, cuius rei fides ſit penes authorem. Capiebat autem auicularum centuriam, quæ erant humana voce canoræ.

Mille ſeſtertia, & decies ſeſtertium, idem ſunt, hoc eſt decies centena ſeſtertia. Nam aduerbium vt diximus, ſeſtertiorum centuriam ſecum adfert. Quo fit vt dum legimus decies ſeſtertium, intelligi oporteat decies centena ſeſtertia, quæ ſunt ſeſtertia mille. eſt enim aduerbium nota centenarij quoties adiungitur ſeſtertio. Qua in re gratia Budæo debetur, qua vix aliquid aut dici poſſit aut cogitari gratius: qui ſumma vigilantia cum pari dicendi venuſtate coniuncta, ex abditiſſimo penituſque retruſo antiquitatis ſpecu, in quo iſtec olim recōdita erant, prodire fecit in lucem. Valēt ergo ſeſtertia mille, quinquaginta millia librarum turonicarum, ſeu vigintiquinque millia ſolatorum. Cuius ſummæ meminit Martialis hoc epigrammate,

Si dederint ſuperi decies mihi millia centum,
Dicebas nondum (Scæuola) factus eques:

Qualiter o viuam, quàm large, quamq; beate.
Riſerunt faciles & tribuere dij.
In ius o fallax atq; inficiator eamus:
Aut viue, aut decies Scæuola redde deis.

Duodecies ſeſtertium, hoc eſt mille ducenta ſeſtertia, ſeu duodecim millia nummum, valent ſexaginta millia librarum turonicarum, ſolatorũ vero triginta millia. Qui modus eſt & taxa cẽſus ſenatorij Cæſaris Auguſti tẽporibus. prius enim mille tantum ſeſtertijs æſtimabatur cenſus ſenatorius. hinc fit vt vigeſies ſeſtertium, vigeſies centena ſeſtertia, ſeu bis mille reddat, quæ valent centum millia librarum turonicarum.

Quadragies vero ſeſtertium implebit valore ducenta millia librarum turonicarum, ſeu ſolatorũ bilibrium centum millia. Quam ſummam pecuniarum ad iacturam Lugdunenſis oppidi ſarciendam contulit Nero, authore Tacito. Tãti etiam cõſtitiſſe legimus mellita ſuauiſſimę menſę fercula in conuiuio Vitelliano.

Sexagies ſeſtertium valent trecẽta millia librarum turonicarũ, ſeu centies quinquagies mille ſolatos, preciũ vnionis dono dati Seruiliæ a Cæſare. Erat autẽ hæc Seruilia Marci Bruti mater. Tantum etiam iuſto decennio ſua hiſtrionica arte ſibi poterat comparaſſe Roſcius, quam tamen gratis populo Romano pręſtare maluit.

Octogies ſeſtertiũ valent quadringẽta millia librarum turonenſiũ, hoc eſt ducẽta millia ſolatorũ. hanc impenſam fecit Claudius Cęſar dictator quo tẽpore primũ ſummi põtificat⁹ honorẽ adept⁹ eſt.

Centies ſeſtertium valent quingēta millia librarum turonenſium, ſolatorū vero in ſubduplo. huius impenſę iacturam, ſupra communem hominū fidem fecit & rerum & honeſtatis prodiga Cleopatra in vnico vnione aceti maceratione conſumpto. Eiuſdē impenſæ fuit cœna Caligulę vnica, qui vt Seneca ait, id centies ſeſtertiū cœnauit vno die: quē ſi viuere diutius contigiſſet, vt Ioſephus opinatus eſt, eius luxuriæ ſolidum imperium ſufficere nequaquam potuiſſet.

Ducenties ſeſtertium valēt millies mille ſeu decies centena millia librarum turonicarum, ſolatorum vero quingenta millia, ſeu quinquaginta myriades. huius ſummę hiſtrionicis artibus quęſitæ Aeſopus filium reliquit hęredem.

Quadringenties ſeſtertium valent vigeſies centena millia librarū turonicarum, quæ ſumma reddit millionē ſolatorum, ſeu centum myriades, quā Marc9 Lollius ex prouinciarum ſpolijs corraſam, nepti ſuę reliquit in vſum mundi muliebris, quo aliquando ornatu ſe ſpectandam prębebat ad lucernas.

Sexcenties ſeſtertium valent quindecies centena millia ſolatorum, ſeu centum quinquaginta myriades. hęc eſt ſumma luxus Apiciani, qua profuſa ventriq; immerſa, quum adhuc illi cēties ſeſtertiū ſupereſſent, vitam longiorem pertæſus, veneno hauſto, ſponte finem viuendi fecit. Quæ omnia Martialis explanat hoc epigrammate.

Dederas Apici bis tricenties ventri:
Sed adhuc ſupererat centies tibi laxum:
Hoc tu grauatus, ne famem & ſitim ferres,

Summa venenum potione duxiſti.
Nil eſt Apici tibi guloſius factum.

Quid autem illi ſatis eſſe potuiſſet,cui cẽties ſeſ‑tertium egeſtas erat? Adeo vt vero verius eſſe di‑cas,(quod aiunt)fortunam quandoq; nimis,at nũ‑quam cuiquam dediſſe ſatis. Sunt tamen qui velint non bis trecenties, ſed ter trecenties legi debere,ſu per qua re nihil contendo.

Septingenties ſeſtertium, valent ducentas my‑riades librarũ turonicarũ,ſeu ſolatorũ bilibriũ my riades centum,quam ſummam æris alieni contra‑xerat a creditoribus Milo authore Plinio libro na‑turalis hiſtoriæ xxxvj.

Octingenties ſeſtertium, valent quadragies cẽ‑tena millia librarum turonicarũ, ſeu duos millio‑nes ſolatorum, myriadaſve ducentas.

Millies ſeſtertiũ valent ducentas quinquaginta myriades ſolatorũ,hoc eſt duos milliones,& quin genta millia,librarũ vero turonicarum milliones, hoc eſt chiliades chiliadum quinque.

Bis millies ſeſtertium valẽt quingentas myria‑des ſolatorum, librarum vero mille myriades, ſeu chiliades chiliadum decẽ. Tantũ Craſſus ille Ro‑manorum olim ſuo ſeculo opulentiſſimus habitus, prouentu annuo poſſedit in agris, præter ſupelle‑ctilis copiam, prouentumq; numeroſum ex artifi‑cio & labore familię prodeuntem, vnde plus fru‑gis accedebat in annos ſingulos,quàm ex agrorum prouentu.

Bis millies quingenties ſeſtertium valẽt ſexcen tas vigintiquinq; myriadas ſolatorũ. Tantum de ære alieno cõtraxerat Cæſar dictator priuatus ad‑

huc,necdum quopiam publico munere functus.

Ter millies ſeſtertiũ valent ſeptingentas quinquaginta myriadas ſolatorũ. Claudij libertus Pallas tãtum in bonis habuiſſe refertur a Cornelio Tacito: eoque perueniſſe in diuitijs Senecam a Suillio quodam æmulo improperatum eſt, quam ob cauſam Neronem ſibi ſenſit infenſum.

Quater millies ſeſtertiũ valent decem milliones ſolatorum,librarũ vero chiliades chiliadum viginti. Eo progreſſę ſunt Lẽtuli auguris opes,quas Augusti Cæſaris beneficio recepit, cui omnia ſuę fœlicitatis incrementa debebat.

Decies millies ſeſtertiũ valẽt vigintiquinq; milliones ſolatorum,librarum vero milliones,ſeu chiliadis chiliadum quinquaginta.

Vigeſies millies ſeſtertiũ valẽt quĩquaginta milliones ſolatorũ.Vigeſies ſexies millies ſeſtertiũ valẽt ſexagintaſeptẽ milliones cũ quingẽtis millib9 ſolatorũ,qđ idẽ eſt ac ſi dicerem9ſex millia ſeptingenta & quinquaginta myriades aureorũ, theſaurus a Tiberio Cęſare ingẽti cura quęſit9,maiore ſolicitudine ſeruatus,maxima tandẽ C.Caligulę execrãda ꝓdigalitate nõdũ toto vertente anno ꝓfuſus

Quadragies millies ſeſtertium valẽt centũ milliones,hoc eſt myriadẽ myriadũ.Quã ſummã vndecũq; colligẽdã & in ærariũ reponẽdã ad reipublicę Romanę ſalutem in tuto cõſeruandam Veſpaſianus profitebatur his verbis, Quadragies millies ſeſtertiũ opus eſſe ærario publico, vt res Romana ſtare poſſet. Sũt tamẽ qui ita legant,quadringẽties millies,quę ſumma mille milliones abſorbet, ſeu decem myriadum myriadas, hoc eſt milliarium

ſeu millionem millionum , quæ eſt etiam apud abacicos ſumma ſummarum maxima.

Vltra hæc progredi poterit, ſi cui ad manũ fuerint decerpta ab authoribus exempla, quibus ſeſtertia in numerato haberi poſſint. Nos ad denarij abacum properãtes, hic finem facimus ſeſtertia numerandi.

DENARII ROMANI ABACVS.

Denarius valet quatuor duodenarios nummos, & ſeſtertios totidem, quod erat ſtipendiũ diurnũ & mechanicę & militaris operæ. Vti enim drachma viritim diſtribuebatur apud Gręcos, ita & denarius apud Latinos. Qua ratione ſtipendiũ menſtruum gregarij militis in græcorũ acie militantis erat quinq; librarum turonicarũ, totidẽq; ſolidorũ. Qui vero ſub ſignis Romanis ſtipenda merebant, quũ triginta denarios drachmis ſolidi ſemiſſe craſſiores reciperent, fit vt fœlicior eſſet Romani militis fortuna ſolidis quindecim, ſiquidẽ recipiebat quiſq; ſex libras & ſemiſſem in menſes ſingulos. Ex menſtruo itaq; ſtipendio annuũ colligere promptum eſt, ratione tantum habita mẽſium, non dierum. Erat enim annuus prouẽtus ſimplaris peditiſq; militis, ſeptuagintaquinq; librarum apud Romanos, apud Græcos vero libras turonicas tres & ſexaginta comprehendebat.

Duo denarij valent ſolidos octo, ſtipendium diurnum centurionis apud Romanos , vti didrachmum apud Cræcos. Quo fit vt ſtipendium militaris operę in Romana acie ſuperet gręcę militiæ

ſtipem ſeptima parte ſicut numerus octonarius ſe-ptenarium, Erat autē taxa ſolennioris ſportulæ, quæ ſingulis diſtribuebatur, ſiquando viri illu-ſtres aut nuptias celebrarent, aut primum inirent magiſtratum, ſeu etiam togam virilem ſumerent.

Tres denarij valent duodecim ſolidos ſeu num-mos ſeſtertios diurnę operæ equeſtris militis ſtipē-dium.

Decem denarij valent ſolidos quadraginta, toti-demq; minores ſeſtertios, libras turonicas duas.

Viginti denarij ſolidos octoginta valent, ſeu li-bras quatuor.

Quadraginta denarij valent libras octo.

Quinquaginta denarij valent libras decem, ſola-tos quinque bilibres. Quo precio pauones ſingu-los emptos Roma triumphante legimus.

Centum denarij ſeu ſeſtertij quadringenti valēt libras turonicas viginti. Quod erat precium librę purpurę violaceæ apud Romanos.

Quadringenti denarij valent libras turonicas octoginta, quo precio veniſſe ſingula columbarum paria author eſt Varro, tametſi nonnunquam mil-le tantum ſeſtertijs comparari potuiſſent, hoc eſt denarijs ducentis & quinquaginta, noſtro vero no-miſmate libris quinquaginta turonenſibus.

Mille denarij, ſeu ſeſtertiorū nummorū quatuor millia, valent libras turonicas ducentas. Quo pre-cio apud veteres Romanos, cū ſummum opulen-tiæ verticem Roma attigiſſet, purpura Tyria di-bapha ſiue bis tincta ęſtimabatur ad libram: toti-demq; denarios merebat Roſcius arte ſua mimica in dies ſingulos, qui in anno conſtituunt ſummam

trecentorum ſexagintaquinq; ſeſtertiorum maiorũ.Ex quibus euadit ſumma decem & octo milliũ ducẽtarũ quinquaginta librarũ. Quã ſummã quater repetere neceſſe eſt, vt æquare poſſit huius hiſtrionicę operę ęſtimationẽ. Merere igitur poterat toto anno Roſcius librarum turonicarum ſeptuagintatria millia.

Decẽ millia denariorũ,ſeu quadragies mille ſeſtertij valẽt bis mille libras turonicas, ſeu mille ſolatos bilibres, & reddunt myriadem denariorum.

Viginti millia denariorũ,ſeu quatuor myriades valent octo millia librarum turonicarũ, ſeu quatuor chiliades ſolatorũ.chilias enim millenarius eſt.

Quinquaginta millia denariorum, ſeu quinque myriades conſtituunt millies mille libras turonicas,hoc eſt millionem millenarij quadratum, ſeu chiliadem chiliadum,aut centum myriades, ſiue decies centena millia. Quæ omnia in eandem ſignificationem coeunt. reddunt autem quinquaginta myriades ſolatorum, ſeu quingenties mille ſolatos. cuius ſummę tametſi grauis & immenſę ſcientes & prudentes iacturam fecerunt pro Chriſti nomine hi qui fuerant curioſa ſectati, ad ſtudia meliora conuerſi. contulerunt enim ſuperſtitioſa volumina, & combuſſerunt ea coram omnibus: & computatis precijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium, Actuum decimonono,hoc eſt millionem librarum,vt diximus. Sicut autem millio eſt quadratum millenarij, ita mille milliones ſunt cubus eiuſdem·reſultant enim ex millenario cubice ducto, ſicut millio conſurgit ex millenario in ſe quadrate reuoluto. Hic calculo

denarij finem imponentes, ad ſolidi rationem pro-
peremus.

DE SOLIDO, EIVS PARTITIONE, ET ABACO TOMVS SEPTIMVS.

Solidus quidā ęreus, vt as apud Romanos, duo-
denarius vero nummus apud nos. quidam argen-
teus, vt ſiclus apud veteres Hebręos, drachma tā
apud veteres quàm recentiores, vt eſt in Eſdra fre-
quens mētio, & apud nos nummus capitatus, quē
Teſtonem appellant. hi omnes ſolidi dici poſſunt.
Eſt & aureus ſolidus, non vnius ponderis & valo-
ris, vt infra docebitur. In ſumma, ſolidum dici vo
luerunt authores, nummum integrum atq; com-
ſummatum, qui aſſis inſtar in partes aliquotas
certo nomiſmate expreſſas diuiditur, vti apud nos
duodenarius nummus ſolidus dicitur. habet enim
nummum ſemiſſem, habet etiam quadrantem,
quem nos vulgo liardum appellamus. habet &
pro ſextante duplum denariolum. Sic & inter ar-
genteos nummos capitatus nummus ſolidus di-
ci poteſt. habet enim quinque ſolidorum per-
cuſſum nomiſma pro ſemiſſe, & pro quadrante
alium valoris ſex albulorū. habet & beſſalem nū-
mum, quem quindenarium, ſeu ſolidum Pariſi-
num appellare ſolemus. Hnic orta eſt ſolidorum
aureorum appellatio: de quibus ad præſens ſe
offert differendi occaſio. Qui enim ſolidi aurei

appellati ſunt, ſuos habuere ſemiſſes, & tremiſſes, quandoque & quadrantes, certo nomiſmate expreſſos: alias ſolidorum nomen non mererentur. hinc facile eſt colligere qui nummi ſolidi, & qui non merentur appellari.

Triplicem autem conſtituemus aureum ſolidum. Quidam eſt drachmalis, cuius freques̃ vſus erat apud Hebræos, maxime Eſdrę temporibus: vocaturque Hebraice drachma adarcon, pro qua dictione paſſim modo ſolidus, modo drachma reponitur, primi Eſdræ octauo, & ſecundi eiuſdem ſeptimo, & primi Paralipomenõ xxix. vt ſupra in drachma dictũ eſt. Octo igitur ſolidi huius indicaturę vnciam complent. Sunt & alij didrachmales, quorum quatuor vnciam æquare neceſſe eſt, & hi erant in vſu tempore Alexandri Mammeæ. quare leges quotquot ſcriptis redactę ſunt a iureconſultis qui eo tempore floruerunt, de ſolidis aureis didrachmalibus, quorum quatuor vnciam implent, intelligendæ ſunt. Fuerũt & alij ſolidi ſextulares vocati, aurei nomiſmatis extenuatione facta. Nam qui prius erat didrachmus, ad drachmam ſeſquitertius factus eſt, & horum ſolidorum ſex vnciam conſtituunt. Et quemadmodũ ex vncia ſex ſolidi, ita & ex drachmis trib⁹ tres aurei prodibãt. Quum autem libra duodenaria, duodecim vncias habeat, & vncia quæque octo drachmas, libram nonagintaſex drachmas cõtinere neceſſe eſt. Quo fit vt ſolidi drachmales nonagintaſex, libræ duodenariæ pondus æquent, didrach-

males vero ſolidi, qui florente Romano imperio in vſu erant, quadragintaocto libræ duodenariæ pondus abſoluunt. Sextulares autem qui frequentes erant in vſu Iuſtiniani principis tẽporibus, ſeptuagintaduo numero libram ingrediuntur. Hoc enim conſtat edicto Iuſtiniani in lege quotiẽſcũq;, de ſuſceptoribus præpoſitis & arcarijs, decimo libro Codicis. ita lex habet, Quotienſcũq; certa ſumma ſolidorum debetur, in ſeptuagintaduos ſolidos libra feratur accepta. Ex quo hæc omnia conſtare neceſſe eſt, Primum, quod hi ſolidi ſextulares ſunt, Alterũ, quod libra Romana eſt duodecim vnciarum tantum, minorq; mina attica, ſemuncia vna, quum hæc centum, Romana vero nonagintaſex drachmas habeat. hi autem ſex ſolidi vnciam perficiunt, & ſexies duodecim reddunt ſeptuagintaduo numerum a lege deſignatum. Et hæc cum mina attica quę in drachmis cẽtenaria eſt, quadrare non poſſunt. Nam addendi eſſent ſextulares ſolidi tres, propter ſemunciam ex mina centenaria prodeũtem. Priuſquam autem horum ſolidorum æſtimatio conſtitui poſſit, drachmæ, vnciæ & librę auri ſtabilienda eſt æſtimatio. Huius autẽ negotij ſumma ex eo pendet, quod vnciam ſtatuim9 æqualem libræ argenti. Illud tamen, nequis fallatur, attendendum eſt, duplicem eſſe libram argenti, centenariã videlicet, ſeu drachmarum centum, quæ & mina dicitur attica, æſtimata ad valorem decem coronatorum, ſeu decem & ſeptem librarũ cum ſemiſſe. Alia eſt libra quam dicunt duodenariam, quæ eſt nonagintaſex drachmarum, minor ſemuncia quàm mina attica. & hæc valet nouem

ſcuta coronata, inſuper ſolidos vnum & viginti,ſeu libras turonicas ſexdecim cum totidem ſolidis. hoc facile apparebit,ſi quis de libra centenaria auferat valorem ſemunciæ, quæ eſt ſolidorum quatuordecim. tunc enim reſtabunt libræ turonicæ ſedecim, cum totidem ſolidis. Dicimus ergo vnciam vnam auri eſſe æqualem libræ argenti ſolidæ & integræ. Quo fit vt vncia auri valeat ſedecim libras turonicas cum ſedecim ſolidis.

Vncia huius libræ argenti duodecima pars valet vigintiocto ſolidos turon̄. Siquidē de duodecim libris vna adēpta,ſi ex nonagintaſex ſolidis reſtātibꝰ duodecimam partem abſtuleris,quæ eſt octo (nam duodecies octo ſunt nonagintaſex) perficies ſummam valoris vnciæ, quæ eſt vigintiocto ſolidorū. Huius vnciæ octaua pars eſt drachma,quam trium ſolidorū & ſemiſſis eſſe conſtat. quos ſi octies multiplicaueris,valorem vnciæ conſtituent. Hæc cum certiſſima eſſe oporteat,ei quoq; erunt clara & perſpicua, qui calculum ſubducere volet. Ex quibus ita ſtabilitis conſtat quod drachma auri æſtimationem habet ſeſcūcię argēti. Nam duodecim in octo relata,vnciam cum ſemiſſe reddunt.Sunt autē octo vnciæ,& octo ſemiſſes. Quid plura? Iſtud nouiſſime ſequitur, ꝙ drachma auri valebit hac ratione quadragintaduos ſolidos, hoc eſt libras duas turonicas,totidem ſolidos, vt ſupra in ſiclo diximus. & hinc ſequi neceſſe eſt vnciam auri æſtimandam eſſe ſedecim libris,& ſedecim ſolidis.Hoc facile intelliges ſi quadragintaduo per octonarium multiplicaueris.Reſtat igitur has ſedecim libras cum totidem ſolidis duodenario numero multiplicare. hinc eua-

det integra æſtimatio libræ auri collatæ ad libram duodenariam argenti. Eſt enim ducentarum vnius librarum turonicarum cum duodecim ſolidis. hæc omnia ex calculo neceſſario ſequuntur. Hanc auri ad argentum analogiam vt in ſiclo obſeruauimus, ita & obſeruaturi ſumus in ea abacũ ſolidorum deſcripturi. Cuius abaci hoc initium eſt.

Drachma argẽti valet tres ſolidos cum ſemiſſe, quæ octies multiplicata vnciam reddit.

Vncia argenti drachmam octies recipiens, valet duodenarios nũmos, quos æreos ſolidos dicere poſſumus, octo & vigiti. Hęc duodecies repetita librã perficit argenti duodenariã, qua ſemper vtimur ad præſens, vt ſupra in ſiclo aureo, ita & hic in ſolido.

Libra argẽti duodenaria valet ſedecim libras turonicas cum totidẽ ſolidis. Nunc drachmæ vncię & libræ auri deſcribenda eſt æſtimatio.

Drachma auri eũdem habet valorem quem ſeſcuncia argenti: libras enim duas, totidemq; ſolidos valet. Hęc ſumma per octonarium multiplicata, auri continebit vnciam.

Vncia auri valet ſedecim libras cum totidem ſolidis. hic autem numerus duodecies repetitus, libræ auri duodenariæ capacitatem implet.

Libra auri duodenaria valet vnam libram turonicam ſupra ducentas cum ſolidis ſeu duodenarijs nummis duodecim.

Ex hac drachmæ vnciæ libræ conſtitutione tanquam ex Apollinis tripode in totius abaci decurſu oraculum petendum eſt. Nam hac ratione ſolidus drachmalis aureus noſtra æſtimatione valet libras duas, ſolidos totidem.

Duo autē ſolidi drachmales valent libras turoñ. quatuor, totidemq́ꝫ duodenarios nūmos: & hi quidem ſolidum didrachmū aureum conſtituunt, quo vtebantur Romani tempore Alexādri Mammeæ, huiuſq́ꝫ frequens eſt apud iuriſconſultos illius temporis mentio: qui in ſuis legibus & edictis nullum aureū ſolidum præter didrachmū agnoſcebāt, vſq́ꝫ dū ad Iuſtiniani imperatoris ſeculū peruētum eſt. Quo tēpore primū aurei nūmi percuſſi ſunt ſextulares, è quibus ſex vnciā complebant, quū quatuor didrachmi vnciæ ſufficerēt. Erat aūt ſextularis ſolidus ad drachmā ſeſquiterti9. Porro de ſolido didrachmali intelligenda eſt Hermogenis ſentētia in lege, nōnulli, de accuſationibus & inſcriptionibus, digeſtis. Quo loco cēſet eū pauperē, qui minus quinquaginta aureis haberet in bonis: ideoq́ꝫ à teſtimonij ferendi facultate arcendū. Eadem ſentētia habetur in capite Prohibentur, ſecundà quæſtione prima. Conſtat autem quinquaginta aureos didrachmos centum drachmas perficere: quę drachmarū centuria minam Atticam reddit, duodenaria libra grauiorē ſemuncia vna. Hæc autē mina Atticæ auri, ducentas decem libras turoñ. valet. quod manifeſte deprehēdes ſi libræ duodenariæ ſemūciæ valorē adieceris. hanc niſi quis haberet, in pauperū ordinē redigebatur. Diues vero cenſebatur, qui quanta illa valebat haberet in bonis. Erat igit̃ inſigne quoddā mina auri attica, quo diues ſecernebatur à paupere. Ab hoc etiā pendet intelligentia edicti Vlpiani de In ius vocādo, paragrapho, In eum. quo quidē edicto decernit quinquaginta aureorū mulctā aduerſus libertum qui prætore inconſulto dominū ſuum

in ius vocare prȩſumpſiſſet. Sed & Modeſtinus cenſet eum qui inciderit in hanc pœnam, ſi inopia laborauerit, à prætore caſtigandum. Quæ probant eum pauperem cenſeri, qui minus in bonis haberet quàm quinquaginta aureos didrachmales, qui centum drachmas & minam auri Atticam faciunt. Et apud eundem Vlpianum, titulo de ſeruis fugitiuis, libro digeſtorum vndecimo, ſtatuitur magiſtratui mulcta centum ſolidorum, hoc eſt duarum librarũ auri, ei qui in inquirendo ſeruo fugitiuo negligens fuerit. Hi quoq; centum aurei, honorarium aduocatorum dicuntur. quo fit vt duæ minæ Atticæ auri, ſint aduocati præmium, & magiſtratus mulcta, ſeu ſupplicium. A quo non longe abeſt noſtra ætate ſtipendium ſenatorum. Valet enim huiuſmodi honorarium noſtra moneta aureos ducentos quinquaginta coronatos, hoc eſt libras turonicas quadringentas trigintaſeptem cum ſemiſſe.

Aureus iſte didrachmalis æquabat pondere philippeum nummum, qui olim apud nos in vſu erat, cui ſucceſſit apud Anglos nũmus Odoarde9 ſeu Nobilis ad roſam. nec obſtat quod hodie pluris æſtimetur: hoc enim effecit auri penuria, vel hominum ſeu temporum iniquitas, vt pluris hodie quàm olim æſtimetur aurum. Solidus ergo iſte, qui & integer nummus dici poteſt, authore Lampridio ab Alexãdro Mammeæ in ſemiſſes & tremiſſes diuiſus eſt. Quare ſemiſſem æſtimabimus precio drachmæ aureæ vnius, valore tamen ad ea tempora relato, cuius valor in abaco deſcribitur, videlicet duarum librarum, ſolidorum totidem turonenſium. Tremiſſem vero ȩſtimabimus ſolidis octo & viginti. quod

ſi & de quartario experiri libet, quartariũ dicemus eſſe valoris vnius ac viginti ſolidorum. & hæc eſt ſolidi didrachmalis in ſemiſſem trientem quadrantẽque partitio ad tempora Alexandri Mammeæ relata. Verum poſtea iniuria tẽporum aurei nomiſmatis extenuatio facta eſt. Nam qui prius ſolidus erat didrachmus, ad drachmam ſeſquitertius factus eſt Iuſtiniani principis & legiſlatoris temporibus. Inde ſequutum eſt, vt quum quatuor ſolidi vnciã implerent, ad ſex ſolidos reducerentur, & ex quatuor drachmis tres ſolidi prodirẽt. Hincq́ factum eſt, vt duo & ſeptuaginta ſolidi aurei librã implerẽt, iuxta legem, Quotienſcunq́. de ſuſceptoribus prępoſitis & arcarijs, decimo libro Codicis, ſupra memoratam. Qz ſi de libra duodenaria, non de centenaria loqueremur, exurgerent ſolidi quinq́ & ſeptuaginta, vtpote tetradrachmo (ex quo tres ſolidi fiũt) his duodecim vncijs adiecto. Hunc ſolidũ vnciæ ſextãtẽ partiri poſſumus in ſemiſſem, tremiſſem, & quadrãtem: & horũ æſtimationẽ ſequenti abaco deſcribemus. Si quem autem iuuat intelligere cuius valoris ſit ſolidus, quẽ vnum in ludo exponere lex permittit, ex his quæ dicta ſunt, facile intelliget, modo prius cõſtiterit authore Iuſtiniano in lege, alearum vſus, de religioſis & ſumptibus funerũ, Codice, nemini permiſſum eſſe vltra vnum ſolidum ludere, etiam ſi diues plurimum ſit: vt ſi quem fortaſſe vinci contigerit, caſum non ita grauem ſuſtineat. Hic ſolidus ex prędictis drachmam cõtinet, & eius tertiam. Eſt itaq́ ęſtimationis trium librarum, nouem ſolidorum, denariolorum quatuor. Hinc videre eſt quàm longe diſtemus hoc noſtro perditiſſimo ſe-

culo à legum obedientia, & veterum frugalitate: in quo ſcilicet agnoſcimus cum ſumma egeſtate ꝓfuſiſſimã prodigalitatẽ coniunctã. Plerunq; enim videre ſolemus, vt qui minus habent in bonis, confidẽtius illiberaliter & prodige & ſua & aliena profundãt, idq; in vaniſſimis ludis, & reb9 magis quæſtuoſis q̃ voluptuoſis: nec enim vt Satyricus ait,

Loculis comitantibus itur
Ad iactum tabulæ, plena ſed luditur arca.

Et continuo ſubiunxit,

Simplex ne furor, ſeſtertia centum
Ludere, & horrenti tunicam non reddere ſeruo?

Hæc quũ ita ſe habeant, nec pudor, nec iniuria, deniq; nec virtutis amor ꝓdigos à rei familiaris iactura coercet: vt merito dixeris eos cõſpiraſſe in ſuã ſuorumq; perniciẽ. Ex hac de ſolido aureo cõſideratione ſupereſt iam illud aperire, quantæ ſit æſtimationis precium ſerui de quo habetur in titulo de ſeruis fugitiuis, in lege quicunque, Codice. ſic enim ait. Quicunq; ſeruum in domum vel in agrum neſcio domino eius ſuſceperit, eum cum alio pari, vel viginti ſolidos reddat. inde colligitur viginti ſolidos pro ſerui precio reputari. De hac re habetur in capitulo Si quis. & cap. Epiſcopus. 12. quæſtione 2. Qua in re fallitur cõmentator, qui aureum æquat libræ. quin & ſuæ aſſertioni refragatur lex ab eo citata, quotiens. quod ex pręd ictis liquet. Hoc inſtitutum tempora pręceſſit annis plus ducentis: quo fit, vt de ſolidis didrachmalibus intelligendum foret, niſi quod Iuſtinianus per legem, quotienſcũq;, iam antea ſæpe memoratã, ſolidorum æſtimationem ad ſui temporis vſum reduci voluit. Proinde ſerui pre-

cium maius eſt ſub Conſtantino ,q̃ ſub Iuſtiniano. Viginti itaq; ſolidi didrachmales quadraginta continent drachmas, ſeu quinq; auri vncias, valẽtes libras octogintaquatuor. Et hoc erat preciũ ſerui ante Iuſtiniani tẽpora:dum ſcilicet ſolidus eſſet didrachmalis. At vero extenuato nomiſmate in drachmã & tertiam drachmæ,dicendum eſt hos viginti ſolidos tres vncias cum ſemiſſe perficere: & ea tẽpeſtate valoris fuiſſe quinquagintaocto librarum turonicarum cum ſedecim ſolidis . Hoc igitur erat preciũ ſerui imperatoris Iuſtiniani ſeculo. Poſt hæc autem multo temporum defluxu , rebuſq; in deteriora lapſis,dum ſui iuris eſſe cœperunt ciuitates plurimę, pleriq; ſolidos aureos drachmales percuſſerũt,qualis eſt apud nos aureus ille quem veterem appellamus. Et ab huiuſmodi põdere & ducati & ſolati nõ longe recedunt. Ducatos autẽ ſeu ducales nummos appellatos exiſtimo , cum iam non imperatori aut regibus , verũ ducibus à ſe delectis ſubeſſent. Conſtat ſolatum noſtrum aureum minutijs tãtum octo quas granula vocant , drachma vna eſſe leuiorem. nam drachma apud nummularios trium denariorum ponderalium pondus habet : denarius autem vigintiquatuor granula. Qua ratione ſolat9 noſter minoris æſtimandus eſſet quàm ſolidus drachmalis, iuxta rationem granulorũ octo. drachmam aũt diximus æſtimandã duabus libris,ſolidis totidẽ: de qua ſumma ſubtractis quinque ferme ſolidis pro octo granulis , ſupererunt trigintaſeptem duodenarij nummi : quo ferme precio permutabatur ſolatus cum aureus coronatus trigintaquinque ſolidis regio edicto & publico vſu æſtimaretur.

Quod autem pro octo granulis quinque ferme ſo= lidos demendos eſſe, volebam illud in cauſa eſt. Drachma tres denarios habet, lege apud nummu= larios receptiſſima. Valebit igitur denarius, quem tremiſſem drachmæ dicimus, ſolidos quatuorde= cim, quam ſummam partiri oportet in vigintiqua tuor partes: qua ratione valebit granulum ſeptem denariolos. Octo igitur granulis correſpōdebit ſum ma quatuor ſolidorum cum denariolis octo: quos ſi de valore drachmæ auri abſtuleris, ſuccedet ipſius ſolati ſolida æſtimatio iuxta hanc noſtram indicatu ram, quæ eſt trigintaſeptem ſolidorum cum qua= tuor denariolis. Quo precio permutari ſolatum nō multis abhinc diebus vidimus, cū nōdum eſſet quā= ta nunc eſt auri, vt ſic dicam, & ieiunitas & inopia. Iam cum ſæpenumero variet auri nummi & pon= dus & indicatura, alicui tandem æſtimationi firmi= ter adhęrendum cenſui, quæ conſtans & immota perſeueret, ad quam veluti ad ſcopum aciem figa= mus oculorum, internutantem ſemper in pondere & valore auri, ac nummorum inconſtantia. hæc eſt libra duodenaria, cuius cum vncia & drachma medie temperatum valorem deſcripſimus. ſic enim cōſtituimus libram auri duodenariam, vt valeat li= bras turonicas vnam & ducentas, cum duodecim ſolidis. Minam vero Atticam ſemuncia vna priore grauiorem, decem ac ducentas libras valere faci= mus, vt minæ ad libram ſit æqua ratio ponderis, & valoris. Nunc ad id quod ſupereſt de ſolido dra= chmali pergamus.

Quatuor ſolidi drachmales ſtaterem aureum ſi= clumq; Hebraicum tetradrachmum reddūt, valēt=

que libras turonicas octo, & totidem duodenarios nummos auri ſemunciam implent.

Octo ſolidi drachmales, hoc eſt duo ſtateres, ſeu ſicli aurei, valent libras turonicas ſedecim cum totidem ſolidis.

Decem ſolidi aurei drachmales valent libras turonicas vnam & viginti.

Viginti ſolidi aurei drachmales valent libras turonicas duas & quadraginta.

Quadraginta aurei ſolidi drachmales valent libras turonicas quatuor & octoginta.

Quinquaginta aurei ſolidi drachmales valēt centum quinq; libras turonicas.

Cētum aurei ſolidi drachmales minam auri Atticam cōſtituunt, cuius poſſeſſio Hermogenis ſententia diuitem facit: inopia vero pauperem. nam centum drachmales ſunt quinquaginta aurei didrachmales. valent libras ducentas decem.

Ducenti aurei ſolidi drachmales centum ſolidos didrachmales perficiunt, ſeu minam Atticā auri geminam, quę olim honorarium aduocatorum appellabatur. valent libras quadringentas viginti.

Mille ſolidi valent bis mille centū libras turoñ.

Decem millia ſolidorum aureorum, quorum meminit liber primus Parali. 29. cap. his verbis: Principes obtulerunt in opus domini auri talenta quinque millia, & ſolidorum decem millia, valēt vnam & viginti chiliades, ſeu millenarios librarum turonicarum. Hic autem attendere oportet, ſi forte ſolidus pro ſiclo accipi debeat, quod minus credibile facit quod Hebraice legitur Adarconim, & non Sequel, hoc eſt drachma, non ſiclus: ſi tamen pro ſiclis

ſolidus caperetur, augenda eſſet ad quadruplum ſumma prædicta. Supereſt huius ſicli abaco tremeſſem, ſemiſſem & quartarium deſcribere. Huius ergo drachmæ ſemiſſem æſtimabimus vno & viginti ſolidis, tremiſſem vero ſolidis quatuordecim, quartarium autem decem duodenarijs nummis, & ſemiſſe: quanti hodie æſtimatur apud nos nũmus argẽteus capitatus, quem teſtonẽ dicimus. Iam ad ſolidi ſextularis abacum ꝓcedendum eſt.

Solidus aureus ad vnciæ ſextulã redactus iuxta decretũ Iuſtiniani principis in lege quotienſcũq;, de ſuſceptoribus, decimo libro codicis, libræ duodenariæ auri pars ſeptuageſimaſecunda, centenariæ vero ſeptuageſimaquinta, ad drachmã ſeſquitertius, ęſtimatione ferme æqualis nummo quem geniatum vocant, gallice angelot, valet tres libras nouẽ ſolidos, quatuor denariolos, nec ãplius olim huius ſolidi precio ludo expendere lege licebat.

Semis huius ſextulæ valet trigintaquatuor ſolidos duodenarios, & octo denariolos.

Tremis hui9 ſolidi tertia pars valet vigintitres ſolidos, denariolum vnum cum tertia parte denarioli. De hoc habetur in lege ſecunda, Iubemus, de erogatione militaris annonæ, libro decimo Codicis. amplius quàm vnum tremiſſem nullus actuarius pro quocunq; tempore, ſeu annorũ ſpatio paciſci penitus permittatur, nec vlla ꝓlixitate vnius tremiſſis quantitatem excedere. Ab huius inſtituti obſeruatione quàm lõge diſtent noſtra ſecula, ſibi quiſq; conſcius eſſe poteſt.

Decem ſolidi ſextulares valent libras trigintaquatuor, tredecĩ ſolidos, quatuor denariolos: pre-

ciũ ſerui ætate minoris decennio, vt eſt in.l.ſi duobus vel tribus, titulo communia de legatis & fideicommiſſis, Codice.

Viginti ſolidi precium ſerui inertis ſupra decẽ annos conſtituti, valẽt libras ſexagintanouem, ſex ſolidos, octo denariolos.

Triginta ſolidi, ſummum precium ſerui artificis arte mechanica, tanti etiam a Iuſtiniano æſtimatur ſeruus eunuchatus minor decẽ annis, valẽt centum quadraginta libras.

Quinquaginta ſolidi, precium ſerui notarij, valent libras ducentas nouem cum ſex ſolidis, octo denariolis.

Sexaginta ſolidi preciũ ſerui medici, ſeu ancillæ obſtetricis, valoris ducẽtarũ octoginta librarum.

Septuaginta ſolidi preciũ ſerui eunuchi artificis, valoris trecentarum decem librarũ cum tredecim ſolidis, quatuor denariolis.

Centũ ſolidi valoris quadringentarũ octodecim librarũ, cũ tredecim ſolidis, & quatuor denariolis. Hæc de vniuerſa ſolidi ratione aſſerta ꝓbataq; viro bono & candido ſatis eſſe poterunt. Iam de librarum minarumq; ratione differendum eſt.

DE LIBRAE MVLTIPLICI RATIONE, & abaco, Tomus octauus.

Libra ponderum ſummorum infimorumq; media, minorum maxima, maiorumq; minima, ſub cuius nomine minam quoque comprehendimus, varie accipitur apud authores. Quædam enim eſt octonaria apud nummularios celebratiſſima, vnciarum octo,

quam marchā appellamus. Altera duodenaria, quā Romanā diximus, vnciarū duodecim, drachmarū nonagintaſex. Alias libras minas appellāt, quas nō nulli nec libræ quidem nomine dignātur. Verū de nomine contentio vana eſt, modo remipſam teneamus. Mina igitur, quæ etiā mna dicitur, quędam eſt Attica nūmaria, quæ habet vncias duodecim & ſemiſſem, hoc eſt drachmis centum, ſuperatq; libram duodenariā vna vigeſimaquarta eius parte. Alia eſt mina medica q̃ habet vncias ſexdecim, qua ratione habet drachmas centum vigintiocto. ſed nihil hæc cōmune habet cum re nūmaria. Alia eſt mina Alexandrina, quā ita ſtatuunt, vt ſit vnciarū viginti. au thor Galenus, referente Agricola lib. 5. de ponderibus. Hæc habet centū ſexaginta drachmas. verum omnibus his alia eſt mina ponderalis. atq; etiā num maria craſſior & grauior. Hæc eſt mina Hebraica. ſexaginta enim ſiclos habet, vt in ſiclo ex Ezechiele probatū eſt. qua ratione habet vncias triginta, drachmas aūt ducentas quadraginta. Siquidē minā Hebraicā duas libras Romanas & ſemiſſem comprehendere aſſeuerat Ioſephus libro antiqui. 14. capite 13. Quod & manifeſte ꝓbat authoritas Ezechielis ſacroſancta, ſiclos ſexaginta minę Hebraicę tribuētis. Siclus enim cum ſit tetradrachmus, ſi ſexaginta ſiclos ex quaternario collegeris, habebis ducētas quadraginta drachmas. Quæ redactæ ad vncias triginta reddunt: quem vnciarum numerum comprehendunt duæ libræ duodenariæ cum ſemiſſe. Eſt ergo mina Hebraica ad Romanam libram dupla ſeſquialtera, eandemq; proportionem ſeruat ad Atticam, demptis tantum drachmis decem, vt facile cer

nere eſt.hanc Hebræi vocant maneh.Nec plurimũ noſtra refert,ſi Hebræi recẽtiores iuxta ſua Talmu dica placita ſuam minam ad Atticam referri ve‑ lint. Illud enim recens eſt placitum,à commercio nationum cum quibus verſantur,nuper ortum,nec de ſcripturæ auctoritate ſumptum. Pugnat etiam cum Ioſephi certiſſima aſſertione. quare hæc He‑ bræorum commenta negligimus,quale etiam dici‑ mus eſſe iſtud,quod Hebræorum nonnulli minam ſanctuarij duplam ad laicam eſſe aſſeuerant: quod quidem lubens recipiã,vbi primum eam ſentẽtiam ſcripturæ auctoritate fultã eſſe intellexero. Vtcũq; aũt res habeat,illud ſatis eſt, ꝙ maneh,mna,ſeu mi na quandoq; ad pondus,quãdoq; refertur ad nume rum, rei tamen nũmariæ ſubſeruientem, quando‑ quidẽ manah Hebræis numerare eſt, Iob ſeptimo. Noctes laborioſas numeraui mihi. vnde illud Da‑ nielis.Meneh,tecel,vpharſin.hoc eſt numeratio,ap penſio,diuiſio.Numeratio rerũ diſcretarum,appẽ‑ ſio grauium, diuiſio ſolidorum & integrorũ, quaſi aliquis ita diceret, Rerum per te tuoſq; progenito‑ res geſtarũ omnibus modis ratio habita eſt,ſeu nu‑ merum,ſeu pondus,ſiue etiã minutiſſimarum par‑ tium cõſideratione quis attendere velit.Deniq; ni‑ hil omiſſum eſt quod non ſit iuſto libramine pon‑ deratum,integre numeratum,& ad minutiſſimum aſſem redactum:hoc enim deſignatur his tribus vo cabulis,numeratio,ponderatio,partitio. hoc eſt qđ legimus in editione noſtra meneh, tecel, phareſch. Pro põdere vero manim in plurali,Eſdrę 2. Argen ti mnas quinq; millia, quę reddunt libras duodena‑ rias duodecies mille quingẽtas. & Nehemię.7. Ar‑

genti duo millia quæ complēt libras duodenarias qnquies mille. Inde dictio monim, quę cū ſignificet & numerum & pondus, accipitur a beato Hieronymo ꝑ numero Geneſis triceſimoprimo, Mutauit mercedē meam aſcheret monim, id eſt, decē vicib⁹, ſeu decem numeris, hoc eſt, numero decies: iuxta Symmachū. decies enim receſſit Labā a pacto quod pepigerat cū Iacob. monim igitur ſignificat minas vel numeros. verum affinitas huius dictionis minas cum ἀμνας græce, nonnullis impoſuit, qui ſimilitudine deluſi de pondere agnam vel ouem fecerunt. Sic ſeptuaginta interpretes pro decē vicibus, decē agnas repoſuerūt. Simile habes Iob vltimo, vbi ſecundum Hebraicā veritatē legitur: dederunt vnuſquiſq; nummum vnum, ſcilicet aureū. Septuaginta ſic habēt, dederunt vnuſquiſq; ouem pro eo. cui alludit quod ſequitur, Et inaurē auream vnam. editio Gręca habet ἀμνάδα μίαν, quam dictionē ἀμνάδα pro mina poſitā eſſe conſtans coniectura eſt apud Eugubinum. quod ſi verum eſt, intelligeremus datam minam ſeu libram Hebraicam vnà cum inaure aurea. Illud tamen ſcire oportet, quod Hebræi dicūt queſitah a dictione quoſecth, quæ etiam Hebræorū teſtimonio modo ſignificat nūmū, modo agnā, ſeu ouē. vtrūq; enim legitur. Verū illud expendēdum eſt quod habetur Gen. 33. Emit partē agri in qua fixerat tabernaculū, a filijs Emor, meath queſitah, diuus Hieronymus cētum agnis, Septuaginta interpretes δέκα ἀμνασι, ſeu δέκα μνῶν, id eſt, decē minis, nūmum pro mna, & minā pro nūmo accipiendo. Nam admodū veriſimile eſt, terrā illā valuiſſe pluſq̃ centū

oues,ſeu agnas, quũ ſupra legatur Abrahã emiſſe ab Ephron agrum & ſpeluncam quadringẽtis ſi-clis argenti.legimus etiam.3.Reg.16.emptũ montem Samarię a Somer duobus talẽtis.ex quibus cõiectura trahi poteſt, hãc terram maiore q̃ centum agnarũ ſeu ouium precio emptam fuiſſe: quod vt certius teneatur,facit id quod habetur Actuum ſeptimo, Poſiti ſunt in ſepulchro, quod emit Iacob p̃cio argenti a filijs Emor patris Sichẽ.vbi de precio argenti expreſſa mẽtio eſt. videatur etiã Ioſue vltimo, vbi pro ouibus ſecundum de lyra in libro differẽtiarum, reponunt Hebræi obolos vel nummos,alias minas, ſeu mnas. Si ergo centum minis intelligatur terra Sichẽ empta a filijs Emor, diceremus eã fuiſſe æſtimatã libris duodenarijs ducẽtis qnquaginta:quę ſi forẽt minę argẽteę, æſtimãdæ ſunt precio duũ milliũ quadringẽtorũ coronatorũ.Illud autem ne de minis auri intelligatur,effecit ſummæ immẽſitas. Iã prædictorũ ponderũ ſequitur abacus.Ad eliciẽdum librarum minarũve valorem opus eſt ordiri a drachma & vncia.

Drachma argẽti tres ſolidos cum ſemiſſe valet. Drachma auri,vt in ſolido probatum eſt, valet libras duas, ſolidos totidem.

Vncia argenti valet ſolidos octo & viginti. Vncia auri valet ſedecim libras cũ totidẽ ſolidis. Hæc in ſolido probata ſunt.

Marcha argenti octonaria, quam nummulariã librã appellamus, valet libras turonicas vndecim, cum quatuor ſolidis. tantũ enim valẽt octo vnciæ argenti,hoc eſt,octies vigintiocto ſolidi.

Marcha auri valet centum trigintaquatuor

libras turonicas, cum octo ſolidis. illud docet vn⸗cia auri octonario multiplicata. Hoc etiam conſtat ſi quatuor vncias à libra auri duodenaria abſtuleris

Libra argēti duodenaria valet ſedecim libras turonicas cum totidem ſolidis. iſtud aperte conſtat, ſi quatuor vncias libræ octonariæ adiunxeris.

Libra duodenaria auri valet vnam librā turoñ. ſupra ducentas, cum ſolidis duodecim. Illud conſtat ſi quatuor vncias auri libræ octonariæ addideris.

Mina Attica argenti centum drachmarum valet libras turoñ. decem & ſeptē cum ſemiſſe. Illud ve⸗rum eſſe experietur, qui ſemunciam ſeu drachmas quatuor addere volet libræ argēti duodenariæ. Hęc enim illa grauior eſt ſemuncia vna, cum iſta centū, illa vero ſex & nonaginta recipiat. valet autem co⸗ronata decem.

Mina Attica auri vna ſemuncia maior eſt libra auri duodenaria. valet igitur libras turonicas decē ſupra ducentas.

Mina Hebraica argenti cū ex dictis ſit ad duodenariam libram dupla ſeſquialtera, vt recte Ioſepho viſum eſt, quod etiam ex eo conſtat quod authore Ezechiele ſexaginta ſiclos habet, ea ratione valore comprehēdit libras turonicas duas & quadraginta. Quæ quidem ex æquo conſtituunt duas libras duodenarias & ſemiſſem.

Mina Hebraica auri eadem ratione duas libras auri & ſemiſſem continet. Valet igitur quingentas quatuor libras turonicas. Quum igitur minæ He⸗braicæ ratio à libra duodenaria pendeat, ſatis fue⸗rit vnius libræ duodenariæ texere abacum: vt tan⸗dem videamus valorem tabulæ aureæ verſatilis

a Craſſo per ſacrilegium ablatæ cum expeditionē pararet aduerſus Parthos, quam trecētas minas auri pēdere Ioſephus aſſerebat, libro antiquitatū decimoquarto, capite decimotertio, his verbis. Craſſus quum contra Parthos militiam produceret, ad Iudęam peruenit, & pecunias templi quas Pompeius non tetigerat, duo millia talētorum abſtulit. Tulit etiam trabem auream verſatilem trecentas minas penſantem.

Quatuor libræ argenti duodenariæ valent ſexagintaſeptem libras turonicas cum quatuor ſolidis

Octo librę valent centum trigintaquatuor libras turonicas cum octo ſolidis.

Decē librę valent libras centum ſexagintaocto. Viginti libræ argenti duodenari valentę trecentas trigintaſex libras turonicas.

Quadraginta valent ſexcentas ſeptuagintaduas libras turonicas.

Octoginta libræ argēti duodenariæ valent mille trecentas quadragintaquatuor libras turonicas.

Centum libræ argenti duodenariæ valent mille trecentas ſeptuagintaſeptem libras turonicas cum duodecim ſolidis.

Mille libræ argenti duodenariæ valent libras turonicas terdecies mille octingentas quadraginta.

¶Nunc de libra auri duodenaria deſcribendus eſt Abacus, quā diximus valere libras turonicas ducētas & vnam cum ſolidis duodecim.

Duæ libræ auri duodenariæ valent libras turonicas tres ſupra quadringentas cū quatuor ſolidis.

Libra æris hodie ferme minimo etiam pretio æſtimatur duobus ſolidis, ferri autem vnius ſolidi

ſemiſſe. Eſt igit̃ æris ad ferrũ valore & æſtimatio-
ne ꝓportio quadrupla. Quocirca mina Hebraica
ferri,quę duas libras & ſemiſſem comprehẽdit, ni
hil aliud quàm ſolidum & quartam eius partẽ iu-
ſta æſtimatione tenet. Talentum ergo minarum
quum ſit centenarium,cẽtum ac vigintiquinq; ſo-
lidos habet, hoc eſt, libras turonicas ſex cũ quinq;
ſolidis. Quæ ferme quatuor coronata reddũt. Age
dum facilioris calculi gratia ſingulis ferri talentis
quatuor coronata precio & æſtimatione reſpõde-
re faciamus. Sic fiet vt talento æris, quod valore
quadruplũ eſſe diximus,ſexdecim coronata reſpõ-
deant. Iam cum ex abaco talentorum argenti con-
ſtet,argenti talentum æſtimari bis mille quadrin-
gentis,omnino ſequens eſt mille ferri talẽta, & du
centa quinquaginta ęris,quatuor millibus corona-
torum æſtimari. Et hac ratione quingenta talenta
ferri, & centum vigintiquinq; æris, duobus milli-
bus coronatis reſpondebunt. Quibus adiectis cen-
tum ferri talentis,quæ quadringenta coronata effi
ciunt, apertiſſime ſequitur, duo millia centum ta-
lenta ferri vni talento argenti reſpondere. Quod
quidem argenti talentum, æris talentis ad nume-
rum ſubquadruplum correſpondet. Sexcẽta igitur
talenta æris vnum argenti talentum efficiunt. Iam
prono omnia cedunt alueo. Quum enim primi Pa
ralipomenon viceſimoſecũdo legamus Dauid re-
liquiſſe Salomoni in vſus templi argẽti mille mil-
lia talentorũ, cõtinuo ſequitur, Aeris vero & ferri
non eſt pondus. Vincitur enim numerus multitu-
dine. Et paulo mox ſubiungitur, Aes & ferrum ſi-
ne numero. Minimum igitur fecerimus ſi ducẽtos

decem milliones ferri totidēq; æris in Salomonis ſupellectile cōſtituerimus. Quū autē ex prædictis duo millia, centūq; ferri talenta, vnū argenti talen tum efficiāt: ea quidē millenario multiplicata, vnū & viginti milliones reddūt. Quo fit vt vnus & viginti milliones ferri, mille talentis argenti reſpon deant. Et hac ratione ex ducentis & decē millionibus ferri conſtituere poterimus argenti talentorū decem millia. Statuemus igitur exempli gratia, in ferri impenſas, argēti decē millia talētorum. Cum autem totidem æris pondera deſignata ſint, quorū precium quadruplum eſſe declarandum eſt: ſequēs eſt in æris impenſas tribuenda deſignandaq; fore argenti quadringenta millia talentorum.

Iam ad æſtimationem reliquorū pergēdum eſt: modo tamē intelligamus in æris ferriq; ſūptus, in totū ſtatuēda eſſe qngēta millia talētorū argēti.

Nūc ad ęſtimationē ciborū in artifices & architectos vſui tēpli incūbentes impenſorū deueniendū eſt. Qua de re legitur tertij Regū quinto, Salo mon autē præbebat Hirā viginti millia coros tritici in cibū domui eius, & viginti coros puriſſimi olei: hoc tribuebat Salomō per ſingulos annos. Illud autē nō eſt ignorādū, ꝙ viginti annis durauit tēpli & regię domus ſtructura & ædificiū. Qua ra tione annumerādi erūt in vniuerſum cori puriſſimi olei 400. cororū vero tritici quadringēta millia. Iam autē in menſuris corū diximus & ꝓbauimus eſſe modio triticario reſpōdētē, q quidē noſtra æſtimatione, quā etiā minimā eſſe volumus, valet libris turonicis 14. hoc eſt, coronatis octo. Quod ſi quadringenta millia octonario multiplicaueris,

in promptu reperies valorem ad numerum coro-
natorum trium millionum ducentorum millium,
quę vt ex abaco facile conſtare poteſt, ferme mille
trecenta vigintiſeptē talenta argenti æſtimatione
ęquare poſſunt. Eſto igitur hic numerus talentorũ
argenti pro ſumma cororum tritici. Nec illud o-
mittendum eſt, quod vbi eſt auri copia, ibi carius
cætera venduntur. Iam ex libro Paralipomenon
ſecundi ſecundo totidem hordei cori in ſimilem
vſum impēſi ſunt. Eſt autē tritici ad hordeũ ſcriptu
ræ etiā auctoritate tripla proportio, ſi vtriuſq; va-
lorē attēdas. ſcriptum eſt enim Apocalypſis ſexto
Bilibris tritici denario vno, & tres bilibres hordei
denario vno. Quo fit vt æſtimatio hordei, ad eam
quæ tritico attributa eſt, ſit ſubtripla. Quare deſi-
gnanda erit hordeaceę impenſę ſumma talentorũ
argenti quadringentorumduorum & quadragin
ta paulo plus minusve. Quum autem ex eodem ca
pite ſecundi Paralipomenon ſecundo, vini & olei
mentio fiat, exploranda prius eſt vnius ad alterum
precij æſtimationiſq; proportio, ac deinde preciũ
illis ſtatuendum eſt liquoribus. Nam de mēſurarũ
multitudine ex prędictis ſatis cōſtare poteſt. ęqua-
lis enim eſt in vtriſq; menſurarũ numerus. Siqui-
dem vtriuſq; liquoris pro viginti annis cori qua-
dringenti aſſeruentur, totidemq; vini, vt ex ſecun
do ſecundi Paralipomenon liquet: temperata qua-
dam ciuiliq; æſtimatione conſtituemus exceſſum
precij olei ſuper vinum in ea proportione quæ
eſt tritici ad hordeum, quæ eſt tripla. Si ergo
duo coronata coro vini temperato precio tribue-
rimus: euadet numerus octingentorum coronato-

rum. Quæ ſumma ad talenti æſtimationem non aſſurgit, ſed nec quadraginta minarum aſſequitur valorem. Ex quo apparet, quod amborum iuncta precia, vini dico & olei, nec talentum quidem argenti complent. verũ, demus vnum eſſe argenti talentum. Summa igitur eſculentorum & poculentorum in vnam redacta æſtimationem, erit centum quadragintatrium talentorum argenti.

Nunc ſi quis forte requirat quanti æſtimandũ ſit precium cedrorum abietum lapidum atq; operarum omnium, vtpotę vecturę dolaturęq;, ſeu lapidum ſeu lignorum, iſtud facile inueniet ex precio viginti ciuitatum Galilæę, in eorum quæ diximus cõpenſationẽ a Salomone traditarum. Quod quidẽ precium regi Hiram minus gratum, & pro ratione acceptorum beneficiorum iniquũ reputatum eſt, ideoq; ciuitates illas appellauit Chabul, quæ dictio apud Phœnices diſplicentiã, apud Hebræos vero carcerem ſignificare creditur. Iam nõ incommode cuiq; ciuitati precium tribui poterit mille talentorũ: cuius rei fidem facere poteſt quod coloni ciuitatum ingentia ſuis regibus tributa pendebant, erantq; admodum ſuis dominis frugiferæ ciuitates. Nam ſi Pharao Nechao etiã in temporum infœlicitate tributa collegit annua ad numerum centum talentorum argenti, ſi centum annua mille reſpondere facias, habebis tributi nomine vna vice redempti, mille talenta, & pro talẽto auri impoſito, decem auri talenta, quæ centum viginti talentis argenti æquipollent. Iam pluris æſtimanda eſt vna ciuitas, quàm multarum ciuitatum tributa, Videtur itaq; ea æſtimatio quam

diximus,medie tẽperata,vt cuiq; ciuitati vno pre-
cio redemptæ mille talẽta reſpondeant. Sicq; erũt
in ſumma, pro viginti ciuitatibus viginti millia
talentorum.

Prioribus annumeranda venit ex ſecundi Para
lipomenon capite octauo,ſtructura domus regiæ,
toto annorum tredecim circulo ædificatæ.tẽplum
enim domini ſeptem annis,domus vero regia nõ
niſi annis tredecim ædificata eſt.Quòd ſi ãnis ſin-
gulis impenſarum nomine deſignemus decẽ mil-
lia talentorum,habebis pro domo illa ædificanda,
centum triginta millia talentorum argenti.

Addamus & tributum a Salomone erectum,ex
quo ædificauit murum in Hieruſalem, dotemq; a
Pharaone vxori Salomonis traditam, & alias ci-
uitates in deſerto ab eodem Salomone cõſtructas,
tertij Regum nono.Quid minus hac ratione ſub-
ſcribi poterit,quàm quinquaginta millium talen-
torum numerus?

Totidemq; adiungere poterimus nomine ciui-
tatum,curruum,theſaurorum,& equitum,a Salo-
mone conſtructarum, quas & mœnibus & ædifi-
cijs rex ille pacificus muniuit, & rerum omnium
abundantia impleuit. prodibit igitur ex his duo-
bus numeris ſumma centum millium talentorum
argenti.

Neq; iſtud extra numerum eſt,quod eodem ca-
pite ſcribitur,ſinguli deferebant ei munera,& ipſi
portantes vnuſquiſq; munus ſuum,vaſa argentea,
aurea, veſtes, arma, equos,aromata & mulos,per
ſingulos annos.Iam ſi annis ſingulis decem talen-

torum millia deſignabimus,tãdem reperiemus ex hac tantum particula procedere quadringenta millia talentorum.

Demum huius abaci ſumma numeratio,totius ęſtimationis argenti copiam implet,ac numerum duorum millionũ, quadringentorũ vigintiquinq; millium, centum quadragintatrium talentorum Hebraicorum.Iam ſi ex textu attendamus auri copiam lapidum multitudini fuiſſe adæquatam,maioremq; fuiſſe argenti quàm auri copiam, adeo vt omnem ponderis numerum ſuperaret,id quod ex ſcriptura liquido colligitur, ita dicente ſecundi Paralipomenon nono: Tantam copiam præbuit argenti in Hieruſalem,quaſi lapidum,& cedrorum tantam multitudinem veluti ſycomororũ,quæ gignuntur in campeſtribus. Idem quoque legitur tertij Regum decimo. Ex quibus verbis nemini dubium eſſe poteſt, in regijs theſauris præter ea quæ enumerata ſunt, fuiſſe pluſquam decem milliones talentorum argenti. Atqui cum talenti Hebraici ad Syrum ſit ſedecupla proportio, conſtat ſex milliones Hebraicos cum quarta parte vnius ex æquo replere totam æſtimationem argenteæ ſupellectilis talentorum quam Sardanapalo Cteſias aſſeruit atque deſignauit. Sufficiunt igitur ſeptem milliones, immo & multo ſuperant excremento Aſſyriæ copiæ molem vniuerſam, quos non defuiſſe Salomoni,facile oſtendit ſcripturę auctoritas ſacroſancta.Prõptũ eſt igitur aſſequi Hebręos multo interuallo copia diuitiarum Aſſyrios ſuperaſſe.Nec ea re tantũ cęteris fuiſſe ſuperiores,

imo etiam excelluiſſe ſapientia & gloria . nam Rex Aſſyrius vt omnium ſui ordinis nouiſſimus, ita & cõtaminatiſſimus Sardanapalus,vt infœliciter rexerat, vixerat infœlicius, ita etiã perijt infœliſſime.ea ſiquidem omnia multo labore multaq; ſolicitudine congeſta,quindecim dierum interuallo voracibus flammis conſumenda tradidit,quem rectius vnum in ſuo ſcelere perire conueniebat. Cuius vita exemplo , mors vero rerum temporalium incommodo omnibus detrimentoſa fuit. nam rebus humanis vale dicturus,proteruiam fecit. Viuens igitur ſuis ſibiq; nocuit,& moriens orbis fœlicitati inuidit. At contra religioſiſſimus omnium Regum Dauid, ſuperis ſuum cultum honorẽq; reddidit,tẽpla Deo,mores populo, & moriens dedit ocia ferro : & quæ viuus perficere non potuit,ſuppeditata rerũ copia neceſſariarũ, ea poſteris peragenda commendauit. Rex igitur Dauid omnes & priores & poſteriores opulentia vnà cũ religione coniuncta ſuperauit. Nam quod diuitiæ non potuerunt,id ſuppleuit religio.Ita etiam dicimus magnificatum regem Salomonẽ præ omnibus Regibus terrę fama,diuitijs, & ſapientia . Verum nequid a tergo relinquamus quod deſiderare merito poſſit lector videndi cupidus, audiendive, nouiſſimo qui ſupereſt tomo talentorum memorabiliores cum ſui æſtimatione copias, quas probati authores poſteritati ſcriptis reliquerunt, proferemus.

THESAVRORVM MEMORABI-lium ab hiſtoriographis obſerua-torum, Tomus decimus.

IAm in eam deſcendimus aream, quæ tota ferme talentis atticis reſperſa eſt. Quocirca priuſquam negotij huius ſcopum attingere poſſimus, præferendus erit ac præmittendus talentorum atticorum, ſeu aurea, ſeu argentea dicas, cum ſingulorum æſtimatione, abacus.

Talentũ argenti atticum ex prædictis tomo nono, duplex eſt, minus ſexagenarium, octogenariũ vero maius. Sexagīta autẽ minas atticas & drachmarum ſex millia capit minus: octoginta vero minas, drachmarumq́ octo millia maius complectitur. Verum quia ex minore, maioris æſtimatio facile habetur, additis illi minis viginti, eſtq́ frequẽtior vſus apud authores ſexagenarij, q̃ octogenarij, cui æquale eſt Aegyptiacum talentum: idcirco ſatis fuerit ad præſens, talẽtorum ſexagenariorum enumerare valorem. Talentum itaq́ argenti ſexagenarium valet ſcuta coronata ſexcẽta. Cui ſi adiunxeris quadraginta minas atticas, quarum ſingulæ ſcutis centum coronatis æſtimantur: centum minas efficient coronatis mille æſtimatas: quas in vnam cœnam quotidiana impenſa Alexander magnus inuitatis cõuiuis vt plurimum ſexaginta expendere ſolebat.

Duo talenta argenti attica valent mille ducenta coronata. Quatuor argenti talenta attica valent duo millia quadringenta coronata. Octo talẽta argenti minarum atticarum, valent quatuor millia

octingenta coronata.

Decē talēta valēt ſex millia coronatorū, viginti talenta minarū Atticarū argenti, quo precio Harpalus a Demoſthene ſilentiū emit, ne aduerſus eū cauſam diceret, valēt duodecī millia coronatorū.

Quinquaginta talenta argenti minarū Atticarum, numerus mulctæ Demoſtheni indictæ ob pecuniam per nephas iniuriamq; receptā, valent triginta millia coronatorum.

Centum talenta argenti minarū Atticarum, valent ſexaginta coronatorum millia.

Quadringēta talēta, quę ſolēnioris epulę gratia expēdere ſolebat Darius rex Perſarū, inuitatis etiā conuiuis ad numerum quindecim millium, valent ducenta quadraginta millia coronatorum.

Mille talenta valent ſexcēta coronatorū millia. Septem talētorum millia, quam ſummā præſtare non potuit Ptolemęus rex Cypri, tametſi eam populus Romanus exigeret, & ob id ſeſe præcipitarit in mare, valēt quatuor milliones, nongēta millia coronatorum.

Decem millia, ſeu talentorum myrias, mulcta Gabinio ciui Romano indicta ob depręadatā eius numeri ſummā a Ptolemęo patre Cleopatræ, valent ſex milliones coronatorū. Tanti etiā legimus Alexandrum funeraſſe Ephęſtionem ſibi dum uiueret chariſſimum.

Quindecim millia talenta valent nouem milliones coronatorum.

Viginti millia talentorum, mulcta Aſię indicta a Lucio Sylla ob eam quam attētauit a Romanis defectionem, valēt. 12. milliones coronatorū. Hoc

etiam talẽtorum numero Cleopatra Antonij partes & iuuit & fouit, præter alia plurima magnę æſtimationis ſubſidia.

Centum millia ſeu decem myriades talẽtorum Atticorum, valẽt ſexaginta milliones coronatorũ. Hic erat theſaurus Alexandri magni, Trogo Põpeio authore: duplum ab Aſia exegit Antonius.

Decies centena millia, ſeu cẽtum myriades, aut millio talentorum Atticorũ, valent ſexcentos milliones coronatorum.

Decem milliones, ſeu mille myriades talentorũ Atticorũ, valent ſex millia millionũ coronatorũ.

Centum milliones, ſeu millies cẽtena millia, aut myrias myriadũ, hoc eſt decies mille myriades talentorũ, valẽt. 60. millia millionũ coronatorum.

Mille milliones, ſeu decẽ myriades myriadũ talẽtorũ Atticorũ valẽt. 600. millia millionũ coronã. hacten⁹ de abaco talẽtorũ argẽti minarũ atticarũ.

ABACVS TALENTORVM auri ſexagenariorum.

Talẽtum auri Atticũ ſexagenariũ, proportione ſeruata auri ad argentum duodecupla, ita videlicet vt vncia auri librã argẽti cõplectat̃: ſitq; mina Attica libra duodenaria auctior ſemuncia vna: qua ratione mina auri. 125. coronatis ęſtimãda ſit: his inquã ita ſe habẽtib⁹, mina ſexagies multiplicata talentũ pficiens, valet ſeptẽ millia qngẽta coronata.

Decẽ talẽta auri valent. 75. millia coronatorũ. Iſtud cum ſequentibus apparet ex progreſſu multiplicationis ad decuplum.

Centum talenta auri valent ſeptingenta quinquaginta millia coronatorum,

Mille talenta auri valent ſeptem milliones cum quingentis millibus coronatorum.

Decem millia ſeu myrias talẽtorum auri valẽt ſeptuagintaquinq; milliones coronatorum.

Centũ millia talentorũ auri, ſeu decẽ myriades, valẽt ſeptĩgẽtos qnquagĩta milliones coronatorũ.

Millies mille ſeu centum myriades, decieſve cẽtena millia, valẽt ſepties mille quingentos milliones coronatorum.

Decẽ milliones, ſeu mille myriades, quas etiam appellare poſſis centies cẽtena millia, valẽt ſeptuagintaquinq; millia millionum coronatorum.

Centum milliones, ſeu decem millia myriadũ, valent ſeptingẽta quinquaginta millia millionum coronatorum.

Mille milliones, ſeu centena millia myriadum, valent ſeptem milliones millionum cum quingentis millionum millibus.

Hæc vt repoſita ſunt, gradum præſtant facilem ęſtimationi noſtro nomiſmate colligendæ numerationis atticę talẽtaris, vt ab authoribus varijs hiſtoriarum locis traditur.

Porro illud ex re ſeſtertiaria ad memoriam reuocandum eſt, aliam eſſe calculi ſeruãdam rationẽ cũ de denarijs Romanis, & eis cohærentibus ſeſtertijs agitur, q̃ ſi de drachmis talentiſq; atticis ſumma numeratio requiratur. Diximus enim atticam drachmam minus valere denario. In calculo igitur Romano ſolatos ex denarijs & ſeſtertijs reponere oportet, ſolatos intelligo bilibres, hoc eſt duarũ librarum Turonicarũ. drachmis vero talentisve atticis numeratio faciẽda eſt aureis corona-

tis,quos fecim⁹ eſſe valoris trigintaquinꝗ ſolido-rum. Iſtud ex drachma & denario colligi poteſt, quib⁹ locis probatur denarium quatuor ſolidis æ-ſtimari,ſeu duodenarijs nummis,drachmam vero trium ſolidorum cum ſemiſſe ęſtimatione cenſeri. Sic fit vt centum drachmæ decem coronata,centũ vero denarij vigĩti libras turonicas, ſeu ſolatos de-cem bilibres aureos valore perficiant. Alius igitur calculus colligendus eſt ex more ſupputandi Ro-manorum per denarios, & Græce ſupputantium per drachmas.

Sequens eſt Abacũ exponere,quẽ ab initio ſub-nectere ſtatuimus, eumꝗ in primis qui a talẽtorũ atticorum,pondoꝗ Romanorũ æſtimatione pen det:deinde Syrorum talẽtorum indicaturam aba-co proſequemur, vt ineluctabili demonſtratione ac ſenſui peruia,notum euadat, Hebræorum opes omnes omniũ ciuitatũ ꝓuinciarũ rerũꝗ publica-rum cõgeſtos vndecũꝗ theſauros multa diuitiarũ mole ſuperaſſe.hinc ergo ſumetur exordium.

Quotidiana in dies ſingulos impenſa Alexãdri drachmas centum ſexaginta cõprehendebat,æſti-mationis coronatorũ ſedecim, quanti ęſtimãda ve nit ſeſquimina cum drachmarum decade. Iam ſi ſumptum hũc diarium in annuum redigere libet, trecentorum ſexagintaquinꝗ dierum numero au gebitur:ſicꝗ euadet ſumma quinꝗ millium octin gentorum viginti coronatorum.

Alexander cognomento magnus philoſophorũ principi Ariſtoteli dono dedit octoginta t. enta, quadringẽtis octoginta coronatorũ millibus æſti-manda. Hęc autem æſtimatio ita colligitur.cẽ::m

enim talenta Attica ex Abaco valent ſexaginta co ronatorum millia:quæ multiplicata ogdoade, numerum conſtituunt hoc loco repoſitum.

Bucephali equi Alexandrina equitatura decantatiſſimi preciũ erat talentorum tredecim authore Gellio, ſeptẽ millib⁹ & octigẽtis coronatis noſtro calculo ęſtimãdi,quã ſummã ex Abaco prodeuntẽ reperies decẽ talẽtis vna cũ triũ talentorũ æſtimatione coniũctis. Plinius ſedecim talenta refert tribus talẽtis ſuperadditis, quorũ adiectione nouem millia ſexcenta effluent coronata.

Crater Semiramidis pondo auri talentorum quindecim. Prouẽtus Athenienſis annuus numero capiebat ducenta mille talenta ſeptingentis viginti millibus coronatorum ęſtimãda:id quod manifeſtum euadit,ſi talẽtis mille ducentorum valorem adiunxeris.

Aegyptię pecuniariæ meſſis fructus annuus ſub Ptolemęo Aulete Romano fiſco addictus,Strabone & Marco Tullio authoribus, duodecim milliũ quingẽtorum talentorum manipulũ implebat,valoris ſeptem millionum,& quingẽtorum millium coronatorum. profluit hæc ſumma ex Abaco, ex duodecim millibus quingentis talentis calculi ratione ſubductis.

Romanum imperium Pompeiana manu & induſtria in ærarium mittebat drachmarum octies mille quingentas myriades,quę noſtro calculo expreſſę valẽt octo milliones quingenta millia coronatorum.Id quod aſſequi facile eſt hac ratione.Nã centum drachmæ minam Atticam reddũt,ſeu decem coronata.Mille igitur drachmę centum coro-

natis æſtimabuntur, myriaſq; drachmarum coronatis mille. mille igitur myriades drachmarum, millionem coronatorum efficient, quæ octies repetitę & auctę, quingentis myriadibus drachmarum adiectis, nouiſſima æſtimatione exurget numerus octo millionū coronatorū, cum quingentis millibus. Id quidem verum intelligēdum eſt, ſi de drachmis Atticis agatur. Nam ſi de denarijs Romanis in re præſertim Romana quiſpiā malit intelligi, ꝓ coronatis ſolatos bilibres ſubſcribere habet. denarius enī drachma maior eſt ſemiſſe vnius ſolidi turonici.

Qui Strabonem ſequuntur authorem, Darianis opibus tribuunt centum nonaginta millia talētorum argenti: quæ quidem æſtimationem ſubeunt centum.14. millionum coronatorum. hoc perſpicue agnoſces ſi ex Abaco talentari Attico ex ducentis millibus decem millia abſtuleris talenta valoris ſex millionum coronatorum. quod reliquum eſt, ſummam quam diximus, perficiet.

Omnium quæ in ſeſtertio habētur numerationū ſumma & maxima hæc eſt, quadragies millies ſeſtertium, quā valere diximus in ſeſtertiario tomo, centum milliones ſolatorum, quam etiam fiſco Romano neceſſariam Veſpaſianus aſſerebat ad propellendos hoſtes ex Romani imperij limitibus. verum ea, tametſi ingens copia, longe inferior eſt Aſſyriorum, ac longe magis Hebræorum theſauris: cuius rei fidem faciunt ea quæ ſupra diximus.

Auri Tholoſani moles referēte Iuſtino pēdebat auri pondo.110. millia. Pondo autē nomine libras

magis q̃ talenta intelligēda cenſent, ex quibus bre ui calculo aureorum ſolatorum centum octoginta milliones, vnà cum centum quinquaginta vno millibus & ſexcentis haurire poteris: quam ſummam ex Abaco deprehendes, ſi ęſtimatis centuria ac decade librarum auri millenariarum, ſubduplũ ad ſolatos bilibres reduxeris. Argenti vero Tholoſani congeries tota pendebat quinquies decies centena millia, ſeu quinq; milliones librarum, vt diximus, Romanarum. pondo enim appellantur, non atticę minę. porro mina attica ſemuncia maior eſt quàm libra. Qua ratione argenteæ molis aceruus Tholoſanę æſtimãdus eſt quadraginta millionib⁹ ſolatorum vnà cum centum vigintiquinq; millibus. Quod ſi in ea re hæſitas, rem totã paucis aperiam. Ex libræ argenti æſtimatione ſuo loco agnoſces illam valere ſedecim libràs turonicas cum ſolidis totidem. Quæ faciunt ſolatos bilibres octo, & ſolidos ſedecim. Iam quinq; milliones librarum argenti multiplica per octo, emerget numerus quadraginta millionum ſolatorum. rurſumq; quinq; milliones ſolidorum multiplica per ſedecim, inuenies ſolidorum duplum numerum, videlicet octoginta milliones. Illud autem exploratum eſſe oportet, mille ſolidos libris quinquaginta turonicis æſtimari. id quod nemo ignorat. Qua ratione decẽ millia ſolidorum libris quingentis, & centum millia quinq; millibus, millionem vero quinquaginta millibus conuenit æſtimari. Quo fit vt quinq; milliones ſolidorum ducentis quinquaginta millibus librarum ęſtimandi veniant. E quibus ſi ſolatos bilibres effeceris, numero ad ſemiſſem redacto, ha-

bes cētum vigintiquinq; millia ſolatorū, quæ cum quadraginta millionibus cōiuncta numerum perficiunt æquantem valorem totius molis argenteæ Tholoſanę. Iam ſi auri & argenti æſtimationes in vnū iūgas, ſumma numeratione cōperies ducētos viginti milliones, ducēta ſexagintaquatuor millia ſolatorum bilibrium cum ſexcentis.

Cyri regis Perſarum opes ſtatim à domitis Mida & Crœſo Phrygiæ Lydorūq; regibus, in ſumma comprehendunt quingenta millia talentorum argēti Aegyptiorū. Sunt autem Aegyptiaca talenta æqualia maioribus Atticis octogenarijs. porro conſtat ex abaco quingēta millia ſexagenariorum talentorum valere trecētos milliones coronatorū, quibus adiungere oportet vigeſies quingenta millia minarum Atticarum, hoc eſt decem milliones. Valet autem millio minarum decem milliones coronatorum. Sicque ex tota minarum ſumma, centum milliones prodeunt coronatorum: quos ſi adiungas trecētis millionibus, habebis ſummam vna numeratione collectam quadringentorum millionū coronatorum: quæ quidē omnes Cyri opes vno cumulo aggregatæ intelliguntur.

Nouiſſime autē cum Syrorum æſtimatione talentorum Sardanapali ſit metienda ſupellex, ea abaco æſtimanda veniunt, vt nihil obſtare poſſit quo minus liquido conſtet auream Salomonis ętatem regnorum omnium faſtum opes ac gloriam magno exceſſu ſuperaſſe. ſuper omnia enim vincit veritas, & ſcripturę diuinæ auctoritas ſacroſancta.

Talentum itaq; argenti Syrum Attico ſexagenario ſubquadruplum, vti alias ex tomo talentari

colligitur, valet libras turonicas ducentas ſexagin taduas cum ſemiſſe, coronata vero centumquinquaginta.

Duo talenta argenti Syra valent libras turonicas quingentas vigintiquinq;, coronata vero trecenta.

Quatuor Syra talenta valent libras turonicas mille quinquaginta, Coronata vero ſexcenta.

Octo talēta Syra valēt libras turonicas bis mille centum, ſeu mille ducenta coronata.

Decem Syra talenta valent libras turonicas bis mille ſexcētas vigintiquinq;, coronata vero mille quingenta.

Centum Syra talenta valēt vigintiſex millia librarum turonicarum, cum ducētis quinquaginta, coronata vero centum quindecim millia.

Mille Syra talenta valent ducēta ſexagintaduo millia librarum cum quingentis, coronatorum vero centum quinquaginta millia.

Decem millia talentorum Syrorum argēti, valent duos milliones ſexcenta vigintiquinq; millia librarum turonicarum, coronatorum vero millionem, cum quingentis millibus.

Centum millia talentorum argenti Syrorū, valēt vigintiſex milliones, ducēta quinquaginta millia librarum turonicarnm: coronatorū vero quindecim milliones.

Mille millia talentorum, ſeu millio aut decies cētena millia argenti Syrorum, valēt ducentos ſexagintaduos milliones vnà cum quingentis millibus librarum turonicarum, coronatorum vero centū quinquaginta milliones. hic eſt valor talentorum

argenti theſauri Aſſyriorum noſtro nomiſmate æſtimatorum.

Decem milliones talẽtorum argenti Syrorum, valent bis mille ſexcentos vigintiquinq; milliones librarum turonicarum : coronatorum vero mille quingentos milliones.

Centum milliones talentorum argenti Syrorum, valent vigintiſex mille & ducentos quinquaginta milliones librarum turonicarum: coronatorum vero quindecies mille milliones.

Quam ſummam talentorum argenti non reliquit poſteritati profuturam, ſed moriens, ſuę memorię, ſuorumq; vtilitati inuidẽs, infœliciter conſumpſit Sardanapalus, vnà cum decem talẽtorum auri millionibus. Quorum æſtimatio, Abaci ſequentis continuo defluxu paucis venit demonſtranda.

Talentum auri Syrum minarum Atticarum quindecim, vti ex tomo ſuperiore talentari colligitur, valet ter mille centum quinquaginta libras turonicas. Eſt enim quarta pars minæ Atticæ auri ſexagenariæ. Ideoq; æſtimandũ eſt coronatis mille octingentis ſeptuagintaquinq;.

Duo talenta auri Syra valent libras turonicas ſexies mille trecentas, coronata vero ter mille, ſeptingenta quinquaginta.

Quatuor talenta auri Syra valent libras turonicas duodecies mille ſexcentas, coronata ſex millia quingenta.

Octo talenta auri Syra valent libras turonicas quindecies mille ducentas, ſeu coronata tredecim millia, hoc eſt myriadem, cum trecentis.

Decem talenta auri Syra valent librarum turonicarum vnum & viginti millia,cum quingentis: coronatorum vero ſedecim millia & ſeptingenta quinquaginta.

Centum talenta auri Syra valent ducenta quindecim millia librarum turonicarum,coronatorum vero centum ſexagintaſeptem millia quingenta.

Mille talenta auri Syra valent duos milliones, centum quinquaginta millia librarũ turonicarum, ſeu vnum millionem, ſexcenta ſeptuagintaquinq; millia coronatorum.

Decem millia talentorum argenti Syrorum valent vnum & viginti milliones cum quingẽtis millibus librarum turonicarum, coronatorum vero milliones ſexdecim vnà cũ ſeptingentis quinquaginta millibus.

Centum millia talentorum auri Syrorum valẽt ducentos quindecim milliones librarum turonicarum, ſeu centũ ſexagintaſeptem milliones coronatorum cum quingentis millibus.

Millies mille, ſeu millio talentorum auri Syrorum valent bis mille centum quinquaginta librarum turonicarum, ſeu mille ſexcentos ſeptuaginta quinque milliones coronatorum.

Decem milliones talentorum auri Syrorum valent noſtra æſtimatione vnũ & viginti millia millionum cum quingentis millionibus librarum turonicarum, Coronatorum autem ſexdecim millia millionum cum millionibus ſeptingentis quinquaginta: quæ eſt æſtimatio ſumma & nouiſſima aureæ gazæ ab Aſſyrio Sardanapalo collectæ.

Iam ſi in vnum colligas ſummas talẽtorum ar-

genti Syrorum, & auri numerationes, habebis totam Aſſyriorum opũ noſtro nomiſmate æſtimationem, quæ eſt quadragintaſeptem millia millionum vnà cum ſeptingentis quinquaginta millionibus librarum turonicarum, coronatorum vero vnum & triginta millia millionum.

Erant tum temporis aurea ſecula, quibus ſucceſſerunt deteriora ferreis: niſi hac vna ratione aureã dicas noſtram ætatem, vt quidam cecinit, ita dicens:

Aurea nec credas fore ſecula, plurimus auro
Vænit honos, auro conciliatur amor.

Porro delicatiora ſunt ac molliora, quàm vt ferrea dici debeant. Teſtea igitur potius atq; omnino fragilia, niſi iam fracta ſint & diruta, dicenda veniunt. Ita enim Daniel præuiderat olim. Viderat inquã ſtatuam cuius caput erat aureum, plantę vero teſteæ & luteę: luto quidem in varia fragmenta cõminuto. Siquidem hęc ætas plena rimarum eſt, huc illucq; variarum hæreſum ſectione diffluens, atq; adeo vacillans ac nutabunda, vt nihil propius quàm ruinam expectare debeat, niſi breui de alto proſpiciat, manumq; proferat adiutricẽ dominus: cuius clementiæ eſt ſoluere compeditos, cæcos illuminare, nutantes erigere, & eliſos conſolidare. Cui honor, triũphus, & gloria, nulli obnoxia conſummationi.

Nunc habes ſubiectã ob oculos totius rei nummariæ ponderaliſq; figuram.